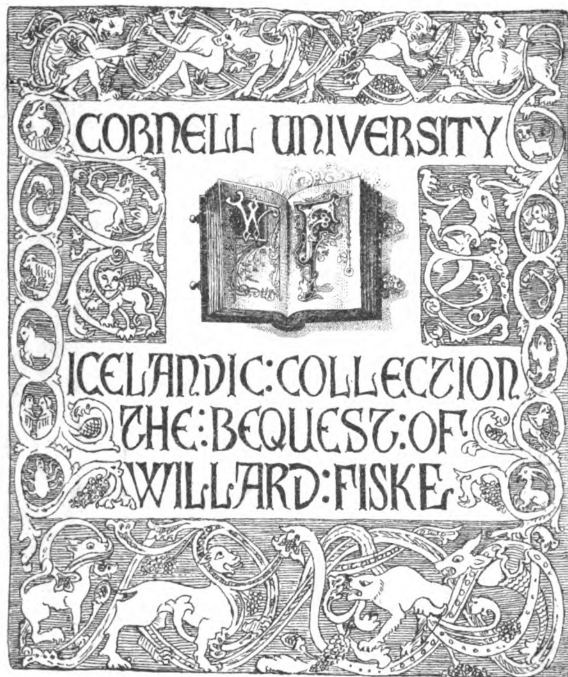

CORNELL UNIVERSITY
WF
ICELANDIC:COLLECTION
THE:BEQUEST:OF
WILLARD:FISKE

DATE DUE

OCT 9 2004			

Íslendinga sögur.

28.

Grettis saga Ásmundarsonar.

Búið hefir til prentunar

Benedikt Sveinsson.

Reykjavík.

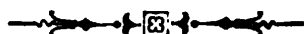
Kostnaðarmaður: Sigurður Kristjánsson.

1920.

Félagsprentsmiðjan.

GRETTIS SAGA ÁSMUNDARSONAR

BÚIÐ HEFIR TIL PRENTUNAR
BENEDIKT SVEINSSON

REYKJAVIK.
KOSTNAÐARMAÐUR SIGURÐUR KRISTJÁNSSON
1921

FÉLAGSPRENTSMIÐJAN

FORMÁLI.

Þetta er ið fimta sinni, sem Grettis saga Ásmundarsonar kemr út á vora tungu. — Fyrst var sagan prentuð á Hólum í Hjaltadal 1756 í safni því, er Björn Markússon gaf út og kallaðist „Nockrer Margfrooder Sögu-Þætter Islendinga.“ — Þá gáfu þeir út söguna Gísli Magnússon og Gunnlaugr Þórðarson á kostnað „ins norræna fornfræðafélags“ (Det Nordiske Literatur-Samfund) í Kaupmannahöfn á árunum 1852—59. Fylgdi útgáfunni dönsk þýðing sögunnar eftir Gunnlaug Þórðarson. Íslenzki textinn kom út sérstakr 1852. Var útgáfa þessi allvíða til á Íslandi. — Enn var sagan gefin út í „Altnordische Sagabibliotek“ í Halle árið 1900 af R. C. Boer (frb. Búr) háskólakennara í Hollandi; er hún 8. bindi í því sagnaverki. — Sama ár kom sagan út í Reykjavík, í útgáfu Sigurðar Kristjánssonar; Valdemar Ásmundarson bjó undir prentun. Sú útgáfa er prentuð eftir Kaupmannahafnarútgáfunni, að öðru en því, að ýmsar leiðréttingar eru gerðar á vísunum, samkvæmt rannsóknum og tilgátum dr. Jóns Þorkelssonar skólastjóra. Var texti sögunnar fullprentaðr áðr útgáfa Boers kæmi hingað til lands. Varð hún því einungis notuð við vísnaskýringar og formála:

Útgáfa Boers af Grettissögu er in ágætasta. Hefir hann allra manna bezt rannsakað öll handrit sögunnar og söguna sjálfa og hafði skrifað um hvorttveggja langar ritgerðir af miklum lærdómi í Zeitschrift für deutsche Filologie, áðr útgáfa hans kæmi á prent. Útgáfunni fylgir og langr og skilmerkilegr formáli og miklar fróðleiksgreinir neðanmáls, svo sem venja er í Halleútgáfunni. Er frágangr allr inn smekklegasti og vandaðasti).*

Handrit eru eigi eldri til af Grettissögu en frá 15. öld. Skulu hér nefnd þau, er Boer hefir notað við útgáfu sína:

A. M. 551 a, 4to. Skinnbók í Árnasafni rituð á 15. öld. Bókin er ekki heil. Á henni hefir verið Bárðar saga Snæfellsáss, nú einungis endirinn, Víglundar saga og Grettis saga. Sögur þessar segir Árni Magnússon að „hafi fyrrum tilheyrt Skálholltz kirkiu þó alldri þar registreradar verid. Kynni epter ordid hafa af M. Bryniolfs [biskups] bokum.“

A. M. 556 a, 4to. Skinnbók frá 15. öld. Á bók þessari eru: Sigrgarðs saga frækna, Grettis saga (og hefir aftan við söguna verið kvæðið G r e t t-

---

** Það er ekki tiltökumál, þótt útgefanda hafi getað yfirsést um einstaka smá-atriði: Á bls. 310 segir hann t. d., að ókunnugt sé um skyldleika þeirra Þorsteins drómundar og Haralds konungs Sigurðarsonar, en þeir vóru fjórmenningar, samkvæmt því sem talið er í upphafi sögunnar (1. kap., bls. 1). Á sama hátt er skökk aths. á bls. 150 út af orðum Grettis við Óláf konung: „Þat hafða ek ætlat, at ek munda meiri sæmd til yðar sækja, herra! sakir ættar minnar“; — þeir Grettir og Óláfr vóru fjórmenningar, samkv. því er fyrr var til vísað. — „Skeggi ór Ási“ í nafnaskránni er: Miðfjarðar-Skeggi.*

isfærsla, en skafið út), Gísla saga Súrssonar og Harðar saga Grímkelssonar ok Geirs. Bókina fekk Árni úr Vestfjörðum, sundrlausa. Hafði hún fyrrum verið í eigu Eggerts lögmanns Hannessonar.

A. M. 152, fol. Skinnbók í arkarbroti. Tvídálkuð. Frá 15. öld. Grettis saga Ásmundarsonar er fremst í bókinni og því næst tíu sögur aðrar, fornaldarsögur og ævintýrasögur. Bók þessa hefir átta Magnús Björnsson lögmaðr á Munkaþverá. Á blaðrönd einni stendr: „Þessa saugu hefur skrifath broder Biarnar Þorleifssonar.“ — Eftir bók þessari er mest farið í Khafnar-útgáfunni og hefir hún verið notuð við útgáfu ýmissa annara sagna, þeirra er á hana eru skráðar.

A. M. 151, fol. Pappírsbók, rituð af Jóni Gizurarsyni að Gnúpi í Dýrafirði (hálfbróður Brynjólfs biskups), komin til Árna frá Högna presti Ámundasyni.

A. M. 150, fol. Pappírsbók með hendi Ásgeirs Jónssonar. Hefir verið eign Þormóðar Torfasonar sagnaritara.

Skinnbók í safni de la Gardie í Uppsölum, X. fol. (frá öndverðri 15. öld.).

Auk þessara handrita er til mikill fjöldi pappírsbóka af Grettis sögu frá síðari öldum víðsvegar í söfnum og í eign einstakra manna. Eru þau gildislaus við útgáfu sögunnar, en örugt vitni um vinsældir hennar meðal Íslendinga aldir gegnum.

Það yrði oflangt mál að greina einkenni og skilsmun fyrrnefndra höfuðhandrita. Ekkert þeirra er svo gott að galli né fylgi né heldr svo ilt, að einugi dugi. Hefir hvert til síns ágætis nokkuð, svo að sérhvert þeirra getr haft réttast

fyrir sér í einstökum atriðum, þótt ekkert þeirra verði beint lagt til grundvallar. Verðr að skera úr því, við samanburð, hvað réttast muni í hverju atriði. Hefir Boer með þeim hætti lagfært orð og setningar textans svo margvíða frá Khafnar-útgáfunni, að varla verðr talið.

Skoðanir fræðimanna um aldr og uppruna Grettissögu hafa verið harla sundrleitar. Guðbrandr Vigfússon segir í ritgerð sinni um tímatal í Íslendingasögum (Safn I.), að „varla (sé) efamál, að Grettis saga muni í öndverðu ritin seint á 12. öld, en síðan hafi annar maðr löngu síðar, á öndverðri 14. öld að líkindum, aukið við Spesarþætti og skotið þar að auki ýmsum klausum inn í söguna hér og hvar, mest eftir frásögn Sturlu lögmanns.“ — Aðrir (svo sem dr. Finnr Jónsson og próf. Mogk) telja söguna alla eina heild frá upphafi til enda, ritaða á hnignunarskeiði íslenzkra bókmenta, á öndverðri 14. öld. —

Boer hefir rannsakað þetta efni betr öllum öðrum og verðr að meta mikils röksemdir hans. Ætlar hann söguna fyrst ritaða um miðja 13. öld. Er þessi gerð sögunnar hvergi til sjálfstæð í handritum, þótt hún sé meginkjarni þeirrar Grettissögu, sem enn er til. Þessa elztu sögu telr Boer, eins og Guðbrandr Vigfússon, verið hafa eitt ið mesta snildarrit meðal sagna vorra frá söguöld. — En sagan hefir að hans dómi orðið fyrir gerningum, — verið handleikin óþyrmilegar, en flestar aðrar Íslendinga-sögur. Nýr höfundr hefir endrritað söguna skömmu eftir dauða Sturlu lögmanns Þórðarsonar, eða um 1290 og aukið inn í hana ýmsum köflum, sem röskuðu sums staðar réttu

samhengi. Höfundr þessi hefir verið lærðr maðr og nokkuð handgenginn Sturlu, því að hann vitnar til hans sem heimildarmanns.

Helztu viðaukar þessa höfundar eru: Söðulkolluvísur og frásögnin um þær í 47. kap. og æfintýr Grettis og Lofts á Kjalvegi í 54. kap.; æfintýrið á Reykjaheiði í 63. kap. og í Bárðardal í 64. kap.; endrtekning á komu Grettis að Bjargi og viðreign þeirra Þórodds Snorrasonar í 67.—69. kap.; atburðirnir á Hegranessþingi í 72. kap.; fjórir staðir, þar sem getið er Sturla lögmanns í 49., 69., 84. og 93. kap.; um syknu Grettis í 77. og 76. kap. — Ennfremr nokkrir kviðlingar með stuttum formálsorðum í 24., 52. kap. og víðar, svo og smá-innskot á víð og dreif og að líkindum stafar frá sama höfundi að einhverju leyti frásögnin um dauða Hallmundar. Allir þessir kaflar stinga í stúf við orðbragð frumsögunnar, vantar t. d. málshætti; í vísunum eru eiginnöfn fólgin í líkingum o. s. frv.

Skömmu síðar, eða um 1300, hefir annar höfundr fjallað um þetta handrit sögunnar og aukið enn við: Hallmundarkviðu (50.—56. vísu í 62. kap.) og nokkru máli, er henni fylgir, Spesarþætti), nokkrum vísum (t. d. 44. og 45. í 54. kap. og e. t. v. 67.—70. vísu í 80. kap.) og enn nokkrum smá-innskotum.*

Alla þessa viðauka hefir Boer sett í hornklofa, hvort sem þeim er við bætt af inum fyrra eða síðara endrsemjanda. Þess getr hann, og, að víðar muni vera nokkur innskot, þótt nú sé vant að

** Þó hefir sagan frá öndverðu sagt frá hefnd Grettis í Miklagarði.*

greina, enda má nærri geta, að víða muni vera breytt að einhverju leyti orðavali í ýmissum köflum sögunnar, þótt að öðru sé óbreyttir frá hendi frumhöfundar.

Sagan er að öndverðu mestmegnis saman tekin eftir munnmælum. Frumhöfundrinn hefir vinsað úr sögnunum og skipað þeim niðr; hafnað þeim, er honum þótti ósennilegar eða ósamkvæmar söguheildinni. Hann hefir verið einkar kunnugr sögu landsins. Hefir hann og stuðzt í sumu við önnur rit, einkum Landnámabók, eldri gerð, að því er virðist, heldr en þær, er nú eru til. Hann hefir og notað Fóstbræðrasögu í eldra gervi, en nú er til. Þá skírskotar hann einnig til Bjarnar sögu Hitdælakappa og Laxdæla sögu og enn fleiri sagna, sem nefndar eru í sögunni.

Engar getur leiðir Boer að því, hver vera muni frumhöfundr sögunnar. Verðr það og eigi til víss vitað. En það virðist mér auðsætt, að allr snildarbragr sögunnar um orða val og efnis og frásagnarhátt sverji sig í ætt Sturlunga. Ósagt skal,hvort Snorri muni þar hlut að eiga. Víst er hitt, að Sturla Þórðarson hefir gert sér títt um sögu Grettis, þar sem hann er hvað eftir annað nefndr sem heimildarmaðr í viðaukunum; og þar sem greint er í endalok sögunnar, hvað Sturla hafi Gretti mest til gildis talið, þá mætti það vera tekið eftir því, er Sturla hefði sjálfr að orði kveðið í enda handrits síns af sögunni. — Kunnugleikr höfundar á staðháttum er langmestr á slóðum þeirra frænda, Sturlunga.

Sá maðr, sem næstr fjallaði um söguna, hefir verið handgenginn Sturlu Þórðarsyni, því að hann skírskotar til ummæla hans nokkrum sinnum.

Höfundr þessi hefir aukið inn í söguna ýmissum munnmælasögum, en með því spilt semhengi frumsögunnar; brestr hann listfengi og íþrótt við inn fyrra höfund. Engu að siðr hefir saga hans þótt hinni fullkomnari og því útrýmt henni. — Loks kemr þriðji „höfundrinn“, sem skreytir söguna eftir sínum smekk, meðal annars með stælingum úr Örvar-Odds sögu, (í vísu Hallmundar) og með Spesar-þætti, er hann eykr við söguna og notar hann þar frásagnir um Harald harðráða (Norðbrikt) og jungfrú Maríu dóttur Zóe drotningar í Miklagarði (sbr. Morkinskinnu og Flateyjarbók), heimfærir þær til Þorsteins og Spesar og eykr við atriðum úr Tístrans sögu. — Jafnvel þótt þessi endrsemjari hafi meingað málfar frumhöfundar hér og hvar á sögunni, þá verðr varla um vilst, að á Spesar-þætti er alt-annað orðbragð, en á meginhluta sögunnar og „andinn“ svo gerólíkr, sem verða má.

Innskotsgrein sú um spjót Grettis, sem stendr á bls. 147, ber sjálf merki um aldr sinn: „[Spjótit þat, er Grettir hafði týnt, fanst eigi fyrr en í þeira manna minnum, er nú lifa· [Þat spjót fanst á ofanverðum dögum Sturlu Þórðarsonar]]. Síðari setningin er yngri viðbótarskýring og því hefi eg greint hana frá inni fyrri.

Útgáfa sú, er hér birtist, er prentuð eftir útgáfu Boers að öllu meginmáli og hornklofar hafðir með sama hætti sem þar um þá kafla, er hann telr innskot. Er það gert lesöndum til leiðbeiningar og athugana. Vísurnar eru að mestu settar eftir útgáfu dr. Finns Jónssonar af íslenzkum kveðskap inum forna (Den Norsk-Islandske skjaldedigtning). Í skýringum vísnanna er víða

studdst við Skýringar dr. Jóns Þorkelssonar skólastjóra og við fyrrnefnda útgáfu dr. F. J., þar sem þær eru „teknar upp“ eða „færðar til rétts máls“ neðanmáls. Vísurnar eru flestar heldr auðveldar og ekki mjög merkilegar. Er þorri þeirra orktr löngu eftir daga Grettis, svo sem dr. J. Þ. hefir sýnt fram á og ýmsir aðrir, enda bera þær þess sjálfar glögt vitni. Sumar þeirra hafa söguhöfundarnir vafalaust orkt sjálfir. Dr. F. J. telr einungis tíu vísur og kviðlinga dróttkveðna eftir Gretti) og ennfremr (hykandi) sjö vísur í ævikviðu undir fornyrðislagi um þá Þorfinn og Þorstein drómund og um Þorbjörgu Óláfsdóttur, í 24. kap., en Boer telr vísur þessar innskot. — Um sumar vísurnar verðr alls ekki fullyrt, því að þær megu fyrir orðbragðs sakir vera orktar af Gretti, en skáld á 13. öld kunnu og vel að fyrna kveðskap sinn, þótt stundum bregðist þeim bogalistin. — Boer hefir tekið út úr sögunni og prentar í viðauka fjórar vísur (67.—70.) og er það að vísu rétt, að þær hafa eigi átt heima í sögunni frá upphafi, og koma ófimlega við. Eg hefi þó tekið vísurnar upp í 80. kap., þar sem þær standa í handritum, því að þær eru alls ekki ómerkilegar. Virðist mér rétt athugað það, er Valdemar Ásmundarson segir í formála útgáfu sinnar: „Vísurnar í 80. kap. hafa verið taldar ungar, en þær virðast þó býsna fornlegar og að kveðandi til geta þær verið fornar, ef í stað „þarfur Vébrands arfi“ er sett „þarflegr Vébrands arfi“. Það getr naumast átt sér stað, að söguritarinn hafi búið þessar vísur til, sem hvergi eiga*

---

* *Þessar vísur eignar hann Gretti: 8., 13., 26., 30., 38., 57., 58., 62., 63., 64. —*

við söguna. Hitt er líklegra, að hann hafi sett þær inn í hana, þótt hann gæti ekki sagt frá þeim atburðum, sem þær eiga við." Þessi ummæli eigu við þrjár síðustu vísurnar. Vísan um Þorfinn Arnórsson kemr heim við Reykdæla sögu, svo sem getið er í skýringunum. Torfa Vébrandssonar er hvergi getið annars staðar, en víst má telja, að vísurnar um hann hafi við söguleg rök að styðjast, og gæti þær jafnvel verið orktar af Gretti sjálfum. Víst er, að Grettir hefir komið í Mýdal og hafa lifað þjóðsagnir um hann þar.

Skráin um tímatal er að mestu tekin eftir útgáfu Boers. Henni skeikar í sumu frá tímatali Guðbrands Vigfússonar. Svo sem sagan ber með sér, segir fátt af ævi Grettis frá því er hann fór úr Þórisdal og þar til er hann fór í Drangey. En þar í milli eru þrjú ár. Sagan segir, að hann færi þá „suðr um land ok svá til Austfjarða. Var hann í þessarri ferð um sumarit ok vetrinn, ok fann alla ena meiri menn, ok bægði honum svá við, at hvergi fekk hann vist né veru. Svá fór hann aftr et nyrðra ok dvaldist í ýmsum stöðum." Síðan er þess getið, að Grettir lægi úti um sumarið eftir „á Möðrudalsheiði ok í ýmsum stöðum. Hann var ok stundum á Reykjaheiði." Hér hefir höfund sögunnar brostið sannar sagnir af Gretti og farið fljótt yfir sögu. Hefir hér verið aukið í söguna frásögninni um Vestfjarða-Grím og síðan um æfintýrið á Reykjaheiði og í Bárðardal, til þess að fylla í skörðin.

Það er augljóst, sem Boer tekr fram, að þessi ár, sem heita má að hlaupið sé yfir í sögunni, hefir Grettir verið í för sinni um Suðrland, Austfirðingafjórðung og Þingeyjarþing. Höfundr sög-

unnar hefir verið ókunnugr um alt Austrland (og Skaftafellsþing og Þingeyjarþing) og eigi þekt sagnir þær, er þar gengu af Gretti. En um þær höfum vér enn nokkrar menjar, fyrst í vísum þeim í 80. kap. sögunnar, er geta um viðreign Grettis við Torfa Vébrandsson í Mýdal og Þorfinn Arnórsson úr Reykjahlíð, þá frásögn Reykdæla sögu um fund þeirra Þorfinns og loks munnmæli, er lifað hafa fram á þenna dag, örnefni) og merkilegar fornmenjar. Í Öxarfirði hafa gengið miklar sagnir af Gretti. Heitir V í g a b e r g (eða Vígabjarg) við Jökulsá, þar sem sagt er, að hann berðist við Öxfirðinga. G r e t t i s b æ l i er í Öxarnúp með auðsæjum mannvirkjum. Eru lýsingar af því eftir Björn Bjarnarson í „Íslendingi", dr. Kålund í bók hans um sögustaði á Íslandi og Þorleif prest Jónsson á Skinnastöðum í „Fjallkonunni". Ennfremr hafa þeir orkt um Grettisbæli þetta: Einar skáld Benediktsson og Guðmundr skáld Friðjónsson.*

Um athvarf Grettis og athafnir á þessum slóðum veit höfundr sögunnar alls ekki og breiðir yfir ókunnugleik sinn með orðtæki um, að Grettir hafi dvalizt „á ýmsum stöðum". Er þetta því kynlegra, sem höfundi hefði hlotið að vera innan handar að fá sagnir um Gretti af mönnum úr þessum héruðum á Alþingi, því að varla hefir sagan verið

** Undir Eyjafjöllum eru örnefni kend við Gretti. Þar heitir Grettisskarð í Hrútafelli og Grettisgat í Holtsgnúp. (Sbr. Þjóðsögur og munnmæli. Rv. 1899, bls. 32). — Víða um land hafa menn farið að kalla einstaka ísaldar-steina Grettistök, nú á síðustu tímum. Slík nöfn eru auðvitað markleysa.*

skráð umsvifalaust og rannsóknarlaust á einum vetri.

Boer telr víg Þorsteins Kuggasonar um haustið 1027, svo sem talið er í Íslenzkum annálum, eða ári síðar, en dr. Guðbrandr telr. Grettir spyr lát Þorsteins verið eftir (1028) og kemr þá til Möðruvalla. Þar er honum ráðið að fara til Drangeyjar. En eigi hefir Guðmundr ríki verið við þau ráð, því að hann lézt 1026, heldr synir hans, Eyjólfr inn halti og Koðrán. Þaðan fór Grettir til Bjargs og síðan í Drangey um haustið. Þar var hann í þrjá vetr, unz hann var veginn. Kemr þetta þá heim við söguna, en eigi annan veg.

Í nafnaskránni hefi eg getið um dánarár manna, þar sem mér var kunnugt. Eg skal geta þess, að Resens-annáll telr dauða Víga Styrs árið 1008 og „víg Þorsteins G(ísla)sonar“ 1009, en eg hefi sett hvortveggi vígin ári fyrr, samkvæmt tímatali Eyrbyggja sögu, 56. kap.

Grettis saga hefir þýdd verið á ýmsar tungur og verið gefin út oftar en um sinn og í fleirum þýðingum en einni. Skal hér getið inna helztu:

Á sænsku: „Sagan om Grette den starke, tolkad från fornisländskan af A. U. Bååt. Lund. 1901.“ — Ennfremr „Sagan om Grette den fredlöse“ í „Hedda Anderson's Nordiske sagor. Stockholm 1896.“

Á dönsku: „Fortælling om Gretter den Stærke“ í „Historiske Fortællinger om Islændernes Færd hjemme og ude, ved N. M. Petersen.“ Kh. 1844. — „Fortællinger om Vatnsdölerne; Gisle Sursen, Gunlaug Ormstunge, Grette den Stærke. Ved N. M. Petersen. 3. Udg. ved Verner Dahlerup

og Finnur Jónsson." Kh. 1901. — „Grettes Saga" í „Fortællinger og Sagaer fortalte af H. H. Lefolii." 1. útg. í Kh. 1861. — 2. útg. í Kh. 1874. — „Grettes Saga" í: „Billeder af Livet paa Island. ved Fr. Winkel Horn." Kh. 1874.

Á ensku: „Grettis saga. The Story of Grettir the Strong. Translated from the Icelandic by Eiríkr Magnússon and William Morris." Fyrsta og önnur útgáfa í London 1869. — Þriðja útgáfa kom út 1901. Var það skrautútgáfa með gullnu letri á litaðan pappír. Prentuð einungis 315 eintök. Var þessi útgáfa 1. bindi ritverka Williams Morris, er alls vóru 8 bindi. — „Grettir the Outlaw. A Story of Iceland. By S. Baring-Gould." Með 10 myndum eftir M. Zeno Diemer og landabréfi með litum. London 1890. — Áðr hafði Baring-Gould birt kafla úr sögunni eða ágrip í riti sínu „Iceland, its Scenes and Sagas". London 1863. Baring-Gould ferðaðist um Ísland. Hafði hann inar mestu mætur á Grettissögu og hélt fram óskeikulleik hennar af alefli. — Grettir the Strong (By E. H. Jones), í: Tales of the Teutonic Lands, by G. W. Cox and E. H. Jones. London 1872.

Á þýzku: E. Dagobert Schönfeld: Gretter der Starke. Einer alten Isländischen Urkunde nacherzählt. Berlin 1896. — Önnur þýðing: „Die Geschichte von dem starken Gretter .Übertragen von Paul Herrmann." Með átta myndum og landabréfi. Útgefandi Evgen Diederich í Jena 1913. Er þýðing þessi fimta bindi í ritasafninu Thule, sem í eru þýðingar á fornsögum vorum og fornkvæðum og próf. Felix Niedner gefr úr.

Til eru að minsta kosti tvennar rímur um Gretti.

Inar eldri eru taldar orktar um 1400 og ná yfir 14.—24. kapítula sögunnar. Eru þær prentaðar í „Rímnasafni“ (Samling af de ældste islandske rimer. Udg. for Samfund til udg. af gammel nordisk literatur ved Finnur Jónsson, Kh. 1905). — Aðrar Grettisrímur eru til í handriti eftir Kolbein Grímsson Jöklaraskáld, þann er kvaðst á við Kölska. Eru þær 20 talsins. Úr þessum rímum er in alkunna vísa: „Alda rjúka gerði grá“ o. s. frv.

Matthías Jochumsson orkti kvæðabálk um Gretti: Grettisljóð, er prentuð vóru í Ísafirði árið 1897.

Dr. Jón Þorkelsson skólastjóri samdi: „Skýringar á vísum í Grettissögu“, er út komu í Reykjavík 1871. Hann reit og um „Aldr vísnanna í Grettissögu“ í Norðanfara 1868. Þá hefir og Janus próf. Jónsson ritað um vísurnar í Grettissögu í Arkiv for nordisk Filologi XVII. — Guðbrandr Vigfússon hefir rannsakað tímatal sögunnar, sem annara íslenzkra sagna. Lýkr hann inu mesta lofsorði á Grettissögu í ritgerð sinni um tímatal í Íslendingasögum (Safn I.). Hann hefir og ritað um „Grettisfærslu“ í XXI. ár Nýrra félagsrita.

Þjóðsögur margar hafa gengið um Gretti víða um land og eru sumar skráðar (t. d. í Þjóðsögum Jóns Árnasonar II. 94) en sumar enn óskráðar. Merkilegt er það, að sagnir hafa og lifað um Gretti í Noregi, sbr. Gustav Storm: (Norsk) Historisk Tidskrift 2. R. II. bls. 377 osfrv. og L. Daae í sama riti: 1871, bls. 498—500.

Loks skal eg geta þess, að prófarkalestr hefir verið í örðugasta lagi, sakir þess, að sagan er vélsett. Þó vona eg, að prentvillur sé ekki mjög margar. Þessar hefi eg fundið: bls. 24: stýrimaður f. stýri-

maðr; bls. 81: Ámundr f. Ásmundr; bls. 88: seim-Gautr f. seim-Gauts; bls. 236: Darra f. darra; bls. 273: Ásræði f. Áræði. — Nokkrar villur eru og leiðréttar í skýringunum.

15. sept. 1921.

BENEDIKT SVEINSSON.

TÍMATAL.

Hafrsfjarðarorrusta	872.
Önundr tréfótr ferr til Íslands um	892.
Æsa Ófeigsdóttir deyr ..... um	910.
Fœddr Þorgrímr hærukollr . um	915.
Bardagi at Rifsskerjum .... um	940.
Fœddr Ásmundr hærulangr . um	945.
Ásmundr ferr utan .... um	970.
Fœddr Þorsteinn drómundr um	980.
Ásmundr kemr aftr til Íslands um	984.
Fœddr Grettir Ásmundarson	996.
Grettir at knattleikum á Miðfjarðarvatni	1010
Grettir vegr Skeggja í þingreið, gerr sekr þrjá vetr ok ferr utan með Hafliða at Reyðarfelli, er í vetrvist með Þorfinni í Háramarsey ok fellir berserkina at jólum	1011.
Grettir ferr norðr í Vága um sumarit ok hefir vetrvist í Sálfti á Hálogalandi	1012.

Þenna vetr (1018—19) er Grímr skógarmaðr með Gretti á heiðinni. Þórir rauðskeggr kemr til Grettis um haustit 1019 ok er þar tvá vetr (1019 —20 og 1020—21), unz Grettir vegr hann. Þórir í Garði berst við Gretti eftir þing. Grettir finnr Hallmund. Ferr um haustit í Hitardal ok fær sér athvarf í Fagraskógafjalli, at ráði Bjarnar Hitdœlakappa .. 1021.

Grettir á í höggi við bœndr ok fæst við Gísla Þorsteinsson .. 1022.

Grettir berst við bœndr annat sinn haustit 1023. Hefir enn vetrsetu í Fagraskógafjalli ...... 1023—24.

Ferr um várit ór bygð ok hefst við í óbygðum við Geitlandsjökul um sumarit. Björn Hitdœlakappi veginn um haustit ... 1024.

Grettir í Þórisdal vetrinn ...... 1024—25.

Grettir ferr ór Þórisdal várit 1025 suðr um land. Ferr því næst austr et syðra; hittir „alla ena meiri menn“ um Suðrland ok Austfjörðu. Hefst við á Möðrudalsheiði „ok í ýmsum stöðum,“ í Öxarfirði ok Bárðardal. Tekr þessi kafli ævi hans um þrjá vetr .... 1025—28.

Víg Þorsteins Kuggasonar samkvæmt annálum (haustit) ..	1027.
Grettir fréttir víg Þorsteins várit 1028, kemr á Möðruvöllu ok til Bjargs. Þeir Illugi ráðast til Drangeyjar um haustit	1028.
Þorbjörn öngull biðr Gretti brottfarar ór eynni at áliðnu sumri	1029.
Grettir syndir í land ór Drangey. Fall Hærings um sumarit ..	1030.
Lát Snorra goða um várit	1031.
Dráp Grettis ok Illuga síð um haustit	1031.
Þorbjörn öngull ferr til Noregs ..	1032.
Veginn Þorbjörn öngull út í Miklagarði	1034.

Grettis saga Ásmundarsonar.

---

1. Önundr hét maðr. Hann var Ófeigs sonr burlufótar, Ívarssonar beytils. Önundr var bróðir Guðbjargar, móður Guðbrands kúlu, föður Ástu, móður Óláfs konungs ens helga. Önundr var upplenzkr at móðurætt, en föðurkyn hans var mest um Rogaland ok Hörðaland. Önundr var víkingr mikill ok herjaði vestr um haf. Með honum var í hernaði Bálki Blæingsson af Sótanesi ok Ormr enn auðgi. Hallvarðr hét enn þriði félagi þeira; þeir höfðu fimm skip ok öll vel skipuð. Þeir herjuðu um Suðreyjar; ok er þeir kómu í Barreyjar, var þar fyrir konungr sá, er Kjarvalr hét; hann hafði ok fimm skip. Þeir lögðu til bardaga við hann, ok varð þar hörð hríð; váru Önundar menn enir áköfustu. Fell mart af hvárumtveggjum, en svá lauk, at konungr flýði einskipa. Tóku

þeir Önundr þar bæði skip ok fé mikit ok sátu þar um vetrinn. Þrjú sumur herjuðu þeir um Írland ok Skotland; síðan fóru þeir til Noregs.

2. Í þenna tíma var ófriðr mikill í Noregi; brauzt þar til ríkis Haraldr lúfa, sonr Hálfdanar svarta. Hann var áðr konungr á Upplöndum. Síðan fór hann norðr í land ok átti þar margar orrostur (ok hafði jafnan sigr). Herjaði hann svá suðr eftir landinu. ok lagði undir sik, hvar sem hann fór; en er hann kom upp á Hörðaland, kom í móti honum múgr ok margmenni. Váru þar formenn Kjötvi enn auðgi ok Þórir haklangr, ok þeir Suðr-Rygirnir Sóti ok Súlki konungr. Geirmundr heljarskinn var þá fyrir vestan haf, ok var hann ekki við þenna bardaga, ok þó átti hann ríki á Hörðalandi. Þetta haust kómu þeir vestan um haf, Önundr ok hans félagar; en er þeir fréttu þat, Þórir haklangr ok Kjötvi konungr, þá sendu þeir menn til móts við þá ok báðu þá liðs ok hétu þeim sœmdum. Réðust þeir þá í lið með þeim Þóri, því at þeim var mikil forvitni á at reyna sik, ok sögðust þeir vildu þar vera, sem ströngust væri orrostan. Fundr þeira Haralds konungs varð á Rogalandi, í firði þeim, er heitir í Hafrsfirði; höfðu þeir hvárirtveggju mikit lið. Þessi orrosta hefir einhver mest verit í Noregi; koma hér ok flestar sögur við, því at frá þeim er flest sagt, er sagan er helzt

frá ger. Kom þar ok lið um alt landit ok mart ór öðrum löndum ok fjöldi víkinga. Önundr lagði skip sitt á annat borð skipi Þóris haklangs; var þat mjök í miðjum hernum. Haraldr konungr lagði at skipi Þóris haklangs, því at Þórir var enn mesti berserkr ok fullhugi. Var þar en harðasta orrosta af hvárumtveggjum. Þá hét konungr á berserki sína til framgöngu; þeir váru kallaðir Úlfheðnar; en á þá bitu engi járn; en er þeir geistust fram, þá helzt ekki við. Þórir barðist alldjarflega ok fell á skipi sínu með mikilli hreysti. Var þá hroðit með stöfnum skipit ok höggvit ór tengslum; seig þat þá aftr milli skipanna. Lögðu konungsmenn þá at skipi Önundar; hann var fram á skipinu ok barðist drengilega. Þá mæltu konungsmenn: „Þessi gengr fast fram í söxin; látum hann hafa nökkurar várar minjar, at hann hafi komit í bardagann.“ Önundr stóð út á borðit öðrum fœti ok hjó til manns, ok í því var lagit til hans; ok er hann bar af sér lagit, kiknaði hann við. Þá hjó einn af stafnbúum konungs til Önundar ok kom á fótinn fyrir neðan kné, ok tók af fótinn. Önundr varð þegar óvígr. Fell þá mestr hluti liðs hans. Önundi varð komit á skip til þess manns, er Þrándr hét; hann var Bjarnarson, bróðir Eyvindar austmanns. Hann var á móti Haraldi konungi ok lá á annat borð skipi Önundar. Þessu næst brast megin-

flóttinn. Þeir Þrándr ok aðrir víkingar höfðu sik þá í brott, hverr sem mátti; sigldu síðan vestr um haf. Önundr fór með honum ok Bálki ok Hallvarðr súgandi. Önundr varð grœddr, ok gekk við tréfót síðan alla ævi; var hann af því kallaðr Önundr tréfótr meðan hann lifði.

3. Þá váru fyrir vestan haf margir ágætir menn, þeir er flýit höfðu óðul sín ór Noregi fyrir Haraldi konungi; því at hann gerði alla útlæga, þá sem í móti honum höfðu barizt, ok tók undir sik eignir þeira. Þá er Önundr var gróinn sára sinna, fóru þeir Þrándr til móts við Geirmund heljarskinn, því at hann var þá frægstr af víkingum fyrir vestan haf, ok spurðu, hvárt hann vildi ekki leita aftr til ríkis þess, er hann átti á Hörðalandi, ok buðu honum fylgd sína; þóttust þeir eiga eftir eignum sínum at sjá, því at Önundr var stórættaðr ok ríkr. Geirmundr kvað þá orðinn svá mikinn styrk Haralds konungs, at honum þótti þess lítil ván, at þeir fengi þar sœmdir með hernaði, er menn fengu þá ósigr, er at var dreginn (nálega) allr landslýðr; kveðst ok eigi nenna at gerast konungsþræll ok biðja þess, er hann átti áðr sjálfr; kveðst heldr mundu leita sér annarra forráða; var hann þá ok af œskuskeiði. Fóru þeir Önundr aftr til Suðreyja ok hittu þar marga vini sína. — Ófeigr hét maðr ok var kallaðr grettir; hann

var sonr Einars, Ölvissonar barnakarls. Hann var bróðir Óleifs breiðs, föður Þormóðar skafta. Steinólfr var ok sonr Ölvis barnakarls, faðir Unu, er átti Þorbjörn laxakarl. Steinmóðr var enn sonr Ölvis barnakarls, faðir Konáls, föður Álfdísar ennar barreysku. Sonr Konáls var Steinmóðr, faðir Halldóru, er átti Eilífr, sonr Ketils ens einhenda. Ófeigr grettir átti Ásnýju Vestarsdóttur, Hæingssonar. Ásmundr skegglauss ok Ásbjörn váru synir Ófeigs grettis; en dœtr hans váru þær Aldís, Æsa ok Ásvör. Ófeigr hafði stokkit um haf vestr fyrir ófriði Haralds konungs, svá ok Þormóðr skafti, frændi hans, ok höfðu með sér skuldalið sitt. Þeir herjuðu (um Skotland ok) víða fyrir vestan haf. Þrándr ok Önundr tréfótr ætluðu til Írlands vestr, á fund Eyvindar austmanns, bróður Þrándar. Hann hafði landvörn fyrir Írlandi. Móðir Eyvindar var Hlíf, dóttir Hrólfs Ingjaldssonar, Fróðasonar konungs. En móðir Þrándar var Helga, dóttir Öndótts kráku. Björn var faðir Þrándar ok Eyvindar, sonr Hrólfs frá Ám. Hann stökk ór Gautlandi fyrir þat, at hann brendi inni Sigfast, mág Sölva konungs. Síðan hafði hann farit til Noregs um sumarit, ok var með Grími hersi um vetrinn, syni Kolbjarnar sneypis; hann vildi myrða Björn til fjár. Þaðan fór Björn til Öndótts kráku, er bjó í Hvinisfirði á Ögðum. Hann tók vel við Birni, ok var hann

með honum á vetrum, en herjaði á sumrum, þar til er Hlíf, kona hans, lézt. Eftir þat gifti Öndóttr Helgu dóttur sína Birni, ok lét Björn þá af herförum. Eyvindr hafði þá tekit við herskipum föður síns ok var nú orðinn höfðingi mikill fyrir vestan haf. Hann átti Rafört u, dóttur Kjarvals Írakonungs. Þeira synir váru þeir Helgi enn magri ok Snæbjörn. En er þeir Þrándr ok Önundr kómu í Suðreyjar, fundu þeir þá Ófeig gretti ok Þormóð skafta, ok gerðist með þeim vinátta mikil, því at hverr þóttist annan ór helju heimtan hafa, þann er eftir hafði verit í Noregi, meðan ófriðr var sem mestr. Önundr var hljóðr mjök; ok er Þrándr fann þat, spurði hann eftir, hvat honum bjó í skapi. Önundr svarar ok kvað vísu:

(1) Glatt es-at mér, síz mœttum,
mart hremmir til snemma,
oss stóð geigr af gýgi
galdrs, eldþrimu, skjaldar.
Hykk at þegnum þykki,
þat's mest, koma flestum,
oss til yndismissu
einhlítt, til mín lítit.

Þrándr kvað hann þar mundu þykkja röskvan mann, sem hann væri. — „Er þér sá til, at staðfesta ráð þitt ok kvángast; skal ek ok leggja orð mín til ok liðsinni, ef ek veit, hvar þú horfir á.“ Önundr kvað hon-

um drengilega fara; en kvað þó kvánfängin horft hafa vænna, þau er slœgr sé til. Þrándr svarar: „Ófeigr á dóttur, er Æsa heitir; megu vit þar til leita, ef þú vill.“ Önundr lézt þat ok vilja. Síðan töluðu þeir þetta við Ófeig. Hann svarar vel ok kveðst vita, at maðr var stórættaðr ok ríkr at lausafé, — „en jarðir hans legg ek ódýrt; þykki mér hann ok eigi heill til ganga, en dóttir mín er barn at aldri.“ Þrándr kvað Önund röskvara en marga þá, er heilfœttir væri; ok með liðveizlu Þrándar var þessu keypt, ok skyldi Ófeigr gefa dóttur sinni heiman lausafé; því at jarðir þær, sem í Noregi váru, vildu hvárigir fé kaupa. Lítlu síðar fekk Þrándr dóttur Þormóðar skafta. Skyldu þær sitja í festum þrjá vetr. Síðan fóru þeir í hernað á sumrum, en váru í Barreyjum á vetrum.

4. Vígbjóðr ok Vestmarr hétu víkingar; þeir váru suðreyskir ok lágu úti bæði vetr ok sumar. Þeir höfðu átta skip ok herjuðu um Írland ok gerðu mörg illvirki, þar til at Eyvindr austmaðr tók þar landvörn. Síðan stukku þeir í Suðreyjar ok herjuðu þar ok alt inn í Skotlandsfjörðu. Þeir Þrándr ok Önundr fóru til móts við þá ok spurðu, at þeir höfðu siglt inn til eyjar þeirar, er Bót hét. Nú koma þeir Önundr þar með fimm skipum; ok er víkingar sjá skip þeira ok vita, hversu mörg eru, þykkjast

þeir hafa nógan liðsafla ok taka til vápna sinna, ok leggja skipum sínum í móti. Önundr bað þá leggja skip sín milli hamra tveggja. Þar var mjótt sund ok djúpt; þar mátti einum megin at leggja, ok eigi fleirum skipum en fimm senn. Önundr var maðr vitr ok lét leggja fimm skip fram í sundit, svá at þeir máttu þegar láta síga á hömlu, er þeir vildu, því at rúmsævi var mikit at baki þeim. Var ok hólmr nökkurr á annat borð; lét hann þar liggja undir eitt skipit, ok fœrðu þeir grjót mikit fram á hamarinn, þar er eigi mátti sjá af skipunum. Víkingar lögðu at alldjarflega, ok þóttu hinir komnir í stilli. Vígbjóðr spurði, hverir þessir væri, er þar váru svá kvíaðir. Þrándr segir, at hann var bróðir Eyvindar austmanns, — „ok síðan er hér félagi minn, Önundr tréfótr.“ Þá hlógu víkingar ok mæltu þetta:

(2) Tröll hafi Tréfót allan;
tröll steypi þeim öllum.

„ok er oss þat fásét, at þeir menn fari til orrostu, er ekki megu sér.“ Önundr kvað þat eigi vita mega, fyrr en reynt væri. Eftir þat lögðu þeir saman skipin. Tókst þar mikill bardagi ok gengu hvárirtveggju vel fram. Ok er festist bardaginn, lét Önundr sígast at hamrinum; ok þá er víkingar sá þat, hugðu þeir, at hann mundi flýja vilja ok lögðu at skipi hans, ok undir hamarinn,

sem þeir máttu við komast. Í því bili kómu þeir á bjargit, er til þess váru settir; fœrðu þeir á víkingana svá stórt grjót, at ekki helzt við. Fell þá fjöldi liðs af víkingum, en sumir meiddust, svá at eigi váru vápnfœrir. Þá vildu víkingar frá leggja, ok máttu eigi, því at skip þeira váru þá komin þar, sem mjóst var sundit. Þröngdi þeim þá bæði skipin ok straumr en þeir Önundr sóttu at með kappi, þar er Vígbjóðr var fyrir; en Þrándr lagði at Vestmari, ok vanst þar lítit at. Þá er fækkaðist fólkit á skipi Vígbjóðs, réðu menn Önundar til uppgöngu, ok hann sjálfr. Þat sá Vígbjóðr ok eggjaði með ákafa lið sitt. Sneri hann þá í móti Önundi ok stukku flestir frá. Önundr bað sína menn sjá, hversu fœri með þeim; því at Önundr var rammr at afli. Þeir skutu stubb nökkurum undir kné Önundi ok stóð hann heldr fast. Víkingrinn sótti aftan eftir skipinu, alt þar til er hann kom at Önundi ok hjó til hans með sverði, ok kom í skjöldinn, ok tók af þat er nam. Síðan hljóp sverðit í stubbann, þann er Önundr hafði undir knénu, ok varð fast sverðit. Vígbjóðr laut, er hann kipti at sér sverðinu. Í því hjó Önundr á öxlina, svá at af tók höndina. Þá varð víkingrinn óvígr. Þá er Vestmarr vissi, at félagi hans var fallinn, hljóp hann á þat skip, er yzt lá, ok flýði, ok allir þeir er því náðu. Eftir þat rannsökuðu þeir

valinn. Vígbjóðr var þá kominn at bana. Önundr gekk at honum ok kvað:

(3) Seðu, hvárt sár þín blœða?
sáttu nökkut mik hrökkva?
auðslöngvir fekk engva
einfœttr af þér skeinu.
Meirr er mörgum snerru
málskalp lagit Gjalpar
brjót, es-at þegn í þrautir
þrekvandr, en hyggjandi.

Þeir tóku þar herfang mikit ok fóru aftr í Barreyjar um haustit.

5. Annat sumar eftir bjuggust þeir at fara vestr til Írlands. Þá réðust þeir Bálki ok Hallvarðr vestr um haf, ok fóru út til Íslands, því at þaðan váru sagðir landskostir góðir. Bálki nam land í Hrútafirði; hann bjó á Bálkastöðum hvárumtveggjum. Hallvarðr nam Súgandafjörð ok Skálavík til Stiga ok bjó þar. Þeir Þrándr ok Önundr kómu á fund Eyvindar austmanns, ok tók hann vel við bróður sínum; en er hann vissi, at Önundr var þar kominn, þá varð hann reiðr, ok vildi veita honum atgöngu. Þrándr bað hann eigi þat gera; kvað þat eigi standa, at gera ófrið norrœnum mönnum, allra sízt þeim, er með engri óspekt fara. Eyvindr kvað hann farit hafa fyrr ok gert ófrið Kjarval konungi; sagði hann nú þess skyldu gjalda. Áttu þeir brœðr lengi um þetta at tala, alt þar til, er Þrándr kvað eitt skyldu

ganga yfir þá Önund báða. Lét þá Eyvindr sefast. Dvöldust þeir þar lengi um sumarit ok fóru þeir með Eyvindi í herfarir. Þótti honum Önundr enn mesti hreystimaðr. Fóru þeir til Suðreyja um haustit. Gaf Eyvindr Þrándi arf allan eftir föður þeira, ef Björn andaðist fyrr en Þrándr. Váru þeir nú í Suðreyjum, þar til er þeir kvæntust, ok nökkura vetr síðan.

6. Þat bar næst til tíðenda, at Björn andaðist, faðir Þrándar; ok er þat frétti Grímr hersir, fór hann til móts við Öndótt kráku ok kallaði til fjárins eftir Björn; en Öndóttr kvað Þránd eiga arf eftir föður sinn. Grímr kvað Þránd fyrir vestan haf, en Björn gauzkan at ætt, ok kvað konung eiga at erfa alla útlenda menn. Öndóttr kvaðst halda mundu fénu til handa Þrándi dóttursyni sínum. Fór Grímr við þat á brott ok fekk ekki af fjárheimtunni. Þrándr spurði nú lát föður síns ok bjóst þegar af Suðreyjum, ok Önundr tréfótr með honum; en þeir Ófeigr grettir ok Þormóðr skafti fóru út til Íslands með skuldalið sitt ok kómu út á Eyrum fyrir sunnan landit, ok váru enn fyrsta vetr með Þorbirni laxakarli. Síðan námu þeir Gnúpverjahrepp. Ófeigr nam enn ytra hlut á milli Þverár ok Kálfár; hann bjó á Ófeigsstöðum hjá Steinsholti; en Þormóðr nam enn eystra hlut ok bjó hann í Skaftaholti. Dœtr Þormóðar váru þær Þórvör,

móðir Þórodds goða á Hjalla, ok Þórvé, móðir Þorsteins goða, föður Bjarna ens spaka.

Nú er at segja frá þeim Þrándi ok Önundi, at þeir sigldu vestan um haf til Noregs ok fengu svá mikit hraðbyri, at engi njósn fór um ferð þeira, fyrr en þeir kómu til Öndótts kráku. Hann tók vel við Þrándi ok sagði honum frá tilkalli því, er Grímr hersir hafði haft um arf Bjarnar. „Lízt mér betr komit, frændi, at þú erfir föður þinn, en konungsþrælar. Hefir þér ok gæfusamlega til tekizt, er engi maðr veit um ferðir þínar; en grunar mik, at Grímr stefni at öðrumhvárum okkrum, ef hann má. Vil ek, at þú takir arfinn undir þik ok hafir þik til annarra landa.“ Þrándr kveðst svá gera mundu. Tók hann þá við fénu ok bjóst sem skyndilegast í brott ór Noregi. Áðr en Þrándr sigldi á haf, þá spurði hann Önund tréfót, hvárt hann vildi eigi leita til Íslands. Önundr kveðst áðr vilja finna frændr sína ok vini suðr í landi. Þrándr mælti: „Þá munu vit nú skilja. Vilda ek, at þú sinnaðir frændum mínum; því at þangat mun hefndum snúit, ef ek komumst undan. Mun ek fara út til Íslands, ok svá vilda ek, at þú fœrir.“ Önundr hét því. Skildu þeir með kærleikum. Fór Þrándr út til Íslands. Tóku þeir Ófeigr ok Þormóðr

skafti vel við honum. Þrándr bjó í Þrándarholti; þat er fyrir vestan Þjórsá.

7. Önundr fór suðr á Rogaland ok hitti þar marga frændr sína ok vini. Dvaldist hann þar á laun með þeim manni, er Kolbeinn hét. Hann spurði, at Haraldr konungr hafði tekit undir sik eignir hans ok skipat þeim manni, er Hárekr hét; hann var ármaðr konungs. Önundr fór til hans um nótt ok tók hús á honum. Var Hárekr til höggs leiddr. Önundr tók þar alt lausafé, þat er þeir náðu, en brendu bœinn. Hafðist hann þá við í ýmsum stöðum um vetrinn. Þetta haust drap Grímr hersir Öndótt kráku, fyrir þat, er hann náði eigi fénu til handa konungi; en Signý, kona Öndótts, bar á skip alt lausafé þeira þegar ena sömu nótt, ok fór með sonu sína, Ásmund ok Ásgrím, til Sighvats föður síns. Litlu síðar sendi hon sonu sína í Sóknadal til Heðins fóstra síns, ok undu þeir þar litla hríð, ok vildu fara aftr til móður sinnar. Fóru þeir síðan ok kómu til Ingjalds tryggva í Hvini at jólum. Hann tók við þeim fyrir áeggjun Gyðu konu sinnar. Váru þeir þar um vetrinn. Um várit kom Önundr á Agðir norðr, því at hann hafði spurt fráfall Öndótts ok at hann var drepinn; en er hann fann Signýju, spurði hann hverja liðveizlu þau vildi af honum þiggja. Hon sagði, at þau vildi gjarna hefna Grími hersi fyrir víg Öndótts. Var þá sent eftir

Öndótts sonum; ok er þeir fundu Önund tréfót, lögðu þeir saman lag sitt, ok heldu fréttum um athafnir Gríms. Um sumarit var ölhita mikil at Gríms, því at hann hafði boðit heim Auðuni jarli; ok er þat fréttu þeir Önundr ok Öndótts synir, fóru þeir til bœjar Gríms ok báru þar eld at húsum, því at þeir kómu á óvart, ok brendu Grím hersi inni ok nær þrjá tigu manna. Þeir tóku þar marga góða gripi. Önundr fór til skógar; en þeir brœðr tóku bát Ingjalds fóstra síns ok reru í brott ok lágu í leyni skamt frá bœnum. Auðunn jarl kom til veizlu, sem ætlat var, ok saknaði þar vinar í stað. Safnaði hann at sér mönnum ok dvaldist þar nökkurar nætr, ok fréttist ekki til Önundar ok þeira félaga. Jarl svaf í lofti einu við þriðja mann. Önundr vissi öll tíðendi af bœnum, ok sendi eftir þeim brœðrum; ok er þeir fundust, spurði Önundr, hvárt þeir vildi heldr geyma bœinn, eða ganga at jarli. Þeir köru at ganga at jarli. Þeir skutu stokki á loftsdyrnar, svá at hurðin brotnaði. Síðan greip Ásmundr þá tvá, er váru með jarli, ok rak niðr svá hart, at þeim helt við bana. Ásgrímr hljóp at jarli ok bað hann greiða sér föðurgjöld, því at hann hafði verit í atför ok ráðum með Grími hersi, þá er Öndóttr var drepinn. Jarl kveðst ekki fé hafa hjá sér ok bað fresta um gjaldit. Ásgrímr setti þá spjótsoddinn fyrir brjóst

jarli ok bað hann greiða í stað. Jarl tók þá men af hálsi sér ok þrjá gullhringa ok guðvefjarskikkju. Ásgrímr tók við fénu ok gaf jarli nafn ok kallaði hann Auðun geit. Þá er bœndr ok heraðsmenn urðu varir við, at ófriðr mundi at kominn, gengu þeir út ok vildu veita lið jarli. Varð þar hörð hríð, því at Önundr hafði mart manna. Þar fellu margir góðir bœndr ok hirðmenn jarls. Nú kómu þeir brœðr ok sögðu, hversu farit hafði með þeim jarli. Önundr kvað þat illa, er jarl var eigi drepinn, — „væri þat Haraldi konungi hefnd nökkur fyrir þat, er vér höfum mist fyrir honum.“ Þeir kváðu jarli þetta meiri smán; ok fóru síðan á brott ok inn í Súrnadal til Eiríks ölfúss, lends mans. Hann tók við þeim öllum um vetrinn. Þá höfðu þeir samdrykkju um jólin við þann mann, er Hallsteinn hét, ok kallaðr hestr, ok veitti Eiríkr fyrr, vel ok trúlega. Síðan veitti Hallsteinn ok varð þeim þá at áskilnaði. Hann laust Eirík með dýrshorni. Eiríkr gat eigi hefnt sín ok fór heim við þat. Þetta líkaði stórilla Öndótts sonum; ok nökkuru síðar fór Ásgrímr til bœjar Hallsteins ok gekk inn einn ok veitti Hallsteini mikinn áverka. Þeir hlupu upp, sem inni váru, ok sóttu at Ásgrími. Hann varðist vel ok komst ór höndum þeim í myrkrinu; en þeir þóttust drepa hann. Þat fréttu þeir Önundr ok Ásmundr ok hugðu,

at Ásgrímr væri dauðr, ok þóttust ekki mega at gera. Réð Eiríkr þeim, at þeir leitaði til Íslands; kvað þeim ekki mundu duga, at vera þar í landi, þegar konungr mætti sér svá við koma. Þeir gerðu svá; bjuggust nú til Íslands, ok hafði skip sitt hvárr þeira. Hallsteinn lá í sárum ok lézt áðr þeir Önundr sigldu. Kolbeinn réðst í skip með Önundi, sá er fyrr er getit.

8. Þeir Önundr ok Ásmundr létu í haf, er þeir váru búnir, ok höfðu samflota. Þá kvað Önundr þetta:

(4) Þóttak hœfr at hrotta
hreggvindi fyrr seggjum,
þá's geirhríðar gnúði
grand hvast, ok Súgandi.
Nú verðr á skæ skorðu,
skaldi sigr, at stíga
út með einum fœti
Íslands á vit þvísa.

Þeir höfðu útivist harða ok veðr þver mjök af suðri. Bar þá norðr í haf. Þeir fundu Ísland ok váru þá komnir fyrir norðan Langanes, er þeir kendust við. Þá var svá skamt í milli þeira, at þeir töluðust við. Sagði Ásmundr, at þeir mundu sigla til Eyjafjarðar ok því játtuðu hvárirtveggju. Beittu þeir þá undir landit. Þá tók veðrit at styrma af landsuðri. En er þeir Önundr lögðu í nauðbeitu, þá lestist ráin. Feldu þeir þá seglit, ok í því rak þá til hafs undan. Ásmundr komst

undir Hrísey ok beið til þess, er honum byrjaði inn á Eyjafjörð. Honum gaf Helgi enn magri Kræklingahlíð alla. Hann bjó at Glerá enni syðri. Ásgrímr bróðir hans kom út nökkurum vetrum síðar. Hann bjó at Glerá enni nyrðri. Hann var faðir Elliða-Gríms, föður Ásgríms.

9. Nú er at segja frá Önundi tréfót, at þá rak undan nökkur dœgr. Síðan gekk veðrit á haf. Sigldu þeir þá at landinu. Kendust þá við þeir, er áðr höfðu farit, at þeir váru komnir vestr um Skaga. Sigldu þeir inn á Strandaflóa ok nær Suðrströndunum. Þá reru at þeim sex menn á teinæringi ok kölluðu upp á hafskipit, hverr fyrir réði. Önundr nefndi sik ok spurði, hvaðan þeir væri. Þeir kváðust vera húskarlar Þorvalds frá Dröngum. Önundr spurði, hvárt numin væri öll lönd um Strandirnar. Þeir kváðu lítit ónumit á Inn-Ströndum, en ekki norðr þangat. Önundr spurði skipverja sína, hvárt þeir vildu leita fyrir vestan landit, eða hafa slíkt, er þeim var til vísat. Þeir köru at kanna landit fyrst. Sigldu síðan inn eftir flóanum ok lögðu fyrst á víkina fyrir Árnesi; skutu þar báti ok reru til lands. Þá bjó þar ríkr maðr, Eiríkr snara, er land hafði numit milli Ingólfsfjarðar ok Ófœru í Veiðileysu. En er Eiríkr vissi, at Önundr var þar kominn, bauð hann honum af sér at þiggja slíka hluti, sem hann vildi; en kvað lítit

þat, er eigi væri numit áðr. Önundr kveðst sjá vilja fyrst, hvat þat væri. Fóru þeir þá inn yfir fjörðu, ok er þeir kómu inn til Ófœru, mælti Eiríkr: „Hér er á at líta; heðan frá er ónumit ok inn til landnáms Bjarnar.“ Þar gekk fjall mikit fram þeim megin fjarðanna, ok var fallinn á snær. Önundr leit á fjallit ok kvað vísu þessa:

(5) Réttum gengr, en ranga
rennir sæfarinn, ævi,
fákr, um fold ok ríki
fleinhvessanda þessum.
Hefk lönd ok fjöld frænda
flýit, en hitt es nýjast:
kröpp eru kaup, ef hreppik
Kaldbak, en létk akra.

Eiríkr svarar: „Margr hefir svá mikils mist í Noregi, at menn fá þess ekki bœtr. Hygg ek ok, at numin sé flestöll lönd í meginheruðum; kann ek því eigi at fýsa þik heðan í brott. Mun ek þat halda, at þú hafir af mínum jörðum þat er þér hentar.“ Önundr kveðst þat þiggja mundu, ok nam síðan land frá Ófœru ok þær þrjár víkr, Byrgisvík ok Kolbeinsvík ok Kaldbaksvík til Kaldbakskleifar. Síðan gaf Eiríkr honum Veiðileysu alla ok Reykjarfjörð ok Reykjanes alt út þeim megin; en um rekann var ekki skilit, því at þeir váru svá nógir þá, at hverr hafði þat, er vildi. Önundr gerði bú í Kaldbak ok hafði mannmart; en er fé hans tók

at vaxa, átti hann annat bú í Reykjarfirði. Kolbeinn bjó í Kolbeinsvík, ok sat Önundr um kyrt nökkura vetr.

10. Önundr var svá frœkinn maðr, at fáir stóðust honum, þótt heilir væri; hann var ok nafnkunnigr um alt land af forellrum sínum. Þessu næst hófust deilur þeira Ófeigs grettis ok Þorbjarnar jarlakappa, ok lauk svá, at Ófeigr fell fyrir Þorbirni í Grettisgeil hjá Hæli. Þar varð mikill liðsdráttr at eftirmáli með sonum Ófeigs. Var sent eftir Önundi tréfót, ok reið hann suðr um várit ok gisti í Hvammi at Auðar ennar djúpúðgu. Hon tók allvel við honum, því at hann hafði verit með henni fyrir vestan haf. Þá var Óláfr feilan, sonarsonr hennar, fullroskinn. Mjök var Auðr þá ellimóð. Hon veik á við Önund, at hon vildi kvæna Óláf frænda sinn, ok vildi, at hann bæði Álfdísar ennar barreysku. Hon var brœðrunga Æsu, er Önundr átti. Önundi þótti þat vænlegt, ok reið Óláfr suðr með honum; ok er Önundr hitti vini sína ok mága, þá buðu þeir honum til sín. Var þá talat um málin, ok váru lögð til Kjalarnessþings, því at þá var enn eigi sett alþingi. Síðan váru málin lögð í gerð ok kómu miklar bœtr fyrir vígin; en Þorbjörn jarlakappi var sekr gerr. Hans sonr var Sölmundr, faðir Sviðu-Kára. Váru þeir frændr lengi utanlands síðan. Þrándr bauð heim Önundi ok þeim Óláfi, ok svá

Þormóðr skafti. Fluttu þeir þá bónorðit Óláfs. Var þat auðsótt, því at menn vissu, hver rausnarkona Auðr var. Var þessu keypt. Riðu þeir Önundr heim við svá búit. Auðr þakkaði Önundi liðveizlu við Óláf. Þetta haust fekk Óláfr feilan Álfdísar ennar barreysku. Þá andaðist Auðr en djúpúðga, sem segir í sögu Laxdœla.

11. Þau Önundr ok Æsa áttu tvá sonu; hét enn ellri Þorgeirr, en enn yngri Ófeigr grettir. Lítlu síðar andaðist Æsa. Eftir þat fekk Önundr þeirar konu, er Þórdís hét; hon var dóttir Þorgríms frá Gnúpi í Miðfirði, skyld Miðfjarðar-Skeggja. Við henni átti Önundr þann son, er Þorgrímr hét; hann var snemma mikill maðr ok sterkr, búsýslumaðr mikill ok vitr maðr. Önundr bjó í Kaldbak til elli; hann varð sóttdauðr ok liggr í Tréfótshaugi. Hann hefir frœknastr verit ok fimastr einfœttr maðr á Íslandi. Þorgrímr var fyrir sonum Önundar, þótt aðrir væri ellri; en er hann var hálfþrítugr at aldri, þá hafði hann hærur í höfði; því var hann kallaðr hærukollr. Þórdís móðir hans giftist síðan norðr í Víðidal Auðuni skökli; þeira sonr var Ásgeirr at Ásgeirsá. Þeir Þorgrímr hærukollr ok brœðr hans áttu eignir miklar allir saman ok skiftu engu með sér. Eiríkr bjó í Árnesi, sem fyrri var getit. Hann átti Álöfu, dóttur Ingólfs ór Ingólfsfirði. Flosi hét sonr þeira. Hann

var efnilegr maðr ok átti marga frændr. Þeir kómu út hingat þrír brœðr: Ingólfr ok Ófeigr ok Eyvindr, ok námu þeir þá þrjá fjörðu, er við þá eru kendir, ok bygðu þar síðan. Óláfr hét sonr Eyvindar; hann bjó fyrst í Eyvindarfirði, en síðan at Dröngum, ok var mikill maðr fyrir sér. Engi varð áskilnaðr með mönnum þar, meðan enir ellri menn lifðu; en þá er Eiríkr var látinn, þótti Flosa Kaldbeklingar eigi hafa löglegar heimildir á jörðum þeim, er Eiríkr hafði gefit Önundi. Af því gerðist sundrþykki mikit meðal þeira; en þó heldu þeir Þorgrímr sem áðr. Ekki máttu þeir þá leika saman eiga. Þorgeirr var fyrir búi þeira brœðra í Reykjarfirði ok reri jafnan til fiska, því at þá váru firðirnir fullir af fiskum. Nú gera þeir ráð sitt í Víkinni. Maðr hét Þorfinnr; hann var húskarl Flosa í Árnesi. Þenna mann sendi Flosi til höfuðs Þorgeiri. Hann leyndist í naustinu. Þenna morgin bjóst Þorgeirr á sjá at róa, ok tveir menn með honum, ok hét (annarr Hámundr, en) annarr Brandr. Þorgeirr gekk fyrstr; hann hafði á baki sér leðrflösku ok í drykk. Myrkt var mjök; ok er hann gekk ofan frá naustinu, þá hljóp Þorfinnr at honum ok hjó með öxi á milli herða honum ok sökk öxin ok skvakkaði við. Hann lét lausa öxina, því at hann ætlaði, at eigi mundi þurfa um at binda, ok vildi forða sér sem skjótast.

Er þat af Þorfinni at segja, at hann hljóp norðr í Árnes, ok kom þar áðr en alljóst var ok sagði víg Þorgeirs ok kveðst mundu þurfa ásjá Flosa; kvað þat ok eitt til, at bjóða sættir, — „ok bœtir þat helzt várt mál, svá mikit sem at er orðit.“ Flosi kveðst fyrst mundu hafa fréttir, — „ok ætla ek, at þú sér allhræddr eftir stórvirkin.“ Nú er at segja frá Þorgeiri, at hann snaraðist við höggit, ok kom öxin í flöskuna, en hann varð ekki sárr. Þeir leituðu ekki mannsins, því at myrkt var at. Reru þeir út eftir fjörðum ok kómu í Kaldbak ok sögðu atburð þenna. Þeir gerðu at þessu kalls mikit ok kölluðu hann Þorgeir flöskubak, ok svá hét hann síðan. Þá var þetta kveðit:

(6) Fyrr lauguðu frægir
fránhvítinga rítar
rausnarmenn í ranni
ræfrhvössu bensævar.
Nú rauð, sá's vas víða,
vómr, frá tekinn sóma
benjaskóðs af bleyði
bæði hlýr í sýru.

12. Þann tíma kom hallæri svá mikit á Íslandi, at ekki hefir jafnmikit komit. Þá tók af nálega allan sævarafla ok reka. Þat stóð yfir mörg ár. Á einu hausti urðu þangat sæhafa kaupmenn á hafskipi ok brutu þar í Víkinni. Flosi tók við þeim fjórum eða fimm. Steinn hét sá, er fyrir þeim

var. Víða vistuðust þeir þar um Víkina, ok ætluðu at gera sér skip ór skipbrotunum, ok varð þeim þat óhœgt. Skipit varð lítit til skutanna, en breitt um miðbyrðit. Um várit kom veðr mikit af norðri; þat helzt nær viku. Eftir veðrit könnuðu menn reka sína. Þorsteinn hét maðr, er bjó á Reykjanesi. Hann fann hval rekinn innan fram á nesinu, þar sem hét at Rifskerjum; þat var reyðr mikil. Hann sendi þegar mann til Flosa í Vík ok svá til næstu bœja. Einarr hét sá maðr, er bjó at Gjögri; hann var landseti Kaldbeklinga, ok skyldi geyma reka þeira þeim megin fjarða. Hann varð varr við, at hvalrinn var rekinn. Hann tók þegar skip sitt ok reri yfir um fjörðuna til Byrgisvíkr. Þaðan sendi hann mann í Kaldbak; ok er þetta spurði Þorgrímr ok þeir brœðr, bjuggust þeir sem hvatast, ok váru tólf á teinæringi. Þeir Kolbeinssynir fóru ok með þeim, Ívarr ok Leifr, ok váru sex saman. Allir bœndr, þeir er við kómust, fóru til hvalsins. — Nú er at segja frá Flosa, at hann sendi eftir frændum sínum norðr í Ingólfsfjörð ok Ófeigsfjörð, ok eftir Óláfi Eyvindarsyni, er þá bjó at Dröngum. Flosi kom fyrst ok þeir Víkrmenn. Þeir tóku þegar til skurðar, ok var dreginn á land sá, er skorinn var. Þeir váru nær tuttugu menn í fyrstu; en skjótt fjölgaðist fólkit. Í því kómu Kaldbeklingar með fjögur skip. Þorgrímr veitti

tilkall til hvalsins ok fyrirbauð Víkrmönnum skurð ok skifti ok brautflutning á hvalnum. Flosi bað hann sýna, ef Eiríkr hefði gefit Önundi tréfót með ákveðnum orðum rekann, ella kveðst hann mundu vígi verja. Þorgrímr þóttist liðfár ok réð því eigi til atgöngu. Þá reri skip innan yfir fjörðu, ok sóttu knálega. Þeir kómu at brátt. Þar var Svanr af Hóli ór Bjarnarfirði ok húskarlar hans. Ok þegar hann kom, bað hann Þorgrím eigi láta ræna sik; en þeir váru áðr vinir miklir, ok bauð Svanr honum lið sitt. Þeir brœðr kváðust þat þiggja mundu. Lögðu þeir þá at rösklega. Þorgeirr flöskubakr réð fyrst upp á hvalinn at húskörlum Flosa. Þorfinnr, er fyrr var getit, skar hvalinn. Hann var fram við höfuðit ok stóð í spori, er hann hafði gert sér. Þorgeirr mælti: „Þar fœri ek þér öxi þína.“ Síðan hjó hann á hálsinn, svá at af tók höfuðit. Flosi var uppi á mölinni, er hann sá þetta. Hann eggjaði þá sína menn til móttöku. Nú berjast þeir lengi, ok veitti Kaldbeklingum betr. Fáir menn höfðu þar vápn, nema öxar þær, er þeir skáru með hvalinn, ok skálmir. Hrukku Víkrmenn af hvalnum í fjöruna. Austmenn höfðu vápn ok urðu skeinuhættir. Steinn stýrimaðr hjó fót undan Ívari Kolbeinssyni; en Leifr, bróðir Ívars, laust félaga Steins í hel með hvalrifi. Þá var með öllu barizt, því er til fekst, ok fellu þar menn

af hvárumtveggjum. Þessu næst kómu þeir Óláfr frá Dröngum með mörgum skipum. Þeir veittu Flosa. Urðu Kaldbeklingar þá bornir ofrliði. Þeir höfðu áðr hlaðit skip sín. Svanr bað þá ganga á skip sín. Létu þeir þá berast fram at skipunum. Víkrmenn sóttu þá eftir; ok er Svanr var kominn at sænum, hjó hann til Steins stýrimanns ok veitti honum mikinn áverka. Síðan hljóp hann á skip sitt. Þorgrímr særði Flosa miklu sári ok komst við þat undan. Óláfr hjó til Ófeigs grettis ok særði hann til ólífis. Þorgeirr þreif Ófeig í fang sér ok hljóp með hann á skip. Reru þeir Kaldbeklingar inn yfir fjörðu. Skildi þá með þeim. Þetta var kveðit um fundinn:

(7) Hörð frák heldr at yrði
hervápn at Rifskerjum,
mest þvít margir lustu
menn slyppir hvalklyppum,
en malmgautar móti
mjök fast hafa kastat,
— oss lízt ímun þessi
óknyttin — þvestslyttum.

Síðan var komit á með þeim griðum, ok lögðu þeir málin til alþingis. Veittu þeir Kaldbeklingum Þóroddr goði ok Miðfjarðar-Skeggi ok margir Sunnlendingar. Varð Flosi sekr ok margir þeir, er at höfðu verit með honum. Varð honum þá féskylft mjök, því at hann vildi einn halda upp fébótum. Þeir

Þorgrímr gátu eigi sýnt, at þeir hefði fé lagt fyrir jarðirnar ok rekann, er Flosi kærði eftir. Þorkell máni hafði þá lögsögu. Var hann þá beiddr órskurðar. Honum kveðst þat lög sýnast, at nökkut hefði fyrir komit, þótt eigi væri fult verð, — „því at svá gerði Steinvör en gamla við Ingólf afa minn, at hon þá af honum Romshvalanes alt, ok gaf fyrir heklu flekkótta, ok hefir þat ekki rift orðit; munu þar stœrri rið í vera. En hér legg ek til ráð," segir hann, „at skipat sé brotgeiranum, ok hafi hvárirtveggju at jafnaði; síðan sé þat lögtekit, at hverr eigi reka fyrir sinni jörðu." Þetta var gert. Var þá svá skift til, at þeir Þorgrímr létu Reykjarfjörð ok alt út þeim megin, en þeir skyldu eiga Kamb. Ófeigr var bœttr miklu fé. Þorfinnr var ógildr. Þorgeiri var bœtt fyrir fjörráð. Síðan sættust þeir. Flosi réðst til Noregsferðar með Steini stýrimanni, en seldi jarðir sínar í Víkinni Geirmundi hvikatimbr. Bjó hann þar síðan. Skip þat, er kaupmenn höfðu gert, var mjök breiðvaxit. Þat kölluðu menn Trékylli, ok þar er Víkin við kend. Á því fór Flosi utan ok varð aftrreka í Öxarfjörð. Þaðan af gerðist saga Böðmóðs ok Grímólfs ok Gerpis.

13. Eftir þat skiftu þeir Þorgrímr (ok Þorgeirr) brœðr fé með sér; tók Þorgrímr lausafé, en Þorgeirr löndin. Réðst Þorgrímr þá inn til Miðfjarðar ok keypti land at Bjargi

með ráði Skeggja. Þorgrímr átti Þórdísi, dóttur Ásmundar undan Ásmundargnúpi, er numit hafði Þingeyrasveit. Þau Þorgrímr ok Þórdís áttu son, er Ásmundr hét; hann var mikill maðr ok sterkr ok vitr maðr, ok hærðr manna bezt. [Hann hafði snemma hærur í höfði]; því var hann kallaðr hærulangr (eða hærulagðr). Þorgrímr gerðist þá búsýslumaðr mikill ok hafði alla menn mjök í starfa, þá er með honum váru. Ásmundr vildi lítt vinna, ok var fátt um með þeim feðgum. Fór svá, þar til er Ásmundr var roskinn at aldri. Þá beiddi Ásmundr fararefna af föður sínum. Þorgrímr kvað þau lítil verða mundu ok fekk honum þó nökkut af flytjanda eyri. Fór Ásmundr þá utan, ok grœddist honum brátt fé. Hann sigldi til ýmissa landa ok gerðist enn mesti kaupmaðr ok vellauðigr. Hann var vinsæll maðr ok skilríkr, ok átti marga frændr í Noregi, þá er göfgir váru. Á einu hausti vistaðist Ásmundr austr í Vík með göfgum manni, þeim er Þorsteinn hét. Hann var upplenzkr maðr at ætt ok átti systur, er Rannveig hét; hon var enn bezti kvenkostr. Þeirar konu bað Ásmundr ok fekk með ráði Þorsteins frænda hennar. Staðfestist Ásmundr þar um hríð ok var vel virðr. Þau Rannveig áttu þann son, er Þorsteinn hét, manna fríðastr ok sterkr maðr, raddmaðr mikill ok hár maðr á vöxt ok nökkut seinlegr í viðbragði;

því var hann drómundr kallaðr. En er Þorsteinn var lítt á legg kominn, tók móðir hans sótt ok andaðist. Eftir þat festi Ásmundr ekki yndi í Noregi. Tóku þá móðurfrændr Þorsteins við honum ok fé hans; en Ásmundr réðst þá enn í sigling ok varð nafnfrægr maðr. Ásmundr kom skipi sínu í Húnavatn. Þá var Þorkell krafla höfðingi yfir Vatnsdœlum. Hann frétti útkvámu Ásmundar. Reið Þorkell þá til skips ok bauð Ásmundi til sín. Þorkell bjó á Másstöðum í Vatnsdal. Fór Ásmundr þangat til vistar. Þorkell var sonr Þorgríms Kárnsárgoða; hann var stórvitr maðr. Þetta var eftir útkvámu Friðreks biskups ok þeira Þorvalds Koðránssonar. Þeir bjuggu þá at Lœkjamóti, er þetta var. Þeir boðuðu kristni fyrst fyrir norðan land. Lét Þorkell prímsignast ok margir menn með honum. Mart bar til tíðenda um sameign þeira biskups ok Norðlendinga, þat er ekki kemr við þessa sögu. Með Þorkeli fœddist upp kona sú, er Ásdís hét; hon var dóttir Bárðar Jökulssonar, Ingimundarsonar ens gamla, Þorsteinssonar, Ketilssonar raums. Móðir Ásdísar var Álfdís, dóttir Ófeigs grettis, sem fyrr er sagt. Ásdís var ógefin ok þótti vera enn bezti kvenkostr, bæði sakir ættar ok fjár. Ásmundi leiddist nú í siglingum. Vildi hann nú staðfestast á Íslandi. Hefir hann þá uppi orð sín ok biðr þessar konu. Þorkell vissi gerla skil á honum, at

hann var ríkr maðr ok ráðinn til fjárhalds; ok fór þat fram, at Ásmundr fekk Ásdísar. Gerðist hann þá aldavinr Þorkels ok búsýslumaðr mikill, lögvitr ok framgjarn. Litlu síðar andaðist Þorgrímr hærukollr at Bjargi. Tók Ásmundr arf eftir hann ok bjó þar síðan.

14. Ásmundr hærulangr setti bú at Bjargi, mikit ok reisulegt ok hafði mannmart með sér. Hann var vinsæll maðr. Þessi váru börn þeira Ásdísar: Atli var ellztr. Hann var gegn maðr ok gæfr; hœgr ok hógværr; við hann líkaði hverjum manni vel. Annan son áttu þau, er Grettir var kallaðr. Hann var mjök ódæll í uppvexti sínum, fátalaðr ok óþýðr, bellinn bæði í orðum ok tiltektum. Ekki hafði hann ástríki mikit af Ásmundi föður sínum; en móðir hans unni honum mikit. Grettir Ásmundarson var fríðr maðr sýnum, breiðleitr ok skammleitr, rauðhærðr ok næsta freknóttr, ekki bráðgerr meðan hann var á barnsaldri. Þórdís hét dóttir Ásmundar, er síðan átti Glúmr, sonr Óspaks Kjallakssonar af Skriðinsenni. Rannveig hét önnur dóttir Ásmundar. Hana átti Gamli Þórhallsson Vínlendings. Þau bjuggu á Melum í Hrútafirði. [Þeira son var Grímr. Sonr Glúms ok Þórdísar Ásmundardóttur var Óspakr, er deildi við Odd Ófeigsson, sem segir í Bandamanna sögu]. Grettir óx upp at Bjargi, þar til er hann var tíu

vetra gamall. Hann tók þá heldr við at gangast. Ásmundr bað hann starfa nökkut. Grettir sagði sér þat eigi mundu vera vel hent ok spurði þó at, hvat hann skyldi gera. Ásmundr svarar: „Þú skalt gæta heimgása minna.“ Grettir svarar ok mælti: „Lítit verk ok löðrmannlegt.“ Ásmundr svarar: „Leys þú þetta vel af hendi, ok mun þá batna með okkr.“ Síðan tók Grettir við heimgásunum. Þær váru fimm tigir, ok með kjúklingar margir. Eigi leið langt, áðr honum þóttu þær heldr bágrækar, en kjúklingar seinfœrir. Honum gerði mjök hermt við þessu, því at hann var lítill skapdeildarmaðr. Nökkuru síðar fundu förumenn kjúklinga dauða úti ok heimgæss vængbrotnar. Þetta var um haustit. Ásmundi líkaði stórilla, ok spurði, hvárt Grettir hefði drepit fuglana. Hann glotti at ok svarar:

(8) Þat gerik víst es vetrar,
vind'g hals á kjúklingum;
en þótt ellri finnisk
einn berr ek af sérhverri.

„Ok skaltu eigi lengr af þeim bera,“ sagði Ásmundr. „'Vinr er sá annars, er ills varnar'“, sagði Grettir. „Fást mun þér verk annat,“ sagði Ásmundr. „'Fleira veit sá, er fleira reynir'“ sagði Grettir; „eða hvat skal ek nú gera?“ Ásmundr svarar: „Þú skalt strjúka bak mitt við eld, sem ek læt jafnan gera.“ „Heitt

mun þat um hönd," sagði Grettir; „en þó er verkit löðrmannlegt". Fór nú svá fram um hríð, at Grettir heldr þessum starfa. Tekr nú at hausta; gerðist Ásmundr heitfengr mjök ok eggjar Gretti at strjúka fast bak sitt. Þat var háttr í þann tíma, at eldaskálar váru stórir á bœjum. Sátu menn þar við langelda á öftnum. Þar váru borð sett fyrir menn, ok síðan sváfu menn upp frá eldunum. Konur unnu þar tó á daginn. Þat var eitt kveld, at Grettir skyldi hrífa bak Ásmundar, at karl mælti: „Nú muntu verða af þér at draga slenit, mannskræfan," segir hann. Grettir segir: „'Ilt er at eggja óbilgjarnan'". Ásmundr mælti: „Aldri er dugr í þér." Grettir sér nú, hvar stóðu ullkambar í setinu; tekr upp kambinn ok lætr ganga ofan eftir baki Ásmundar. Hann hljóp upp ok varð óðr við ok vildi ljósta Gretti með staf sínum, en hann skauzt undan; þá kom húsfreyja at ok spurði, hvat þeir ættist við. Grettir kvað þá vísu þessa:

(9) Mik vill menja slöngvir
(mjök kennik þess) brenna,
hodda Grund, á höndum
(höfugt ráð es þat) báðum,
létk á hringa hreyti,
hör-Gerðr, tekit verða
gerr (sér gildra sára
gögul) óskornum nöglum.

Illa þótti húsfreyju, er Grettir hafði þetta til tekit, ok kvað hann ekki fyrirleitinn verða mundu. Ekki batnaði frændsemi þeira Ásmundar við þetta. Nökkurri stundu síðar talaði Ásmundr til, at Grettir skyldi geyma hrossa hans. Grettir kvað sér þat betra þykkja en bakeldagerðin. „Þá skaltu svá at fara," sagði Ásmundr, „sem ek býð þér. Hryssu á ek bleikálótta, er ek kalla Keingálu; hon er svá vís at um veðráttu ok vatnagang, at þat mun aldri bresta, at þá mun hríð eftir koma, ef hon vill eigi á jörð ganga; þá skaltu byrgja í húsi hrossin, en halda þeim norðr á hálsinn, þegar er vetr leggr á; þœtti mér þurfa, at þú leystir þetta verk betr af hendi en þau tvau, sem áðr hefi ek skipat þér." Grettir svarar: „Þetta er kalt verk ok karlmannlegt; en ilt þykki mér at treysta merinni, því at þat veit ek engan fyrr gert hafa." Nú tekr Grettir við hrossageymslunni, ok leið svá fram yfir jól. Þá gerði á kulda mikla með snjóvum ok ilt til jarða. Grettir var lítt settr at klæðum, en maðr lítt harðnaðr; tók hann nú at kala, en Keingála stóð á, þar sem mest var svæð-it, í hverju illviðri; aldri kom hon svá snemma í haga, at hon mundi heim ganga fyrir dagsetr. Grettir hugsar þá, at hann skal gera eitthvert þat bellibragð, at Keingálu yrði goldit fyrir útiganginn. Þat var einn morgin snemma, at Grettir kom til hrossahúss; lýkr

upp, ok stóð Kengála fyrir stalli; því at þótt hrossum væri fóðr gefit, þeim er með henni váru, þá hafði hon þat ein. Nú fór Grettir upp á bak henni. Hann hafði hvassan kníf í hendi ok rekr á um þverar herðar Kengálu, ok lætr svá ganga aftr tveim megin hryggjar. Hrossit bregðr nú við hart, því at þat var feitt ok fælit; eyss svá, at hófarnir brustu í veggjunum. Grettir fell af baki; ok er hann komst á fœtr, leitar hann til bakferðar. Er þeira viðreign en snarpasta, ok svá lýkr, at hann flœr af henni alla baklengjuna aftr á lend; rekr síðan út hrossin ok til haga. Eigi vildi Kengála bíta, nema til baksins; en er skamt var af hádegi, bregðr hon við, ok hleypr heim til húss. Grettir byrgir nú húsit ok gengr heim. Ásmundr spyrr, hvar hrossin væri. Grettir kveðst geymt hafa í húsi eftir vanda. Ásmundr segir, at þá mundi skamt til hríðar, er hrossin vildu eigi á standa í þvílíku veðri. Grettir segir: „Skýzt þeim mörgum vísdómrinn, er betri ván er at.“ Líðr nú af nóttin ok kom eigi hríðin. Rekr Grettir hrossin, ok þolir Kengála ekki í haga. Undarlegt þótti Ásmundi þat, er veðráttu brá eigi ór því, sem áðr hafði verit. Enn þriðja morgin fór Ásmundr til hrossanna ok at Kengálu ok mælti: „Illa þykki mér hrossin við hafa orðit at jafngóðum vetri; en þú munt sízt bregðast at bakinu, Bleikála.“ „Verðr þat er varir,“

sagði Grettir — „ok svá hitt, er eigi varir.“ Ásmundr strauk bakit á hrossinu, ok fylgdi þar húðin. Honum þótti undarlegt, hví svá var orðit, ok kvað Gretti þessu valda mundu. Grettir glotti at ok svaraði engu. [Bóndi fór heim ok var málóði mjök. Hann gekk til eldaskála ok heyrði, at húsfreyja mælti: „Vel skyldi nú reynzt hafa hrossageymslan frænda míns.“ Ásmundr kvað vísu:

(10) Fast hefir flegna trausta
(fær prettat mik) Grettir
(fljóð eru flest en prúðu
fullmálug) Kengálu.
Víst mun venja flestar
vitr drengr af sér lengi
(hróðr nemi hrings en fríða
Hlín) kvaðningar mínar.

Húsfreyja svarar: „Eigi veit ek, hvárt mér þykkir meir frá móti, at þú skipar honum jafnan starfa, eða hitt, at hann leysir alla einn veg af hendi.“] „Nú skal ok um enda gert fyrir þat,“ sagði Ásmundr; „en hafa skal hann viðrgerning verra.“ „Teli þá hvárigir á aðra,“ sagði Grettir; ok svá fór fram um stund. Ásmundr lét drepa Kengálu. Mörg bernskubrögð gerði Grettir, þau sem eigi eru í sögu sett. Hann gerðist nú mikill vexti; eigi vissu menn gerla afl hans, því at hann var óglíminn; orti hann jafnan vísur ok kviðlinga ok þótti heldr níðskældinn.

Eigi lagðist hann í eldaskála, ok var fátalaðr lengstum.

15. Þá váru margir uppvaxandi menn í Miðfirði. Skáld-Torfa bjó þá á Torfustöðum. Bersi hét sonr hennar; hann var manna gervilegastr ok skáld gott. Þeir bjuggu á Mel brœðr, Kormákr ok Þorgils. Með þeim óx upp sá maðr, er Oddr hét. Hann var framfœrslumaðr þeira ok var kallaðr Oddr ómagaskáld. Auðunn hét maðr; hann óx upp á Auðunarstöðum í Víðidal; hann var gegn maðr ok góðfengr ok sterkastr norðr þar sinna jafnaldra. Kálfr Ásgeirsson bjó á Ásgeirsá, ok Þorvaldr bróðir hans. Atli, bróðir Grettis, gerðist ok þroskamaðr ok allra manna gæfastr; við hann líkaði hverjum manni vel. Þessir lögðu knattleika saman á Miðfjarðarvatni; kómu þar til Miðfirðingar ok Víðdœlar; þar kómu ok margir menn ór Vestrhópi ok af Vatnsnesi, svá ok ór Hrútafirði. Sátu þeir þar við, er lengra fóru til. Var þar skipat saman þeim, sem jafnsterkastir váru, ok varð at því en mesta gleði lengstum á haustum. Grettir fór til leika fyrir bœn Atla bróður síns, þá er hann var fjórtán vetra gamall. Síðan var skipat mönnum til leiks. Var Gretti ætlat at leika við Auðun, er fyrr var nefndr. Hann var þeira nökkurum vetrum ellri. Auðunn sló knöttinn yfir höfuð Gretti, ok gat hann eigi nát; stökk hann langt eftir ísinum. Grettir

varð reiðr við þetta ok þótti Auðunn vilja leika á sik; sœkir þó knöttinn, kemr aftr, ok þegar hann náði til Auðunar, setr hann knöttinn rétt framan í enni honum, svá at sprakk fyrir. Auðunn sló Gretti með knattgildrunni, er hann helt á, ok kom lítt á, því at Grettir hljóp undir höggit; tókust þeir þá á fangbrögðum ok glímdu; þóttust menn þá sjá, at Grettir var sterkari en menn ætluðu, því at Auðunn var rammr at afli. Áttust þeir lengi við, en svá lauk, at Grettir fell; lét Auðunn þá fylgja kné kviði ok fór illa með hann. Hlupu þeir þá til Atli ok Bersi ok margir aðrir ok skildu þá. Grettir kvað ekki þurfa at halda á sér sem ólmum hundi ok mælti þetta: „'Þræll einn þegar hefnist, en argr aldri'." Eigi létu menn þetta sér at sundrþykki verða, því at þeir Kálfr ok Þorvaldr brœðr vildu at þeir væri sáttir; váru þeir ok skyldir nökkut, Auðunn ok Grettir, ok helzt leikrinn sem áðr, ok varð ekki til sundrþykkis fleira.

16. Þorkell krafla gerðist nú gamall mjök; hann hafði Vatnsdœla goðorð ok var höfðingi mikill. Hann var aldavinr Ásmundar hærulangs, sem tengdum þeira hœfði. Hann var því vanr at ríða til Bjargs hvert vár, at sœkja þangat til kynnis; ok enn gerði hann svá næsta vár eftir þat, sem áðr var sagt, at hann fór til Bjargs. Tóku þau Ásmundr ok Ásdís við honum báðum hönd-

um; var hann þar þrjár nætr, ok töluðu þeir mágar marga hluti milli sín. Þorkell spurði, hversu Ásmundi segði hugr um sonu sína, hverir iðnarmenn þeir mundu verða. Ásmundr kveðst ætla, at Atli yrði búmaðr mikill, forsjáll ok fémaðr. Þorkell svarar: „Þarfr maðr ok þér líkr; en hvat segir þú af Gretti?“ Ásmundr mælti: „Af honum er þat at segja, at hann mun verða sterkr maðr ok óstýrilátr; þykkjumikill ok þungr hefir hann mér orðit.“ Þorkell svarar: „Eigi er þat heillavænlegt, mágr,“ sagði hann; „en hversu skulum vit skipa þingferð okkra í sumar?“ Ásmundr svarar: „Ek gerumst þungfœrr, ok vilda ek sitja heima.“ „Viltu, at Atli fari fyrir þik?“ sagði Þorkell. „Hann þykkjumst ek eigi missa mega,“ sagði Ásmundr, „fyrir sakir starfa ok atdráttar, en Grettir vill ekki starfa; er hann svá viti borinn, at ek get, at hann kunni halda upp lögskilum fyrir mik með þinni umsjá.“ „Þú skalt ráða, mágr,“ segir Þorkell. Reið hann nú heim, þá er hann var búinn, ok leysti Ásmundr hann brott með góðum gjöfum. Nökkuru síðar bjóst Þorkell heiman til þings; hann reið með sex tigi manna; fóru þeir allir með honum, er í hans goðorði váru. Kemr hann til Bjargs, ok reið Grettir þaðan með honum. Þeir riðu suðr heiði þá, er Tvídœgra heitir. Áivangar váru litlir á fjallinu, ok riðu þeir mikinn ofan í bygðina; ok

er þeir kómu ofan í Fljótstungu, þótti þeim mál at sofa, ok hleyptu beizlum af hestum sínum ok létu ganga með söðlum. Lágu þeir langt á dag fram ok sváfu; en er þeir vöknuðu, svipuðust menn at hestum sínum; höfðu hestarnir sinn veg farit hverr þeira, en sumir höfðu velzt. Grettir fann seinast sinn hest. Þat var þá háttr, at menn vistuðu sik sjálfir til þings, ok reiddu flestir mali um söðla sína. Söðull var undir kviði niðri á hesti Grettis, en í brott malrinn. Ferr hann nú ok leitar ok fann eigi; sér hann nú, hvar maðr gengr; sá fór hart. Grettir spyrr, hverr þar fœri. Hann svarar, ok kveðst Skeggi heita, ok vera húskarl norðan ór Ási í Vatnsdal, — „em ek í ferð með Þorkatli," sagði hann, „en mér hefir tekizt til gálauslega, ek hefi týnt vistamal mínum." Grettir svarar: „'Eindœmin eru verst'; ek hefi týnt mal þeim, er ek átta; ok leitum nú báðir samt." Þat líkaði Skeggja vel. Ganga þeir nú um hríð; en er minst varði, tekr Skeggi á rás upp eftir móunum; grípr þar upp malinn. Grettir sá, er hann laut, ok spyrr, hvat hann tók upp. „Mal minn," segir Skeggi. „Hverir bera þat fleiri en þú?" sagði Grettir, „ok lát mik sjá, því at mart er öðru líkt." Skeggi kvað engan mann taka af sér, þat er hann ætti. Grettir þreif til malsins, ok toguðust þeir um hann, ok vildi sitt mál hvárrtveggi hafa. „Undarlega ætli þér,"

segir húskarlinn, „þó at menn sé eigi jafnstórauðgir allir sem þér, Miðfirðingar, at menn muni eigi þora at halda á sínu fyrir yðr." Grettir kvað þetta eigi eftir mannvirðingu ganga, þótt hverr hefði þat er ætti. Skeggi mælti: „Of fjarri er nú Auðunn, at kyrkja þik sem við knattleikinn." „Vel er þat," sagði Grettir, „en eigi muntu mik kyrkja, hvern veg sem hitt hefir verit." Skeggi greip þá öxi ok hjó til Grettis. En er Grettir sá þetta, þreif hann vinstri hendi öxarskaftit fyrir framan hendr Skeggja, svá hart, at þegar varð laus. Grettir setti þá sömu öxi í höfuð honum, svá at þegar stóð í heila; fell húskarl þá dauðr til jarðar. Grettir tók malinn ok kastar um söðul sinn. Hann reið síðan eftir förunautum sínum. Þorkell reið undan, því at hann vissi eigi, at þetta mundi til hafa borit. Menn söknuðu nú Skeggja ór flokkinum. En er Grettir fann þá, spyrja þeir hann, hvat hann vissi til Skeggja. Grettir kvað þessa vísu:

(11) Hygg ek at hljóp til Skeggja
hamartröll með för ramri,
blóðs var á grön Gríði
gráðr, fyr stundu áðan.
Sú gein of haus hánum
harðmynt ok lítt sparði
(var ek hjá viðreign þeira)
vígtenn, er klauf enni.

Þá hlupu fylgdarmenn Þorkels upp ok

sögðu, (at) ekki mundu tröll hafa tekit manninn um ljósan dag. Þorkell þagnaði ok mælti síðan: „Önnur efni munu í vera, ok mun Grettir hafa drepit hann; eða hvat bar til?“ Grettir segir þá allan áskilnað þeira. Þorkell mælti: „All-illa hefir þetta til tekizt, því at Skeggi var fenginn til fylgdar við mik, en maðr góðættaðr, ok mun ek taka málit á þann hátt, at ek mun bœta slíku, sem dœmt verðr, en sektum má ek eigi ráða; eru tveir kostir fyrir hendi við þik, Grettir, hvárt þú vill heldr fara til þings ok hætta á, hvern veg til tekst, eða hverfa hér aftr.“ Grettir köri at fara til þings, ok svá var, at hann fór. Var þetta mál kært af erfingjum ens vegna. Gekk Þorkell til handsala, ok helt upp fébótum; en Grettir skyldi vera sekr, ok vera utan þrjá vetr. En er þeir riðu af þingi, höfðingjarnir, áðu þeir uppi undir Sleðaási, áðr en þeir skildu. Þá hóf Grettir stein þann, er þar liggr í grasinu, ok nú heitir Grettishaf. Þá gengu til margir menn at sjá steininn, ok þótti þeim mikil furða, at svá ungr maðr skyldi hefja svá mikit bjarg. Reið Grettir heim til Bjargs ok sagði frá ferðum sínum. Ásmundr tók lítt á, ok kvað hann óeirðarmann verða mundu.

17. Hafliði hét maðr, er bjó at Reyðarfelli í Hvítársíðu; hann var siglingamaðr ok átti skip í förum; þat stóð uppi í Hvítá. Sá maðr var á skipi með honum, er Bárðr hét;

hann átti konu fríða ok unga. Ásmundr sendi mann til Hafliða, at hann skyldi taka við Gretti ok sjá um með honum. Hafliði kvað sér sagt, at maðrinn væri vanstiltr; en fyrir sakir vináttu þeira Ásmundar, tók hann við Gretti. Bjóst hann þá til utanferðar. Engi vildi Ásmundr fararefni fá honum, utan hafnest ok lítit af vaðmálum. Grettir bað hann fá sér vápn nökkut. Ásmundr svarar: „Eigi hefir þú mér hlýðinn verit. Veit ek ok eigi, hvat þú munir þat með vápnum vinna, er þarft er; mun ek ok þau eigi til láta.“ Grettir mælti: „Þá er eigi þat at launa, sem eigi er gert.“ Síðan skildu þeir feðgar með litlum kærleikum. Margir báðu hann vel fara, en fáir aftr koma. Móðir hans fylgdi honum á leið; ok áðr þau skildu, mælti hon svá: „Eigi ertu svá af garði gerr, frændi, sem ek vilda, svá vel borinn maðr, sem þú ert; þykki mér þat mest á skorta, at þú hefir ekki vápn, þat er neytt sé, en mér segir svá hugr um, at þú munir þeira við þurfa.“ Hon tók þá undan skikkju sinni sverð búit; þat var allgóðr gripr. Hon mælti þá: „Sverð þetta átti Jökull, föðurfaðir minn, ok enir fyrri Vatnsdœlar, ok var þeim sigrsælt; vil ek nú gefa þér sverðit, ok njót vel.“ Grettir þakkaði henni vel gjöfina ok kvað sér þetta betra þykkja, en aðrir fémunir, þótt meiri væri. Síðan fór hann veg sinn, en Ásdís bað honum margra virkta. Grettir reið

suðr um heiði ok létti eigi fyrr en hann kom suðr til skips. Hafliði tók vel við honum; fann hann Gretti, ok spurði at fararefnum hans. Grettir kvað vísu:

(12) Hygg ek at heiman bjoggu
heldr auðigir snauðan,
blakkþoll byrjar skikkju,
beiðendr móins leiðar.
Enn réð orðskvið sanna
auðnorn við mik fornan
ern, at bezt es barni,
benskóðs fyr gjöf, móðir.

Hafliði kvað þat sýnt, at henni var mest um hann hugat. Létu þeir í haf, þegar þeir váru búnir ok byr gaf; ok er þeir kómu út yfir grunn öll, undu þeir segl. Grettir gerði sér gröf undir bátinum ok vildi þaðan hvergi hrœra sik, hvárki til austra, né at segli at vinna, ok ekki starfa, þat sem hann átti at skipi at gera til jafnaðar við aðra menn; eigi vildi hann ok kaupa af sér. Þeir sigldu suðr um Reykjanes ok svá suðr fyrir land, ok er landit var horfit, fengu þeir rétt mikinn. Skipit var heldr lekt ok þoldi illa réttinn; fengu þeir vás mikit. Grettir lét þá fjúka í kviðlinga; þat líkaði mönnum stórilla. Einn dag var þat, at veðr var bæði hvast ok kalt; þá kölluðu sveinar, báðu Gretti nú duga, — „því at oss kólnar á klónum.“ Grettir (leit upp ok) mælti:

(13) Happ es, ef hér skal kropna
hverr fingr á kyrpingum.

Ekki fengu þeir af honum starfann, en líkaði nú verr en áðr, ok kváðu hann skyldu taka gjöld á sjálfum sér fyrir níð sitt ok lögleysu þá, er hann gerði, — „þykkir þér betra," sögðu þeir, „at klappa um kviðinn á konu Bárðar stýrimanns, en at gera skyldu þína á skipi, ok er slíkt óþolanda." Veðrit gekk upp at eins; stóðu þeir þá í austri, svá at dœgrum skifti. Þeir heituðust þá við Gretti. Ok er Hafliði heyrði þetta, gekk hann þar at, er Grettir lá, ok mælti: „Eigi þykki mér samkeypi yðvart kaupmanna gott; þú gerir þeim ólög, en níðir þá á svá gert ofan, en þeir heitast at steypa þér fyrir borð. Nú er slíkt ótiltœkilegt." „Hví munu þeir eigi ráða tiltektum sínum?" kvað Grettir, — „en þat vilda ek, at eftir dveldist einn eða tveir hjá mér, áðr en ek ganga fyrir borð." „Slíkt er ógeranda," sagði Hafliði, — „mun oss aldri vel gefa, ef þér berizt þetta fyrir; mun ek leggja ráð til með þér." „Hvert er þat?" sagði Grettir. „Þeir finna at við þik, at þú níðir þá; nú vil ek," sagði Hafliði, — „at þú kveðir til mín nökkura níðvísu, ok má vera, at þeir umberi betr við þik." „Aldri kveð ek til þín," sagði Grettir, „utan gott; geri ek þik ekki líkan kyrpingum." Hafliði mælti: „Kveða má svá, at fegri sé vísan, ef grafin er, þótt fyrst sé eigi all-

fögr.“ „Þetta hefi ek ok nœgst til,“ sagði Grettir. Hafliði fór til þeira skipverja, (þar sem þeir váru at ausa), ok mælti: „Mikit er erfiði yðvart, ok ván, at yðr líki illa við Gretti.“ „Verri þykkja oss kviðlingar hans, en hvetvetna annat,“ segja þeir. Hafliði mælti þá hátt: „Hann mun ok illa af því fara um síðir.“ En er Grettir heyrir Hafliða ámæla sér, kvað hann vísu:

(14) Annat vas þá's inni
át Hafliði drafla
hann þóttisk þá heima,
hvellr, at Reyðarfelli.
Ok dagverðar, darra
dómskreytandi, neytti
tysvar Tveggi nesja
takhreins degi einum.

Kaupmönnum þótti all-illa, ok sögðu, at hann skyldi eigi til enskis gera, at níða Hafliða bónda. Hafliði mælti þá: „Nóga hefir Grettir verðleika til þess, þótt þér gerðuð honum nökkura smán, en eigi vil ek hafa sœmd mína í veði til móts við illgirni hans ok forsjáleysi. Nú munu vér þessa ekki at sinni hefna, meðan vér erum í svá miklum háska staddir, en minnist þessa þá, er þér komið á land, ef yðr líkar.“ Þeir svöruðu: „Mun oss eigi mega sem þér? Hvat mun oss heldr bíta níð en þik?“ Hafliði bað þá svá gera. Þaðan frá vönduðu skipmenn miklu miðr um kviðlinga en áðr. Þeir höfðu harða úti-

vist ok langa; kómu þá lekar at skipinu; tóku menn þá at lýjast mjök á erfiði. Stýrimannskona sú en unga, var því jafnan vön, at sauma at höndum Gretti, ok höfðu skipverjar þat mjök í fleymingi við hann. Hafliði gekk þar til, er Grettir lá, ok kvað vísu:

(15) **Statt upp ór gröf Grettir,**
grefr knörr hola vörru;
minstu á mál við svanna
meginkát enn glaðláta.
Fast hefr hrund at höndum,
hör-Nauma, þér saumat;
skorð vill, at vel þú verðir
viðr, meðan lönd eru niðri.

Grettir stóð skjótt upp ok kvað:

(16) **Stöndum upp, þót undir**
all-tíðum skip ríði;
veit ek at víf mun láta
verr, ef ek ligg á knerri.
Því mun öllungis illa
aldygg kona hyggja
hvít, ef hér skal láta
hvert sinn fyr oss vinna.

Síðan hljóp hann aftr til, þar er þeir váru at austrinum, ok spurði, hvat þeir vildu, at hann gerði. Þeir sögðu hann lítit gott gera mundu. Hann sagði: „'Munr er at mannsliði'.“ Hafliði bað þá eigi neita liði hans, — „má vera, at hann þykkist leysa sínar hendr, ef hann býðr lið sitt.“ Þá var ekki dæluaustr á hafskipum; kölluðu menn þat

byttuaustr eða stampaustr. Hann var bæði vássamr ok erfiðr; skyldi þar hafa byttur tvær; fór þá önnur niðr, er önnur fór upp. Sveinar báðu, at Grettir skyldi sökkva byttunum; kváðu nú reyna skyldu, hvat hann mætti. Hann segir, at lítil raun mundi bezt um þat. Ferr hann þá niðr ok sökkvir byttunum, ok váru þá fengnir til tveir at ausa til móts við hann; heldust þeir eigi lengi við áðr þeir váru yfirkomnir af mœði. Þá gengu til fjórir, ok fór alt á sömu leið. Svá segja sumir menn, at átta jusu þeir við hann, áðr en lauk; var þá ok upp ausit skipit. Þaðan af skiftist mjök um orðalag kaupmanna við Gretti, því at þeir sá, hvat hann átti undir sér fyrir afls sakir; var hann ok þaðan frá enn frœknasti til liðs, hvers sem við þurfti. Berr þá nú austr í haf; lágu á myrkr mikil; fundu þeir eigi fyrr eina nótt, en þeir sigldu upp á sker skipinu, svá at undan gekk undirhlutrinn; var þá hrundit bátnum, ok fluttar af konur ok alt þat, er laust var. Þar var hólmr lítill skamt frá þeim, ok fœrðu þangat föng sín, sem þeir kómust við um nóttina. En er lýsa tók, áttu þeir um at tala, hvar þeir váru komnir; kendust þeir þá við, sem áðr höfðu farit milli landa, at þeir váru komnir at Sunnmœri í Noregi. Þar var ey ein skamt frá þeim til meginlands, er heitir Háramarsey. Þar var bygð

mikil í eyjunni. Þar var ok lends manns ból. —

18. Þorfinnr hét lendr maðr, sá er þar átti bú í eyjunni; hann var sonr Kárs ens gamla, er þar hafði lengi búit. Þorfinnr var höfðingi mikill. Ok er alljóst var orðit, sá menn til ór eyjunni, at kaupmenn váru nauðulega staddir. Var þá sagt til Þorfinni. Hann brá við skjótt ok lét setja fram karfa stóran, er hann átti. Reru sextán menn á borð. Þeir váru á karfanum nær þrír tigir manna; fóru til sem hvatast ok burgu fé kaupmanna, en hafskipit sökk niðr. Týndist þar mikit góðs. Þorfinnr flutti alla menn heim af skipinu til sín; váru þeir þar viku, ok þurkuðu varning sinn. Síðan fóru kaupmenn suðr í land, ok eru þeir ór sögunni. — Grettir var eftir hjá Þorfinni ok lét lítit um sik; hann var fátalaðr lengstum. Þorfinnr lét gefa honum mat ok gaf sér ekki mikit at honum. Grettir var honum ófylgjusamr ok vildi eigi ganga með honum úti á daginn; þat líkaði illa Þorfinni, en nenti þó eigi at kviðja honum mat. Þorfinnr var hýbýlaprúðr ok gleðimaðr mikill; vildi hann ok, at aðrir menn væri glaðir. Grettir var húsgöngull ok fór á aðra bœi þar í eyjunni. Auðunn hét maðr er bjó þar, sem heitir á Vindheimi. Þangat fór Grettir daglega, ok gerði sér kært við hann; sat Grettir þar jafnan á dag fram. Þat var eitt kveld harðla síð, er Grettir bjóst

heim at ganga, at hann sá eld mikinn gjósa upp á nesi því, er niðr var frá bœ Auðunar. Grettir spurði eftir, hvat nýjungu þat væri. Auðunn kvað honum ekki á liggja þat at vita. „Þat mundi mælt,“ sagði Grettir, „ef slíkt sæist á váru landi, at þar brynni af fé.“ Bóndi svarar: „Sá einn mun fyrir þeim eldi ráða, at eigi mun gagn í um at forvitnast.“ „Þó vil ek vita,“ segir Grettir. „Þar á nesinu stendr haugr,“ segir Auðunn, „en þar var í lagðr Kárr enn gamli, faðir Þorfinns; áttu þeir feðgar fyrst eitt bóndaból í eyjunni, en síðan Kárr dó, hefir hann svá aftr gengit, at hann hefir eytt á brott öllum bóndum þeim, er hér áttu jarðir, svá at nú á Þorfinnr einn alla eyna, ok engum verðr þeim mein at þessu, er Þorfinnr heldr hendi yfir.“ Grettir kvað hann vel hafa sagt, — „mun ek hér koma á morgin, ok lát til reiðu graftól.“ „Let ek þik,“ segir Auðunn, „at fást þar við, því at ek veit, at Þorfinnr mun fjándskap á þik leggja.“ Grettir kvaðst mundu hætta á þat. Nú leið af nóttin. Kemr Grettir þar snemma; váru þá til reiðu graftólin. Ferr bóndi með honum til haugsins. Grettir braut nú hauginn, ok var at mikilvirkr; léttir eigi fyrr en hann kemr at viðum. Var þá mjök áliðinn dagrinn. Síðan reif hann upp viðuna. Auðunn latti hann þá mjök at ganga í hauginn. Grettir bað hann geyma festar, — „en ek

mun forvitnast, hvat hér býr fyrir.“ Gekk Grettir þá í hauginn. Var þar myrkt ok þeygi þefgott. Leitast hann nú fyrir, hversu háttat var. Hann fann hestbein, ok síðan drap hann sér við stólbrúðir ok fann, at þar sat maðr á stóli. Þar var fé mikit í gulli ok silfri borit saman, ok einn kistill settr undir fœtr honum, fullr af silfri. Grettir tók þetta fé alt ok bar til festar; ok er hann gekk utar eftir hauginum, var gripit til hans fast. Lét hann þá laust féit, en réðst í mót þeim, ok tókust þeir þá til heldr óþyrmilega. Gekk nú upp alt þat, er fyrir varð; sótti haugbúinn með kappi. Grettir fór undan lengi, ok þar kemr, at hann sér, at eigi mun duga at hlífast við. Sparir nú hvárrgi annan; fœrast þeir þangat, er hestbeinin váru; kiptust þeir þar um lengi, ok fóru ýmsir á kné. En svá lauk, at haugbúinn fell á bak aftr, ok varð af því dykr mikill. Þá hljóp Auðunn frá festarhaldinu ok ætlaði, at Grettir mundi dauðr. Grettir brá nú sverðinu Jökulsnaut ok hjó á hálsinn haugbúanum, svá at af tók höfuðit. Setti hann þat við þjó honum. Gekk hann síðan til festar með féit, ok var Auðunn allr í brottu; varð hann þá at handstyrkja upp festina. Hann hafði knýtt fénu í snœri, ok dró þat upp síðan. Grettir var orðinn stirðr mjök af sameign þeira Kárs; snýr nú heim til bœjar Þorfinns með féit. Þá var fólk alt undir borð komit. Þorfinnr hvesti á

Gretti augun, er hann kom í drykkjustofuna, ok spurði, hvat hann ætti svá nauðsynlegt at starfa, at hann geymdi eigi hátta með öðrum mönnum. Grettir mælti: „Mart er smátt, þat er til berr á síðkveldum.“ Lagði hann þá fram á borðit fé þat alt, er hann hafði tekit ór hauginum. Einn gripr var sá, er Gretti stóðu mest augu til; þat var eitt sax, svá gott vápn, at aldri kvaðst hann sét hafa betra; þat lét hann síðast fram. Þorfinnr varð léttbrúnn við, er hann sá saxit, því at þat var menjagripr þeira, ok hafði aldri ór ætt gengit. „Hvaðan kom þér fé þetta?“ sagði Þorfinnr. Grettir kvað þá vísu:

(17) Mér hefir brugðizk báru
blikrýrandi at skýra
(brátt spyri bragnar þetta)
bauga ván í haugi.
Þó sék hitt, at Hrotta
hríð-Ullr muni síðan
fár at Fáfnis mýri
fullteitr þinig leita.

Þorfinnr svarar: „Ekki mun þér alt í augu blœða, ok engan hefir þessa fýst fyrr, at brjóta hauginn. En fyrir því, at ek veit, at þat fé er illa komit, er fólgit er í jörðu eða í hauga borit, þá mun ek ekki gefa þér hér skuld fyrir, með því at þú fœrðir mér; eða hvar náðir þú saxinu góða?“ Grettir svaraði ok kvað vísu:

(18) Fekk ek í firna dökkum
(fell draugr) tekit haugi
sax, þat's seggja vexir
sár, hyrlestir báru.
Ok skyldi mér aldri
jalms dýrlogi hjalma
ýtum hættr, ef ættak,
angrs ór hendi ganga.

Þorfinnr svarar: „Vel er til mælt, en sýna skaltu nökkut áðr, þat er frægð þykki í vera, en ek gefa þér saxit, því at þat fekk ek aldri af föður mínum meðan hann lifði.“ Grettir svarar: „Eigi má vita, hverjum at mestu gagni kemr, um þat er lýkr.“ Þorfinnr tók við fénu ok geymdi saxit hjá sæng sinni. Leið svá vetrinn framan til jóla, at ekki bar fleira til frásagna.

19. Þetta sumar et næsta bjóst Eiríkr jarl Hákonarson ór landi vestr til Englands, á fund Knúts konungs ens ríka, mágs síns, en hann setti eftir til ríkis í Noregi Hákon son sinn, ok fekk hann í hendr Sveini jarli, bróður sínum, til forsjá ok ríkisstjórnar, því at Hákon var barn at aldri. En áðr Eiríkr jarl fór ór landi, stefndi hann til sín lendum mönnum ok ríkum bóndum. Töluðu þeir mart um lög ok landsskipun, því at Eiríkr jarl var stjórnsamr. Þótti mönnum þat mikill ósiðr í landinu, at úthlaupsmenn eða berserkir skoruðu á hólm göfga menn til fjár eða kvenna; skyldu hvárir ógildir falla,

sem fellu fyrir öðrum. Fengu margir af þessu smán ok fjármissu, en sumir líftjón með öllu, ok því tók Eiríkr jarl af allar hólmgöngur í Noregi; hann gerði ok útlaga alla ránsmenn ok berserki, þá er með óspektir fóru. Var í þessari skipun ok ráðagerð með jarli Þorfinnr Kársson ór Háramarsey, því at hann var vitr maðr ok kærr vinr jarlanna. Tveir brœðr eru nefndir til, at verstir váru; hét annarr Þórir þömb, en annarr Ögmundr illi; þeir váru háleyskir at ætt, meiri ok sterkari en aðrir menn. Þeir gengu berserksgang ok eirðu engu, þegar þeir reiddust; þeir tóku á brott konur manna, ok höfðu við hönd sér viku eða hálfan mánuð, ok fœrðu síðan aftr þeim, sem áttu. Þeir ræntu, hvar sem þeir kómu, eða gerðu aðrar óspektir. Eiríkr jarl gerði þá útlæga fyrir endilangan Noreg. Gekk Þorfinnr mest manna fyrir sekt þeira; þóttust þeir honum eiga fullan fjándskap at gjalda. Síðan fór jarl ór landi, sem segir í sögu hans, en Sveinn jarl hafði yfirvald í Noregi ok ríki. Þorfinnr fór heim til bús síns, ok sat heima mjök til jóla, sem fyrr er sagt. Í móti jólum býst Þorfinnr at fara til bús síns, þangat sem heitir í Sly(g)sfirði; þat er á meginlandi. Hafði hann boðit þangat mörgum vinum sínum. Húsfreyja Þorfinns mátti eigi fara með bónda, því at dóttir þeira frumvaxta lá sjúk, ok váru þær báðar heima. Grettir var heima ok húskarlar átta. Þor-

finnr fór nú við þrjá tigi frelsingja til jólaveizlunnar; var þar enn mesti mannfagnaðr ok gleði. Nú kemr atfangadagr jóla; þá var veðr bjart ok kyrt. Grettir var lengstum úti um daginn, ok sá, at skip fóru suðr ok norðr með landi, því at hverr sótti til annars, þangat sem samdrykkjan var sett. Bóndadóttur var þá batnat, svá at hon gekk með móður sinni. Leið nú á daginn. Þá sá Grettir, at skip reri at eyjunni; þat var ekki mikit ok skarat skjöldum milli stafna; skipit var steint fyrir ofan sjá. Þeir reru knálega ok stefndu at naustum Þorfinns. Ok er skipit kendi niðr, hlupu þeir fyrir borð, sem á váru. Grettir hafði tölu á mönnum þessum, at þeir váru tólf saman. Ekki þótti honum þeir friðlega láta; þeir tóku upp skip sitt ok báru af sjá; eftir þat hlupu þeir at naustinu; þar stóð inni karfinn Þorfinns, sá enn stóri; hann settu aldri færi menn á sjá en þrír tigir, en þeir tólf ryktu honum þegar fram á fjörugrjótit; síðan tóku þeir upp sitt skip ok báru inn í naustit. Þá þóttist Grettir sjá, at þeir mundi ætla at bjóða sér sjálfir beina; hann gekk þá til móts við þá ok fagnaði þeim vel ok spyrr, hverir þeir væri, eða hversu formaðr þeira hét. Sá svarar skjótt, er til var mælt, ok kveðst heita Þórir, ok kallaðr þömb, ok bróðir hans Ögmundr ok aðrir kompánar þeira. „Vænti ek,“ sagði Þórir, „at Þorfinnr húsbóndi yðarr hafi heyrt vár

getit; eða hvárt er hann heima?" Grettir svarar: „Gæfumenn miklir munu þér vera, því at þér hafið hér góða atkvámu, ef þeir eru menninir, sem ek ætla; bóndi er heiman farinn með alla heimamenn, þá sem frjálsir eru, ok ætlar eigi heim fyrr en á bak jólunum; húsfreyja er heima ok bóndadóttir, ok ef ek þœttumst nökkurn mótgang eiga at gjalda, þá vilda ek þann veg at koma, því at hér er hvatvetna þat, er hafa þarf, bæði öl ok annarr fagnaðr." Þórir þagði meðan Grettir lét ganga töluna. Síðan mælti hann til Ögmundar: „Fór nökkut fjarri því, sem ek gat til?" sagði hann, „ok væri mér þat í hug, at hefna Þorfinni, er hann hefir gert oss útlaga. Er þessi maðr ok góðr af tíðendum; þurfum vér eigi at togast eftir orðum við hann." „'Orða sinna á hverr ráð'," sagði Grettir, „ok gera skal ek yðr slíkan forbeina, sem ek má, ok gangið heim með mér." Þeir báðu hann hafa þökk fyrir; kváðust hans boði hlíta mundu. En er þeir kómu heim at bœnum, tók Grettir í hönd Þóri ok leiddi hann til stofu; Grettir var þá málreifr mjök. Húsfreyja var í stofunni ok lét tjalda hana ok búast um vel. En er hon heyrði til Grettis, nam hon staðar á gólfinu ok spyrr, hverjum Grettir fagnaði svá alvarlega. Grettir svarar: „Þat er ráð, húsfreyja, at taka vel við gestum; hér er kominn Þórir bóndi þömb ok þeir tólf saman, ok ætla hér at sitja um

jólin; er þat allgott, því at vér áttum heldr fáment áðr.“ Hon svarar: „Ekki tel ek þá með bóndum eða góðum mönnum, því at þeir eru enir verstu ránsmenn ok illvirkjar; vilda ek gjarna hafa gefit til mikinn hlut eigu minnar, at þeir hefði hér eigi komit í þetta sinn. Launar þú ok illa Þorfinni fyrir þat, er hann tók þik af skipbroti félausan ok hefir haldit þik í vetr sem frjálsan mann.“ Grettir svarar: „Betra er nú fyrst at taka vásklæði af gestunum, en at ámæla mér; þess mun lengi kostr.“ Þórir mælti þá: „Ver eigi stygg, húsfreyja; engi missir skal þér í verða, þó at bóndi sé eigi heima, því at fá skal mann í stað hans, ok svá dóttur þinni ok öllum heimakonum.“ „Slíkt er karlmannlega talat,“ sagði Grettir; „megu þær þá eigi yfir sinn hlut sjá.“ Nú stukku fram konur allar, ok sló á þær óhug miklum ok gráti. Grettir mælti til berserkja: „Selið mér þat í hendr, sem þér vilið af leggja, vápn ok vásklæði, því at eigi mun oss fólkit stýrilátt meðan þat er óhrætt.“ Þórir kvaðst eigi hirða, hvat konur nögguðu, — „en mikinn mun eigu vér at gera þín eða annarra heimamanna; lízt mér, sem vér munum þik hafa at trúnaðarmanni.“ „Sjái þér fyrir því,“ sagði Grettir, „en eigi geri ek mér alla menn jafna.“ Síðan lögðu þeir af flestöll vápn. Eftir þat mælti Grettir: „Ráðlegt þykkir mér, at þér farið til borðs ok drekkið nökkut, því

at yðr mun þyrsta af róðri.“ Þeir kváðust þess albúnir, en sögðu sér ókunnigt til kjallara. Grettir spyrr, hvárt þeir vildi hlíta hans forsjá ok umgangi. Berserkirnir létust þat gjarna vilja. Grettir ferr til ok sœkir öl ok gefr þeim at drekka. Þeir váru mjök móðir ok sulgu stórum. Lætr hann óspart ölit, þat er áfengast var til, ok gekk því lengi; hann segir þeim ok margar kátlegar sögur. Varð af þessu öllu saman háreysti til þeira at heyra. Eigi fýsti heimamenn til þeira at koma. Þá mælti Þórir: „Eigi hefi ek þann mann fundit, ókunnan, er svá vel vildi við oss gera, sem þessi maðr, eða hver laun viltu af oss félögum þiggja fyrir þína þjónustu?“ Grettir svarar: „Eigi ætla ek hér til launa fyrir at svá göru, en ef vér erum þvílíkir vinir, þá er þér farið á brott, sem nú horfist á, þá mun ek ráðast til lags með yðr, en þó at ek mega minna en einnhverr yðar, þá mun ek eigi letja stórræðanna.“ Þeir urðu mjök glaðir við ok vildu þegar binda félag sitt með fastmælum. Grettir kvað þat eigi skyldu — „því at þat er satt, sem mælt er, at ‚öl er annarr maðr‘; ok skal eigi bráðabug at þessu gera, framar en áðr hefi ek sagt; erum vér lítlir skapdeildarmenn hvárirtveggju.“ Þeir sögðust eigi ætla þessu at bregða. Leið nú á kveldit, svá at mjök tók at myrkva. Þá sér Grettir, at þeir gerast mœddir nökkut af drykknum. Hann mælti

þá: „Þykkir yðr eigi mál at fara til svefns?“ Þórir kvað svá vera skyldu, — „ok skal efna þat, er ek hét húsfreyju.“ Grettir gekk fram ok mælti hátt: „Gangið til sængr, konur,“ segir hann; „svá vill Þórir bóndi skipa.“ Þær báðu honum ills á móti; var enn mesti úlfaþytr til þeira at heyra. Berserkir kómu fram í þessu. Grettir mælti: „Göngum út, ok mun ek sýna yðr fatabúr Þorfinns.“ Þeir létu þat leiðast. Kómu þeir at útibúri ákaflega stóru. Þar váru á útidyrr ok sterkr láss fyrir; þat var allsterkt hús. Þar var hjá salerni mikit ok sterkt, ok eitt skjaldþili milli húsanna; húsin stóðu hátt, ok var nökkut rið upp at ganga. Berserkir gerðust nú umfangsmiklir ok skotruðu Gretti. Hann fór undan í fleymingi; ok er þeim var minst ván, hljóp hann út ór húsinu ok greip í hespuna ok rekr aftr húsit ok setr lás fyrir. Þórir ok hans félagar ætluðu fyrst at svarfast mundi aftr hafa hurðin, ok gáfu sér ekki at. Þeir höfðu ljós hjá sér; því at Grettir hafði sýnt þeim marga gripi, þá er Þorfinnr átti; litu þeir þar á um stund. Grettir flýtir ferðinni heim at bœnum. Ok þegar hann kemr í dyrnar, kallar hann hátt ok spyrr, hvar húsfreyja væri. Hon þagði, því at hon þorði eigi at svara. Hann mælti: „Hér er næsta veiðarefni; eða eru nökkur vápn, þau sem neyt eru?“ Hon svarar: „Eru vápnin, en eigi veit ek, til hvers þér koma.“

„Tölum síðar um þat," segir hann, „dugi nú hverr, sem má; eigi mun síðar vænna." Húsfreyja mælti: „Nú væri guð í garði, ef nökkut mætti um bœtast várn hag; yfir sæng Þorfinns hangir krókaspjót et stóra, er átt hefir Kárr enn gamli; þar er ok hjálmr ok brynja ok saxit góða, ok munu eigi bila vápnin, ef þér dugir hugrinn." Grettir þrífr hjálminn ok spjótit, en girðir sik með saxinu ok gengr út skjótt. Húsfreyja kallar á húskarla ok bað þá fylgja svá góðum dreng. Þeir hlupu til vápna fjórir, en aðrir fjórir þorðu hvergi nær at koma.

Nú er at segja frá berserkjunum, at þeim þótti Gretti dveljast aftrkváman. Grunar þá nú, hvárt eigi munu vera svik í. Hlaupa þeir á hurðina ok finna, at hon er læst. Treysta nú á timbrveggina, svá (at) brakar í hverju tré. Hér kemr um síðir, at þeir fá brotit skjaldþilit, ok kómust svá fram í gangrúmit ok þar út á riðit; kemr á þá berserksgangr ok grenja sem hundar. Í því bili kom Grettir at; hann tvíhendi spjótit á Þóri miðjum, er hann ætlaði ofan fyrir riðit, svá (at) þegar gekk í gegnum hann. Fjöðrin var bæði löng ok breið á spjótinu. Ögmundr illi gekk næst Þóri, ok hratt honum á lagit, svá (at) alt gekk upp at krókunum; stóð þá spjótit út um herðarnar á Þóri, ok svá framan í brjóstit á Ögmundi; steyptust þeir báðir dauðir af spjótinu. Þá hljóp þar hverr út af riðinu

sem komit var. Grettir sótti at sérhverjum, gerði ýmist, at hann hjó með saxinu eða lagði með spjótinu, en þeir vörðust með trjám, er lágu á vellinum, ok öllu því, er þeir fengu til. Var þat en mesta mannhætta, at fást við þá fyrir afls sakir, þó at þeir hefði eigi vápn. Grettir drap þá tvá af Háleygjum þar í túninu. Húskarlar fjórir kómu þá út; höfðu þeir eigi ásáttir á orðit, hver vápn at hvergi skyldi hafa; sóttu þá at, þegar berserkirnir hörfuðu undan, en er þeir snerust á mót, hrukku húskarlar upp undir húsin. Sex fellu þar víkingar, ok varð Grettir banamaðr allra. Síðan leituðu aðrir sex undan. Bárust þeir þá ofan at naustinu ok inn í naustit; vörðust þeir þá með árum. Fekk Grettir þá stór högg af þeim, svá at við meiðingum var búit. Húskarlar fóru þá heim ok sögðu mikit af framgöngu sinni. Húsfreyja bað þá vita, hvat af Gretti yrði, en þat fekst eigi af þeim. Tvá drap Grettir í naustinu, en fjórir kómust út hjá honum. Fóru þá sinn veg hvárir tveir; hann elti þá, sem nær honum váru. Gerði nú myrkt af nótt. Þeir hlupu í kornhlöðu nökkura á þeim bœ, sem fyrr var nefndr, er á Vindheimi hét. Þar áttust þeir lengi við, en um síðir drap Grettir báða; var hann ákaflega móðr ok stirðr, en mikit var af nótt; veðr gerði kalt mjök með fjúki. Nenti hann þá eigi at leita víkinganna, þeira tveggja, er þá váru eftir.

Gekk hann nú heim til bœjar. Húsfreyja lét kveikja ljós í enum efstum loftum við gluggana, at hann hefði þat til leiðarvísis. Var ok svá, at hann fat af því heim, er hann sá ljósit. En er hann kom í dyrnar, gekk húsfreyja at honum ok bað hann vera velkominn — „ok hefir þú," segir hon, „mikla frægð unnit, ok leyst mik ok hjú mín frá þeiri skemd, er vér hefðim aldri bót fengit, nema þú hefðir borgit oss." Grettir segir: „Ek þykkjumst nú mjök enn sami ok í kveld, er þér töluðuð hraklega við mik." Húsfreyja mælti svá: „Vér vissum eigi, at þú værir slíkr afreksmaðr, sem nú höfum vér reynt; skal þér alt sjálfboðit innan bœjar, þat sem hœfir at veita, en þér sœmd í at þiggja, en mik varir, at Þorfinnr launi þér þó betr, er hann kemr heim." Grettir svarar: „Lítils mun nú við þurfa fyrst um launin, en þiggja mun ek boð þitt, þar til er bóndi kemr heim; en þess væntir mik, at þér megið sofa í náðum fyrir berserkjunum." Grettir drakk lítit um kveldit ok lá með vápnum sínum um nóttina. Um morgininn, þegar lýsa tók, var mönnum saman stefnt um eyna; var þá farit at leita berserkjanna, þeira sem undan höfðu komizt um kveldit. Þeir fundust at áliðnum dagi undir einum steini, ok váru þá dauðir af kulda ok sárum. Síðan váru þeir fœrðir í flœðarurð eina ok dysjaðir þar. Eftir þat fóru þeir heim; ok þóttust eyjar-

skeggjar í frið þegnir. Grettir kvað vísu þessa, er hann kom heim til húsfreyju:

(19) Tolf höfum gröf hjá gjalfri
gunnelds búit runnum;
einn nam'k öllum vinna
ótrauðr beran dauða.
Hver munu gild of görvask,
gulls vel borin selja,
verk þau's einn fær orkat,
itr, ef slík 'ro litil?

Húsfreyja mælti: „Víst ertu fárra manna líki, þeira sem nú eru til.“ Setr hún hann í öndugi ok gerði til hans alla hluti vel. Leið nú svá fram, unz Þorfinns var heim ván.

20. Eftir jólin býst Þorfinnr til heimferðar ok leysti marga með góðum gjöfum brott, er hann hafði til sín boðit. Síðan fór hann með sínu föruneyti, þar til er hann kemr mjök at naustum sínum. Þeir sjá, at skip lá á sandinum, ok bera brátt kensl á, at þat var karfi hans enn stóri. Ekki hafði Þorfinnr þá spurt til víkinganna. Hann bað þá flýta sér at landi; — „því at mik grunar,“ sagði hann, „at hér hafi eigi vinir um vélt.“ Þorfinnr gekk fyrst á land sinna manna ok þegar at naustinu. Hann sá þar skip standa ok kendi, at þat var skip berserkja. Hann mælti þá til sinna manna: „Þat grunar mik,“ sagði hann, „at þeir atburðir muni hér orðit hafa, at ek vilda gefa til eyna ok alt þat, sem hér stendr saman, at eigi

hefði orðit.“ Þeir spurðu, hví svá væri. Hann mælti þá: „Hér hafa komit þeir víkingar, er ek veit versta í öllum Noregi, sem er Þórir þömb ok Ögmundr illi. Munu þeir hafa eigi búit heppilega fyrir oss, en ek treysti eigi vel Íslendingi.“ Talaði hann hér til mart við félaga sína. Grettir var heima ok olli hann því, er seint var til strandar gengit. Kvaðst hann eigi hirða, þótt bónda blikraði nökkut til, hvat fyrir væri; en er húsfreyja bað hann leyfis, sagði hann, at hon skyldi ráða ferðum sínum, en hvergi lézt hann fara mundu. Hon gekk skjótt til fundar við Þorfinn ok fagnaði honum vel. Hann var glaðr við þat ok mælti: „Guð hafi lof fyrir, er ek sé þik heila ok svá dóttur mína; eða hversu hefir ykkr til gengit, síðan er ek fór heiman?“ Hon segir: „Vel hefir ór ráðizt, en lá oss við svá mikilli svívirðingu, at vér hefðim aldri bót fengit, ef eigi hefði vetrtaksmaðr þinn hjálpat oss“. Þorfinnr mælti þá: „Nú skal setjast niðr, en þú seg frá tíðendum“. Hon segir þá greinilega alla atburði, sem þar höfðu gerzt ok lofaði mjök hreysti Grettis ok framgöngu. Þorfinnr þagði á meðan. Ok er hon hafði úti söguna, svarar hann svá: „Satt er þat er mælt er: ‚lengi skal manninn reyna‘, eða hvar er Grettir nú?“ Húsfreyja segir: „Hann er heima í stofu.“ Síðan gengu þau heim á bœinn. Þorfinnr gekk til Grettis ok hvarf til hans ok þakk-

ar honum með fögrum orðum þann drengskap, er hann hafði honum sýnt — „ok þat mun ek til þín mæla“, segir Þorfinnr, „sem fáir munu mæla til vinar síns, at ek vilda, at þú þyrftir manna við, ok vissir þú þá, hvárt ek genga þér fyrir nökkurn mann eða eigi, en aldri fæ ek launat þér þinn velgerning, ef þik stendr engi nauðr; en vist þín skal standa hér hjá mér, nær sem þú þarft at þiggja, ok þú skalt framast haldinn af mínum sveinum.“ Grettir bað hann hafa mikla þökk fyrir, — „ok munda ek þegit hafa, þó at þú hefðir fyrr boðit.“ Nú sat Grettir þar um vetrinn ok var í enum mestum kærleikum við Þorfinn. Varð hann nú ok frægr af verki þessu um allan Noreg, ok þar mest, sem þeir höfðu mestar óspektir gert, berserkirnir. Um várit spurði Þorfinnr Gretti, hvat hann vildi at hafast. Hann kvaðst ætla at fara norðr í Vága, meðan þar var stefnutími. Þorfinnr kvað honum til reiðu skyldu penninga, sem hann vildi. Grettir kvaðst eigi þurfa at sinni penninga meir en til skotsilfrs. Þorfinnr kvað þat skylt, ok fylgdi honum til skips. Þá gaf hann Gretti saxit góða; þat bar Grettir meðan hann lifði, ok var en mesta gersemi. Bað Þorfinnr hann til sín fara, þegar hann þyrfti liðs við. Grettir fór nú norðr í Vága, ok var þar allmikit fjölmenni. Fögnuðu þeir margir honum þar vel, sem hann höfðu eigi sét

fyrr, fyrir sakir þess frægðarverks, sem hann hafði unnit, þá er hann drap víkingana. Buðu honum margir göfgir menn til sín, en hann vildi fara aftr til Þorfinns vinar síns. Réðst hann þá í byrðing, er átti sá maðr, er Þorkell hét; hann bjó í Sálfti á Hálogalandi ok var göfugr maðr. En er Grettir kom heim til Þorkels, tók hann við honum harðla vel ok bauð Gretti með sér at vera um vetrinn ok lagði til þess mörg orð. Þat þektist Grettir ok var með Þorkatli þenna vetr í góðu yfirlæti.

21. Björn hét maðr, er þar var á vist með Þorkatli. Hann var ákafamaðr í lyndi ok góðrar ættar, skyldr nökkut Þorkatli. Eigi var hann vinsæll maðr af alþýðu, því at hann afflutti mjök fyrir þeim mönnum, er váru með Þorkatli; kom hann svá mörgum á brott. Fátt kom á með þeim Gretti; þótti Birni hann lítils verðr hjá sér, en Grettir var ótillátssamr, ok kom til þverúðar með þeim. Björn var hávaðamaðr mikill ok gerði um sik mikit; fylgdu honum at því margir ungir menn, ok höfðu þeir oft á kveldum slentr mikit úti. Þat bar til á öndverðum vetri, at híðbjörn einn grimmr hljóp ór híði sínu ok varð svá ólmr, at hann eirði hvárki mönnum né fé; ætluðu menn, at hann mundi vaknat hafa af háreysti því, er Björn hafði gert með kumpánum sínum. Gerðist dýrit svá ilt viðfangs, at þat reif

niðr hjörð fyrir mönnum. Hafði Þorkell af þessu mestan skaða, því at hann var maðr ríkastr í þessu bygðarlagi. Á nökkurn dag kvaddi Þorkell til fylgdar menn sína, at leita, hvar híð bjarnarins væri. Þeir fundu þat í sævarhömrum; var þar hamarklettr einn ok hellisskúti framan í hamrinum, en einstigi til at ganga. Bjarg var undir hellinum, ok urð við sjóinn; var þar víss bani, því er ofan hrapaði. Lá björninn í híðinu á daginn, en leitaði á brott jafnan er náttaði. Heldu engar grindr fénu fyrir honum. Kómu þeir eigi hundum við. Þótti mönnum þetta et mesta vandræði. Björn, frændi Þorkels, kvað vera at gert et mesta, er híðit var fundit, — „skal ek nú prófa," sagði hann, „hversu leikr ferr með okkr nöfnum." Eigi lét Grettir sem hann vissi, hvat Björn talaði um þetta. Jafnan bar svá til á kveldum, þá er menn fóru at sofa, þá hvarf Björn út. Þat var eina nótt, at Björn fór til híðsins; hann varð varr við, at dýrit var þar fyrir, ok grenjaði illilega. Björn lagðist niðr við einstigit ok hafði yfir sér skjöldinn ok ætlaði at bíða, þar til er dýrit leitaði á brott eftir vanda. Bersi hafði veðr af manninum ok seinkaði heldr ferðinni. Björn syfjaði mjök, þar sem hann lá, ok getr eigi vakat; ok í þessu ræðr dýrit ór híðinu; getr nú sét, hvar maðrinn liggr, krœkir til hramminum ok hnykkir af honum skildinum ok kastar

ofan fyrir bjargit. Björn bregðr við hart, er hann vaknar; tekr til fóta ok hleypr heim; var þá búit við, at dýrit mundi grípa hann. Vissu þetta félagar hans, því at þeir höfðu njósn á um ferðir Bjarnar; fundu þeir skjöldinn um morgininn ok gerðu af þessu et mesta gabb. Á jólum fór Þorkell sjálfr til híðsins, ok þeir átta saman; þar var þá Björn ok Grettir ok aðrir fylgdarmenn Þorkels. Grettir hafði yfir sér loðkápu ok lagði hana af sér, meðan þeir sóttu at dýrinu. Þar var óhœgt á at sœkja, því at ekki mátti við koma nema spjótalögum, ok beit hann þau af sér. Björn eggjaði þá mjök til atsóknar, en þó gekk hann eigi svá nær, at honum væri við nökkuru hætt; ok er minst varði, þrífr Björn kápu Grettis ok kastaði í híðit til bjarnarins. Ekki gátu þeir at gert ok hurfu aftr, er á leið daginn. En er Grettir bjóst heim at ganga, saknar hann feldar síns. Hann gat sét, at björninn hafði drepit undir sik kápuna. Hann mælti þá: „Hverr hefir gletzt við mik ok kastat feldi mínum í híðit?“ Björn svarar: „Sá einn mun þat gert hafa, er þora mun við at ganga.“ Grettir svarar: „Eigi legg ek slíkt langt upp.“ Þá sneru þeir heim á leið. Ok er þeir höfðu gengit um hríð, slitnaði hosnasterta Grettis. Þorkell bað þá bíða hans. Grettir kvað þess eigi þurfa. Þá mælti Björn: „Eigi þurfi þér þat at ætla, at Grettir renni frá kápu sinni;

mun hann vilja hafa frægð af ok drepa einn dýrit, þat er vér höfum frá gengit átta; þá væri hann slíkr, sem hann er sagðr, en allslælega hefir hann fram gengit í dag." „Eigi veit ek," sagði Þorkell, „hversu þér ferr af, en eigi munu þit jafnir hreystimenn vera, ok legg þú fátt til hans." Björn kvað hvárugan þeira kjósa orð ór munni sér. Nú bar leiti á milli þeira. Grettir sneri þá aftr at einstiginu. Var þá ekki at metast við aðra um atgöngu. Hann brá þá sverðinu Jökulsnaut, en hann hafði hönk á meðalkaflanum á saxinu, ok smeygði á hönd sér; því gerði hann svá, at hann þóttist heldr mega taka til þess, er hann vildi, ef laus væri höndin. Hann gekk þegar í einstigit; ok er dýrit sá manninn, hljóp þat upp með grimd mikilli ok í móti Gretti, ok laust til hans með hramminum, þeim er firr var berginu. Grettir hjó í móti með sverðinu, ok kom á hramminn fyrir ofan klœrnar, ok tók þar af. Þá vildi dýrit ljósta með þeim fœtinum, sem heill var, skauzt á stúfinn, ok varð hann lægri, en hann ætlaði, ok fell þá dýrit í fang Gretti. Hann þrífr þá meðal hlusta dýrinu, ok helt því frá sér, svá at þat náði eigi at bíta hann. Svá hefir Grettir sagt, at hann þóttist þá aflraun mesta gert hafa, at halda dýrinu. En með því at dýrit brauzt um fast, en rúmit lítit, þá ruku þeir báðir ofan fyrir bjargit. Nú var dýrit þyngra, ok kom þat fyrri niðr

á urðina; varð Grettir þá efri, en dýrit lamdist þá mjök þeim megin, sem niðr vissi. Grettir þrífr þá til saxins ok lagði björninn til hjartans, ok varð þat hans bani. Eftir þat fór hann heim ok tók feld sinn, ok var hann allr rifinn í sundr. Hann hafði með sér þat, er hann hafði höggvit af hramminum. Þorkell sat at drykkju, þá er Grettir kom í stofuna. Hlógu þeir at feldarslitrinu, er Grettir hafði yfir sér. Hann setr nú upp á borðit þat er hann hafði höggvit af hramminum. Þorkell mælti: „Hvar er nú Björn frændi minn? — aldri sá ek þér svá bíta járnin, ok vil ek, at þú bjóðir Gretti sœmd fyrir þessa svívirðing, sem þú hefir til hans gert.“ Björn kvað þat frestast mundu — „ok hirði ek aldri, hvárt honum líkar vel eða illa.“ [Grettir kvað vísu þessa:

(20) **Oft kom heim í húmi**
hræddr, þá's engum blœddi,
sá's vetrliða vitja
víg-Njörðr í haust görði.
Sá engi mik sitja
síð hjá bjarnar híði;
þó kom ek urðar otri
út ór hellisskúta.

„Bæði er,“ sagði Björn, „at þú hefir vel fram gengit, enda berr þú okkr ólíkt söguna. Skil ek, at þú munt þykkjast mér þessa sneið stinga.“] Þorkell mælti: „Þat vilda ek, Grettir,“ sagði hann, „at þú hefnir þín eigi á

Birni, en ek mun bœta fyrir hann fullum manngjöldum, ok sé þit sáttir." Björn kvað hann verja mega betr fé sínu, en bœta fyrir þetta, — „þykkir mér þat ráð, at hér hafi eik, þat er af annarri skefr, er vit Grettir eigumst við." Grettir kvað sér þat allvel líka. „Þá muntu, Grettir," sagði Þorkell, „gera þat fyrir mína skuld, at gera eigi á hluta Bjarnar, meðan þit eruð hjá mér." „Þat skal vera," segir Grettir. Björn kvaðst óhræddr ganga skyldu fyrir Gretti, hvar sem þeir fyndist. Grettir glotti at, en vildi eigi þiggja féit fyrir Björn. Ok váru þeir þar um vetrinn.

22. Um várit fór Grettir norðr í Vága með mönnum Þorkels. Skildu þeir með vináttu. En Björn fór vestr til Englands ok var fyrir skipi Þorkels, því er þangat fór. Hafðist Björn þar við um sumarit ok keypti til handa Þorkatli þá hluti, sem hann hafði honum boðit. Sigldi hann vestan, er á leið haustit. Grettir var í Vágum til þess, er flotinn leysti. Síðan sigldi hann norðan með byrðingsmönnum nökkurum, þar til er þeir kómu í höfn þá, er í Görtum heitir; þat er fyrir Þrándheims mynni, ok tjölduðu þar yfir sér. Ok er þeir höfðu um búizt, sigldi skip (at höfninni) sunnan fyrir land. Þeir kendu brátt, at þat var Englandsfar. Þessir lögðu at utar við ströndina, ok gengu á land. Grettir ok hans félagar viku til móts við þá. En

er þeir fundust, sér Grettir, at Björn er þar í liði, ok mælti: „Þat er vel, at vit höfum hér fundizt; munu vit nú taka til enna fornu greina okkarra; vil ek nú reyna, hvárr okkarr meira má.“ Björn kvað sér þat fornt vera, — „en ef þat hefir nökkut verit, þá vil ek bœta, svá at þú þykkist vel haldinn af.“ [Grettir kvað þá vísu:

(21) Iugtanna gatk unnit,
orð lék á því forðum;
feld reif hann af höldi
hugstríðr meginsíðan.
Baugs olli því bellinn
Baldr, en nú skal gjalda;
oft þykkjumk ek ekki
allhœlinn í kappmælum.

Björn sagði bœtt hafa verit stœrri sakir fé en þessar]. Grettir kvað fá til hafa orðit, at gera sér öfundarbrögð, enda lézt hann aldri fé hafa á tekit ok sagði, at enn mundi svá fara, — „skulu vit báðir eigi heðan heilir ganga, ef ek má ráða; legg ek nú bleyðiorð á bak þér, ef þú þorir eigi at berjast.“ Björn sá nú, at honum tjáði ekki undan at mælast; tók nú vápn sín ok gekk á land. Síðan hlupust þeir at ok börðust, ok ekki lengi, áðr en Björn varð sárr, ok því næst fell hann dauðr niðr til jarðar. En er þat sá fylgdarmenn Bjarnar, gengu þeir á skip sitt; sneru norðr með landi til móts við Þorkel, ok sögðu honum þenna atburð. Hann kvað þat

eigi fyrr hafa fram komit, en ván var at. Brátt eftir þetta fór Þorkell suðr til Þrándheims ok fann þar Svein jarl. Grettir fór á Mœri eftir víg Bjarnar ok hitti Þorfinn vin sinn ok sagði honum svá, sem til hafði borit. Þorfinnr tók vel við honum, — „ok er þat gott," sagði hann, „at þú ert vinþurfi; skaltu með mér vera, þar til er lýkr þessum málum." Grettir þakkaði honum fyrir boð sitt; ok kvaðst þat nú þiggja mundu. Sveinn jarl sat inn í Þrándheimi at Steinkerum, þá er hann spurði víg Bjarnar. Þá var þar með honum Hjarrandi, bróðir Bjarnar. Hann var hirðmaðr jarls. Hann varð við reiðr mjök, er hann spurði víg Bjarnar, ok beiddi jarl liðveizlu til málsins. Jarl hét honum því. Sendi hann þá menn til Þorfinns ok stefndi þeim Gretti báðum á sinn fund. Bjóst hann þegar, ok þeir Grettir báðir, eftir boði jarls, ok fóru inn í Þrándheim á hans fund. Átti jarl þá stefnu at málinu ok bað Hjarranda hjá vera. Hjarrandi kvaðst eigi mundu bera bróður sinn í sjóði, — „skal ek annathvárt fara slíka för, sem hann, ella hefna hans," segir hann. Nú er málit var skoðat, fanst jarli, sem margar sakir hefði Björn gert við Gretti; en Þorfinnr bauð fébœtr eftir því, sem jarli þœtti erfingjar sœmdir af, ok talaði um þat langt erendi, hvert frelsi at Grettir hefði unnit mönnum norðr í landi, þá er

hann drap berserkina, sem áðr var sagt. Jarl svaraði: „Satt segir þú þat, Þorfinnr; þat var en mesta landhreinsun, ok vel sómir oss at taka fébœtr fyrir þín orð. Er ok Grettir frægr maðr fyrir sakir afls ok hreysti." Hjarrandi vildi eigi sættum taka, ok skildu þeir málstefnuna. Þorfinnr fekk til Arnbjörn, frænda sinn, at ganga með Gretti hvern dag, því at hann vissi, at Hjarrandi sat um líf hans.

23. Þat var einn dag, er Grettir ok Arnbjörn gengu úti um stræti at skemta sér; ok er þeir kómu fram fyrir garðshlið nökkut, hljóp maðr fram ór garðshliðinu með reidda öxi ok hjó til Grettis tveim höndum. Hann varði enskis um þetta ok gekk undan seint. Arnbjörn gat sét manninn, þreif til Grettis ok hratt honum á fram svá hart, at hann fell á kné. Öxin kom á herðarblaðit ok rendi út undir höndina; var þat mikit sár. Grettir snaraðist við fast ok brá saxinu; hann kendi, at þar var kominn Hjarrandi. Öxin stóð föst í strætinu, ok varð honum seint at sér at kippa, ok í því hjó Grettir til Hjarranda, ok kom á höndina uppi við öxl, svá (at) af tók. Þá hlupu at fylgdarmenn Hjarranda fimm saman. Sló þá í bardaga með þeim; urðu skjótt umskifti. Drápu þeir Grettir ok Arnbjörn þá fimm, er með Hjarranda váru, en einn komst undan, ok sá fór þegar á fund jarls ok sagði honum

þessi tíðendi. Jarl varð afar reiðr, er hann frétti þetta, ok stefndi þing annan dag eftir. Kómu þeir Þorfinnr á þingit. Bar jarl sakir á hendr Gretti um vígin, en hann gekk við ok sagðist hann hafa átt hendr sínar at verja, — „mun ek ok hafa merki á mér," sagði Grettir, „hefða ek bana af fengit, ef Arnbjörn hefði eigi borgit mér." Jarl segir, at þat var illa, er hann var eigi drepinn, — „mun þat verða margs manns bani, ef þú lifir." Þá var til jarls kominn Bersi Skáld-Torfuson, félagi Grettis ok vinr. Gengu þeir Þorfinnr fyrir jarl ok báðu griða til handa Gretti, ok buðu, at jarl skyldi einn dœma um þessi mál, þegar Grettir hefði grið ok landsvist. Jarl var tregr í öllu sáttmáli, en lét þó leiðast eftir bœnastað þeira. Var þá komit á griðum til várs fyrir hönd Gretti, en þó vildi jarl eigi sættast, fyrr en við væri Gunnarr, bróðir þeira Bjarnar ok Hjarranda. Gunnarr var garðsbóndi í Túnsbergi. Um várit stefndi jarl þeim Gretti ok Þorfinni austr til Túnsbergs, því at hann ætlaði þar at vera, meðan mest atsigling væri austr þar. Fóru þeir þá austr þangat. Var jarl þar fyrir í bœnum, er þeir kómu austr. Grettir fann þar Þorstein drómund, bróður sinn; tók hann við honum allvel ok bauð honum til sín. Þorsteinn var þar garðsbóndi í bœnum. Sagði Grettir honum af

málum sínum ok tók Þorsteinn vel undir, en bað hann vera varan um sik fyrir Gunnari. Leið nú svá fram á várit.

24. Gunnarr var í bœnum ok sat um Gretti, nær sem fœri gæfi á honum. Þat bar til á einhverjum degi, at Grettir sat í búð nökkurri ok drakk, því at hann vildi eigi verða fyrir Gunnari, ok er hann varði minst, var hlaupit á hurðina svá hart, at hon brotnaði í sundr. Þar hlupu inn fjórir menn alvápnaðir; var þar kominn Gunnarr ok fylgdarmenn hans. Þeir sóttu at Gretti. Hann þreif vápn sín, er héngu uppi yfir honum. Opaði hann þá upp í hyrninguna ok varðist þaðan; hann hafði fyrir sér skjöldinn, en hjó með saxinu. Sóttist þeim eigi fljótt; kom hann höggi á einn fylgdarmann Gunnars; þurfti sá eigi fleiri. Rýmdi Grettir þá fram á gólfit; hrukku þeir þá utar eftir búðinni; fell þá annarr maðr af Gunnari. Þá vildi Gunnarr undan leita ok hans förunautr. Komst sá til duranna ok drap fótunum í þresköldinn ok lá fallinn ok komst seint upp. Gunnarr hafði fyrir sér skjöldinn, ok opaði undan Gretti, en hann sótti at með kappi, ok hljóp upp í þverpallinn við dyrnar; bar þá hendr Gunnars ór durunum inn, ok svá skjöldinn. Grettir hjó þá niðr í milli Gunnars ok skjaldarins ok af honum báðar hendrnar í úlfliðnum. Fell hann á bak aftr út ór durunum. Grettir hjó

hann banahögg. Ok í því komst sá á fœtr, er honum hafði fylgt, ok fór þegar á fund jarls ok sagði honum þessi tíðendi. Sveinn jarl varð ákaflega reiðr við þessa sögu ok stefndi þegar þing í bœnum; en er þeir Þorfinnr ok Þorsteinn drómundr vissu þetta, heimtu þeir at sér tengdamenn sína ok vini, ok fjölmentu mjök til þingsins. Jarl var allstyggr ok mátti lítt orðum við hann koma. Þorfinnr gekk fyrst fyrir jarl ok mælti: „Því em ek hér kominn, at ek vil bjóða yðr sátt ok sœmd fyrir víg þessi, er Grettir hefir vegit; skulu þér einir skera ok skapa, ef maðrinn hefir grið." Jarl svarar reiðr mjök: „Seint leiðist þér at biðja griða til handa Gretti, en grunar mik, at þú hafir þar eigi gott at sök; hefir hann nú drepit þrjá brœðr, hvern á fœtr öðrum; váru þeir svá hraustir menn í sér, at engi þeira vildi í sjóð bera annan. Nú tjár þér, Þorfinnr, eigi at biðja fyrir Gretti, því at ek vil eigi leiða svá inn rangendi í landit; at taka bœtr fyrir slík óhœfuverk." Þá gekk fram Bersi Skáld-Torfuson, bað jarl taka sættum, — „vil ek," sagði hann, „þar til bjóða mitt góðs, því at Grettir er maðr stórættaðr ok góðr vinr minn; megu þér sjá, herra, at betra er at gefa einum manni grið, ok hafa í móti margra manna þökk, en ráða einn fésektum, heldr en brjótast í móti sœmd sinni, ok hætta, hvárt þér náið manninum eða eigi."

Jarl svarar: „Vel ferr þér, Bersi, þetta, ok sýnir þú þat jafnan, at þú ert góðr drengr, en þó nenni ek eigi at brjóta svá landslögin, at gefa þeim grið, sem ólífismenn eru.“ Þá gekk fram Þorsteinn drómundr ok kvaddi jarl ok bauð boð fyrir Gretti ok fór þar um mörgum fögrum orðum. Jarl spurði, hvat honum gengi til at bjóða boð fyrir þenna mann. Þorsteinn sagði, at þeir váru brœðr. Jarl kvaðst þat eigi vitat hafa, — „en drengskapr er þér í, þó at þú vildir hjálpa honum. En fyrir því, at vér höfum ætlat ekki hér fébœtr fyrir þessi mál, þá munum vér hér alla jafndýra um gera; skulu vér hafa líf Grettis, hvat er kostar, þegar vér komumst við.“ Hljóp jarl þá upp ok vildi ekki á líta um sættirnar þeira Þorfinns ok gengu þá heim í garð Þorsteins ok bjuggust þar um. En er jarl sá þetta, lét hann vápnast alla hirð sína, gengu síðan með fylktu liði þangat; ok áðr liðit kom at, skipuðust þeir til varnar fyrir garðshliðinu. Stóðu þeir fremstir Þorfinnr ok Þorsteinn ok Grettir, ok þá Bersi; hafði hverr þeira mikla sveit manna. Jarl bað þá selja fram Gretti ok halda sik eigi í ófœru. Þeir buðu öll en sömu boð sem fyrr. Jarl vildi þat ekki heyra. Þeir Þorfinnr ok Þorsteinn kváðu jarli skyldu meira fyrir verða at ná lífi Grettis, — „því at eitt skal yfir oss ganga, ok mun þat þá mælt, at þér

vinnið mikit til eins manns lífs, ef vér erum allir við velli lagðir.“ Jarl kvað engan þeira spara skyldu. Var þá við sjálfu búit, at þeir mundu berjast. Þá gengu at jarli margir góðgjarnir menn ok báðu, at hann heldi eigi til svá mikils vandræðis; sögðu, at þeir mundu mikit afhroð gjalda, áðr þeir væri drepnir. Jarl fann, at þetta var heilræði; lét hann þá heldr sefast. Síðan var dregin saman sættin; váru þeir Þorfinnr ok Þorsteinn þess fúsir, þegar Grettir næði griðum. Jarl mælti: „Þat skulu þér vita,“ sagði hann, „þó at ek gera hér mikit miðlunarmál um víg þessi, at ek kalla þetta enga sætt, en eigi nenni ek at berjast við menn mína, þó at ek sjá, at þér metið mik lítils í þessu máli.“ Þá mælti Þorfinnr: „Þetta er yðr meiri sœmd, herra, því at þér skuluð einir ráða fégjöldum.“ Jarl sagði þá, at Grettir skyldi fara í friði fyrir honum út til Íslands, þegar skip gengi, ef þeim líkaði þá vel. Þeir kváðust þat þiggja mundu. Luku þeir jarli fé, svá (at) honum gatst at, ok skildu með engum kærleikum. Fór Grettir með Þorfinni. Skildust þeir Þorsteinn bróðir hans með vináttu. Varð Þorfinnr frægr af fylgd þeiri, er hann hafði veitt Gretti, við slíkt ofrefli, sem hann átti at eiga. Engi af þeim mönnum komst í kærleika við jarl þaðan frá, þeira er Gretti höfðu lið veitt, nema Bersi einn. [Svá kvað Grettir:

(22) Vas Þorfinnr
þjóðar sessi
aldrs alinn
oss til hjálpar:
þá's mik víf,
í valskorum
lukt ok læst,
lífs of kvaddi.

(23) Vas stórskip
stálgoðs bana
Rauðahafs
ok Regins skáli,
es Býleists
bróðurdóttur
manna mest
mér varnaði.

Ok enn þessa:

(24) Þótti þá
þengils mönnum
eigi dælt
oss at stríða,
es hlébarðr
hlífar eldi
bragða borg
brenna vildi].

Grettir fór með Þorfinni norðr aftr, ok var með honum þar til er hann kom honum í skip með kaupmönnum þeim, er út ætluðu til Íslands, ok gaf honum mörg góð þing í klæðum, ok söðul steindan ok bitul með. Skildu þeir með vináttu. Bað Þor-

finnr hann sín vitja, ef hann kœmi aftr til Noregs.

25. Ásmundr hærulangr bjó á Bjargi, meðan Grettir var utan, ok þótti hann þá gildastr bóndi í Miðfirði. Þorkell krafla andaðist á þeim tímum, er Grettir var eigi á Íslandi. Þorvaldr Ásgeirsson bjó þá í Ási í Vatnsdal, ok gerðist höfðingi mikill. Hann var faðir Döllu, er átti Ísleifr, er síðan var biskup í Skálaholti. Var Ásmundi at Þorvaldi enn mesti styrkr til málafulltings ok margra hluta annarra. Með Ásmundi óx upp sá maðr, er Þorgils hét; hann var kallaðr Þorgils Máksson; hann var náskyldr frændi Ásmundar. Þorgils var sterkr at afli, ok grœddi mikit fé með umsjá Ásmundar. Keypti hann til handa Þorgils landit at Lœkjamóti, ok bjó hann þar. Þorgils var atdráttarmaðr mikill ok fór á Strandir hvert ár; aflaði hann þar hvala ok annarra fanga. Þorgils var fullhugi mikill; hann fór alt á Almenninga ena eystri. Í þenna tíma var uppgangr þeira fóstbrœðra sem mestr, Þorgeirs Hávarssonar ok Þormóðar Kolbrúnarskálds. Þeir áttu ferju ok létu víða verða til drepit ok þóttu ekki miklir jafnaðarmenn. Þat bar til á einu sumri, at Þorgils Máksson fann hval á Almenningum; gekk hann þegar á skurð ok hans félagar. En er þeir fóstbrœðr fréttu þat, fóru þeir þangat til, ok horfði fyrst líklega á um

viðtal þeira. Bauð Þorgils, at þeir skyldu hafa at helmingi þann hvalinn, er óskorinn var; en þeir vildu hafa einir, þann er óskorinn var, ella skifta í helminga bæði skorinn ok óskorinn. Þorgils þverneitti því at leggja þann af, er skorinn var. Sló þá í heitan með þeim, ok því næst vápnuðust hvárirtveggju ok börðust eftir þat. Þorgeirr ok Þorgils sóttust lengi, svá at engi skakkaði með þeim, ok var hvárrtveggi enn ákafasti. Var þeira viðskifti bæði hart ok langt, en sá varð endir á, at Þorgils fell dauðr fyrir Þorgeiri til jarðar. En Þormóðr ok aðrir fylgdarmenn Þorgils börðust í öðrum stað. Sigraði Þormóðr í þeira viðskiftum. Fellu þrír félagar Þorgils fyrir honum. Eftir víg Þorgils sneru fylgdarmenn hans aftr inn til Miðfjarðar ok fluttu lík Þorgils með sér. Þótti mönnum at honum enn mesti skaði. Þeir fóstbrœðr tóku þar allan hvalinn til sín. Þessa fundar getr Þormóðr í erfidrápu þeiri, er hann orti um Þorgeir. Ásmundr hærulangr frétti víg Þorgils frænda síns. Hann var aðili at eftirmálinu um víg Þorgils; fór hann til ok nefndi vátta at benjum ok stefndi málinu til alþingis, því at þat sýndist þá lög, er málit hafði til borit í öðrum fjórðungi, ok liðu svá stundir fram.

26. Maðr er nefndr Þorsteinn. Hann var sonr Þorkels kugga, Þórðar sonar gellis,

Óláfs sonar feilans, Þorsteins sonar rauðs, Auðar sonar djúpúðgu. Móðir Þorsteins Kuggasonar var Þuríðr, dóttir Ásgeirs œðikolls. Ásgeirr var föðurbróðir Ásmundar hærulangs. Þorsteinn Kuggason átti eftirmál um vígit Þorgils Mákssonar jafnfram Ásmundi hærulangi. Gerði hann nú orðsending til Þorsteins, at hann kœmi til móts við hann. Þorsteinn var kappi mikill ok ofstopamaðr enn mesti. Fór hann þegar til móts við Ásmund frænda sinn, ok töluðu þeir um vígsmálit. Var Þorsteinn enn ákafasti; kvað hér eigi skyldu fébœtr fyrir koma; sagði, at þeir hefði nógan frændafla til þess, at annathvárt kœmi fyrir vígit sekt eða mannhefndir. Ásmundr kvaðst honum mundu at fylgja hverju, sem hann vildi fram fara. Riðu þeir norðr til Þorvalds frænda síns ok beiddu hann liðveizlu; en hann játaði því skjótt. Bjuggu þeir málit til á hendr Þorgeiri ok Þormóði. Þorsteinn reið heim til bús síns; hann bjó þá í Ljárskógum í Hvammssveit. Skeggi bjó í Hvammi; hann réðst í málit með Þorsteini. Skeggi var sonr Þórarins fylsennis, Þórðar sonar gellis. Móðir Skeggja var Friðgerðr, dóttir Þórðar frá Höfða. Þeir fjölmentu mjök til alþingis ok heldu málum fram með miklu kappi. Riðu þeirÁmundr ok Þorvaldr norðan með sex tigu manna ok sátu í Ljárskógum margar nætr.

27. Þorgils bjó þá á Reykjahólum. Hann var sonr Ara Mássonar, Atla sonar ens rauða, Úlfs sonar ens skjálga, er nam Reykjanes. Móðir Þorgils Arasonar var Þorgerðr, dóttir Álfs ór Dölum. Önnur dóttir Álfs var Þórelfr, móðir Þorgeirs Hávarssonar. Átti Þorgeirr þar traust mikit fyrir frændsemis sakir, því at Þorgils var mestr höfðingi í Vestfirðingafjórðungi. Hann var svá mikill þegnskaparmaðr, at hann gaf hverjum frjálsum manni mat, svá lengi sem þiggja vildi; varð af þessu jafnan fjölment á Reykjahólum. Hafði Þorgils rausn mikla af búnaði sínum. Hann var góðgjarn maðr ok forvitri. Þorgeirr var með Þorgisli á vetrum, en fór á Strandir á sumrum. Eftir víg Þorgils Mákssonar fór Þorgeirr á Reykjahóla ok sagði Þorgisli þessi tíðendi. Þorgils sagði honum þar vist til reiðu hjá sér — „en þat hygg ek," segir hann, „at þeir verði þungir í málinu, en ek em ófúss at auka vandræðum. Nú mun ek senda mann til Þorsteins ok bjóða fébœtr fyrir víg Þorgils; en ef hann vill eigi sættum taka, þá mun ek þetta mál ekki með kappi verja." Þorgeirr kvaðst hans forsjá hlíta mundu. Um haustit sendi Þorgils mann til Þorsteins Kuggasonar at leita um sættir, en hann var þverr í því at taka fé fyrir vígsmálit við Þorgils, en um önnur víg kvaðst hann gera mundu eftir skynsamra manna tillögu; ok er Þorgils frétti þetta,

kallar hann Þorgeir á tal við sik ok spyrr, hver liðveizla honum þœtti sér þá hallkvæmust. Þorgeirr kvaðst helzt vildu utan fara, ef hann yrði sekr. Þorgils sagði, at þessa mundi freistat verða. Skip stóð uppi í Norðrá í Borgarfirði; í því skipi keypti Þorgils á laun far til handa þeim fóstbrœðrum. Leið svá af vetrinn. Þorgils frétti, at þeir Þorsteinn fjölmentu mjök til alþingis ok sátu í Ljárskógum. Því frestaði hann heiman at ríða, at hann vildi, at þeir Þorsteinn væri undan suðr riðnir, þá er hann kœmi vestan; ok svá varð. Reið Þorgils suðr ok Þorgeirr með honum. Í þessi ferð drap Þorgeirr Böggul-Torfa at Máskeldu; þá drap hann ok þá Skúf ok Bjarna í Hundadal. Svá segir Þormóðr í Þorgeirsdrápu:

(25) Kapp lét höldr, með hepni
hríð gerðisk þá sverða,
hrátt gat hrafn at slíta
hold, Máks syni goldit.
Enn vas vágs at vígi
víggriðandi síðan
(kœnn bar greipr at gunni
gjarna) Skúfs ok Bjarna.

Þorgils sættist þar þegar á vigin Skúfs ok Bjarna þar í dalinum, ok dvaldist honum lengr en hann hafði áðr ætlat. Fór Þorgeirr til skips, en Þorgils til þings, ok kom eigi fyrr en gengit var til dóma. Þá bauð Ásmundr hærulangr til varna um vígsmálit Þorgils

Mákssonar; Þorgils gekk at dóminum ok bauð fébœtr fyrir vígit, ef Þorgeirr yrði þá sýkn. Hann leitaði til varna í málinu, hvárt þeir ætti eigi allan veiðiskap frjálsan á almenningum. [Var þá lögmaðr at spurðr, hvárt þetta væri lögvörn. Skafti var þá lögmaðr, ok fylgdi hann Ásmundi fyrir frændsemissakir; sagði hann, at þat væri lög, ef þeir væri jafnir menn, en sagði, at fyrr ætti at taka bœndr en einhleypingar.] Ásmundr sagði, at Þorgils hefði boðit þeim fóstbrœðrum jafnaðarskifti á þeim hvalnum enum óskorna, þá er þeir kómu til, ok var þá lokit þeiri vörn. Gengu þeir Þorsteinn ok frændr hans þá at með kappi ok létu sér ekki annat líka, en Þorgeirr væri sekr gerr. Sá Þorgils, at þá varð annathvárt at gera, at ganga at með fjölmenni, en þó óvíst, hvat í aflaðist, eða láta þá fara fram sem þeim líkaði; ok við þat, at Þorgeiri var í skip komit, leiddi Þorgils hjá sér málit. Var Þorgeirr sekr gerr, en fyrir Þormóð váru teknar fébœtr, ok skyldi hann sýkn vera. Þeir Ásmundr ok Þorsteinn þóttu mikit vaxa af þessu eftirmáli. Riðu menn þá heim af þinginu. Töluðu sumir menn, at Þorgils hefði lítt fylgt málinu, en hann gaf sér fátt at því ok lét hvern tala hér um slíkt er vildi. En er Þorgeirr frétti sekt sína, sagði hann svá: „Þat munda ek vilja, at þeir, er mik hafa sekan

gert, hefði þessa full gjöld áðr lýkr, ef ek mætta ráða."

Gautr hét maðr, ok var kallaðr Sleituson; hann var frændi Þorgils Mákssonar. Gautr var ráðinn í skip þetta, er Þorgeirr skyldi sigla í. Hann ýfðist við Þorgeir ok lét ófrýnlega; en er kaupmenn fundu þat, þótti þeim eigi einsætt, at þeir fœri í einu skipi. Þorgeirr sagðist eigi hirða, hversu Gautr léti síga brýnnar, en þó var þat til ráðs tekit, at Gautr réðst ór skipinu ok fór norðr til sveita. Varð ekki at með þeim Þorgeiri at því sinni, en þó reis af þessu sundrþykki með þeim, sem síðar bar raun á.

28. Grettir Ásmundarson kom þetta sumar út í Skagafirði. Hann var þá svá frægr maðr fyrir sakir afls hans, at engi þótti þá slíkr af ungum mönnum. Hann reið brátt heim til Bjargs ok tók Ásmundr þá við honum sœmilega. Atli hafði þá búsforráð; fell vel á með þeim brœðrum. Þá gerðist ofsi Grettis svá mikill, at honum þótti sér ekki ófœrt. Þá gerðust þeir margir fullhraustir menn, er þá váru ungir, er Grettir var at leikum á Miðfjarðarvatni með þeim, áðr en hann fór utan. Einn af þeim var Auðunn, er þá bjó á Auðunarstöðum í Víðidal; hann var Ásgeirsson, Auðunarsonar, [Ásgeirssonar œðikolls.] Auðunn var góðr bóndi ok gegn maðr; allra manna var hann sterkastr norðr þar; hann þótti enn gæfasti í bygðar-

lagi. Gretti kom nú þat í hug, at hann þóttist hafa orðit varhluta fyrir Auðuni at knattleikum, sem áðr er sagt, ok vildi hann prófa, hvárr þeira meira hefði við gengizt síðan. Af því gerir Grettir heiman ferði sína á Auðunarstaði; þat var um öndverðan sláttutíma. Grettir barst á mikit ok reið í steindum söðli mjök vönduðum, er Þorfinnr gaf honum. Hann hafði góðan hest ok vápn öll en beztu. Grettir kom snemma dags á Auðunarstaði ok drap á dyr. Fátt var manna heima. Grettir spurði, hvárt Auðunn væri heima. Menn sögðu, at hann væri farinn til sels eftir mat. Grettir hleypti beizli af hesti sínum. Túnit var óslegit ok gekk hestrinn þangat, sem loðnast var. Grettir gekk til skála ok settist niðr á setstokkinn ok síðan sofnaði hann. Lítlu síðar kom Auðunn heim; hann sá, at hestr var í túninu með steindum söðli. Auðunn bar skyr á tveimr hestum, ok var þat í húðum ok bundit fyrir ofan; þat kölluðu menn skyrkylla. Auðunn tók af hestum ok bar inn skyr í fangi sér; honum var myrkt fyrir augum. Grettir rétti fótinn fram af stokkinum, ok fell Auðunn á fram, ok varð undir honum skyrkyllirinn ok gekk af yfirbandit. Auðunn spratt upp ok spurði, hvat skelmi þar væri. Grettir nefndi sik. Auðunn mælti: „Þannin var óspaklega farit; eða hvert er erendi þitt?“ „Ek vil berjast við þik,“ sagði Grett-

ir. „Sjá mun ek fyrst ráð fyrir mat mínum," sagði Auðunn. „Vel má þat," sagði Grettir, „ef þú mátt eigi öðrum mönnum at því hlíta." Auðunn laut þá niðr ok þreif upp skyrkyllinn ok sletti framan í fang Gretti ok bað hann fyrst taka við því, er honum var sent. Grettir varð allr skyrugr. Þótti honum þat meiri smán en þótt Auðunn hefði veitt honum mikinn áverka. Síðan réðust þeir á ok glímdu heldr sterklega. Sœkir Grettir með ákefð, en Auðunn ferr undan; finnr hann þó, at Grettir hefir dregit undan honum. Gengr upp alt þat er fyrir þeim verðr, ok rekast þeir víða um skálann. Sparði hvárrgi af, en þó verðr Grettir drjúgari ok fellr Auðunn at lyktum; hann hafði slitit öll vápnin af Gretti. Knýjast þeir fast, ok verðr brak mikit um þá, ok þá kemr dynr mikill undir bœinn, ok heyrir Grettir, at riðit var at húsunum ok af baki stigit ok inn gengit snúðigt. Sér hann, at maðr gengr inn, þriflegr, í rauðum kyrtli ok hafði hjálm á höfði. Sjá sneri til skálans, því at hann heyrði umfang mikit, er þeir áttust við. Hann spurði, hvat í skálanum væri. Grettir nefndi sik, — „eða hverr spyrr at?" „Barði heiti ek," sagði sá er kominn var. „Ertu Barði Guðmundarson ór Ásbjarnarnesi?" „Sá er maðr enn sami," sagði Barði; „eða hvat hefstu at?" sagði hann. Grettir svarar: „Vit Auðunn eigum hér gamanleika." „Eigi veit

ek um gaman þat," segir Barði, „er ok ekki jafn-komit á með ykkr; þú ert ójafnaðarmaðr ok ofrkappsfullr, en hann er gæfr ok góðfengr, ok láttu hann upp standa skjótt." Grettir svarar: „'Margr seilist um hurð til lokunnar'; þœtti mér þér nær, at hefna Halls bróður þíns en at hlutast til með okkr Auðuni, hvat vit eigumst við." „Jafnan heyri ek þat," segir Barði, „en eigi veit ek, hvárt þess verðr nökkut hefnt, en þó vil ek, at þú látir Auðun vera í náðum, því at hann er spakr maðr." Grettir gerði svá fyrir tillögur Barða, ok líkaði þó illa. [Barði spurði, hvat til saka væri með þeim. Grettir kvað vísu:

(26) Eigi veit, nema útan
Ialfaðr at þér sjalfum
kverk fyr kapp ok orku,
— kvelling es þat — svelli.
Svá bannaði sinni
seim-Gautr, es vask heima,
ungum endr fyr löngu
ákall þinul fjalla.

Barði kvað þat víst várkunn, ef hann ætti sín í at hefna.] „Mun ek nú gera með ykkr," sagði Barði; „vil ek, at þit skilið at svá gervu, ok sé nú slitit með ykkr" — ok þat létu þeir haldast, því at þeir váru skyldir, ok líkaði Gretti heldr illa við Barða ok brœðr hans. Riðu á brott allir saman. Ok er þeir váru í veg komnir, þá mælti Grettir: „Þat hefi ek spurt, at þú ætlar suðr til

Borgarfjarðar í sumar; nú vil ek bjóða þér, Barði, at fara suðr með þér, ok þykkjumst ek þá gera við þik verðleikum betr.“ Barði varð glaðr við þetta ok játaði skjótt þessu ok bað hann hafa þökk fyrir. Síðan skildu þeir. Þá veik Barði aftr ok mælti: „Þat vil ek til skilja,“ segir hann, „at þú farir eigi, nema Þórarinn (fóstri minn) leyfi, því at hann skal ráða ferðinni.“ „Vel þœtti mér þú mega einhlítr vera at ráðum þínum; á ek ekki,“ sagði Grettir, „ferðir mínar undir öðrum mönnum, en illa mun mér þykkja, ef þú gerir mik liðrækan.“ Nú fóru sína leið hvárir, ok kvaðst Barði skyldu gera Gretti vissu — „ef Þórarinn vill, at þú farir“ — en ella skyldi hann sitja um kyrt. Grettir reið heim til Bjargs, en Barði til búss síns.

29. Um sumarit var lagit hestaþing fjölment á Langafit, ofan frá Reykjum; kom þar mart manna. Atli at Bjargi átti hest góðan móálóttan, af Kengálu kyni; höfðu þeir feðgar mætr miklar á hestinum. Þeir brœðr Kormákr ok Þorgils á Mel áttu brúnan hest, öruggan til vígs; þeir skyldu etja saman ok Atli frá Bjargi. Margir váru þar aðrir góðir hestar. Oddr ómagaskáld, frændi Kormáks, skyldi fylgja hesti þeira frænda sinna um daginn. Oddr gerðist sterkr maðr ok lét um sik mikit, ódæll ok ófyrirleitinn. Grettir spurði Atla bróður sinn, hverr fylgja

skyldi hans hesti. „Eigi er mér þat svá glögt,“ sagði hann. „Viltu, at ek standa hjá?“ sagði Grettir. „Vertu vel stiltr þá, frændi,“ sagði Atli, „því at hér er við metnaðarmenn um at eiga.“ „Gjaldi þeir sjálfir ofstopa síns,“ sagði Grettir, „ef þeir hafa hann eigi í hófi.“ Nú eru hestarnir fram leiddir, en hrossin stóðu framarlega á árbakkanum ok váru bundin saman. Hylr mikill var fyrir framan bakkann. Hestarnir bitust allvel, ok var þat en mesta skemtan. Oddr fylgdi með kappi, en Grettir lét hefjast við ok tók í taglit annarri hendi, en helt með annarri stafnum, er hann keyrði með hestinn. Oddr stóð framarlega hjá sínum hesti, ok eigi traust, at hann stingi eigi hest Atla af takinu. Eigi lét Grettir sem hann sæi þat. Bárust hestarnir fram at ánni; þá stingr Oddr stafinum til Grettis, ok kom á herðarblaðit, því at Grettir horfði öxlinni at honum. Þat var mikit tilræði, svá at undan hljóp holdit, en lítt skeindist Grettir. Í því bili risu hestarnir hátt upp; Grettir hljóp undir hömina á hesti sínum, en rak stafinn á síðu Oddi svá hart, at þrjú rifin brotnuðu í honum, en Oddr hraut út á hylinn, ok svá hestr hans ok hrossin öll, þau er bundin váru. Var þá lagzt til hans, ok dreginn af ánni. Þá var óp mikit gert at þessu. Þeir Kormákr hlupu til vápna, en Bjargsmenn í öðrum stað; en er þat sá Hrútfirðingar ok Vatnsnesmenn,

gengu þeir í milli, ok urðu þeir þá skildir, ok fóru heim ok höfðu hvárir ill heit við aðra, ok sátu þó um kyrt um hríð. Atli var fátalaðr um þetta, en Grettir var heldr ósvífr ok kvað þá finnast skyldu annat sinn, ef hann mætti ráða.

30. Þorbjörn hét maðr, er bjó á Þóroddsstöðum í Hrútafirði; hann var sonr Arnórs hýnefs Þóroddssonar, er numit hafði Hrútafjörð þeim megin til móts við Bakka. Þorbjörn var allra manna sterkastr; hann var kallaðr öxnamegin. Þóroddr hét bróðir hans; hann var kallaðr drápustúfr. Móðir þeira var Gerðr, dóttir Böðvars ór Böðvarshólum. Þorbjörn var garpr mikill ok hafði mannmart með sér. Hann var til þess tekinn, at honum var verra til hjóna, en öðrum mönnum, ok galt nær engum manni kaup; eigi þótti hann dæll maðr. Þorbjörn hét frændi hans, ok var kallaðr ferðalangr; hann var siglingamaðr, ok áttu þeir nafnar félag saman. Var hann á Þóroddsstöðum jafnan, ok þótti hann lítit bœta um fyrir Þorbirni. Hann var tilfyndinn ok fór með dáruskap til ýmissa manna. Þórir hét maðr, sonr Þorkels á Borðeyri. Þórir bjó fyrst á Melum í Hrútafirði. Hans dóttir var Helga, er Sleitu-Helgi fekk. En eftir vígit á Fagrabrekku réðst Þórir suðr í Haukadal ok bjó á Skarði, en seldi landit á Melum Þórhalli Gamlasyni Vínlendingi. Hans sonr var Gamli, er átti

Rannveigu, dóttur Ásmundar hærulangs, systur Grettis. Þau bjuggu í þenna tíma á Melum ok áttu gott ráð. Þórir á Skarði átti tvá sonu; hét annarr Gunnarr, en annarr Þorgeirr. Þeir váru efnilegir menn, ok höfðu þeir þá tekit við búi eftir föður sinn, en þó váru þeir jafnan með Þorbirni öxnamegin; þeir gerðust offorsfullir. Þetta sumar, sem nú var frá sagt, riðu þeir Kormákr ok Þorgils ok Narfi frændi þeira suðr til Norðrárdals at erendum sínum. Oddr ómagaskáld var ok í ferð með þeim; var honum þá batnat stirðleikans, er hann hafði fengit á hestaþinginu. Ok meðan þeir váru fyrir sunnan heiðina, fór Grettir heiman frá Bjargi ok með honum tveir húskarlar Atla. Þeir riðu yfir til Búrfells, ok þaðan yfir hálsinn til Hrútafjarðar ok kómu til Mela um kveldit. Þrjár nætr váru þeir þar. Þau Rannveig ok Gamli tóku allvel við Gretti, ok buðu honum með sér at vera, en hann vildi heim ríða. Þá frétti Grettir, at þeir Kormákr váru sunnan komnir ok höfðu gist í Tungu um nóttina. Grettir bjóst snemma frá Melum. Gamli bauð honum menn til fylgdar. Grímr hét bróðir Gamla; hann var allra manna hvatastr. Hann reið með Gretti við annan mann. Þeir váru fimm saman; riðu unz þar til, er þeir kómu á Hrútafjarðarháls, vestr frá Búrfelli. Þar stendr steinn mikill, er kallaðr er Grettishaf; hann fekst við lengi

um daginn at hefja steininn, ok dvaldi svá þar til, er þeir Kormákr kómu. Grettir sneri til móts við þá ok hlupu af baki hvárirtveggju. Grettir sagði, at frjálsmannlegra væri nú at höggva sem stœrst, heldr en berjast með stöfum sem förumenn. Kormákr bað þá verða við mannlega, ok duga sem bezt. Eftir þat hlupust þeir at ok börðust. Grettir var fremstr af sínum mönnum, ok bað þá geyma, at eigi væri gengit at baki honum. Sóttust þeir um hríð ok urðu hvárirtveggju sárir. Þorbjörn öxnamegin hafið riðit þenna dag yfir háls til Búrfells, ok er þeir riðu aftr, sér hann fundinn. Þar var þá með honum Þorbjörn ferðalangr ok Gunnarr ok Þorgeirr Þóris synir, ok Þóroddr drápustúfr. Ok er þeir kómu at, heitir Þorbjörn á sína menn til meðalgöngu. Hinir váru svá ákafir, at þeir gátu ekki at gert. Grettir ruddist um fast. Þeir váru fyrir honum, Þóris synir, ok fellu báðir senn, er hann hratt þeim frá sér. Þeir urðu óðir mjök við þat, svá at Gunnarr hjó húskarl Atla banahögg, ok er Þorbjörn sá þat, biðr hann þá skilja; kvaðst hann skyldu þeim lið veita, er hans orð vildi rœkja. Þá váru fallnir tveir húskarlar Kormáks. Þá sá Grettir, at varla mundi duga, ef Þorbjörn réðist í lið með þeim, ok því lætr hann verða upp gefinn bardagann. Allir váru þeir sárir, sem á fundinum höfðu verit. Illa þótti Gretti, er þeir váru skildir.

Eftir þat riðu þeir heim hvárirtveggju. Eigi sættust þeir á mál þessi. Þorbjörn ferðalangr gerði at þessu mikit kalls; því tók at versna með þeim Bjargsmönnum ok Þorbirni öxnamegin, svá at af því gerðist fullr fjándskapr, sem síðar kom fram. Engar bœtr váru Atla boðnar fyrir húskarl sinn; eigi lét hann sem hann vissi þat. Grettir sat á Bjargi fram til tvímánaðar. Eigi er sagt, at þeir fyndist Kormákr síðan, svá at þess sé getit.

31. Barði Guðmundarson ok brœðr hans riðu heim í Ásbjarnarnes, þá er þeir skildust Grettir. Þeir váru synir Guðmundar Sölmundarsonar. Móðir Sölmundar var Þórlaug, dóttir Sæmundar ens suðreyska, fóstbróður Ingimundar ens gamla. Barði var göfugmenni mikit. Hann reið nú brátt at finna Þórarin enn spaka, fóstra sinn. Hann fagnaði Barða vel, ok spurði, hvat hann hefði þá um árnat liðveizluna, því at þeir höfðu áðr gert ráð um ferð Barða. Barði svarar, at hann hefði fengit þann mann til fylgdar við sik, en honum þœtti betra hans lið, en tveggja annarra. Þórarinn þagnaði við ok mælti: „Þat mun vera Grettir Ásmundarson.“ „Spá er spaks geta,“ sagði Barði, „sá er maðr enn sami, fóstri minn.“ Þórarinn svarar: „Satt er þat, at mikit afbragð er Grettir annarra manna, þeira er nú er kostr á váru landi, ok seint mun hann vápnum verða sóttr, ef hann er heill, en grunar mik

um, hversu heilladrjúgr hann verðr, ok muntu þess þurfa, at eigi sé allir ógæfumenn í þinni ferð, ok nóg mun at gert, þó at eigi fari hann með. Skal hann hvergi fara, ef ek ræð." „Eigi varði mik þess, fóstri minn," sagði hann, „at þú mundir fyrirmuna mér ens vaskasta manns, hvat sem í gerist; má eigi fyrir öllu sjá, þá er menn verða svá neyddir til, sem ek þykkjumst vera." „Duga mun þér," sagði Þórarinn, „þó at ek sjá fyrir." Varð nú svá at vera, sem Þórarinn vildi, at Gretti váru engi orð send, en Barði fór suðr til Borgarfjarðar, ok urðu þá Heiðarvígin. Grettir var at Bjargi, er hann frétti, at Barði var suðr riðinn. Hann brást við reiðr, er honum váru engi orð ger, ok kvað þá eigi svá búit skilja skyldu. Hafði hann þá spurn af, nær þeira væri sunnan ván, ok reið hann þá ofan til Þóreyjargnúps, ok ætlaði at sitja þar fyrir þeim Barða, þá er þeir riði sunnan. Hann fór frá bœnum í hlíðina ok beið þar. Þenna sama dag riðu þeir Barði sunnan af Tvídœgru frá Heiðarvígum. Þeir váru sex saman ok allir sárir mjök. Ok er þeir kómu fram fyrir bœinn, mælti Barði: „Maðr er þar uppi í hlíðinni, mikill, með vápnum, eða hvern kenni þér þar?" Þeir sögðust eigi vita, hverr var. Barði mælti: „Þat hygg ek," sagði hann, „at þar sé Grettir Ásmundarson, ok ef svá er, þá mun hann vilja oss finna; get ek honum hafa mislík-

at, er hann hefir eigi farit með oss, en mér þykkir vér nú eigi vel við látnir, ef hann gerir nökkura óvissu af sér; mun ek nú senda eftir mönnum heim til Þóreyjargnúps, ok eiga ekki undir ójafnaði hans.“ Þeir segja þat allráðlegt, ok svá gerðu þeir. Síðan riðu þeir Barði veg sinn. Grettir sá ferð þeira ok sneri þegar fyrir þá; ok er þeir fundust, heilsa hvárir öðrum. Grettir spurði at tíðendum, en Barði segir ófelmtlega slík sem váru. Grettir spurði, hvat manna væri í ferð með honum. Barði kvað þar vera brœðr sína ok Eyjólf mág sinn. „Af þér hefir þú rekit ámælit nú,“ sagði Grettir, „enda er nú ok næst, at vit reynum með okkr, hvárr hér má meira.“ Barði mælti: „Legit hafa mér andvirki nær garði, en at berjast við þik fyrir sakleysi, ok þykkjumst ek nú hafa rekit þat af mér.“ Grettir svarar: „Bleyðast þykki mér þú, Barði,“ sagði Grettir, „ef þú þorir eigi at berjast við mik.“ „Kalla þú þat sem þú vill,“ segir Barði, „en í öðrum stað vilda ek, at þú kœmir fram ójafnaði þínum, en við mik; er þat eigi ólíklegt, því at nú gengr ór hófi offors þitt.“ Gretti þótti illar spár hans, ok efar nú fyrir sér, hvárt hann skyldi ráða til einhvers þeira, ok sýnist honum þat óforsjálegt, er þeir váru sex en hann einn. Ok í því bili kómu menn heiman frá Þóreyjargnúpi til liðs við þá Barða; lætr Grettir þá dragast sundr með þeim, ok snýr

til hests síns. En Barði ok hans félagar fóru leiðar sinnar, ok varð ekki af kveðjum með þeim at skilnaði. Ekki áttust þeir Barði ok Grettir fleira við, svá at þess sé getit. [Svá hefir Grettir sagt, at hann þóttist öruggr til vígs við flesta menn, þó at þrír væri saman, en hann mundi eigi flýja fyrir fjórum at óreyndu, en því at eins berjast við fleiri, nema hann ætti hendr sínar at verja, sem segir í þessi vísu:

(27) Treystik mér við Mistar
mótkennanda þrenna,
hvar er í Hildar veðri
heiftminnigt skal vinna;
víst skalat fleiri en fjórum
farsætöndum mœta
at gný fengnum Gungnis
gráð, ef ek skal ráða.]

Eftir skilnað þeira Barða fór Grettir aftr til Bjargs. Þá þótti Gretti mikit mein, er hann mátti hvergi prófa afl sitt, ok fréttist fyrir, ef nökkut væri þat, er hann mætti við fást.

32. Þórhallr hét maðr, er bjó á Þórhallsstöðum í Forsœludal. Forsœludalr er upp af Vatnsdal. Þórhallr var Grímsson, Þórhallssonar, Friðmundarsonar, er nam Forsœludal. Þórhallr átti þá konu, er Guðrún hét. Grímr hét sonr þeira, en Þuríðr dóttir; þau váru vel á legg komin. Þórhallr var vel auðigr maðr, ok mest at kvikfé, svá at engi

maðr átti jafnmart ganganda fé sem hann. Ekki var hann höfðingi, en þó skilríkr bóndi. Þar var reimt mjök, ok fekk hann varla sauðamann, svá at honum þœtti duga. Hann leitaði ráðs við marga vitra menn, hvat hann skyldi til bragðs taka, en engi gat þat ráð til gefit, er dygði. Þórhallr reið til þings hvert sumar. Hann átti hesta góða. Þat var eitt sumar á alþingi, at Þórhallr gekk til búðar Skafta lögmanns Þóroddssonar. Skafti var manna vitrastr ok heilráðr, ef hann var beiddr. [Þat skildi með þeim feðgum. Þóroddr var forspár, ok kallaðr undirhyggjumaðr af sumum mönnum, en Skafti lagði þat til með hverjum manni, sem hann ætlaði at duga skyldi, ef eigi væri af því brugðit; því var hann kallaðr betrfeðrungr. Þórhallr gekk í búð Skafta]. Hann fagnaði vel Þórhalli, því at hann vissi, at hann var ríkr maðr at fé, ok spurði, hvat at tíðendum væri. Þórhallr mælti: „Heilræði vilda ek af yðr þiggja." „Í lítlum fœrum em ek til þess," sagði Skafti; „eða hvat stendr þik?" Þórhallr mælti: „Þat er svá háttat, at mér helzt lítt á sauðamönnum; verðr þeim heldr klakksárt, en sumir gera engar lyktir á; vill nú engi til taka, sá er kunnigt er til, hvat fyrir býr." Skafti svarar: „Þar mun liggja meinvættr nökkur, er menn eru tregari til at geyma síðr þíns fjár, en annarra manna. Nú fyrir

því, at þú hefir at mér ráð sótt, þá skal ek fá þér sauðamann, þann er Glámr heitir, ættaðr ór Svíþjóð, ór Sylgsdölum, er út kom í fyrra sumar, mikill ok sterkr, ok ekki mjök við alþýðuskap.“ Þórhallr kvaðst ekki um þat gefa, ef hann geymdi vel fjárins. Skafti sagði öðrum eigi vænt horfa, ef hann geymdi eigi fyrir afls sakir ok áræðis. Þórhallr gekk þá út. Þetta var at þinglausnum. Þórhalli var vant hesta tveggja ljósbleikra, ok fór sjálfr at leita; af því þykkjast menn vita, at hann var ekki mikilmenni. Hann gekk upp undir Sleðaás ok suðr með fjalli því, er Ármannsfell heitir; þá sá hann, hvar maðr fór ofan ór Goðaskógi, ok bar hrís á hesti. Brátt bar saman fund þeira. Þórhallr spurði hann at nafni, en hann kveðst Glámr heita. Þessi maðr var mikill vexti ok undarlegr í yfirbragði, gráeygr ok opineygr, úlfgrár á hárslit. Þórhalli brá nökkut í brún, er hann sá þenna mann, en þó skildi hann, at honum mundi til þessa vísat. „Hvat er þér bezt hent at vinna?“ sagði Þórhallr. Glámr kvað sér vel hent at geyma sauðfjár á vetrum. „Viltu geyma sauðfjár míns?“ segir Þórhallr; „gaf Skafti þik á mitt vald.“ „Svá mun þér hentust mín vist, at ek sé sjálfráðr, því at ek em skapstyggr, ef mér líkar eigi vel,“ sagði Glámr. „Ekki mun mér mein at því,“ segir Þórhallr, „ok vil ek, at þú farir til mín.“

„Gera má ek þat," segir Glámr; „eða eru þar nökkur vandhœfi á?" „Reimt þykkir þar vera," sagði Þórhallr. „Ekki hræðumst ek flykur þær," sagði Glámr, „ok þykkir mér at ódauflegra." „Þess muntu við þurfa," sagði Þórhallr, „ok hentar þar betr at vera eigi all-lítill fyrir sér." Eftir þat kaupa þeir saman, ok skal Glámr koma at vetrnóttum. Síðan skildu þeir, ok fann Þórhallr hesta sína, þar sem hann hafði nýleitat. Reið Þórhallr heim ok þakkaði Skafta sinn velgerning. — Sumar leið af, ok frétti Þórhallr ekki til sauðamanns, ok engi kunni skyn á honum, en at ánefndum tíma kom hann á Þórhallsstaði. Tekr bóndi við honum vel, en öllum öðrum gazt ekki at honum, en húsfreyju þó minst. Hann tók við fjárvarðveizlu, ok varð honum lítit fyrir því; hann var hljóðmikill ok dimmraddaðr, ok féit stökk alt saman, þegar hann hóaði. Kirkja var á Þórhallsstöðum. Ekki vildi Glámr til hennar koma; hann var ósöngvinn ok trúlauss, stirfinn ok viðskotaillr; öllum var hann hvimleiðr.

Nú leið svá þar til er kemr atfangadagr jóla; þá stóð Glámr snemma upp ok kallaði til matar síns. Húsfreyja svarar: „Ekki er þat háttr kristinna manna at matast þenna dag, því at á morgin er jóladagr enn fyrsti," segir hon, „ok er því fyrst skylt at fasta í dag." Hann svarar: „Marga hindrvitni hafi

þér, þá er ek sé til enskis koma; veit ek eigi, at mönnum fari nú betr at heldr en þá, er menn fóru ekki með slíkt; þótti mér þá betri siðr, er menn váru heiðnir kallaðir, ok vil ek mat minn en engar refjur.“ Húsfreyja mælti: „Víst veit ek, at þér mun illa farast í dag, ef þú tekr þetta illbrigði til.“ Glámr bað hana taka matinn í stað; kvað henni annat skyldu vera verra. Hon þorði eigi annat en at gera, sem hann vildi. Ok er hann var mettr, gekk hann út ok var heldr gustillr. Veðri var svá farit, at myrkt var um at litast, ok flögraði ór drífa, ok gnýmikit, ok versnaði mjök sem á leið daginn. Heyrðu menn til sauðamanns öndverðan daginn, en miðr er á leið. Tók þá at fjúka ok gerði á hríð um kveldit. Kómu menn til tíða, ok leið svá fram at dagsetri. Eigi kom Glámr heim. Var þá um talat, hvárt hans skyldi eigi leita, en fyrir því, at hríð var á ok niðamyrkr, þá varð ekki af leitinni. Kom hann eigi heim jólanóttina; biðu menn svá fram um tíðir. At œrnum degi fóru menn í leitina ok fundu féit víða í fönnum, lamit af ofviðri eða hlaupit á fjöll upp. Því næst kómu þeir á traðk mikinn ofarlega í dalnum; þótti þeim því líkt, sem þar hefði glímt verit heldr sterklega, því at grjótit var víða upp leyst ok svá jörðin. Þeir hugðu at vandlega ok sá, hvar Glámr lá skamt á brott frá þeim. Hann var dauðr ok blár sem Hel en digr sem

naut. Þeim bauð af honum óþekt mikla, ok hraus þeim mjök hugr við honum. En þó leituðu þeir við at fœra hann til kirkju ok gátu ekki komit honum nema á einn gilsþröm þar skamt ofan frá sér, ok fóru heim við svá búit ok sögðu bónda þenna atburð. Hann spurði, hvat Glámi mundi hafa at bana orðit. Þeir kváðust rakit hafa spor svá stór, sem keraldsbotni væri niðr skelt þaðan frá, sem traðkrinn var, ok upp undir björg þau, er þar váru ofarlega í dalnum, ok fylgdu þar með blóðdrefjar miklar. Þat drógu menn saman, at sú meinvættr, er áðr hafði þar verit, mundi hafa deytt Glám, en hann muni fengit hafa henni nökkurn áverka, þann er tekit hafi til fulls, því at við þá meinvætti hefir aldri vart orðit síðan. Annan jóladag var enn til farit at fœra Glám til kirkju; váru eykir fyrir beittir, ok gátu þeir hvergi fœrt hann, þegar sléttlendit var ok eigi var forbrekkis at fara; gengu nú frá við svá búit. Enn þriðja dag fór prestr með þeim, ok leituðu allan daginn, ok fanst Glámr eigi. Eigi vildi prestr oftar til fara, en sauðamaðr fanst, þegar prestr var eigi í ferð. Létu þeir þá fyrir vinnast, at fœra hann til kirkju, ok dysjuðu hann þar, sem var hann kominn. Lítlu síðar urðu menn varir við þat, at Glámr lá eigi kyrr. Varð mönnum at því mikit mein, svá at margir fellu í óvit, ef sá hann, en sumir heldu eigi vitinu. Þegar eftir jól-

in þóttust menn sjá hann heima þar á bœnum. Urðu menn ákaflega hræddir; stukku þá margir menn í brott. Því næst tók Glámr at ríða húsum á nætr, svá at lá við brotum; gekk hann þá nálega nætr ok daga. Varla þorðu menn at fara upp í dalinn, þó at ætti nóg erendi. Þótti mönnum þar í heraðinu mikit mein at þessu.

33. Um várit fekk Þórhallr sér hjón ok gerði bú á jörðu sinni; tók þá at minka aftrgangr, meðan sólargangr var mestr; leið svá fram á miðsumar. Þá kom út skip í Húnavatni; þar var á sá maðr, er Þorgautr hét. Hann var útlendr at kyni, mikill ok sterkr; hann hafði tveggja manna afl; hann var lauss ok einn fyrir sér; hann vildi fá starfa nökkurn, því (at) hann var félauss. Þórhallr reið til skips ok fann Þorgaut; spurði, ef hann vildi vinna fyrir honum. Þorgautr kvað þat vel mega vera ok kveðst eigi vanda þat. „Svá skaltu við búast,“ segir Þórhallr, „sem þar sé ekki veslingsmönnum hent at vera fyrir aftrgöngum þeim, er þar hafa verit um hríð, en ek vil ekki þik á tálar draga.“ Þorgautr svarar: „Eigi þykkjumst ek upp gefinn þó at ek sjá smáváfur; mun þá eigi öðrum dælt, ef ek hræðumst, ok ekki bregð ek vist minni fyrir þat.“ Nú semr þeim vel kaupstefnan ok skal Þorgautr gæta sauðfjár at vetri. Leið nú af sumarit. Tók Þorgautr við fénu at vetrnáttum. Vel líkaði

öllum við hann. Jafnan kom Glámr heim ok reið húsum. Þat þótti Þorgauti allkátlegt, ok kvað þrælinn þurfa mundu nær at ganga — „ef ek hræðumst." Þórhallr bað hann hafa fátt um — „er bezt, at þit reynið ekki með ykkr." Þorgautr mælti: „Sannlega er skekinn þróttr ór yðr; ok dett ek eigi niðr milli dœgra við skraf þetta." Nú fór svá fram um vetrinn alt til jóla. Atfangadagskveld jóla fór sauðamaðr til fjár. Þá mælti húsfreyja: „Þurfa þœtti mér, at nú fœri eigi at fornum brögðum." Hann svarar: „Ver eigi hrædd um þat, húsfreyja," sagði hann, „verða mun eitthvert sögulegt, ef ek kem ekki aftr." Síðan gekk hann til fjár síns. Veðr var heldr kalt ok fjúk mikit. Því var Þorgautr vanr at koma heim, þá er hálfrökkvat var; en nú kom hann ekki heim í þat mund. Kómu tíðamenn sem vant var. Þat þótti mönnum eigi ólíkt á horfast sem fyrr. Bóndi vildi leita láta eftir sauðamanni, en tíðamenn töldust undan ok sögðust eigi mundu hætta sér út í tröllahendr um nætr, ok treystist bóndi eigi at fara, ok varð ekki af leitinni. Jóladag, er menn váru mettir, fóru menn til ok leituðu sauðamanns. Gengu þeir fyrst til dysjar Gláms, því at menn ætluðu af hans völdum mundi orðit um hvarf sauðamanns; en er þeir kómu nær dysinni, sáu þeir þar mikil tíðendi, ok þar fundu þeir sauðamann, ok var hann brotinn á háls,

ok lamit sundr hvert bein í honum. Síðan fœrðu þeir hann til kirkju, ok varð engum manni mein at Þorgauti síðan, en Glámr tók at magnast af nýju; gerði hann nú svá mikit af sér, at menn allir stukku brott af Þórhallsstöðum, utan bóndi einn ok húsfreyja. Nautamaðr hafði þar verit lengi enn sami; vildi Þórhallr hann ekki lausan láta fyrir góðvilja sakir ok geymslu; hann var mjök við aldr, ok þótti honum mikit fyrir at fara á brott; sá hann ok, at alt fór at ónytju, þat er bóndi átti, ef engi geymdi. Ok einn tíma eftir miðjan vetr var þat einn morgin, at húsfreyja fór til fjóss at mjólka kýr eftir tíma; þá var alljóst, því at engi treystist fyrr úti at vera annarr en nautamaðr; hann fór út þegar lýsti. Hon heyrði brak mikit í fjósit ok beljan öskurlega; hon hljóp inn œpandi, ok kvaðst eigi vita, hver ódœmi um væri í fjósinu. Bóndi gekk út ok kom til nautanna ok stangaði hvert annat. Þótti honum þar eigi gott ok gekk innar at hlöðunni. Hann sá, hvar lá nautamaðr, ok hafði höfuðit í öðrum bási, en fœtr í öðrum; hann lá á bak aftr. Bóndi gekk at honum ok þreifaði um hann; finnr brátt, at hann er dauðr ok sundr hryggrinn í honum; var hann brotinn um báshelluna. Nú þótti bónda eigi vært, ok fór í brott af bœnum með alt þat, sem hann mátti í brott flytja, en alt kvikfé þat, sem eftir var, deyddi Glámr. Ok því

næst fór hann um allan dalinn ok eyddi alla bœi upp frá Tungu. Var Þórhallr þá með vinum sínum, þat sem eftir var vetrarins. Engi maðr mátti fara upp í dalinn með hest eða hund, því at þat var þegar drepit. En er váraði, ok sólargangr var sem mestr, létti heldr aftrgöngunum. Vildi Þórhallr nú fara aftr til lands síns. Urðu honum ekki auðfengin hjón, en þó gerði hann bú á Þórhallsstöðum. Fór alt á sama veg sem fyrr. Þegar at haustaði, tóku at vaxa reimleikar. Var þá mest sótt at bóndadóttur, ok svá fór, at hon lézt af því. Margra ráða var í leitat, ok varð ekki at gert. Þótti mönnum til þess horfast, at eyðast mundi allr Vatnsdalr, ef eigi yrði bœtr á ráðnar.

34. Nú er þar til at taka, at Grettir Ásmundarson sat heima at Bjargi um haustit, síðan þeir Víga-Barði skildu á Þóreyjargnúpi. Ok er mjök var komit at vetrnóttum, reið Grettir heiman norðr yfir hálsa til Víðidals ok gisti á Auðunarstöðum. Sættust þeir Auðunn til fulls, ok gaf Grettir honum öxi góða ok mæltu til vináttu með sér. Auðunn bjó lengi á Auðunarstöðum ok var kynsæll maðr. Hans sonr var Egill, er átti Úlfheiði, dóttur Eyjólfs Guðmundarsonar; ok var þeira sonr Eyjólfr, er veginn var á alþingi. Hann var faðir Orms, kapiláns Þorláks biskups. Grettir reið norðr til Vatnsdals ok kom á kynnisleit í Tungu. Þar bjó

þá Jökull Bárðarson, móðurbróðir Grettis. Jökull var mikill maðr ok sterkr ok enn mesti ofsamaðr; hann var siglingamaðr ok mjök ódæll, en þó mikilhœfr maðr. Hann tók vel við Gretti ok var hann þar þrjár nætr. Þá var svá mikit orð á aftrgöngum Gláms, at mönnum var ekki jafntíðrœtt sem þat. Grettir spurði innilega at þeim atburðum, er höfðu orðit. Jökull kvað þar ekki meira af sagt en til væri hœft — „eða er þér forvitni á, frændi, at koma þar?“ Grettir sagði, at þat var satt. Jökull bað hann þat eigi gera — „því (at) þat er gæfuraun mikil, en frændr þínir eiga mikit í hættu, þar sem þú ert,“ sagði hann; „þykkir oss nú engi slíkr af ungum mönnum sem þú; en 'ilt mun af illum hljóta', þar sem Glámr er; er ok miklu betra at fást við menska menn en við óvættir slíkar.“ Grettir kvað sér hug á at koma á Þórhallsstaði ok sjá, hversu þar væri um gengit.“ Jökull mælti: „Sé ek nú, at eigi tjáir at letja þik, en satt er þat sem mælt er, at 'sitt er hvárt, gæfa eða gervileikr'.“ „'Þá er öðrum vá fyrir durum, er öðrum er inn um komit', ok hygg at, hversu þér mun fara sjálfum, áðr lýkr,“ kvað Grettir. Jökull svarar: „Vera kann, at vit sjáim báðir nökkut fram, en hvárrgi fái við gert.“ Eftir þat skildu þeir, ok líkaði hvárigum annars spár.

35. Grettir reið á Þórhallsstaði ok fagn-

aði bóndi honum vel. Hann spurði, hvert Grettir ætlaði at fara, en hann segist þar vilja vera um nóttina, ef bónda líkaði, at svá væri. Þórhallr kvaðst þökk fyrir kunna, at hann væri þar, — „en fám þykkir slœgr til at gista hér um tíma; muntu hafa heyrt getit, um hvat hér er at væla, en ek vilda gjarna, at þú hlytir engi vandræði af mér; en þó at þú komist heill á brott, þá veit ek fyrir víst, at þú missir hests þíns, því (at) engi heldr hér heilum sínum fararskjóta, sá er kemr.“ Grettir kvað gott til hesta, hvat sem af þessum yrði. Þórhallr varð glaðr við, er Grettir vildi þar vera, ok tók við honum báðum höndum. Var hestr Grettis læstr í húsi sterklega. Þeir fóru til svefns, ok leið svá af nóttin, at ekki kom Glámr heim. Þá mælti Þórhallr: „Vel hefir brugðit við þína kvámu, því at hverja nótt er Glámr vanr at ríða húsum eða brjóta upp hurðir, sem þú mátt merki sjá.“ Grettir mælti: „Þá mun vera annathvárt, at hann mun ekki lengi á sér sitja, eða mun af venjast meirr en eina nótt; skal ek vera hér nótt aðra ok sjá, hversu ferr.“ Síðan gengu þeir til hests Grettis, ok var ekki við hann gletzt. Alt þótti bónda at einu fara. Nú er Grettir þar aðra nótt, ok kom ekki þrællinn heim. Þá þótti bónda mjök vænkast. Fór hann þá at sjá hest Grettis. Þá var upp brotit húsit, er bóndi kom til, en hestrinn dreginn til dura utar, ok lamit

í sundr í honum hvert bein. Þórhallr sagði Gretti, hvar þá var komit, ok bað hann forða sér — „því at víss er dauðinn, ef þú bíðr Gláms.“ Grettir svarar: „Eigi má ek minna hafa fyrir hest minn, en at sjá þrælinn.“ Bóndi sagði, at þat var eigi bati at sjá hann, — „því at hann er ólíkr nökkurri mannlegri mynd; en góð þykki mér hver sú stund, er þú vill hér vera.“ Nú líðr dagrinn, ok er menn skyldu fara til svefns, vildi Grettir eigi fara af klæðum, ok lagðist niðr í setit gegnt lokrekkju bónda; hann hafði röggvarfeld yfir sér, ok knepti annat skautit niðr undir fœtr sér, en annat snaraði hann undir höfuð sér ok sá út um höfuðsmáttina. Setstokkr var fyrir framan setit, mjök sterkr, ok spyrndi hann þar í. Duraumbúningrinn allr var frá brotinn útidurunum, en nú var þar fyrir bundinn hurðarflaki ok óvendilega um búit. Þverþilit var alt brott frá skálanum, þat sem þar fyrir framan hafði verit, bæði fyrir ofan þvertréit ok neðan. Sængr allar váru ór stað fœrðar. Heldr var þar óvistulegt. Ljós brann í skálanum um nóttina; ok er af mundi þriðjungr af nótt, heyrði Grettir út dunur miklar; var þá farit upp á húsin ok riðit skálanum ok barit hælunum, svá at brakaði í hverju tré. Því gekk lengi. Þá var farit ofan af húsunum ok til dura gengit; ok er upp var lokit hurðinni, sá Grettir, at þrællinn rétti inn höf-

uðit, ok sýndist honum afskræmilega mikit ok undarlega stórskorit. Glámr fór seint ok réttist upp, er hann kom inn í dyrnar; hann gnæfaði ofarlega við ræfrinu; snýr at skálanum, ok lagði handlegginn upp á þvertréit ok gægðist inn yfir skálann. Ekki lét bóndi heyra til sín, því at honum þótti œrit um, er hann heyrði, hvat um var úti. Grettir lá kyrr ok hrœrði sik hvergi. Glámr sá, at hrúga nökkur lá í setinu, ok réðst nú innar eftir skálanum ok þreif í feldinn stundarfast. Grettir spyrndi í stokkinn ok gekk því hvergi. Glámr hnykti í annat sinn miklu fastara, ok bifaðist hvergi feldrinn. Í þriðja sinn þreif hann í með báðum höndum svá fast, at hann rétti Gretti upp ór setinu; kiptu nú í sundr feldinum í millum sín. Glámr leit á slitrit, er hann helt á, ok undraðist mjök, hverr svá fast mundi togast við hann; ok í því hljóp Grettir undir hendr honum ok þreif um hann miðjan ok spenti á honum hrygginn sem fastast gat hann, ok ætlaði hann, at Glámr skyldi kikna við; en þræll-inn lagði at handleggjum Grettis svá fast, at hann hörfaði allr fyrir orku sakir. Fór Grettir þá undan í ýmis setin. Gengu þá frá stokkarnir ok alt brotnaði þat, sem fyrir varð. Vildi Glámr leita út, en Grettir fœrði við fœtr, hvar sem hann mátti, en þó gat Glámr dregit hann fram ór skálanum; áttu þeir þá allharða sókn, því at þrællinn ætl-

aði at koma honum út ór bœnum; en svá ilt, sem at eiga var við Glám inni, þá sá Grettir, at þó var verra at fást við hann úti, ok því brauzt hann í móti af öllu afli at fara út. Glámr fœrðist í aukana ok knepti hann at sér, er þeir kómu í anddyrit; ok er Grettir sér, at hann fekk eigi við spornat, hefir hann alt eitt atriðit, at hann hleypr sem harðast í fang þrælnum ok spyrnir báðum fótum í jarðfastan stein, er stóð í durunum. Við þessu bjóst þrællinn eigi; hann hafði þá togazt við at draga Gretti at sér, ok því kiknaði Glámr á bak aftr, ok rauk öfugr út á dyrnar, svá at herðarnar námu uppdyrit, ok ræfrit gekk í sundr, bæði viðirnir ok þekjan frerin; fell hann svá opinn ok öfugr út ór húsinu, en Grettir á hann ofan. Tunglskin var mikit úti ok gluggaþykn; hratt stundum fyrir, en stundum dró frá. Nú í því er Glámr fell, rak skýit frá tunglinu, en Glámr hvesti augun upp í móti, ok svá hefir Grettir sagt sjálfr, at þá eina sýn hafi hann sét svá, at honum brygði við. Þá sigaði svá at honum af öllu saman, mœði ok því, er hann sá, at Glámr gaut sínum sjónum harðlega, at hann gat eigi brugðit saxinu, ok lá nálega í milli heims ok heljar. En því var meiri ófagnaðarkraftr með Glámi en flestum öðrum aftrgöngumönnum, at hann mælti þá á þessa leið: „Mikit kapp hefir þú á lagit, Grettir,“ sagði hann, „at

finna mik, en þat mun eigi undarlegt þykkja, þó at þú hljótir ekki mikit happ af mér; en þat má ek segja þér, at þú hefir nú fengit helming afls þess ok þroska, er þér var ætlaðr, ef þú hefðir mik ekki fundit; nú fæ ek þat afl eigi af þér tekit, er þú hefir áðr hrept, en því má ek ráða, at þú verðr aldri sterkari en nú ertu, ok ertu þó nógu sterkr, ok at því mun mörgum verða. Þú hefir frægr orðit hér til af verkum þínum, en heðan af munu falla til þín sektir ok vígaferli, en flest öll verk þín snúast þér til ógæfu ok hamingjuleysis. Þú munt verða útlægr gerr, ok hljóta jafnan úti at búa einn samt; þá legg ek þat á við þik, at þessi augu sé þér jafnan fyrir sjónum, sem ek ber eftir, ok mun þér erfitt þykkja einum at vera, ok þat mun þér til dauða draga.“ Ok sem þrællinn hafði þetta mælt, þá rann af Gretti ómegin, þat sem á honum hafði verit. Brá hann þá saxinu ok hjó höfuð af Glámi ok setti þat við þjó honum. Bóndi kom þá út, ok hafði klæðzt á meðan Glámr lét ganga töluna, en hvergi þorði hann nær at koma, fyrr en Glámr var fallinn. Þórhallr lofaði guð fyrir ok þakkaði vel Gretti, er hann hafði unnit þenna óhreina anda. Fóru þeir þá til ok brendu Glám at köldum kolum. Eftir þat báru þeir ösku hans í eina hít ok grófu þar niðr, sem sízt váru fjárhagar eða mannavegir; gengu heim eftir þat, ok var þá mjök komit at degi. Lagð-

ist Grettir niðr, því at hann var stirðr mjök. Þórhallr sendi menn á næstu bœi eftir mönnum, sýndi ok sagði, hversu farit hafði. Öllum þótti mikils um vert um þetta verk, þeir er heyrðu; var þat þá almælt, at engi væri þvílíkr maðr á öllu landinu fyrir afls sakir ok hreysti ok allrar atgervi sem Grettir Ásmundarson. Þórhallr leysti Gretti vel af garði ok gaf honum góðan hest ok klæði sœmileg, því (at) þau váru öll sundr leyst, er hann hafði áðr borit. Skildu þeir með vináttu. Reið Grettir þaðan í Ás í Vatnsdal ok tók Þorvaldr við honum vel ok spurði innilega at sameign þeira Gláms, en Grettir segir honum viðskifti þeira ok kvaðst aldri í þvílíka aflraun komit hafa, svá langa viðreign, sem þeir höfðu saman átt. Þorvaldr bað hann hafa sik spakan, — „ok mun þá vel duga, en ella mun þér slysgjarnt verða." Grettir kvað ekki batnat hafa um lyndisbragðit, ok sagðist nú miklu verr stiltr en áðr, ok allar mótgerðir verri þykkja. Á því fann hann mikla muni, at hann var orðinn maðr svá myrkfælinn, at hann þorði hvergi at fara einn saman, þegar myrkva tók; sýndist honum þá hvers kyns skrípi, ok þat er haft síðan fyrir orðtœki, at þeim ljái Glámr augna eða gefi glámsýni, er mjök sýnist annan veg en er. Grettir reið heim til Bjargs, er hann hafði gert erendi sín, ok sat heima um vetrinn.

36. Þorbjörn öxnamegin hafði haustboð mikit, ok kom þar mart manna; þetta var meðan Grettir fór norðr til Vatnsdals um haustit. Þorbjörn ferðalangr var þar at boðinu. Þar var mart talat. Spurðu þeir Hrútfirðingar at sameign þeira Grettis á hálsinum um sumarit. Þorbjörn öxnamegin bar Gretti allvel söguna; kvað Kormák verra mundu af hafa fengit, ef engir hefði til komit at skilja þá. Þá mælti Þorbjörn ferðalangr: „Þat var bæði," sagði hann, „at ek sá hann Gretti ekki til frægðar vinna, enda hygg ek, at honum skyti skelk í bringu, er vér kómum at, ok allfúss var hann at skilja, ok ekki sá ek hann til hefnda leita, er húskarl Atla var drepinn, ok því ætla ek aldri hug í honum, ef hann hefir eigi nógan liðsafla." Gerði Þorbjörn at þessu et mesta gabb. Margir tóku undir, at þetta væri þarfleysuglens, ok Grettir mundi eigi svá búit hafa vilja, ef hann frétti þessi orð. Ekki bar þar til tíðenda fleira at boðinu. Fóru menn heim. Váru dylgjur miklar með þeim um vetrinn, en hvárigir réðu á aðra. Bar þá ekki til tíðenda um vetrinn.

37. Snemma um várit eftir kom skip út af Noregi; þat var fyrir þing. Þeir kunnu at segja mörg tíðendi: þat fyrst, at höfðingjaskifti var orðit í Noregi; var þá kominn til ríkis Óláfr konungr Haraldsson, en Sveinn jarl ór landi stokkinn, um várit eft-

ir Nesja orrostu. Váru margir merkilegir hlutir sagðir frá Óláfi konungi, ok þat með, at hann tók þá menn alla bezt, sem váru atgervismenn um nökkura hluti, ok gerði sér þá handgengna. Við þetta urðu glaðir margir ungir menn ok fýstust til utanferðar. Ok svá sem Grettir spurði þessi tíðendi, gerðist honum hugr á at sigla; vænti hann sér sœmdar sem aðrir af konunginum. Skip stóð uppi at Gásum í Eyjafirði; þar tók Grettir sér far ok bjóst til utanferðar; ekki hafði hann enn mikil fararefni. Ásmundr gerðist nú mjök hrumr af elli, ok reis nú lítt ór rekkju. Þau Ásdís áttu ungan son, er Illugi hét, manna efnilegastr. Atli tók nú við allri búsýslu ok fjárvarðveizlu. Þótti þat mikit batna, því at hann var gæfr ok forsjáll. Grettir fór til skips. Í þetta sama skip hafði ráðizt Þorbjörn ferðalangr, áðr en þeir vissu, at Grettir mundi þar í sigla. Löttu margir Þorbjörn at sigla samskipa við Gretti, en Þorbjörn kveðst fara mundu fyrir alt þat. Bjóst hann til utanferðar ok varð heldr síðbúinn; kom hann eigi fyrr norðr á Gáseyri, en skipit var albúit. Áðr Þorbjörn fœri vestan, hafði Ásmundr hærulangr tekit krankleika nökkurn ok reis þá ekki ór rekkju. Þorbjörn ferðalangr kom síð dags í sandinn; váru menn þá búnir til borða ok tóku handlaugar úti hjá búðinni. En er Þorbjörn reið fram í búðarsundin, var honum

heilsat ok spurðr tíðenda. Hann lézt engi segja kunna, — „utan þess get ek, at kappinn Ásmundr at Bjargi sé nú dauðr.“ Margir tóku undir, at þar fœri gildr bóndi af heiminum, sem hann var, — „eða hversu bar þat til?“ sögðu þeir. Hann svarar: „Lítit lagðist nú fyrir kappann, því at hann kafnaði í stofureyk, sem hundr, en eigi var skaði at honum, því at hann gerðist nú gamalœrr.“ Þeir svara: „Þú talar undarlega við þvílíkan mann; ok eigi mundi Gretti vel líka, ef hann heyrði.“ „Þola má ek þat,“ sagði Þorbjörn, „ok hærra mun Grettir bera verða saxit, en í fyrra sumar á Hrútafjarðarhálsi, ef ek hræðumst hann.“ Grettir heyrði fullgerla, hvat Þorbjörn sagði, ok gaf sér ekki at, meðan Þorbjörn lét ganga söguna; en er hann hætti, þá mælti Grettir: „Þat spái ek þér, Ferðalangr,“ sagði hann, „at þú deyir ekki í stofureyknum, ok þó má vera, at þú verðir eigi ellidauðr, en þat er undarlega gert, at tala sneyðilega til saklausra manna.“ Þorbjörn mælti: „Ekki mun ek aftra mér at þessu, ok eigi þótti mér þú svá snæfrlega láta, þá er vér tókum þik undan, er þeir Melmenn börðu þik sem nautshöfuð.“ Grettir kvað þá vísu:

(28) Jafnan verðr til orða
oflöng boga slöngvi,
því kemr þar til sumra
þung hefnd fyrir, tunga.

Margr hefir beiðir borgar
benlinns sakir minni,
Ferðalangr, þót fengir
fjörtjón, en þú görvar.

Þorbjörn mælti: „Jafnfeigr þykkjumst ek sem áðr, þótt þú skjalir slíkt.“ Grettir svarar: „Ekki hafa spár mínar átt langan aldr hér til, ok enn mun svá fara; vara þik ef þú vill; eigi mun síðar sýnna.“ Síðan hjó Grettir til Þorbjarnar, en hann brá við hendinni ok ætlaði svá at bera af sér höggit; en höggit kom á höndina fyrir ofan úlfliðinn; ok síðan hljóp saxit á hálsinn, svá at af fauk höfuðit. Kaupmenn sögðu hann stórhöggvan, ok slíkt væri konungsmenn, ok ekki þótti þeim skaði at, þótt Þorbjörn væri drepinn, því at hann hafði bæði verit kífinn ok köllsugr. Lítlu síðar létu þeir í haf, ok kómu at áliðnu sumri til Noregs, suðr við Hörðaland. Fréttu þeir þá, at Óláfr konungr sat norðr í Þrándheimi. Fekk Grettir sér far með byrðingsmönnum norðr þangat, því at hann vildi fara á konungs fund.

38. Þórir hét maðr, er bjó í Garði í Kelduhverfi. Hann var Skeggjason, Böðólfssonar. Skeggi hafði numit Kelduhverfi upp til Kelduness. Hann átti Helgu, dóttur Þorgeirs á Fiskilœk. Þórir, sonr hans, var mikill höfðingi ok siglingamaðr. Hann átti tvá sonu; hét Þorgeirr annarr, en annarr Skeggi; þeir váru báðir efnilegir menn

ok mjök fulltíða, er þetta var. Þórir hafði verit í Noregi um sumarit, þá er Óláfr konungr kom vestan af Englandi, ok kom sér þá í kærleika mikla við konung, ok svá við Sigurð biskup; ok þat til marks um, at Þórir hafði látit gera knörr mikinn í skógi, ok bað Sigurð biskup vígja, ok svá gerði hann. Eftir þat fór Þórir út til Íslands ok lét höggva upp knörrinn, þá er honum leiddust siglingar, en brandana af knerrinum lét hann setja yfir útidyrr sínar, ok váru þeir þar lengi síðan, ok svá veðrspáir, at í öðrum þaut fyrir sunnanveðri, en í öðrum fyrir norðanveðri. En er Þórir spurði, at Óláfr konungr hafði fengit einvald yfir öllum Noregi, þóttist hann nú þar eiga at vitja vináttumála. Þá sendi Þórir sonu sína til Noregs á konungs fund, ok ætlaði, at þeir skyldi verða honum handgengnir. Kómu þeir at sunnarlega síð um haustit ok fengu sér eina róðrarskútu ok fóru norðr með landi ok ætluðu at fara á konungs fund. Þeir kómu í höfn eina fyrir sunnan Stað ok lágu þar nökkurar nætr. Þeir heldu sik vel at vist ok drykk ok höfðu sik ekki úti, er eigi váru góð veðr. — Nú er frá því at segja, er þeir Grettir fóru norðr með landi ok fengu oft hörð veðr, því at þetta var öndverðan vetr; ok þá er þeir sóttu norðr at Staði, fengu þeir illviðri mikit með fjúki ok frosti ok tóku nauðulega land eitt kveld allir mjök

væstir, ok lögðu þar við bala nökkurn, ok gátu þá borgit fé sínu ok föngum. Þeir bárust illa af, kaupmenn, því (at) þeir gátu eigi tekit eld; en þeim þótti þar nálega við liggja heilsa sín ok líf. Lágu þeir þar um kveldit, allilla staddir. Þá er á leið kveldit, sá þeir, at eldr kom upp mikill öðrum megin þess sunds, er þeir váru þá við komnir. En er skipverjar Grettis sá eldinn, töluðu þeir til, at sá væri heppinn, er honum gæti nát, ok efuðust í, hvárt þeir leysa skyldi skipit, en þat sýndist öllum eigi hættulaust. Þá höfðu þeir umtal mikit, hvárt nökkurr maðr mundi svá vel fœrr, at næði eldinum. Grettir gaf sér fátt at ok segir, at verit mundi hafa þeir menn, er þat mundi ekki trauðat hafa. Kaupmenn sögðu, at sér væri eigi at borgnara, hvat er verit hafði, ef þá væri til enskis at taka, — „eða treystir þú þér, Grettir?“ sögðu þeir, „því at þú ert nú mestr atgervismaðr af íslenzkum mönnum kallaðr, en þú veizt nú gerla, hvat oss liggr á.“ Grettir svarar: „Eigi lízt mér mikit þrekvirki at ná eldinum, en eigi veit ek, hvárt þér launit betr en sá ferr á leit, er þat gerir.“ Þeir mæltu: „Hví ætlar þú oss þá svívirðingarmenn, at vér mundum þat eigi góðu launa?“ „Reyna má ek þetta, ef þat er, at yðr þykkir hér allmikit á liggja, en eigi segir mér vænt hugr um, at ek hafa gott at sök hér fyrir.“ Þeir kváðu þat eigi skyldu vera ok báðu hann

mæla drengja heilastan. Eftir þat bjóst Grettir til sunds ok kastaði af sér klæðunum. Hann fór í kufl einn klæða ok söluváðarbrœkr; hann stytti upp um sik kuflinn ok rak utan basttaug at sér miðjum, ok hafði með sér kerald. Síðan hljóp hann fyrir borð. Hann lagðist nú yfir þvert sundit ok gekk þar á land. Hann sér þar standa eitt hús ok heyrði þangat mannamál ok glaum mikinn. Grettir sneri at húsinu. Nú er at segja frá þeim, sem fyrir váru, at hér váru komnir þeir Þóris synir, sem fyrr var getit. Þeir höfðu legit þar margar nætr ok beðit þar veðrfalls, at þeim gæfi norðr fyrir Staði. Þeir höfðu setzt til drykkju ok váru tólf saman. Þeir lágu í meginhöfninni, ok var þar gert sæluhús mönnum þeim til ívistar, er fóru með landi fram, ok var borinn í húsit hálmr mikill; eldr var ok mikill á gólfinu. Grettir ræðr nú inn í húsit, ok vissi eigi, hverir fyrir váru. Kuflinn var sýldr allr, þegar hann kom á land, ok var hann furðu mikill tilsýndar, sem tröll væri. Þeim, sem fyrir váru, brá mjök við þetta, ok hugðu, at óvættr mundi vera. Börðu þeir hann með öllu því, er þeir fengu til, ok varð nú brak mikit um þá, en Grettir hratt þeim fast af handleggjum. Sumir börðu hann með eldibröndum; hraut þá eldrinn um alt húsit. Komst hann við þat út með eldinn ok fór svá aftr til félaga sinna. Lofuðu þeir mjök

hans ferð ok frœknleik, ok kváðu engan hans-jafningja mundu vera. Leið nú af nóttina, ok þóttust þeir þegar hólpnir, er þeir fengu eldinn. Um morguninn eftir var gott veðr. Vöktu þeir við snemma kaupmenninir ok bjuggust til ferðar; töluðu þá um, at þeir skyldu finna þá, er fyrir eldinum höfðu ráðit, ok vita, hverir þeir væri. Leystu þeir nú skipit ok fóru yfir sundit. Fundu þeir þá ekki skálann, en sá þar öskuhrúgu mikla, ok þar í fundu þeir mannabein mörg. Þóttust nú vita, at sæluhúsit mundi hafa brunnit alt upp, ok þeir menn, sem þar höfðu í verit. Þeir spurðu, hvárt Grettir hefði ollat þessu óhappi, ok sögðu þetta et mesta illvirki. Grettir kvað nú þat fram komit, er hann grunaði, at þeir mundu honum illa eldssóknina launa, ok segir 'ilt ódrengjum lið at veita'. Af þessu fekk Grettir svá mikit ólið, at kaupmenn sögðu, hvar sem þeir kómu, at Grettir hefði þessa menn inni brent. Þat fréttist nú brátt, at í þessu húsi höfðu þeir látizt Þóris synir ór Garði, sem fyrr váru nefndir, ok fylgdarmenn þeira. Nú ráku þeir Gretti í brott ór skipinu, ok vildu ekki hafa hann með sér. Varð hann nú svá fyrirlitinn, at nær engir vildu honum gott gera. Þótti honum nú allóvænt horfa ok vildi nú fyrir hvern mun fara á konungs fund, ok leitaði nú norðr til Þrándheims. Þar var konungr fyrir, ok hafði spurt alt þetta, áðr

Grettir kœmi; var hann allmjök affluttr fyrir konunginum. Var Grettir nökkura daga í bœnum áðr hann næði at ganga á konungs fund.

39. Þat var einn dag, þá er konungr sat at málstefnu, at Grettir gekk fyrir konunginn ok kvaddi hann vel. Konungr leit við honum ok mælti: „Ertu Grettir enn sterki?“ Hann svarar: „Kallaðr hefi ek svá verit, ok em ek af því hér kominn, at ek vænta af yðr nökkurar linunar um þat illmæli, er mér hefir kent verit, en ek þykkjumst þessa eigi valdr.“ Óláfr konungr mælti: „Œrit ertu gildr, en eigi veit ek, hverja gæfu þú berr til at hrinda þessu máli af þér, en líkara væri, at þú hefðir eigi viljandi mennina inni brent.“ Grettir kvaðst gjarna vilja af sér koma þessu ámæli, ef konungi þœtti þat mega vera. Konungr bað hann satt frá segja, hversu farit hefði með þeim. Grettir sagði þá alt, sem áðr var greint, ok þat með, at þeir lifðu allir, er hann komst út með eldinn; „vil ek nú bjóða mik til slíkrar undanfœrslu, sem yðr þykkja lög til standa.“ Óláfr konungr mælti þá: „Unna viljum vér þér at bera járn fyrir þetta mál, ef þér verðr þess auðit.“ Gretti líkaði þat allvel; tók hann nú at fasta til járnsins, ok leið til þess, er sá dagr kom, er skírslan skyldi fram fara. Þá gekk konungr til kirkju ok biskup ok fjöldi fólks, því at mörgum var forvitni á at sjá

Gretti, svá mikit sem af honum var sagt. Síðan var Grettir til kirkju leiddr. Ok er hann kom til kirkju, litu þeir margir til hans, er fyrir váru, ok töluðu þeir, at hann væri ólíkr flestum mönnum sakir afls ok vaxtar. Gekk Grettir nú innar eftir gólfinu; þá hljóp fram piltr einn frumvaxta, heldr sviplegr, ok mælti til Grettis: „Undarlegr háttr er nú hér í landi þessu, þar sem menn skulu kristnir heita, at illvirkjar ok ránsmenn ok þjófar skulu fara í friði ok gera þeim skírslur; en hvat mundi illmenninu fyrir verða, nema forða lífinu meðan hann mætti? Hér er nú einn ódáðamaðr, er sannreyndr er at illvirkjum, ok hefir brent inni saklausa menn, ok skal hann þó enn ná undanfœrslu, ok er þetta all-mikill ósiðr.“ Hann fór at Gretti ok rétti honum fingr ok skar honum höfuð, ok kallaði hann margýgjuson ok mörgum öðrum illum nöfnum. Gretti varð skapfátt mjök við þetta, ok gat þá eigi stöðvat sik. Grettir reiddi þá upp hnefann ok sló piltinn undir eyrat, svá at hann lá þegar í óviti, en sumir segja, at hann væri dauðr þá þegar; en engi þóttist vita, hvaðan sjá piltr kom, eða hvat af honum varð, en þat ætla menn helzt, at þat hafi verit óhreinn andi, sendr til óheilla Gretti. Nú varð hark mikit í kirkjunni, ok var nú sagt til konunginum, at sá barðist um, sem járnit skyldi bera. Óláfr konungr gekk nú

fram í kirkjuna ok sá, hvat um var ok mælti: „Mikill ógæfumaðr ertu, Grettir,“ sagði konungr, „er nú skyldi eigi skírslan fram fara, svá sem nú var alt til búit, ok mun eigi hœgt at gera við ógæfu þinni.“ Grettir svarar: „Þat hafða ek ætlat, at ek munda meiri sœmd til yðvar sœkja, herra, en nú horfist á, fyrir sakir ættar minnar,“ — ok sagði, hversu mönnum var farit með þeim Óláfi konungi, sem fyrr var talat. „Vilda ek nú gjarna,“ sagði Grettir, „at þér tœkið við mér; hafið þér þá marga með yðr, at ekki munu víglegri þykkja en ek.“ „Sé ek þat,“ sagði konungr, „at fáir menn eru nú slíkir fyrir afls sakir ok hreysti, sem þú ert, en miklu ertu meiri ógæfumaðr en þú megir fyrir þat með oss vera. Nú skaltu fara í friði fyrir mér, hvert er þú vilt, vetrarlangt, en far þú at sumri út til Íslands, því at þar mun þér auðit verða þín bein at bera.“ Grettir svarar: „Ek vilda fyrst fœrast undan brennumálinu, ef ek mætta, því at þat hefi ek eigi viljandi gert.“ „Þat er alllíklegt,“ sagði konungr, „en fyrir sakir þess, at nú ónýttist skírslan fyrir sakir þolleysis þíns, þá muntu þessu máli eigi framar fá af þér hrundit, en svá sem nú er orðit; ok hlýtr jafnan ilt af athugaleysi, ok ef nökkrum manni hefir verit fyrirmælt, þá mun þér hóti helzt.“ Eftir þat dvaldist Grettir í bœnum nökkura stund, ok fékk ekki meira af

Óláfi konungi, en nú var sagt. Síðan fór hann suðr í land ok ætlaði austr til Túnsbergs at finna Þorstein drómund, bróður sinn. Ok er ekki sagt af hans ferðum, fyrr en hann kom austr á Jaðar.

40. At jólum kom Grettir til þess bónda, er Einarr hét. Hann var ríkr maðr ok kvæntr ok átti dóttur gjafvaxta, er Gyríðr er nefnd; hon var fríð kona ok þótti harðla góðr kostr. Einarr bauð Gretti með sér at vera um jólin, ok þat þá hann. Þat var þá víða í Noregi, at markamenn ok illvirkjar hlupu ofan af mörkum ok skoruðu á menn til kvenna eða tóku á brott fé manna með ofríki, þar sem eigi var liðsfjöldi fyrir. Svá bar hér til, at þat var einn dag á jólunum, at kómu til Einars bónda illvirkjar margir saman. Hét sá Snækollr, sem fyrir þeim var; hann var berserkr mikill. Hann skoraði á Einar bónda, at hann skyldi leggja upp við hann dóttur sína, eða verja hana, ef hann þættist maðr til. En bóndi var þá af æskuskeiði ok engi styrjaldarmaðr. Þótti honum nú mikill vandi at höndum kominn ok spurði Gretti í hljóði, hvat hann vildi til leggja — „því at þú ert kallaðr frægr maðr.“ Grettir bað hann því einu játa, er honum þætti sér smánarlaust. Berserkrinn sat á hesti ok hafði hjálm á höfði ok ekki spent kinnbjörgunum; hann hafði skjöld járni rendan fyrir sér ok lét hann et ógurligsta. Hann mælti

við bónda: „Kjós skjótt annanhvárn kostinn; eða hvat ræðr sá þér enn mikli hrottinn, er þar stendr hjá þér? eða er ekki þat, at hann vili eiga leik við mik?“ Grettir sagði: „Jafnkomit er á með okkr bónda, því at hér er hvárrgi skefinn maðr.“ Snækollr mælti: „Heldr mun ykkr œgja við mik at fást, ef ek reiðumst.“ „Þá veit þat, er reynt er,“ segir Grettir. Berserkrinn fann nú undandrátt í málinu; tók hann þá at grenja hátt ok beit í skjaldarröndina ok setti skjöldinn upp í munn sér ok gein yfir hornit skjaldarins ok lét all-ólmlega. Grettir varpaði sér um völlinn; ok er hann kemr jafnfram hesti berserksins, slær hann fœti sínum neðan undir skjaldarsporðinn svá hart, at skjöldrinn gekk upp í munninn, svá at rifnaði kjaftrinn, en kjálkarnir hlupu ofan á bringuna. Hann hafði þá alt eitt atriðit, at hann þreif í hjálminn vinstri hendi ok svifti víkinginum af baki, en hœgri hendi brá hann saxinu, er hann var gyrðr með, ok setti á hálsinn, svá at af tók höfuðit. En er þetta sá fylgdarmenn Snækolls, flýði sinn veg hverr þeira. Eigi nenti Grettir at elta þá, því (at) hann sá, at engi var hugr í þeim. Þakkaði bóndi honum vel fyrir þetta verk, ok margir menn aðrir. Þótti þessi atburðr bæði vera af hvatleik ok harðfengi unninn. Var Grettir þar um jólin vel haldinn; leysti bóndi hann vel af gerði. Fór Grettir síðan austr til Túnsbergs

ok hitti Þorstein, bróður sinn. Tók hann við Gretti með blíðu, ok spurði at ferðum hans, ok at hann vann berserkinn. [Grettir kvað vísu:

(29) Snart á snæðings porti
Snækolls þrimu rœkis
ímunbukl, þat's ökla
áspyrnu fekk þyrnis.
Svá tvískifti toftum
tanngarðs enn járnvarði
broddagangs, at á bringu,
balkr, rifnuðu kjalkar].

Þorsteinn mælti: „'Slyngt yrði þér um mart, frændi, ef eigi fylgdi slysin með'.“ Grettir svarar: „'Þess verðr þó getit, er gert er'.“

41. Nú var Grettir með Þorsteini, þat sem eftir var vetrarins ok fram á várit. Þat var einn morgin, er þeir brœðr, Þorsteinn ok Grettir, lágu í svefnlofti sínu, at Grettir hafði lagit hendr sínar undan klæðunum; Þorsteinn vakti ok sá þat. Grettir vaknaði litlu síðar. Þá mælti Þorsteinn: „Sét hefi ek handleggi þína, frændi,“ sagði hann, „ok þykkir mér eigi undarlegt, þó at mörgum verði þung högg þín, því at enskis manns handleggi hefi ek slíka sét.“ „Vita máttir þú þat,“ sagði Grettir, „at ek munda ekki slíku til leiðar koma, sem ek hefi unnit, ef ek væra eigi allknár.“ „Betr þœtti mér,“ segir Þorsteinn, „þá at væri mjórri, ok nökkuru gæfusamlegri.“ Grettir segir: „Satt er

þat, sem mælt er, at 'engi maðr skapar sik sjálfr'. Láttu mik nú sjá þína handleggi," segir hann. Þorsteinn gerði svá. Hann var manna lengstr ok grannvaxinn. Grettir brosti at ok mælti: „Eigi þarf at horfa á þetta lengr, krœkt er saman rifjum í þér, ok eigi þykkjumst ek slíkar tengr sét hafa, sem þú berr eftir, ok varla ætla ek þik kvenstyrkvan." „Vera má þat," sagði Þorsteinn, „en þó skaltu þat vita, at þessir enir mjóvu handleggir munu þín hefna, ella mun þín aldri hefnt verða." „Hvat má vita, hversu verðr um þat er lýkr?" segir Grettir, „en allólíklegt þykkir mér þat vera." Eigi er þá getit fleira um viðrtal þeira. Leið nú á várit; kom Grettir sér í skip ok fór út til Íslands um sumarit. Skildu þeir brœðr með vináttu ok sáust aldri síðan.

42. Þar er nú til at taka, er áðr er frá horfit, at Þorbjörn öxnamegin spurði víg Þorbjarnar ferðalangs, sem fyrr var sagt; brást hann við reiðr mjök ok kveðst vilja, at 'ýmsir ætti högg í annars garði'. Ásmundr hærulangr lá lengi sjúkr um sumarit; ok er honum þótti at sér draga, heimti hann til sín frændr sína ok sagði, at hann vildi, at Atli tœki við allri fjárvarðveizlu eftir hans dag, — „en uggir mik," sagði Ásmundr, „at þú megir varla í kyrðum sitja fyrir ójafnaði. En þat vilda ek, at allir mínir tengdamenn sinnaði honum sem bezt. En til Grett-

is kann ek ekki at leggja, því at mér þykkir mjök á hverfanda hjóli um hans hagi. Ok þó (at) hann sé sterkr maðr, þá uggir mik, at hann eigi meirr um vandræði at véla en fulltingja frændum sínum. En þótt Illugi sé ungr, þá mun hann þó verða þroskamaðr, ef hann heldr sér heilum.“ Ok er Ásmundr hafði skipat með sonum sínum, sem hann vildi, dró at honum sóttin; andaðist hann litlu síðar, ok var jarðaðr at Bjargi, því at Ásmundr hafði látit gera þar kirkju; ok þótti heraðsmönnum þat mikill mannskaði. Atli gerðist nú gildr bóndi ok hafði mannmart með sér; hann var atfangamaðr mikill. At áliðnu sumri fór hann út á Snæfellsnes at fá sér skreið; hann rak marga hesta ok reið heiman til Mela í Hrútafjörð, til Gamla mágs síns. Réðst þá til ferðar með Atla Grímr Þórhallsson, bróðir Gamla, við annan mann. Riðu þeir Haukadalsskarð vestr, ok svá sem liggr út á Nes; keyptu þar skreið mikla ok báru á sjau hestum; sneru heimleiðis, er þeir váru albúnir.

43. Þorbjörn öxnamegin spurði, at Atli ok Grímr váru heiman farnir. Váru hjá honum Þórissynir frá Skarði, Gunnarr ok Þorgeirr. Þorbirni lék öfund á vinsældum Atla, ok því eggjaði hann þá brœðr, Þórissonu, at þeir skyldu sitja fyrir Atla, er þeir fœri utan af Nesinu. Riðu þeir þá heim til Skarðs ok biðu þar til þess, er þeir Atli fóru

upp um með lestina. En er þeir kómu fram um bœinn á Skarði, þá var sén fõr þeira. Brugðu þeir brœðr þá skjótt við með húskarla sína ok riðu eftir þeim. En er þeir Atli sá ferð þeira, bað hann þá taka ofan klyfjarnar af hestunum, — „ok munu þeir vilja bjóða mér bœtr fyrir húskarl minn, er Gunnarr drap í fyrra sumar; orkum ekki á fyrri, en verjum hendr várar, ef þeir vekja fyrri við oss.“ Nú koma hinir at ok hlaupa þegar af baki. Atli fagnar þeim, ok spurði at tíðendum; — „eða viltu bœta mér nökkuru, Gunnarr, fyrir húskarl minn?“ Gunnarr svarar: „Annars væri vér verðir, Bjargsmenn, en ek bœta þat góðu; væri ok meiri bóta vert fyrir víg Þorbjarnar, er Grettir vá.“ „Ekki á ek því at svara,“ sagði Atli, „enda ertu ekki aðili þess máls.“ Gunnarr kvað nú fyrir þat ganga mundu, — „ok göngum at þeim, ok neytum þess nú, at Grettir er nú eigi nærri.“ Þeir hlupu at Atla ok váru átta saman, en þeir Atli sex saman. Atli gekk fram fyrir sína menn ok brá sverðinu Jökulsnaut, er Grettir hafði gefit honum. Þá mælti Þorgeirr: „Mart er líkt með þeim, er góðir þykkjast, ofarlega bar Grettir saxit í fyrra sumar á Hrútafjarðarhálsi.“ Atli svarar: „Hann mun ok vanari við stórvirkin en ek.“ Síðan börðust þeir. Gunnarr sótti at Atla með ákefð ok var enn óðasti. Ok er þeir höfðu barizt um stund,

mælti Atli: „Engi frami er í því, at vit drepum verkmenn hvárr fyrir öðrum, ok er þat næst, at vit sjálfir leikumst við, því (at) ek hefi aldri með vápnum vegit fyrr en nú.“ Gunnarr vildi þat eigi. Atli bað húskarla sína at geyma at lestinni, — „en ek mun sjá, hvat þeir gera at.“ Gekk hann þá svá hart fram, at þeir Gunnarr hrukku fyrir. Drap Atli þá tvá fylgdarmenn þeira brœðra. Eftir þat sneri hann á móti Gunnari ok hjó til hans, svá at í sundr tók skjöldinn fyrir neðan mundriða um þvert, ok kom á fótinn fyrir neðan knéit; ok þegar hjó hann annat högg, svá (at) þat varð at banasári. Nú er at segja frá Grími Þórhallssyni, at hann réðst á móti Þorgeiri, ok áttust þeir lengi við, því at hvárrtveggi þeira var hraustr maðr. Þorgeirr sá fall Gunnars bróður síns; vildi hann þá undan leita. Grímr hljóp eftir honum ok elti hann þar til, at Þorgeirr drap fœti ok fell á fram. Þá hjó Grímr með öxi milli herða honum, svá (at) stóð á kafi. Þá gáfu þeir grið fylgdarmönnum þeira þrimr, sem eftir váru. Eftir þat bundu þeir sár sín ok hófu upp klyfjar á hestana ok fóru síðan heim, ok lýstu vígum þessum. Sat Atli þá heima með fjölmenni um haustit. Þorbirni öxnamegin líkaði stórilla, ok gat þó ekki at gert, því at Atli var varr um sik. Grímr var með honum um vetrinn, ok svá Gamli mágr hans. Þar var þá ok Glúmr Óspaksson, annarr

mágr hans; hann bjó þá á Eyri í Bitru. Höfðu þeir setu fjölmenna á Bjargi, ok var þar glaumr mikill um vetrinn.

44. Þorbjörn öxnamegin tók við eftirmáli um víg Þórissona. Bjó hann málit til á hendr þeim Grími ok Atla, en þeir bjuggu til varna um atfarir ok frumhlaup til óhelgi þeim brœðrum. Váru málin lögð til Húnavatnsþings ok fjölmentu mjök hvárirtveggju. Varð Atla gott til liðs, því at hann átti frændafla mikinn. Gengu þá at beggja vinir; töluðu um sættir, ok sögðu allir, at Atla væri vel um farit, — „ótilleitinn, en þó öruggr í einangri." Þóttist Þorbjörn sjá, at eigi mundi annat virðingarvænna en taka sættum. Skildi Atli þat til, at hann vildi hafa hvárki heraðssektir né utanferðir. Váru þá teknir menn til gerðar: Þorvaldr Ásgeirsson fyrir hönd Atla, en af Þorbjarnar hendi var Sölvi enn prúði; hann var sonr Ásbrands Þorbrandssonar, Haraldssonar hrings, er numit hafði Vatnsnes alt utan til Ambáttarár fyrir vestan, en fyrir austan alt inn til Þverár, ok þar yfir um þvert til Bjargaóss, ok alt þeim megin Bjarga út til sævar. Sölvi var ofláti mikill ok vitr maðr, ok því köri Þorbjörn hann til gerðar fyrir sína hönd. Ok eftir þat sögðu þeir upp gerðina, at þá Þórissonu skyldi bœta hálfum bótum, en hálfar fellu niðr fyrir atför ok frumhlaup ok fjörráð við Atla. Víg húskarls Atla, þess er var drepinn á

Hrútafjarðarhálsi, stóðst þat á endum ok þeira tveggja, er fellu með Þórissonum. Grímr Þórhallsson skyldi láta heraðsvist sína, en Atli vildi einn halda upp fébótum. Þessi gerð líkaði Atla vel, en Þorbirni heldr illa, ok skildu þó sáttir at kalla, en þó hraut þat upp fyrir honum Þorbirni, at eigi mundi fyrir enda um gert með þeim, ef svá fœri, sem hann vildi. Atli reið heim af þinginu ok þakkaði Þorvaldi vel fyrir liðveizlu sína. Grímr Þórhallsson réðst þá suðr í Borgarfjörð ok bjó þá at Gilsbakka ok var gildr bóndi.

45. Sá maðr var með Þorbirni öxnamegin, er Áli hét. Hann var húskarl ok heldr ógæfr ok vinnulítill. Þorbjörn bað hann starfa betr, ella kveðst hann mundu lemja hann. Áli kvaðst þess enga fýst hafa ok var enn kífnasti í móti. Þorbjörn þoldi honum eigi ok rak hann undir sik ok fór með hann illa. Eftir þat hljóp Áli brott ór vistinni ok fór norðr yfir háls til Miðfjarðar; létti eigi fyrr, en hann kom til Bjargs. Atli var heima ok spurði, hvert hann skyldi fara. Hann kvaðst leita sér vistar. „Ertu eigi vinnumaðr Þorbjarnar?“ kvað Atli. „Eigi fór þat svá keypilega með okkr,“ sagði Áli. „Ek var þar eigi lengi, en mér þótti ilt, meðan ek var. Skildum vit svá, at mér þótti hann ekki vel syngja at kverkum mér, ok mun ek þangat aldri fara til vistar, hvat sem annat verðr af mér.

Er þat ok satt, at mikill munr er, hvárum ykkar verðr betr til hjóna sinna. Vilda ek gjarna nú vinna hjá þér, ef þess væri kostr." Atli svarar: „Nóga hefi ek vinnumenn, þó at eigi seilumst ek í hendr Þorbirni til þeira manna, er hann hefir ráðit, en mér þykkir þú þollauss, ok far aftr til hans." Áli mælti: „Þar kem ek eigi ónauðigr." Nú dvaldist Áli þar um nóttina, en um morgininn fór hann til verks með þeim húskörlum Atla ok vann svá, at hvaðanæfa váru á honum hendrnar. Lét Áli svá ganga fram á sumarit. Atli lagði ekki til hans, en lét þó gefa honum mat, því at honum líkaði starfinn vel. Þorbjörn fréttir nú, at Áli er á Bjargi. Hann reið þá til Bjargs við þriðja mann ok kallaði Atla til tals við sik. Atli gekk út ok heilsaði þeim. Þorbjörn mælti: „Enn viltu endrnýja við mik, Atli, um mótgang ok áleitni; eða hví hefir þú tekit vinnumann minn? ok er slíkt óskilslega gert." Atli svarar: „Ekki er mér þat sýnt, at hann sé þinn vinnumaðr, en ekki vil ek á honum halda, ef þú sýnir skilríki til, at hann sé þitt hjón, en ekki nenni ek at draga hann ór húsum út." „Þú munt ráða at sinni," sagði Þorbjörn; „en kref ek mannsins ok fyrirbýð ek vinnu hans, en koma mun ek annat sinn, ok er eigi víst, at vit skiljumst þá betri vinir en nú." Atli svarar: „Heima mun ek bíða, ok taka við því, sem at höndum kemr." Síðan reið Þorbjörn heim.

En er verkmenn kómu heim um kveldit, segir Atli þá viðrtal þeira Þorbjarnar ok bað Ála fara leið sína ok sagðist ekki vildu deila um vist hans. Áli svarar: „Satt er et fornkveðna: 'ofleyfingjarnir bregðast mér mest'; ok ætlaða ek þat eigi, at þú mundir nú reka mik á brottu, þar sem ek hefi unnit hér til sprengs í sumar ok vánat til þess, at þú mundir mér nökkura forstöðu veita, en þann veg fari þér, þó at þér látið allgóðvænlega. Nú skal mik hér lemja fyrir augum þér, ef þú vill mér enga hjálp veita.“ Atla gekst hugr við umtal hans, ok nenti nú eigi at reka hann á brottu frá sér. Leið nú þar til, er menn tóku til sláttar. — Þat var einn dag nökkuru fyrir miðsumar, at Þorbjörn öxnamegin reið til Bjargs. Hann var svá búinn, at hann hafði hjálm á höfði, ok gyrðr við sverð ok spjót í hendi; þat var fjaðraspjót ok breið mjök fjöðrin. Væta var úti um daginn. Atli hafði sent húskarla sína til sláttar, en menn hans sumir váru norðr við Horn til afla. Atli var heima ok fáir menn aðrir. Þorbjörn kom þar nær hádegi um daginn. Hann var einn í ferð ok reið at útidurum. Aftr var hurð en engir menn úti. Þorbjörn drap á dyrr ok fór síðan á bak húsum, svá at mátti eigi sjá hann frá durunum. Heimamenn heyrðu, at barit var, ok gekk út kona ein. Þorbjörn hafði svip af konunni ok lét ekki sjá sik, því (at) hann ætlaði annan at finna. Hon

kom í stofu. Atli spurði, hvat komit var. Hon kvaðst ekki hafa sét komit úti. Ok er þau töluðu þetta, þá laust Þorbjörn mikit högg á dyrnar. Þá mælti Atli: „Mik vill sjá finna, ok mun hann eiga erendi við mik, hversu þarft sem er.“ Gekk hann þá fram ok út í dyrnar. Hann sá engan úti. Væta var úti mikil ok því gekk hann eigi út ok helt sinni hendi í hvárn dyrustafinn ok litast svá um. Í því bili snaraði Þorbjörn fram fyrir dyrnar ok lagði tveim höndum til Atla með spjótinu á honum miðjum, svá (at) stóð í gegnum hann. Atli mælti við, er hann fekk lagit: „Þau tíðkast enu breiðu spjótin,“ segir hann; síðan fell hann fram á þreskoldinn. Þá kómu fram konur, er í stofunni höfðu verit. Þær sá, at Atli var dauðr. Þá var Þorbjörn á bak kominn ok lýsti víginu á hendr sér ok reið heim eftir þat. Ásdís húsfreyja sendir eftir mönnum, ok var búit um lík Atla, ok var hann jarðaðr hjá föður sínum. Hann var mjök harmdauði, því (at) hann hafði verit bæði vitr ok vinsæll. Engi kómu fram fégjöld fyrir víg Atla; enda beiddist engi bóta, því at Grettir átti eftirmálit, ef hann kœmi út. Stóðu þessi mál kyrr um sumarit. Varð Þorbjörn lítt þokkaðr af þessu verki ok sat þó um kyrt í búi sínu.

46. Þetta sumar er nú er frá sagt, kom skip út fyrir þing á Gásum. Var þá sagt frá

ferðum Grettis; þar með sögðu þeir um húsbrennuna. Við þessa sögu varð Þórir í Garði afar reiðr, ok þóttist hann þar at sonarhefndum sjá eiga, sem Grettir var. Reið Þórir við fjölmenni mikit ok reifði á þingi brennumálit; en menn þóttust ekki kunna til at leggja, meðan engi var til svara. Þórir kveðst ekki annat vilja, en Grettir væri sekr gerr um alt landit fyrir slík óverkun. Þá svarar Skafti lögsögumaðr: „Víst er þetta ilt verk, ef svá er, sem þetta er sagt; en 'jafnan er hálfsögð saga, ef einn segir', því at fleiri eru þess fúsari, at fœra þangat, sem eigi berr betr, ef tvent er til; nú mun ek eigi leggja órskurð á, at Grettir sé sekr gerr um þetta at svá gervu.“ Þórir var maðr heraðsríkr ok höfðingi mikill, en vinsæll af mörgu stórmenni. Gekk hann at svá fast, at engu kom við um sýkn Grettis. Gerði Þórir Gretti þá sekjan um alt landit, ok var honum síðan þyngstr allra sinna mótstöðumanna, sem oft bar raun á. Hann lagði þá fé til höfuðs honum, sem öðrum skógarmönnum, ok reið við þat heim. Margir mæltu, at þetta væri meir gert af kappi, en eftir lögum, en þó stóð svá búit. Varð nú tíðendalaust fram yfir miðsumar.

47. At áliðnu sumri kom Grettir Ásmundarson út í Hvítá í Borgarfirði; fóru menn til skips um heraðit. Þessi tíðendi kómu öll senn til Grettis: þat fyrst, at faðir hans

var andaðr, annat þat, at bróðir hans var veginn, þat þriðja, at hann var sekr gerr um alt landit. [Þá kvað Grettir vísu þessa:

(30) Alt kom senn at svinnum,
sekt mín, bragar tíni,
föður skal drengr af dauða
drjúghljóðr ok svá bróður.
Þó skal margr í morgin,
mótrunnr Heðins snótar,
brjótr um slíkar sútir,
sverðs daprari verða.]

Svá segja menn, at Grettir brygði engan veg skapi við þessar fréttir ok var jafnglaðr sem áðr. Nú sat Grettir við skip um hríð, því at hann fekk engan fararskjót, sem honum gatst at. [Sveinn hét maðr, er bjó at Bakka, upp frá Þingnesi; hann var góðr bóndi ok kátr maðr, ok kvað oft, svá at gaman var at. Hann átti merhryssi eitt, brúnt at lit, allra hrossa skjótast; þat kallaði Sveinn Söðulkollu.]. Grettir fór eina nótt brott af Völlum, því at hann vildi eigi, at kaupmenn yrði varir við. [Hann fekk sér svartan kufl ok steypti utan yfir klæði ok duldist svá.] Hann gekk upp hjá Þingnesi, ok svá upp til Bakka; var þá ljóst orðit. Hann sá brúnt hross við túnit, ok fór til ok lagði við beizl, sté á bak ok reið upp með Hvítá ok fyrir neðan Bœ ok svá til Flókadalsár ok svá upp á götur fyrir ofan Kálfanes. [Vinnumenn á Bakka stóðu upp í þann tíma ok sögðu til

bónda, at maðrinn var á bak kominn. Hann stóð upp ok brosti at ok kvað þetta:

(31) Heðan reið á braut beiðir
barðviggs, nærri garði;
þjófr lét hönd um hrífa,
hjalmþollr, Söðulkollu.
Sá man Freyr at fleirum
fullsterkr svaðilverkum,
Þundar skýs, en þessu;
þat's heldr at mér beldi.

Síðan tók hann hest sinn ok reið eftir. Grettir reið þar til, er hann kom upp fyrir bœinn á Kroppi; þar fann hann mann, er nefndist Halli ok kvaðst fara skyldu ofan til skips á Völlu. Grettir kvað vísu:

(32) Segðu í breiðar bygðir,
bráðlyndr, at þú fyndir
uppi alt hjá Kroppi,
almþollr, Söðulkollu.
Þar vas staddr á steddu
(strjúk allmikinn, Halli,)
drengr sá's drýgir löngum
dufl, í svörtum kufli.

Ok nú skilja þeir ok fór Halli ofan eftir götum ok alt ofan at Kálfanesi, áðr Sveinn kom á móti honum. Þeir kvöddust skjótt. Þá kvað Sveinn:

(33) Sátt, hvar reið enn reitni
(raun's oss mikil) hrossi
slyttimákr (at slíku)
slœgr frá næstum bœjum?

Heraðsmenn skulu hvinni
hefning fyr þat nefna;
bera man búk at hváru
blán, ef ek næða hánum.

„Máttu þat vita af því," kvað Halli, „ek fann þann mann, er ríða kvaðst Söðulkollu, ok bað mik þat segja ofan í bygðina ok heraðit; var sá mikill vexti ok var í svörtum kufli." „Eiga þykkist hann nökkut undir sér," kvað bóndi, „ok skal ek vita, hverr hann er," ok reið síðan eftir honum. Grettir kom í Deildartungu. Var þar úti kona; Grettir fann hana at máli ok kvað vísu:

(34) Fœrðu hafloga hirði,
hefir braut gripit lautar
áll, vel borin vella,
vigg, dís gamanvísu,
ok vildi svá jöldu
Yggs líðgjafi ríða
œst at ek man gista,
orðrakkr, at Gilsbakka.

Konan nam vísuna. Hann reið eftir þat leið sína. Sveinn kom þar litlu síðar ok var hon eigi inn gengin ok þegar hann kom, kvað hann þetta:

(35) Hverr reið hóti fyrri
heðan í róstuveðri
hart á hrossi svörtu
hjörgráðs boði áðan?
Hann man heldr at sönnu
hundeygr í dag undan

djarfr es dáðum horfinn
drengr sjá, rekask lengi.

Hon sagði þá slíkt sem henni var kent. Hann hugsaði vísuna ok mælti: „Eigi er ólíklegt, at þessi maðr sé eigi mín leika, en þó skal ek finna hann.“ Reið hann nú eftir bygðinni; sá jafnan hvárr annars ferð.] Veðr var bæði hvast ok vátt. Grettir kom á Gilsbakka um daginn; ok er Grímr Þórhallsson vissi þat, fagnaði hann honum harðla vel ok bauð honum með sér at vera. Hann þektist þat. [Hann lét lausa Söðulkollu, ok sagði Grími, hversu hon var til komin. Þá kom Sveinn ok sté af baki ok sá þar hross sitt; hann kvað þetta:

(36) Hverr reið hryssu várri?
Hver verðr raun á launum?
Hverr sá hvinnet stœrra?
Hvar mun kuflbúinn dufla?

Grettir var þá farinn af vásklæðum sínum ok heyrði stökuna:

(37) Heim reið ek hryssu at Grími
hann 's gildr hjá kotmanni,
þat man ek launa litlu;
látt okkr vera sátta.

„Svá skal jafnt vera,“ sagði bóndi, „ok er fulllaunuð hrossreiðin.“ Eftir þat kvað hvárr sínar vísur, ok kvaðst Grettir eigi mundu at finna við þat, er hann átti eftir sínu at sjá. Var bóndi þar um nóttina, ok þeir báðir

ok gerðu at þessu gaman mikit. Þetta kölluðu þeir Söðulkolluvísur. Um morgininn reið bóndi heim ok skildust þeir Grettir vel.] Grímr sagði Gretti marga hluti norðan ór Miðfirði, þá sem gerzt höfðu meðan hann var utan, ok þat, at Atli var engu bœttr, en uppgangr Þorbjarnar öxnamegins svá mikill, at væri óvíst, at Ásdís húsfreyja gæti setit á Bjargi, ef svá stœði. Nú dvaldist Grettir fár nætr með Grími, því at hann vildi, at engi frétt fœri fyrir honum norðr um heiðar. Grímr bað hann vitja sín, ef hann þyrfti ásjár við, — „en forðast mun ek lög, at verða sekr um bjargir við þik." Grettir kvað honum vel fara, — „en þat er líkara, at síðar muna ek meir við þurfa." Reið Grettir nú norðr Tvídœgru ok svá til Bjargs ok kom þar á náttarþeli; var fólk alt í svefni, utan móðir hans. Hann gekk á bak húsum ok þær dyrr, er þar váru, því at honum váru þar kunnig göng, ok svá til skála ok at rekkju móður sinnar ok þreifaðist fyrst fyrir. Hon spurði, hverr þar væri. Grettir sagði til sín. Hon settist þá upp ok hvarf til hans ok blés við mœðilega ok mælti: „Ver velkominn, frændi," sagði hon, „en svipul verðr mér sonaeignin; er sá nú drepinn, er mér var þarfastr, en þú útlægr gerr ok óbótamaðr, en enn þriði er svá ungr, at ekki má at hafast." „Þat er fornt mál," segir Grettir, „'at svá skal böl bœta, at bíða

annat meira'; en fleira er mönnum til hugganar, en fébœtr einar, ok er þat líkast, at hefnt verði Atla, en þat er til mín kemr, þá munu þar ýmsir sínum hlut fegnir, er vér eigumst við." Hon kvað þat eigi ólíklegt. Var Grettir þar nú um hríð á fárra manna vitorði, ok fréttist fyrir um atferli heraðsmanna. Höfðu menn ekki spurt til þess, at Grettir væri kominn til Miðfjarðar. Hann spurði, at Þorbjörn öxnamegin var heima ok var fáment hjá honum. Þetta var eftir túnannir.

48. Einn veðrdag góðan reið Grettir vestr yfir hálsa til Þóroddsstaða. Hann kom þar nærri hádegi ok drap á dyrr. Konur gengu út ok heilsuðu honum. Þær kendu hann ekki. Hann spurði at Þorbirni. Þær sögðu hann farinn á engjar at binda hey ok með honum son hans sextán vetra gamlan, er Arnórr hét. Þorbjörn var starfsmaðr mikill ok var nær aldri iðjulauss. Ok er Grettir hafði þetta spurt, bað hann þær vel lifa ok reið á brott ok fram á veginn til Reykja. Þar gengr ein mýrr ofan ór hálsinum, ok var þar á slátta mikil, ok hafði Þorbjörn látit slá þar mikit hey, ok var þá fullþurt. Ætlaði hann þat heim at binda ok sveinninn með honum, en kona tók rökin. Grettir reið nú neðan á teiginn, en þeir feðgarnir váru ofar, ok höfðu bundit eina klyf, en váru þá at annarri. Þorbjörn hafði sett skjöld

sinn ok sverð við klyfina, en sveinninn hafði handöxi hjá sér. Þorbjörn sá manninn ok mælti við sveininn: „Maðr ríðr þar at okkr, ok skulu vit hætta at binda heyit ok vita, hvat hann vill.“ Ok svá gerðu þeir. Grettir sté af baki. Hann hafði hjálm á höfði ok gyrðr saxinu ok spjót mikit í hendi ok engir krókarnir á, ok var silfrrekinn falrinn á; hann settist niðr, ok drap ór geirnaglann, því at hann vildi eigi, at Þorbjörn mætti aftr senda. Þá mælti Þorbjörn: „Þetta er mikill maðr, ok eigi kann ek mann á velli at sjá, ef þat er eigi Grettir Ásmundarson, ok mun hann þykkjast eiga œrnar sakir við oss. Ok verðum við rösklega, ok látum engan bilbug á okkr sjá; skulu vit fara at með ráðum, ok mun ek ganga at honum framan ok sjá, hversu til tekst með okkr, því at ek treysti mér við hvern mann, ef ek á einum at mœta. En þú gakk á bak honum ok högg tveim höndum í milli herða honum með öxinni .Þarftu eigi at varast, at hann geri þér mein, síðan er hann snýr baki at þér.“ Engan hafði Þorbjörn hjálm, ok hvárrgi þeira. Grettir gekk á mýrina ok þegar hann kemr í skotmál við þá, skaut hann spjóti at Þorbirni. En þat var lausara á skaftinu en hann ætlaði, ok geigaði á fluginu ok hljóp af skaftinu ok niðr í jörðina. Þorbjörn tók skjöldinn ok setti fyrir sik, en brá sverðinu ok sneri á móti Gretti,

er hann kendi hann. Grettir brá þá saxinu ok sveipaði því til nökkut, svá at hann sá, hvar piltrinn stóð á baki honum, ok því hafði hann sik lausan við; en er hann sá, at piltrinn var kominn í höggfœri við sik, þá reiddi hann hátt saxit; laust hann bakkanum saxins í höfuð Arnóri svá hart, at haussinn brotnaði, ok var þat hans bani. Þá hljóp Þorbjörn mót Gretti ok hjó til hans, en hann brá við buklara enni vinstri hendi ok bar af sér, en hann hjó fram saxinu ok klauf skjöldinn af Þorbirni, ok kom saxit í höfuðit honum svá hart, at í heilanum stóð, ok fell hann af þessu dauðr niðr. Ekki veitti Grettir Þorbirni fleiri áverka. Leitaði hann þá at spjóti sínu ok fann eigi. Gekk hann þá til hests síns ok reið út til Reykja ok lýsti þar vígunum. Kona sú, er var á engiteignum, sá á vígin. Hljóp hon þá heim felmtsfull ok sagði, at Þorbjörn var veginn, ok þeir báðir feðgar. Þetta kom mjök á þá óvara, er heima váru, því at engi vissi um ferðir Grettis. Var þá sent eftir mönnum á næstu bœi. Kom þar brátt mart manna; fœrðu líkin til kirkju. Þóroddr drápustúfr tók við eftirmáli um vígin ok hafði hann þegar flokk uppi. Grettir reið heim til Bjargs ok fann móður sína ok sagði þenna atburð. Hon varð glöð við þetta ok kvað hann nú hafa líkzt í ætt Vatnsdœla, — „en þó mun þetta upphaf ok undirrót sekta

þinna; veit ek þat víst, at þú mátt ekki hér langvistum vera sakir frænda Þorbjarnar, en þó mega þeir nú vita, at þér kann nökkut at þykkja." [Grettir kvað þá vísu:

(38) Varð i Veðrafirði
vápnsóttr í byr Þróttar
œst fress Arfs ok Gneista
afl fangvinar Hafla.
Nú's, ósjötlat, Atla
andrán, þat's vas, hánum
(dauðr hné hann fyrr at fríðri
fold) maklega goldit.

Ásdís húsfreyja kvað satt vera —] „en eigi veit ek, hvat er þú ætlar nú til ráða at taka." Grettir kvaðst nú mundu leita til vina sinna ok frænda vestr til sveita, „en engi vandræði skal þér af mér leiða," segir hann. Bjóst hann þá til ferðar ok skildu þau mœðgin með kærleikum. Fór hann fyrst til Mela í Hrútafjörð ok sagði Gamla mági sínum alt þat, sem til hafði borit um vígit Þorbjarnar. Gamli bað, at hann skyldi flýta sér ór Hrútafirði, — „meðan þeir halda flokkinum, frændr Þorbjarnar, en veita skulum vér þér at eftirmáli um víg Atla, slíkt er vér megum." Eftir þat reið Grettir vestr yfir Laxárdalsheiði ok létti eigi fyrri en hann kom í Ljárskóga til Þorsteins Kuggasonar ok dvaldist þar lengi um haustit.

49. Þóroddr drápustúfr fréttist fyrir, hverr at vegit mundi hafa Þorbjörn ok þá

feðga. Ok er þeir kómu til Reykja, var þeim sagt, at Grettir hefði þar komit ok lýst vígunum á hendr sér. Þóroddr þóttist nú sjá, hversu farit hafði. Fór hann þá til Bjargs, ok var þar mart manna fyrir ok spurði, hvárt Grettir væri þar. Húsfreyja sagði, at hann hefði á brott riðit, „ok fœri hann eigi í fylgsni ef hann væri hér; munu þér nú vel við una, at svá búit standi. Var ekki ofhefnt fyrir víg Atla, þó at þetta kœmi fyrir. Spurðu þér ekki at, þótt ek hefða skapraun af því, er nú ok vel, þó (at) svá standi.“ Riðu þeir þá heim ok þótti ekki hœgt til atgerða. [Spjótit þat, sem Grettir hafði týnt, fanst eigi fyrr en í þeira manna minnum, er nú lifa, [[þat spjót fanst á ofanverðum dögum Sturlu lögmanns Þórðarsonar]], ok í þeiri mýri, er Þorbjörn fell, ok heitir þar nú Spjótsmýrr, ok hafa menn þat til merkja, at Þorbjörn hafi þar drepinn verit, þótt í sumum stöðum segi, at hann hafi á Miðfitjum drepinn verit.] Þeir frændr spyrja, at Grettir var í Ljárskógum. Söfnuðu þeir þá mönnum saman, ok ætluðu til Ljárskóga. En er Gamli varð þess varr frá Melum, gerði hann þeim Þorsteini ok Gretti vissu um ferðir Hrútfirðinga. Ok er Þorsteinn varð þess varr, sendi hann Gretti inn í Tungu til Snorra goða, því at þá var málfriðr með þeim, ok lagði hann þat til ráðs með Gretti, at hann beiddi Snorra ásjá, en ef hann yrði eigi við,

bað hann Gretti fara vestr á Reykjahóla til Þorgils Arasonar — „ok mun hann við þér taka í vetr; hafst við í Vestfjörðum, þar til sem sjötlast þessi málaferli.“ Grettir kvaðst hans ráðum hlíta mundu. Reið hann þá inn í Tungu ok fann Snorra goða at máli ok beiddi hann viðtöku. Snorri svarar: „Ek gerumst nú gamall maðr; ok nenni ek nú ekki at halda sekja menn, ef mik rekr engi nauðsyn til; eða hvat bar nú til, er öldungrinn vísaði þér nú frá sér?“ Grettir kvað Þorstein oft hafa vel til sín gert — „en fleira mun nú við þurfa, en hans eins, ef duga skal.“ Snorri mælti: „Til mun ek leggja orð mín, ef þér mætti lið at verða. En annarsstaðar skaltu til leita um vistaferli þín, en hjá mér.“ Skildu þeir at svá mæltu. Sneri Grettir þá vestr til Reykjaness. Hrútfirðingar kómust með flokk sinn á Sámsstaði. Þá fréttu þeir, at Grettir var brott ór Ljárskógum ok hurfu þar aftr.

50. Grettir kom á Reykjahóla nær vetrnáttum ok beiddi Þorgils vetrvistar. Þorgils sagði, at honum væri til reiðu matr, sem öðrum frjálsum mönnum — „en ekki er hér vönd vistargerð.“ Grettir kvaðst ekki um þat vanda. „Er hér enn annarr hlutr til vandhœfa,“ sagði Þorgils; „þeir menn ætla hér til vistar, er nökkut þykkja vanstiltir, sem eru þeir fóstbrœðr, Þorgeirr ok Þormóðr; veit ek eigi, hversu yðr hentar saman at

vera. En þeira vist skal hér jafnan vera, er þeir vilja. Nú máttu vera hér, ef þú vill, en engum yðar skal duga at eiga ilt við annan.“ Grettir sagði, at hann mundi á engan mann leita fyrri, ok einkanlega ef bóndi vildi svá. Lítlu síðar kómu þeir fóstbrœðr heim. Ekki fell blítt á með þeim Þorgeiri ok Gretti, en Þormóðr lét sér vel fara. Þorgils bóndi sagði þeim fóstbrœðrum alt slíkt, sem hann sagði Gretti. En þeir gerðu svá mikil metorð hans, at hvárigir lögðu öðrum öfugt orð, en þó fóru ekki þykkjur þeira saman. Leið nú svá öndverðr vetrinn af. Þat segja menn, at Þorgils bóndi átti eyjar þær, sem Óláfseyjar heita. Þær liggja út á firðinum, hálfa aðra viku undan Reykjanesi. Þar átti Þorgils bóndi uxa góðan, ok hafði eigi sóttr orðit um haustit. Talaði Þorgils um jafnan, at hann vildi ná honum fyrir jólin. Þat var einn dag, at þeir fóstbrœðr bjuggust til at sœkja uxann, ef þeim fengist enn þriði maðrinn til liðs. Grettir bauð at fara með þeim, en þeir létu vel yfir því. Fara síðan þrír á teinæringi. Veðr var kalt ok lék á norðan. Skipit stóð í Hvalshausshólmi. Sigldu þeir út ok grœddist heldr vindrinn; kómu við eyjarnar ok tóku uxann. Þá spurði Grettir, hvárt þeir vildi heldr leggja út uxann, eða halda skipinu, því at brim mikit var við eyna. Þeir báðu hann halda skipinu. Hann stóð við mitt skipit á

þat borð, er frá landi horfði; tók honum særinn undir herðablöðin; ok helt svá, at hvergi sveif. Þorgeirr tók upp uxann aftan, en Þormóðr framan, ok hófu svá út í skipit. Settust síðan til róðrar ok reri Þormóðr í hálsi, en Þorgeirr í fyrirrúmi, en Grettir í skut, ok heldu inn á flóann. Ok er þeir kómu inn fyrir Hafraklett, styrmdi þá at þeim. Þá mælti Þorgeirr: „Frýr nú skutrinn skriðar.“ Grettir svarar: „Eigi skal skutrinn eftir liggja, ef allvel er róit í fyrirrúminu.“ Þorgeirr fell þá svá fast á árar, at af gengu báðir háirnir. Þá mælti hann: „Legg þú til, Grettir, meðan at ek bœti at hánum. Grettir dró þá fast árarnar, meðan Þorgeirr bœtti at hánum. En er Þorgeirr tók at róa, höfðu svá lúizt árarnar, at Grettir hristi þær í sundr á borðinu. Þormóðr kvað betra at róa minna ok brjóta ekki. Grettir þreif erði tvau, er lágu í skipinu, ok rak borur stórar á borðstokkunum, ok reri svá sterklega, at brakaði í hverju tré; en með því at skip var gott, en menn heldr í röskvara lagi, þá náðu þeir Hvalshaussshólm. Grettir spyrr, hvárt þeir vildi heldr fara heim með uxann, eða setja upp skipit. Þeir köru heldr at setja upp skipit ok settu þeir upp með öllum sænum, þeim sem í var, ok jöklum, en þat var mjök sýlt. En Grettir leiddi uxann, ok var hann mjök stirðr í liðunum, en allfeitr; varð honum mjök mœtt. En þá er hann kom neðan hjá

Titlingsstöðum, þraut uxann gönguna. Þeir fóstbræðr gengu til húss, því at hvárigir vildu veita öðrum at sínu hlutverki. Þorgils spyrr at Gretti, en þeir sögðu, hvar þeir höfðu skilit. Hann sendi þá menn á móti honum. Ok er þeir kómu ofan undir Hellishóla, sá þeir, hvar maðr fór í móti þeim ok hafði naut á baki, ok var þar kominn Grettir ok bar þá uxann. Undruðust þá allir, hversu mikit hann gat orkat. Lék Þorgeiri næsta öfund á um afl Grettis. Þat var einn dag nökkut eftir jól, at Grettir fór í laug einn saman. Þorgeirr vissi þat ok mælti við Þormóð: „Förum vit til ok vitum, hversu Gretti bregðr við, ef ek ræð á hann, þá er hann ferr frá lauginni.“ „Ekki er mér um þat,“ sagði Þormóðr, „ok muntu ekki gott fá af honum.“ „Fara vil ek þó,“ sagði Þorgeirr. Snýr hann nú ofan á brekkuna ok bar hátt öxina. Grettir gekk þá neðan frá lauginni, ok er þeir fundust, mælti Þorgeirr: „Er þat satt, Grettir,“ sagði hann, „at þú hefir þat mælt, at þú skyldir aldri renna fyrir einum?“ „Eigi veit ek þat svá víst,“ sagði Grettir, „en skamt hefi ek fyrir þér runnit,“ kvað Grettir. Þorgeirr reiddi þá upp öxina. Í því hljóp Grettir undir Þorgeir ok fœrði hann niðr allmikit fall. Þorgeirr mælti þá til Þormóðar: „Skaltu standa hjá, er fjándi sá drepr mik undir sik?“ Þormóðr þreif þá í fœtr Grettis ok ætlaði at draga hann ofan af Þorgeiri ok fekk ekki

at gert. Hann var gyrðr saxi ok ætlaði at bregða. Þá kom Þorgils bóndi at, ok bað þá vera spaka ok fást ekki við Gretti. Þeir gerðu svá ok sneru þessu í gaman. Ekki áttust þeir fleira við, svá at getit sé. Þótti mönnum Þorgils mikla gæfu til hafa borit, at stilla slíka ofstopamenn. En er vára tók, fóru þeir á brott allir. Grettir fór inn til Þorskafjarðar. Var hann spurðr at, hversu honum hefði líkat vetrvistin á Reykjahólum. Hann svarar: „Þar hefi ek svá verit, at ek hefi jafnan mínum mat orðit fegnastr, þá er ek náða honum." Fór hann síðan vestr yfir heiðar.

51. Þorgils Arason reið til þings með fjölmenni. Kom þar alt stórmenni um landit. Brátt fundust þeir Skafti lögmaðr, ok tóku tal með sér. Þá mælti Skafti: „Er þat satt, Þorgils, at þú hafir haldit þá þrjá menn í vetr, er mestir ójafnaðarmenn þykkja vera, ok þó allir sekir, ok stilt þá svá, at engi hefir öðrum mein gert?" Þorgils segir, at þat var satt. Skafti mælti: „Mikill höfðingsskapr er slíkt, eða hversu þykkir hverr þeira skapi farinn? eða hverr hreystimaðr hverr þeira mun vera?" Þorgils sagði: „Alla ætla ek þá fullröskva til hugar, en þeir eru tveir, at ek ætla hræðast kunna. Er þat þó ólíkt, því at Þormóðr er maðr guðhræddr ok trúmaðr mikill, en Grettir er svá myrkfælinn, at hann þorir hvergi at fara, þegar at myrkva tekr, ef hann gerði eftir skapi sínu. En Þorgeir

frænda minn hygg ek eigi hræðast kunna.“ „Svá mun hverr skapi farinn, sem þú segir,“ segir Skafti. Skildu þeir svá talit. Á þessu alþingi kærði Þóroddr drápustúfr um víg Þorbjarnar öxnamegins, því at hann hafði eigi fram komit á Húnavatnsþingi fyrir frændum Atla. Hugði hann, at hér mundi hans mál síðr fyrir borð borit. Þeir frændr Atla sóttu Skafta at málinu, en hann kvaðst sjá lögvörn í því, svá at þar mundu fullar fébœtr fyrir koma. Síðan váru málin í gerð lögð, ok var þat flestra ætlan, at vígin mundu á standast, Atla ok Þorbjarnar. En er Skafti vissi þat, gekk hann til gerðarmanna ok spurði, hvaðan þeir tóku þat. Þeir kölluðu þá jafna bœndr, er vegnir váru. Skafti spyrr: „Hvárt var fyrr, Grettir sekr gerr, eða Atli var veginn?“ En er þat var reiknat, þá varð þat viku munr, er Grettir var sekr gerr á alþingi, en hitt varð þegar eftir þingit. Skafti mælti: „Þat grunaði mik, at yðr mundi yfirsjást um málatilbúnaðinn, at þér helduð þann aðila, er sekr var áðr, ok hvárki mátti sín mál verja né sœkja. Nú segi ek Gretti ekki eiga at gera með vígsmálinu, ok taki eftirmál sá, sem næstr er at lögum.“ Þá mælti Þóroddr drápustúfr: „Hverr skal þá svara víginu Þorbjarnar bróður míns?“ „Sjái þér sjálfir fyrir því,“ segir Skafti; „en ekki munu frændr Grettis ausa fé fyrir [hann eða] verk hans, ef honum kaupist

engi friðr.“ Ok er þess varð varr Þorvaldr Ásgeirsson, at Grettir var af sagðr eftirmálinu, leituðu þeir þá eftir, hverir næstir váru; urðu þá skyldastir þeir Skeggi, sonr Gamla at Melum, ok Óspakr, sonr Glúms af Eyri ór Bitru; þeir váru báðir kappsmenn miklir ok framgjarnir. Varð Þóroddr nú at lúka bœtr fyrir víg Atla; var þat tvau hundruð silfrs. Þá lagði til Snorri goði: „Vili þér nú, Hrútfirðingar,“ sagði hann, „at niðr falli fégjald þetta, ok verði Grettir sykn? því at ek ætla, at hann verði sárbeittr í sektinni.“ Þeir frændr Grettis tóku vel undir þat ok sögðust aldri hirða um fé, ef hann fengi frið ok frelsi. Þóroddr kvaðst sjá, at hans hlutr varð erfiðr, ok lézt þenna mundu upp taka fyrir sína hönd. Snorri bað þá vita áðr, hvárt Þórir ór Garði vildi leyfi til leggja, at Grettir yrði sykn. En er hann varð þess víss, brást hann reiðr við, ok kvað Gretti aldri skyldu ór sektum ganga eða komast, — „ok at' firr, at hann mundi verða sýkn,“ sagði hann, „at meira fé skyldi leggja til höfuðs honum, en nökkurum öðrum skógarmanni.“ En er hann tók þetta svá þvert, varð ekki af syknunni. Tóku þeir Gamli féit til sín ok varðveittu; en Þóroddr drápustúfr fekk engar bœtr eftir Þorbjörn bróður sinn. Lögðu þeir Þórir þá báðir fé til höfuðs Gretti, þrjár merkr silfrs hvárr þeira. Þat þótti mönnum nýlunda, því at aldri hafði verit meira lagt

en þrjár merkr. Snorri kvað þetta óvitrlegt, at bekkjast til at hafa þann mann í sektum, er svá miklu illu mætti orka, ok kvað þess margan gjalda mundu. Skildu menn við þat ok riðu heim af þinginu.

52. Þá er Grettir kom yfir Þorskafjarðarheiði í Langadal, lét hann sópa greipr um eignir smábœnda ok hafði af hverjum þat, er hann vildi. Tók hann af sumum vápn, en sumum klæði; lögðu þeir allmisjafnt af, en allir sögðust nauðugir láta, þegar hann var á brottu. Þá bjó í Vatnsfirði Vermundr enn mjóvi, bróðir Víga-Styrs. Hann átti Þorbjörgu dóttur Óláfs pá Höskuldssonar; hon var kölluð Þorbjörg en digra. Vermundr var þenna tíma til þings riðinn, er Grettir var í Langadal. Hann fór ofan yfir háls til Laugabóls; þar bjó sá maðr, er Helgi hét. Hann var þar helzt fyrir bœndum. Þaðan hafði Grettir góðan hest, er bóndi átti. Þaðan fór hann inn til Gervidals; þar bjó sá maðr, er Þorkell hét. Hann var vel birgr at kosti ok þó lítilmenni. Hafði Grettir þaðan slíkt, sem hann vildi ok þorði Þorkell ekki at at finna, eða á at halda. Þaðan fór Grettir til Eyrar ok svá út þeim megin fjarðar, ok hafði af hverjum bœ vistir ok klæði ok gerði mörgum harðleikit; ok þótti flestum þungt undir at búa. Grettir fór nú djarflega ok hafði engi varðhöld á sér. Hann fór nú unz er hann kom í Vatnsfjarðardal, ok fór

þar til sels. Dvaldist hann þar margar nætr ok lá þar í skógum ok svaf ok ugði ekki at sér. En er smalamenn vissu þat, fóru þeir til bæja ok sögðu, at sá dólgr væri kominn í bygðina, at þeim þótti ekki dæll viðfangs. Söfnuðust þá bœndr saman ok höfðu þrjá tigu manna. Leyndust þeir í skóginum, svá at Grettir vissi ekki til, ok létu smalamann halda njósnum, nær fœri gæfi á Gretti, en þó vissu þeir ógerla, hverr maðrinn var. Nú bar svá til einn dag, þá er Grettir lá ok svaf, at bœndr kómu at honum; ok er þeir sá hann, áttu þeir ráðagerð um, hversu þeir skyldu taka hann, svá at minst yrði mannhætta í, ok skipuðu til, at tíu skyldu á hann hlaupa, en sumir skyldu bera bönd at fótunum. Þeir gerðu nú svá ok fleygðu sér ofan á hann. En Grettir brá við svá hart, at þeir hrutu af honum; en hann komst á kné ok hendr; í því gátu þeir kastat böndum á fœtr honum. Þá spyrndi Grettir svá fast við eyrun á tveimr, at þeir lágu í roti. Nú hljóp á hann hverr at öðrum, en hann ruddist um fast ok lengi, en þó gátu þeir hlaðit honum um síðir ok bundu hann. Eftir þat áttu þeir um at tala, hversu við hann skyldi gera; báðu þeir Helga af Laugabóli taka við honum ok annast hann, þar til at Vermundr kœmi heim af þingi. Hann svarar: „Annat ætla ek mér þarfara, en láta húskarla mína sitja yfir honum, því at ek á lönd erfið ok

kemr hann aldri í mína ferð.“ Þá báðu þeir Þorkel í Gervidal við honum at taka; kváðu hann vera nógtamann. Þorkell mælti í móti ok kvað engan kost á því, — „þar sem ek ligg einn í húsi ok kerling mín, en hvar fjarri öðrum mönnum, ok komið þér ekki þeim kassa á mik.“ sagði hann. „Þú Þórálfr á Eyri,“ sögðu þeir, „tak við Gretti, ok ger til hans vel um þingit; ella fœr þú hann af þér til næsta bœjar ok ábyrgst, at hann verði ekki lauss; set hann svá bundinn niðr, sem nú tekr þú við honum.“ Hann svarar: „Eigi vil ek við Gretti taka, því at ek hefi hvárki til föng né fé at halda hann; hefir hann ok ekki á minni jörðu tekinn verit; lízt mér heldr vandræði en virðing við honum at taka, eða gera nökkut með honum, ok hann kemr aldri í mín hús inn.“ Eftir þat leituðu þeir við hvern bónda, ok mæltu allir í móti, [ok eftir þessu viðtali þeira hafa kátir menn sett frœði þat, er Grettisfœrsla hét, ok aukit þar í kátlegum orðum til gamans mönnum]. En er þeir höfðu þetta talat lengi, þá kom þat ásamt með þeim, at þeir mundu eigi gera happ sitt at óhappi. ok fóru til ok reistu gálga þar þegar í skóginum ok ætluðu at hengja Gretti ok hlömmuðu nú mjök yfir þessu. Þá sá þeir ríða þrjá menn neðan eftir dalnum; var einn í litklæðum. Þeir gátu, at þar mundi Þorbjörg húsfreyja ór Vatnsfirði, ok svá var. Ætlaði hon til sels.

Hon var skörungr mikill ok stórvitr; hon hafði heraðsstjórn ok skipaði öllum málum, þegar Vermundr var eigi heima. Hon veik þangat at, sem mannfundrinn var, ok var hon af baki tekin. Bœndr fögnuðu henni vel. Hon mælti þá: „Hvat þingi hafi þér? eða hverr er þessi enn hálsdigri, er hér sitr í böndum?“ Grettir nefndi sik ok heilsaði henni. Hon svarar: „Hvat rak þik til þess, Grettir,“ sagði hon, „at þú vildir gera hér óspektir þingmönnum mínum?“ „Eigi má nú við öllu sjá; vera varð ek nökkur.“ „Slíkt er mikit gæfuleysi,“ segir hon, „at vesalmenni þessi skyldi taka þik, svá at ekki lagðist fyrir þik. Eða hvat ætli þér nú af honum at gera?“ Bœndr sögðu henni, at þeir ætluðu at festa hann á gálga fyrir óspektir sínar. Hon svarar: „Vera má, at Grettir hafi sakir til þess, en ofráð mun þat vera yðr Ísfirðingum at taka Gretti af lífi, því at hann er maðr frægr ok stórættaðr, þó at hann sé eigi gæfumaðr. Eða hvat viltu nú vinna til lífs þér, Grettir, ef ek gef þér líf?“ Hann svarar: „Hvat mælir þú til?“ „Þú skalt vinna eið,“ sagði hon, „at gera engar óspektir hér um Ísafjörð, engum skaltu hefna, þeim sem í atför hafa verit at taka þik.“ Grettir kvað hana ráða skyldu. Síðan var hann leystr. Ok þá kvaðst hann mest bundizt hafa at sínu skaplyndi, at hann sló þá eigi, er þeir hœldust við hann. Þorbjörg

bað hann fara heim með sér ok fekk honum hest til reiðar. Fór hann þá heim í Vatnsfjörð ok beið þar til þess, er Vermundr kom heim, ok gerði húsfreyja vel við hann. Varð hon af þessu mjök fræg víða um sveitir. Vermundr var ófrýnn, er hann kom heim, ok spurði, hví Grettir væri þar. Þorbjörg sagði alt, sem farit hafði með þeim Ísfirðingum. „Hvers naut hann at því,“ sagði Vermundr, „er þú gaft honum líf?“ „Margar greinir váru til þess,“ sagði Þorbjörg; „þat fyrst,“ segir hon, „at þú munt þykkja meiri höfðingi en áðr, er þú áttir þá konu, er slíkt þorði at gera. Þá mundi þat ok ætla Hrefna, frændkona hans, at ek munda eigi láta drepa hann. Þat et þriðja, at hann er enn mesti afreksmaðr í mörgum greinum.“ „Vitr kona ertu,“ sagði Vermundr, „í flestu, ok haf þökk fyrir.“ Þá mælti hann til Grettis: „Lítit lagðist nú fyrir þik, þvílíkr garpr sem þú ert, er vesalmenni skyldu taka þik, ok ferr svá jafnan óeirðarmönnum.“ [Grettir kvað þá vísu þessa:

(39) Mitt vas gilt
gæfuleysi
í marþaks
miðjum firði,
es gamlir
grísir skyldu
halda mér
at höfuðbeinum.

„Hvat vildu þeir af þér gera,“ kvað Vermundr, „þá er þeir höfðu tekit þik?“ Grettir kvað:

(40) Sögðu mér,
þau's Sigarr veitti,
mægða laun
margir hœfa,
unz laufgan
laufi sœmdar
reynirunn
rekkar fundu.

Vermundr mælti: „Hvárt mundu þeir hafa hengt þik, ef þeir einir hefði um vælt?“ Grettir kvað:

(41) Mundak sjalfr
í snöru egnda
helzti brátt
höfði stinga,
ef Þórbjörg
þessu skaldi,
hon 's allsnotr,
eigi byrgi.

Vermundr mælti: „Hvárt bauð hon þér til sín?“ Grettir svarar:

(42) Mik bað hjalp
handa tveggja
Sifjar vers
með sér fara;
sú gaf þveng
Þundar beðju

góðan hest,
es mik gœddi frið.

„Mikil mun verða ævi þín ok erfið," segir Vermundr], „ok er þér kent at varast óvini þína. En ekki nenni ek at halda þik ok hafa þar fyrir þykkju margra ríkra manna. Er þér enn bezt at leita til frænda þinna, en fáir munu verða til at taka þik, ef öðru megu við koma. Ertu ok ekki auðkvæðr til fylgdar við flesta menn." Grettir var í Vatnsfirði nökkura hríð ok fór þaðan til Vestfjarða ok leitaði til margra göfugra manna, ok bar jafnan eitthvert við, þat er engi tók við honum.

53. Um haustit, er á leið, sneri Grettir aftr et syðra ok létti eigi fyrr, en hann kom í Ljárskóga til Þorsteins Kuggasonar, frænda síns, ok þar var vel við honum tekit. Bauð Þorsteinn honum með sér at vera um vetrinn, ok þat þektist hann. Þorsteinn var iðjumaðr mikill ok smiðr ok helt mönnum mjök til starfa. Grettir var lítill verklundarmaðr, ok því fór lítt skap þeira saman. Þorsteinn hafði látit gera kirkju á bœ sínum. Hann lét brú gera heiman frá bœnum; hon var ger með hagleik miklum. En utan í brúnni undir ásunum, þeim er upp heldu brúnni, var gert með hringum, ok dynbjöllur, svá at heyrði yfir til Skarfsstaða, hálfa viku sævar, ef gengit var um brúna, svá hristust hringarnir. Hafði Þorsteinn mikinn starfa

fyrir þessari smíð, því at hann var járngerðarmaðr mikill. Grettir var atgangsmikill at drepa járnit, en nenti misjafnt, en þó var hann spakr um vetrinn, svá at ekki bar til frásagnar. En er Hrútfirðingar fréttu, at Grettir var með Þorsteini, höfðu þeir flokk uppi, er vára tók. En er Þorsteinn frétti þat, sagði hann Gretti, at hann leitaði sér annars hælis en vera þar, — „því at ek sé, at þú vill ekki starfa, en mér henta ekki þeir menn, sem eigi vinna.“ „Hvert vísar þú mér þá?“ segir Grettir. Þorsteinn bað hann fara suðr um land ok finna frændr sína, — „en vitja mín, ef þeir duga eigi þér.“ Grettir gerði nú svá, at hann fór suðr til Borgarfjarðar á fund Gríms Þórhallssonar ok dvaldist þar fram yfir þing. Grímr vísaði honum til Skafta lögmanns á Hjalla. Grettir fór suðr enar neðri heiðar ok létti eigi fyrr, en hann kom í Tungu til Þórhalls Ásgrímssonar, Elliða-Grímssonar, ok fór lítt með bygðum. Þórhallr kendist við Gretti sakir forellra sinna, ok þá var Grettir nafnkunnigr mjök um alt land af atgervi sinni. Þórhallr var vitr maðr ok gerði vel til Grettis, en ekki vildi hann vist hans þar á lengdar.

54. [Grettir fór ór Tungu upp til Haukadals ok þaðan norðr á Kjöl ok hafðist þar við um sumarit lengi, ok var nú eigi traust, at hann tœki eigi af mönnum plögg sín, þeim sem fóru norðr eða norðan um Kjölinn, því

at honum varð ilt til féfanga. Þat var einn dag, at Grettir var jafnan norðr á Dúfunesskeiði, at hann sá, at maðr reið norðan eftir Kilinum; sá var mikill á baki ok hafði góðan hest ok beizl háseymt, vel tornat. Annan hest hafði hann í taumi, ok á töskur. Þessi maðr hafði síðan hatt á höfði ok sá óglögt í andlit honum. Gretti leizt vel á hestinn ok þing hans ok fór til móts við hann ok heilsaði honum ok spurði hann at nafni, en hann kvaðst Loftr heita; — „veit ek, hvat þú heitir," sagði hann, „þú munt vera Grettir enn sterki Ásmundarson, eða hvert viltu fara?" „Ekki hefi ek staðnefnt um þat," sagði Grettir, „en þat er erendi mitt at vita, ef þú vill af leggja nökkut plagg af því, sem þú ferr með." Loftr svarar: „Hví mun ek fá þér þat, sem ek á? eða hvat viltu við gefa?" Grettir svarar: „Hefir þú eigi spurt þat, at ek legg ekki fé í móti? ok sýnist þat þó flestum, at ek fái þat, sem ek vil." Loftr mælti: „Bjóð þú þeim þessa kosti, er þér þykkja, en ekki vil ek svá láta þat er ek á, ok fari hvárir sinn veg," ok reið fram hjá Gretti ok keyrði hestinn. Grettir mælti: „Ekki munu vér svá skjótt skilja," — ok þreif í taumana á hesti Lofts fyrir framan hendr honum ok helt báðum höndum. Loftr mælti: „Far þú veg þinn, ekki fær þú af mér, ef ek get á haldit." „Þat mun nú reynt verða," segir Grettir. Loftr seildist

niðr með kinnleðrunum ok tók taumana milli hringanna ok handa Grettis, heimtandi svá fast, at hendr Grettis hrukku niðr eftir taumunum, þar til sem hann dró af honum alt beizlit. Grettir leit eftir í lófana ok sá, at þessi maðr mundi hafa afl í krummum heldr en eigi, ok leit eftir honum ok mælti: „Hvert ætlar þú nú at fara?“ Loftr svarar ok kvað:

(43) Ætla ek hregg
í hraunketil
steypisk niðr
frá stórfrerum;
þar má hængr
hitta grundar
lítinn stein
ok land hnefa.

Grettir mælti: „Eigi er víst at leita eftir bygðum þínum, ef þú segir eigi ljósara.“ Hann mælti þá, ok kvað:

(44) Es-at mér dælt
at dylja þik,
ef þú vill
vitja þangat;
þat's ór bygð
Borgfirðinga,
Þar's Balljökul
bragnar kalla.

Síðan skildu þeir. Sér Grettir þá, at hann hefir ekki afl við þessum manni. Þá kvað Grettir vísu:

(45) Mér stóð málma skúrar
mundangshvatr ok Atli
(staddr vildak svá sjaldan),
snarr Illugi fjarri,
þá 's ófælinn álar
endr dró mér ór hendi
(brúðr strýkr horsk, ef hræðumk,
hvarma) Loftr enn armi.

Eftir þetta fór] Grettir [suðr af Kilinum ok] reið til Hjalla ok fann Skafta ok beiddi hann ásjár. Skafti svarar: „Þat er mér sagt, at þú farir heldr óspaklega, ok grípr fyrir mönnum góðs sitt, ok samir þér þat illa, svá stórættuðum manni. Nú væri alt betra um at tala, ef þú ræntir eigi, en með því at ek skal heita lögmaðr í landinu, þá stendr mér eigi at taka við útlegðarmönnum ok brjóta svá lögin. Ek vil, at þú leitir þangat nökkur, at þú þyrftir eigi at leggjast á fé manna.“ Grettir kvaðst þat gjarna vildu, en sagði þó, at hann þóttist varla einn saman vera mega fyrir myrkfælni. Skafti kvað hann ekki því einu mundu mega við hlíta, er honum þœtti bezt, — „ok trú þú engum svá vel, at þér verði svá sem í Vestfjörðum; hefir þat mörgum at bana orðit, at hann hefir oftryggr verit.“ Grettir þakkaði honum fyrir heilræði sín ok sneri aftr til Borgarfjarðar um haustit, ok fann Grím Þórhallsson, vin sinn, ok sagði tillögur Skafta. Grímr bað hann

fara norðr til Fiskivatna á Arnarvatnsheiði ok svá gerði hann.

55. Grettir fór upp á Arnarvatnsheiði, ok gerði sér þar skála, sem enn sér merki, ok bjóst þar um, því at hann vildi nú hvatvetna annat en ræna. Fekk sér net ok bát ok veiddi fiska til matar sér. Honum þótti dauflegt mjök á fjallinu, því at hann var mjök myrkfælinn. En er þat fréttu aðrir skógarmenn, at Grettir var þar niðr kominn, þá var mörgum hugr á at finna hann, því at þeim þótti mikit traust at honum. Grímr hét maðr norðlenzkr; hann var sekr. At þeim manni keyptu Hrútfirðingar, at hann skyldi drepa Gretti ok hétu honum frelsi ok fégjöfum, ef hann kœmi því fram. Hann fór til móts við Gretti ok beiddi hann viðtöku. Grettir svarar: „Eigi þykki mér, sem þér sé at hólpnara, þó at þú værir hjá mér. Eru þér ok vansénir skógarmenninir, en ilt þœtti mér einum saman at vera, ef annars væri kostr. Vil ek ok, at sá einn sé hjá mér, at hann verðr at starfa slíkt, er til fellr.“ Grímr kvaðst eigi til annars ætla ok skoraði á hann fast um vistina. Lét Grettir þá teljast ok tók við honum. Hann var þar nú fram á vetrinn ok sat um Gretti ok þótti eigi dælt at honum at ráða. Grettir grunaði hann, ok hafði vápn sín hjá sér nótt ok dag, ok þorði hann aldri at honum at ganga þá er hann vakti. Þat var einn morgin, er Grímr kom heim af veiði, at hann gekk í skálann

ok stappaði fótum ok vildi vita, hvárt Grettir svæfi, en hann brá sér hvergi við, ok lá kyrr. Saxit hekk uppi yfir Gretti. Hugsar Grímr nú, at eigi mundi gefast betra fœri. Gerir hann nú hark mikit, svá at Gretti skyldi orð um finnast, en þat var ekki. Þóttist hann nú vita, at Grettir mundi sofnaðr, ok stilti at rekkjunni hljóðlega ok seildist til saxins ok tók ofan ok brá. Í því hljóp Grettir fram á gólfit ok greip saxit í því, er hinn reiddi, en annarri hendi í herðar Grími ok rak hann niðr svá mikit fall, at hann lá nær óviti. „Gafztu svá, þó at þú létir góðvætlega." Hafði hann þá af honum sannar sögur ok drap hann síðan. En nú þóttist Grettir sjá, hvat þat var at taka við skógarmönnum; ok leið svá vetrinn. At engu þótti Gretti meira mein en myrkfælni.

56. Þórir í Garði spyrr nú, hvar Grettir er niðr kominn ok vildi setja til eitthvert ráð, at hann yrði drepinn. Maðr hét Þórir rauðskeggr. Hann var manna gildastr ok vígamaðr mikill, ok fyrir þat var hann sekr gerr um alt landit. Þórir í Garði sendi honum orð. Ok er þeir fundust, beiddi hann Rauðskegg fara sendiferð sína ok drepa Gretti enn sterka. Rauðskeggr kvað þat eigi auðveldaverk; sagði, at Grettir var vitr maðr ok varr um sik. Þórir bað hann til ráða, — „ok er slíkt drengilegt, svá röskr maðr, sem þú ert, en ek skal koma þér ór sekt ok þar

með gefa þér nógt fé.“ Við þessu ráði tók Rauðskeggr. Sagði Þórir honum, hversu hann skyldi at fara at vinna Gretti. Eftir þat fór Rauðskeggr fyrir austan land, því at honum þótti gruna mega síðr um ferðir sínar. Hann kom á Arnarvatnsheiði, þá er Grettir hafði verið þar einn vetr. En er Grettir ok Rauðskeggr fundust, beiddi hann Gretti viðtöku. Hann svarar: „Eigi kann ek at láta fleiri svá oft leika at mér, sem sá, er hér kom í fyrra haust ok lét all-skjalkœnlega, en þegar hann hafði hér verit lítla hríð, sat hann um líf mitt. Nú mun ek eigi á þat hætta oftar, at taka við skógarmönnum.“ Þórir svarar: „Full várkunn þykkir mér þér á vera, þó at þú trúir illa skógarmönnum, en heyrt muntu mín hafa getit um vígaferli ok ójafnað, en aldri um slíkt dáðleysi at svíkja lánardróttin minn. Nú er því ilt illum at vera, at margr ætlar þar annan eftir vera; munda ek ok eigi hafa hingat farit, ef ek ætta betra kosti, en eigi þykkir mér vit upp gefnir ef vit veitumst at. Nú máttu hætta á við mik fyrst, hversu þér getst at mér; lát mik þá fara á brott, ef þú finnr ódygð með mér.“ Grettir svarar: „Hætta má ek enn á við þik, en vit þat fyrir víst, ef ek gruna um svik við þik, þá verðr þat þinn bani.“ Þórir bað hann svá gera. Eftir þat tók Grettir við honum, ok fann hann þat, at hann mundi hafa tveggja manna megin, til hvers sem hann gekk. Var-

hann búinn til hvers, sem Grettir vildi senda hann. Til enskis þurfti Grettir at víkjast, ok aldri hafði honum þótt ævi sín jafngóð, síðan hann kom í útlegð, en þó var hann svá varr um sik, at aldri sá Þórir fœri á honum. Þórir rauðskeggr var tvá vetr hjá Gretti á heiðinni. Tók honum nú at leiðast á heiðinni at vera. Hugsar nú um, hvert ráð hann skal gera, þat sem Grettir sæi eigi við. Eina nótt um várit kom á stormviðri mikit, er þeir váru í svefni. Grettir vaknaði ok spurði, hvar bátr þeira væri. Þórir spratt upp ok hljóp til bátsins ok braut hann allan í sundr ok kastaði ýmsa vega brotunum ok var því líkt, sem veðrit hefði fleygt. Eftir þat gekk hann inn í skálann ok mælti hátt: „Eigi hefir nú vel til tekizt, vinr minn," sagði hann, „at bátr okkarr er allr brotinn í sundr, en netin liggja langt úti í vatninu." „Sœk þú þau þá," sagði Grettir, „því at mér þykkir þér sjálfrátt verit hafa, er bátrinn er brotinn." Þórir svarar: „Þat er svá í atgervi, at mér er minst hent, er sund er, en flest annat þykkjumst ek reyna mega við hvern annan óbreyttan mann; máttu þat vita, at ek hefi eigi þér starf ætlat, síðan ek kom til þín; munda ek eigi biðja þessa, ef ek væra til fœrr at gera." Grettir stóð upp ok tók vápn sín ok gekk til vatnsins. Þar var svá við vaxit, at nes gekk fram í vatnit, en víkrhvarf mikit var öðrum megin nessins. Vatn-

it var djúpt at landinu. Grettir mælti: „Legst út eftir netjunum ok lát mik sjá, hversu fœrr maðr þú ert." „Sagða ek þér áðan," sagði Þórir, „at ek em ekki syndr ok eigi veit ek, hvar nú er garpskapr þinn ok áræði." „Ná má ek netjunum," sagði Grettir, „en svík þú mik ekki, er ek trúi þér." Þórir svarar: „Ætla þú mér eigi slíka svívirðing ok dáðleysi." Grettir mælti: „Þú munt sjálfr gefa þér raun, hverr þú ert." Síðan kastaði hann klæðunum ok vápnunum ok lagðist eftir netjunum. Sveipar hann þeim saman ok ferr at landi ok kastar þeim upp á bakkann. Ok er hann ætlaði á land at ganga, þá greip Þórir saxit ok brá skjótt. Hann hljóp þá skjótt á móti Gretti, er hann sté upp á bakkann, ok hjó til hans. Grettir kastaði sér á bak aftr ofan í vatnit ok sökk sem steinn. Þórir horfði út á vatnit ok ætlaði at verja landit, ef hann kœmi upp. Kafaði Grettir nú sem næst bakkanum, svá at Þórir mátti ekki sjá hann, þar til sem hann kom í víkina at baki honum, ok gekk þar á land. Við þessu gat Þórir eigi sét. Fann hann eigi fyrr, en Grettir tók hann upp yfir höfuð sér ok fœrði niðr svá hart, at saxit hraut ór hendi honum ok fekk Grettir tekit þat, ok hafði ekki orða við hann ok hjó þegar höfuð af honum, ok lauk svá hans ævi. Eftir þat vildi Grettir aldri við skógarmönnum taka, en þó mátti hann varla einn saman vera.

57. Á alþingi frétti Þórir ór Garði dráp Þóris rauðskeggs; þóttist hann nú sjá, at eigi var auðvelt við at eiga. Tók hann þá þat ráðs, at hann reið vestr yfir heiðar enar neðri af þinginu ok hafði nær átta tigu manna ok ætlaði at fara at taka Gretti af lífi. En er Grímr Þórhallsson vissi þat, gerði hann Gretti orð ok bað hann vera varan um sik. Grettir hugði jafnan at mannaferðum. Þat var einn dag, at hann sá margra manna reið, ok stefndu þeir til bygða hans. Hljóp hann þá í hamraskarð eitt ok vildi eigi renna, því at hann sá eigi liðit alt. Í því kom Þórir at með alt liðit ok bað þá nú ganga í milli bols ok höfuðs á Gretti, ok kvað lítit mundu fyrir illmennit leggjast. Grettir svarar: „Eigi er sopit, þó at í ausuna sé komit; hafi þér ok langt til sótt, ok munu nökkurir fá leiksmark, áðr en vér skiljum." Þórir eggjaði menn mjök til atsóknar. Hamraskarðit var mjótt, svá at hann gat vel varizt öðrum megin, en þat undraðist hann, at aldri var at baki honum gengit, svá at honum yrði mein at því. Fellu þá margir menn af Þóri, en sumir urðu sárir; en þeir gátu ekki at gert. Þá mælti Þórir: „Þat hefi ek spurt," sagði hann, „at Grettir væri afbragðsmaðr fyrir hreysti sakir ok hugar, en þat vissa ek aldri, at hann væri svá fjölkunnigr, sem nú sé ek, því at þar falla hálfu fleiri, sem hann horfir bakinu

við. Nú sé ek, at hér er við tröll at eiga, en ekki við menn." Biðr hann þá frá hverfa, ok svá var gert. Grettir undraðist, hví svá mátti verða; en þó var hann ákaflega móðr. Þórir sneri á brott ok hans menn ok riðu norðr á sveitir. Þótti mönnum þeira ferð en sneypilegasta. Hafði Þórir látit átján menn, en margir sárir. Grettir veik nú upp í skarðit ok fann þar mann mikinn vexti. Hann sat upp við hamarinn ok var sárr mjök. Grettir spurði hann at nafni, en hann sagðist Hallmundr heita; — [„en þat má ek segja þér til kenningar, at þér þótta ek fast taka í taumana á Kili um sumarit, er vit fundumst; þykkjumst ek nú þat hafa launat þér."] „Þat er víst," sagði Grettir, „at mér þykkir þú hafa sýnt mér mikinn drengskap, hvenær sem ek get þat launat þér." Hallmundr sagði: „Þat vil ek nú, at þú komir til heimkynna minna, því at þér mun langt þykkja hér á heiðinni." Grettir kveðst þat gjarna vildu. Nú fóru þeir báðir samt suðr undir Balljökul; þar átti Hallmundr helli stóran ok dóttur, gilda vexti ok skörulega. Þau gerðu vel við Gretti, ok grœddi hon þá báða. Þar dvaldist Grettir lengi um sumarit; hann kvað flokk um Hallmund, ok er þetta þar í:

(46) Hátt stígr höllum fœti
Hallmundr í sal fjalla.

[Þessi vísa er þar í:

(47) Varð í Viðrisfirði
vígfúss á benstíga
naðr í Virfils veðri
vápnhríðar fram skríða.
Kostr mun köppum traustum
Keldhverfinga at erfa.
Olli hvatr ór helli
Hallmundr, es komk undan].

Svá hafa þeir frá sagt, at Grettir dræpi sex menn á fundinum, en Hallmundr tólf. Þá er á leið sumarit, fýsti Gretti aftr til bygða, at finna vini sína ok frændr. Hallmundr bað hann sín vitja, er hann fœri suðr um land ok hét Grettir því. Fór hann þá vestr til Borgarfjarðar ok þaðan til Breiðafjarðardala ok leitaði ráða við Þorstein Kuggason, hvert hann skyldi þá á leita, en Þorsteini þótti nú fjölgast mótstöðumenn hans, ok kvað fá mundu við honum taka, — „en fara máttu suðr á Mýrar, ok vita, hvat þar býr fyrir.“ Grettir fór nú suðr á Mýrar um haustit.

58. Þá bjó í Hólmi Björn Hitdœlakappi; hann var Arngeirsson, Bersasonar goðlauss, Bálkasonar, er nam Hrútafjörð, sem fyrr segir. Björn var höfðingi mikill ok harðfengr ok helt jafnan seka menn. Grettir kom í Hólm, ok tók Björn vel við honum, því at vinátta hafði verit með enum fyrrum frændum þeira. Grettir spyrr, ef hann vildi honum nökkura ásjá veita. Björn sagði, at hann

ætti svá sökótt um alt land, at menn mundi forðast bjargir við hann um þat, er sekt nemr, — „en heldr skal ek þér gagn gera, ef þú lætr þá menn vera í friði, sem í minni vernd eru, hversu sem þú gerir við aðra menn hér í bygð.“ Grettir játaði því. Björn mælti: „At því hefi ek hugat, at í því fjalli, sem fram gengr fyrir utan Hitará, mun vera vígi gott ok þó fylgsni, ef klóklega er um búit. Er þar bora í gegnum fjallit, ok sér þar niðr á veginn, því at þjóðgatan liggr niðri undir, en sandbrekka svá brött fyrir ofan, at fáir menn munu upp komast, ef einn maðr röskr er til varnar uppi í bœlinu. Nú lízt mér þat helzt ráð ok umtalsmál at vera þar, því at þaðan er hœgt at leita til fanga ofan á Mýrar ok út til sævar.“ Grettir kvaðst hans forsjá hlíta mundu, ef hann vildi nökkut til leggja. Fór Grettir þá í Fagraskógafjall, ok bjóst þar um. Hann tjaldaði með grá vaðmáli fyrir boruna á fjallinu, ok þótti sem þar sæi í gegnum neðan af götunum. Réð hann þá til fanga ofan í bygðina. Þótti Mýramönnum mikill vágestr kominn, er Grettir var. Þórðr Kolbeinsson bjó þá í Hitarnesi; hann var skáld gott. Í þenna tíma var fjándskapr mikill með þeim Birni ok Þórði, ok þótti Birni eigi verr en hálfneytt, þó at Grettir gerði óspekt mönnum Þórðar eða fé. Grettir var jafnan með Birni, ok reyndu þeir margan frœknleik, ok vísar

svá til í sögu Bjarnar, at þeir kallaðist jafnir at íþróttum. En þat er flestra manna ætlan, at Grettir hafi sterkastr verit á landinu, síðan þeir Ormr Stórólfsson ok Þórálfr Skólmsson lögðu af aflraunir. Þeir Grettir ok Björn lögðust í einu eftir allri Hitará ofan frá vatni ok út til sævar. Þeir fœrðu stéttir þær í ána, er aldri síðan hefir ór rekit, hvárki með vatnavöxtum né ísalögum eða jöklagangi. Sat Grettir í Fagraskógafjalli svá einn vetr, at honum váru engar atfarir gervar. En þó mistu þá margir síns fyrir honum ok fengu ekki at gert, því at hann hafði gott vígi, en átti jafnan vingott við þá, sem næstir honum váru.

59. Maðr hét Gísli. Hann var sonr Þorsteins, sem Snorri goði lét drepa. Gísli var mikill maðr ok sterkr ok afburðarmaðr í vápnum ok klæðum, ok gerði um sik mikit, ok nökkut sjálfhœlinn. Hann var siglingamaðr ok kom þat sumar út í Hvítá, er Grettir hafði einn vetr verit í fjallinu. Þórðr Kolbeinsson reið til skips. Gísli fagnaði honum vel ok bauð honum varning sinn, sem hann vildi. Þórðr þá þat, ok tóku þeir tal með sér. Gísli mælti: „Er þat satt, sem mér er sagt, at þér verðr ráðfátt at koma í brott skógarmanni þeim, er yðr gerir mart mein.“ Þórðr sagði: „Ekki höfum vér reynt, en mörgum lízt hann torsóttlegr vera, ok hefir at því mörgum orðit.“ „Ván þykki mér, at

yðr veiti þungt við Björn, er þér rekið eigi þenna af yðr; er því verr, at ek mun of fjarri í vetr, at ek mætta bœtr á þessu ráða.“ — „Spyrja mun þér bezt þykkja við hann at eiga.“ „Eigi þarftu at segja mér frá Gretti,“ sagði Gísli; „reynt hefi ek brattara, þá er ek var í herförum með Knúti konungi enum ríka ok fyrir vestan haf, ok þótta ek verja mitt rúm; ok kœma ek í fœri við hann, þá treysti ek mér ok vápnum mínum.“ Þórðr svarar, kvað hann eigi til enskis vinna skyldu, ef hann réði Gretti af — „er ok meira fé lagt til höfuðs honum en nökkurum öðrum skóg-armanni; ok váru áðr sex merkr silfrs, en í sumar lagði til Þórir ór Garði þrjár merkr, ok ætla menn, at sá muni nóg til vinna, er hlýtr.“ „Alt verðr til fjárins unnit,“ sagði Gísli, „ok er oss þat eigi sízt kaupmönn-um. En nú skulu vit hljótt fara með þessu tali; kann vera, at hann sé varari um sik,“ sagði hann, „þegar hann veit, at ek em í ráð-um með þér [ok yðr]. Ek ætla at vera í vetr út (á Snæfellsnesi) á Ölduhrygg; eða er nökkut bœli hans á veginum? Mun hann eigi við þessu sjá; skal ek eigi fjölmenni draga at honum.“ Þórði líkaði vel þessi ráða-gerð. Reið hann heim síðan ok lét kyrt um þetta. Hér fór, sem mælt er, at 'oft er í holti heyrandi nær'. Þeir menn höfðu verit hjá við-tali þeira Gísla, sem váru vinir Bjarnar í Hitar-dal, ok sögðu honum innilega frá. En er þeir

Grettir fundust, gat Björn um fyrir honum; sagði nú reyna mundu, hversu hann stœði á móti. „Væri eigi ógaman," sagði Björn, „þó at þú hrektir fyrir honum, en dræpir hann eigi, ef þú mátt annat." Grettir glotti við ok gaf sér fátt um. Nær réttum um haustit fór Grettir ofan í Flysjuhverfi ok sótti sér sauði. Hann gat náð fjórum geldingum. Bœndr urðu varir við ferð hans ok fóru eftir honum. Þat var mjök jafnsnemma, at hann komst undir hlíðina ok hinir kómust at ok vildu elta frá honum. En ekki báru þeir vápn á hann. Þeir váru sex saman ok flœktust á veginn fyrir hann. Honum gerði hermt um sauðina, ok þreif þrjá ok kastaði forbrekkis, svá at þeir lágu í óviti. Ok er hinir sá þat, gengu þar at ódjarflega. Grettir tók sauðina ok krœkti saman á hornunum ok kastaði um sína öxl sínum tveimr; gekk síðan upp í bœli sitt. Bœndr hurfu aftr ok þóttust ilt hafa af fengit, ok undu þeir nú verr en áðr sínum hlut. — Gísli sat við skip um haustit, þar til er því var til hlunns ráðit. Bar honum mart til dvala, ok var af því síðbúinn ok reið lítlu fyrir vetrnætr. Fór hann þá sunnan ok gisti undir Hrauni fyrir sunnan Hitará. Um morgininn, áðr Gísli reið þaðan, talaði hann til fylgdarmanna sinna: „Nú skulu vér ríða í litklæðum í dag ok látum skógarmanninn þat sjá, at vér erum eigi sem aðrir förumenn, er hér rekast dag-

lega.“ Þeir váru þrír saman, ok gerðu svá. Ok er þeir kómu út yfir ána, þá talaði hann enn til: „Hér er mér sagt til skógarmannsins upp í tindunum þessum; ok ekki er hér greiðgengt; eða mun honum eigi vel líka at finna oss ok sjá þing vár?“ Þeir kveða hann jafnan vanan þess. Þenna morgin hafði Grettir snemma upp staðit í bœli sínu. Veðr var kalt ok frjósanda ok fallinn at snær, ok þó lítill. Hann sá, at þrír menn riðu sunnan yfir Hitará, ok skein á skrúðklæðin ok smelta skjölduna. Gretti kom nú í hug, hverir vera mundu, ok þykkist munu þurfa at fá sér eitthvert plagg af þessum. Var honum forvitni á at finna þann, er svá mikit gambraði. Tekr nú vápn sín ok hleypr nú ofan í skriðuna. Ok er Gísli heyrði til, at grjótit söngl-aði, mælti hann svá: „Maðr ferr þar ofan ór hlíðinni, ok heldr mikill, ok sá vill oss finna. Verðum nú við rösklega, því at hér berr veiði í hendr.“ Fylgdarmenn hans sögðu þenna eigi mundu hlaupa í hendr þeim, utan hann treysti sér; „ok er vel, at sá hafi brek. er beiðist'.“ Eftir þat hlaupa þeir af baki. Grettir kom at í því ok tók til klæðsekks, er Gísli hafði fyrir aftan sik við söðul sinn ok mælti: „Þetta mun ek hafa; ek lýt oft at litlu.“ Gísli svarar: „Eigi skal þat vera, eða veiztu eigi, við hvern er þú átt um.“ Grettir svarar: „Eigi er mér þat svá glögt um; mun ek ok ekki at þessu mannamun gera, síðan

ek mæli til svá lítils." „Vera má, at þér þykki lítit," segir hann, „en heldr vil ek láta þrjá tigu hundraða; en ofarlega mun liggja ójafnaðr í þér; ok sœkjum at honum piltar, ok sjáum, hvat hann má." Þeir gerðu svá. Grettir lét hefjast fyrir ok veik at steini þeim, er þar stendr við götuna ok Grettishaf er kallat, ok varðist þaðan. Gísli eggjaði fast fylgdarmenn sína. Grettir sá nú, at hann var eigi slíkr fullhugi, sem hann lézt, því at hann stóð jafnan á baki mönnum sínum. Gretti leiddist nú þófit, ok sveipaði til saxinu ok hjó annan fylgdarmann Gísla banahögg, ok hljóp nú frá steininum ok sótti svá fast, at Gísli hrökk fyrir alt út með fjallinu. Þá fell annarr förunautr Gísla. Grettir mælti þá: „Þat sér lítt á, at þú hefir víða vel fram gengit, ok illa skilst þú við þína félaga." Gísli svarar: „'Sá er eldrinn heitastr, er á sjálfum liggr', ok er ilt at fást við heljarmanninn." Skiftust þeir á fám höggum við, áðr en Gísli kastaði vápnunum ok hefir á rás undan út með fjallinu. Grettir gefr honum tóm til at kasta því, sem honum líkar, ok í hvert sinn, er Gísli sér ráðrúm til, kastaði hann einhverju klæði. Fór Grettir aldri harðara eftir, en sund var í milli þeira. Alt hljóp Gísli út yfir fjallit ok svá um þveran Kaldárdal ok svá um Áslaugarhlíð ok fyrir ofan Kolbeinsstaði ok svá út í Borgarhraun. Þá var Gísli í línklæðum einum, ok gerðist

nú ákaflega móðr. Grettir fór eftir ok var jafnan í hendingum með þeim. Hann reif þá upp hríslu mikla. En Gísli létti eigi fyrr, en hann kom út at Haffjarðará; hon var gengin upp ok ill yfirferðar. Gísli ætlaði þegar út á ána. Grettir snaraði þá eftir honum ok greip hann ok kendi þá aflsmunar. Rak Grettir hann þá niðr undir sik ok mælti: „Ertu Gísli sá, er finna vildir Gretti Ásmundarson?“ Gísli svarar: „Ek hefi nú fundit hann, en eigi veit ek, hversu vit skiljum. Haf nú þat, sem þú hefir fengit, en lát mik fara lausan.“ Grettir mælti: „Ekki mun þér skiljast þat, sem ek segi þér; ok verð ek nú at gera þér áminning.“ Rekr síðan skyrtuna fram yfir höfuð honum ok lætr ganga límann um bak honum ok báðar síðurnar; en Gísla fýsti jafnan at snúa sér undan. Afhýðir Grettir hann með öllu, ok lét hann síðan lausan. Hugsaði Gísli þat, at fyrr vildi hann ekki læra af Gretti, en hafa slíka flenging aðra. Vann hann ok aldri oftar til slíkrar húðstroku. En þegar Gísli kom fótum undir sik, hljóp hann út á hyl einn mikinn ok svimaði þar yfir ána ok kom um nóttina á þann bœ, er heitir í Hrossholti, ok var þá mjök þrekaðr. Þar lá hann viku ok hljóp blástr í búkinn. Eftir þat fór hann til vistar sinnar. Grettir sneri aftr, ok tók upp þing hans, sem Gísli hafði niðr kastat, ok fœrði heim til sín, ok fekk Gísli ekki af þeim síðan. Mörgum þótti þetta maklega gert

við Gísla fyrir umfang sitt ok raup, er hann hafði af sér gert. Grettir kvað þetta um sameign þeira:

(48) Rinnr, sá's rispar tönnum
raunlitt, es skal bítask,
marr, né mœðisk fyrri,
mest, fyr öðrum hesti,
en fyr mér um Mýrar
margnennum dag þenna,
fremd es firðar ok sœmdum,
fisandi rann Gísli.

Eftir um várit bjóst Gísli til skips ok bauð á því mestan varnað, at nökkurr hlutr fœri suðr með fjalli, sá sem hann ætti. Kvað þar sjálfan fjándann fyrir vera. Gísli reið suðr með sjó alla leið til skips, ok fundust þeir Grettir aldri síðan; ok þótti engum til hans koma upp frá því, ok er hann ór sögunni. Enn versnaði með þeim Þórði Kolbeinssyni ok Gretti; setti Þórðr nú mörg ráð til, at Gretti yrði á brott komit, eða drepinn ella.

60. Nú er Grettir hafði verit tvá vetr í Fagraskógafjalli, ok er enn þriði var kominn, þá fór Grettir suðr á Mýrar, á þann bœ, er í Lœkjarbug heitir, ok hafði þaðan sex geldinga at óvilja þess er átti. Þaðan fór hann ofan til Akra ok rak á brottu tvau naut til slátrs ok marga sauði ok fór upp fyrir sunnan Hitará. En er bœndr urðu varir við ferð hans, gerðu þeir orð Þórði á Hitarnesi ok báðu hann fyrir bindast at ráða

Gretti af, en hann fór undan. En við bœn manna fekk hann til Arnór son sinn, er síðan var kallaðr jarlaskáld, at fara með þeim, ok bað þá eigi láta Gretti undan reka. Váru þá menn sendir um alla bygðina. Bjarni hét maðr, er bjó á Jörva í Flysjuhverfi. Hann safnaði mönnum fyrir utan Hitará. Ætluðu þeir svá til, at sínu megin skyldu koma hvárir flokkarnir. [Grettir var við þriðja mann; hét sá Eyjólfr, er fór með honum, sonr bónda ór Fagraskógum, ok var röskr maðr, ok enn þriði maðr með þeim]. Þeir kómu fyrst, Þórarinn frá Ökrum ok Þorfinnr ór Lœkjarbug, ok váru nær tuttugu menn saman. Grettir vildi þá leita út yfir ána. Þá kómu þeir Arnórr ok Bjarni utan at ánni. Nes mjótt gekk fram í ána þeim megin, sem Grettir var. Hann rak féit í framanvert nesit, þá er hann sá mannaförina, því at hann vildi aldri laust láta, þat sem hann fekk höndum á komit. Mýramenn réðu þegar til atgöngu, ok létu gildlega. [Grettir bað fylgdarmenn sína at geyma, at þeir gengi eigi at baki honum]. Eigi máttu í senn allmargir at honum ganga. Varð þar hörð viðreign með þeim. Grettir hjó á tvær hendr með saxinu ok varð þeim eigi auðvelt at sœkja at honum. Fellu þá sumir Mýramenn, en sumir urðu sárir. Þeir urðu seinir utan yfir ána, því at vaðit var eigi allnær. Eigi höfðu þeir lengi barizt, áðr en þeir hurfu frá. Þórarinn frá Ökrum var

gamall maðr mjök, svá at hann var ekki í atsókninni. En er úti var bardaginn, þá kom at Þrándr, sonr Þórarins, ok Þorgils Ingjaldsson, bróðursonr Þórarins, ok Finnbogi sonr Þorgeirs Þórhaddssonar ór Hitardal, ok Steinólfr Þorleifsson ór Hraundal. Þeir eggjuðu menn mjök til atsóknar. Gerðu þeir enn harða hríð. Grettir sá nú, at annathvárt varð at gera: flýja eða hlífast ekki við. Gengr hann nú svá hart fram, at engir heldust við, því at svá var mannmart, at honum þótti ósýnt til undankvámunnar, utan at vinna sem mest, áðr en hann felli. Vildi hann ok hafa þann einhvern fyrir sik, er honum þótti manntak í vera. Hljóp hann þá at Steinólfi ór Hraundal ok hjó til hans í höfuðit ok klauf hann í herðar niðr. Ok þegar annat högg hjó hann til Þorgils Ingjaldssonar, ok kom á hann miðjan ok tók nálega í sundr. Þá vildi Þrándr fram hlaupa ok hefna frænda síns. Grettir hjó til hans á lærit hœgra, svá at ór tók allan vöðvann, ok varð hann þegar óvígr. Eftir þat veitti hann Finnboga mikinn áverka. Þá kallaði Þórarinn ok bað þá frá hverfa — „því at því verra munu þér af honum fá, sem þér berizt lengr, en hann kýss menn ór liði yðru.“ Þeir gerðu svá ok sneru frá. Þar váru fallnir tíu menn, en fimm sárir til ólífis ok örkumla, en flestir höfðu nökkurar skeinur, þeir sem á fundinum höfðu verit. Grettir var ákaflega móðr, en lítt sárr.

Leituðu Mýramenn við þetta undan, ok höfðu fengit mikinn mannskaða, því at þar fellu margir röskvir menn. En þeim utan yfir ána fórst seint ok kómu eigi fyrr en slitit var fundinum. Ok er þeir sá ófarir sinna manna, þá vildi Arnórr ekki hafa sik í hættu; ok fekk hann mikit ámæli af feðr sínum ok mörgum öðrum. Ætla menn, at hann hafi engi garpr verit. Þar heitir nú Grettisoddi, er þeir börðust. [En þeir Grettir tóku sér hross ok riðu upp undir fjall, því at þeir váru allir sárir; ok er þeir kómu í Fagraskóga, var Eyjólfr þar eftir. Þar var bóndadóttir úti ok spurði at tíðendum. Grettir sagði af et ljósasta ok kvað vísu:

(49) Hœg munat, hirði-Sága
hornflœðar, nú grœða
stór, þó at steyptusk fleiri —
Steinólfs höfuðskeina.
Því's of Þorgils ævi
þung ván, at bein sprungu;
lýðr segir átta aðra
auðbrjóta þar dauða].

Eftir þat fór Grettir í bœli sitt ok sat þar um vetrinn.

61. En er þeir Björn fundust, sagði hann Gretti, at honum þótti nú mikit at orðit — „ok mun þér ekki hér vært vera á lengdar; hefir þú nú drepit bæði frændr mína ok vini, en ekki mun ek kasta niðr því, sem ek hefi játat þér, meðan þú ert hér.“ Grettir

kvaðst hendr sínar ok líf eiga at verja, — „en illa er þat, er þér mislíkar.“ Björn kvað nú svá búit vera verða. Lítlu síðar kómu þeir menn til Bjarnar, sem mist höfðu frændr sína fyrir Gretti, ok báðu, at hann léti eigi óeirðarmann þenna vera þar lengr til skapraunar við þá. Björn sagði, at svá skyldi vera, þegar at vetri létti af. Þrándr var grœddr, sonr Þórarins á Ökrum. Hann var gildr maðr fyrir sér. Hann átti Steinunni, dóttur Hrúts á Kambsnesi. [Þorleifr í Hraundal, faðir Steinólfs, var mikill maðr fyrir sér; frá honum eru komnir Hraundœlir]. Ekki er nú getit um sameign þeira Grettis ok Mýramanna fleira, meðan er hann var þar í fjallinu. Helt Björn ok vináttu við hann, en þó fækkuðust heldr vinir Bjarnar fyrir þetta, er hann lét Gretti þar vera, því at menn undu illa við at hafa frændr sína bótalausa. Um þing leitaði Grettir brott af Mýrum. Fór hann þá enn til Borgarfjarðar ok fann Grím Þórhallsson ok leitaði hann þá ráðs, hversu hann skyldi þá breyta. Grímr kveðst eigi hafa efni til þess at halda hann; ok því fór Grettir til fundar við Hallmund, vin sinn, ok dvaldist þar um sumarit, þar til er á leið. Um haustit fór Grettir í Geitland ok beið þar til þess, er bjart veðr kom. Þá gekk hann upp á Geitlandsjökul ok stefndi á landsuðr eftir jöklinum ok hafði með sér ketil ok eldsvirki. Þat ætla menn, at hann hafi farit at

tilvísan Hallmundar, því at honum hefir verit víða kunnigt. Grettir fór þar til, er hann fann dal í jöklinum, langan ok heldr mjóvan, ok lukt at jöklum öllum megin, svá at þeir skúttu fram yfir dalinn. Hann komst ofan í einhverjum stað. Hann sá þá fagrar hlíðir grasi vaxnar ok smákjörr. Þar váru hverar, ok þótti honum sem jarðhitar mundu valda, er eigi luktust saman jöklarnir yfir dalnum. Á lítil fell eftir dalnum ok sléttar eyrar báðum megin. Lítill var þar sólargangr, en þat þótti honum ótal, hve margr sauðr þar var í dalnum. Þat fé var miklu betra ok feitara, en hann hefði þvílíkt sét. Grettir bjóst nú þar um ok gerði sér skála af þeim viði, sem hann fekk þar til. Tók hann sér nú sauði til matar. Var þar betri einn sauðr til niðrlags en tveir annarsstaðar. Ein ær mókollótt var þar með dilki, sú er honum þótti mest afbragð í vera fyrir vaxtar sakir. Var honum forvitni á at taka dilkinn, ok svá gerði hann, ok skar síðan dilkinn. Hálf vætt mörs var í dilkinum, en hann var þó öllu betri. En er mókolla misti dilks síns, fór hon upp á skála Grettis hverja nótt ok jarmaði, svá at hann mátti enga nótt sofa. Þess iðraðist hann mest, er hann hafði dilkinn skorit, fyrir ónáðum hennar. Hvert kveld, er hálfrökkvit var, heyrði hann hóat upp í dalnum, ok hljóp þá féit alt til ens sama bóls hvert kveld. Svá hefir Grettir sagt,

at fyrir dalnum hafi ráðit blendingr, þurs einn, sá er Þórir hét, ok í hans trausti hafði Grettir þar verit. Við hann kendi Grettir dalinn ok kallaði Þórisdal. Dœtr kvað hann Þóri eiga, ok hendi Grettir gaman at þeim, enda tóku þær því vel, því at þar var eigi margkvæmt. En þá er fastat var, gerði Grettir þá minning, at þá skyldi eta mör ok lifrar um langaföstu. Ekki bar þar til tíðenda um vetrinn. Þá þótti Gretti þar svá dauflegt, at hann mátti þar eigi lengr vera. Fór hann þá í brott ór dalnum ok gekk suðr þvers af jöklinum ok kom þá at norðan at miðjum Skjaldbreið. Reisti hann upp hellu ok klappaði á rauf ok sagði svá, ef maðr legði auga sitt við raufina á hellunni, at þá mætti sjá í gil þat, sem fellr ór Þórisdal. Síðan fór hann suðr um land ok svá til Austfjarða. Var hann í þessari ferð um sumarit ok vetrinn, ok fann alla ena meiri menn, ok bægði honum svá við, at hvergi fekk hann vist né veru. Svá fór hann aftr et nyrðra, ok dvaldist í ýmsum stöðum.

62. [Lítlu síðar en Grettir fór af Arnarvatnsheiði, kom sá maðr á heiðina, er Grímr hét; hann var sonr ekkjunnar á Kroppi. Hann hafði drepit son Eiðs Skeggjasonar ór Ási ok varð fyrir þat sekr gerr. Hann settist nú þar, sem Grettir hafði áðr verit ok veiddi vel ór vatninu. Hallmundi lék öfund á, er Grímr var kominn í stað Grettis

ok hugsaði, at honum skyldi engi árferð í vera, þótt han veiddi mart. Svá bar til einn dag, at Grímr veiddi hundrað fiska ok bar heim til skála ok bjó um úti, en um morgininn eftir, er hann kom til, var í brottu hverr fiskr. Þetta þótti honum undarlegt ok fór til vatnsins ok veiddi nú tvau hundruð fiska; fœrði heim ok bjó um, ok fór alt á sömu leið, at allir váru í brott at morgni. Nú þótti honum ór einum brunni bera. Enn þriðja dag veiddi hann þrjú hundruð fiska; bar heim ok vakti yfir skála sínum. Grímr sá út í hurðarboruna ef nökkurr kœmi til skálans. Leið nú svá nökkut fram á nóttina; ok er var þriðjungr af nótt, þá heyrði hann gengit úti hjá ok stigit heldr hart; ok er Grímr varð þessa varr, tók hann öxi, er hann átti; þat var allhvast vápn. Hann vildi vita, hvat þessi hafðist at. Kvámumaðrinn hafði mikinn meis á baki ok setti niðr ok litaðist um ok sá engan mann úti. Hann baukar til fiskanna ok þykkir nú gott hönd á at hafa; rótar ofan í meisinn öllum fiskunum. Þá er fullr meissinn. Fiskrinn var svá stórr, at Grímr ætlaði, at engi hestr mundi bera meira. Hann tekr nú, ok ræðst undir byrðina. Ok í því er hann vildi upp standa, hljóp Grímr út ok hjó tveim höndum á hálsinn, svá at öxin sökk at hamri. Hinn brá við hart ok hafði á rás með meisinn suðr á fjall. Grímr sneri eftir honum, ok vildi vita, hvárt

honum hefði tekit. Þeir fóru alt suðr undir Balljökull; þar gekk þessi maðr inn í helli. Eldr var bjartr í hellinum; þar sat kona við, stór vexti, ok þó skapleg. Þat heyrði Grímr, at hon heilsaði föður sínum ok nefndi Hallmund. Hann kastaði niðr hart byrðinni ok andvarpaði hátt. Hon spurði, hví hann væri blóðugr. Hann svarar ok kvað þetta:

(50) Þat's mér sýnt,
at sínu má
engi maðr
afli treysta:
þvít svá bregzk
á banadœgri
hölda hugr
sem heill bilar.

Hon spurði þá innilega at viðskiftum þeira; en hann sagði alt sem farit hafði. „Skaltu nú heyra til," sagði hann, „en ek mun segja frá athöfnum mínum ok mun ek kveða þar um kvæði, en þú skalt rísta eftir á kefli." Hon gerði svá. Þá kvað hann Hallmundarkviðu, ok er þetta þar í:

(51) Þóttak gildr
es ek Gretti strauk
nógu fast
niðr af taumum;
sá ek hitt
at horfa gerði
sýna stund
sér í gaupnir.

(52) Þat vas næst,
es Þórir kom
Arnarvatns
upp á heiði,
ok vit tveir
við tigi átta
oddaleik
eiga knáttum.

(53) Sýndusk gild
Grettis handa
skýlihögg
skjöldum þeira;
þó frák mín
miklu stœrri
eggja spor
ýtum sýnask.

(54) Ek lét hendr
ok höfuð fjúka
brögnum af,
es at baki gengu;
svá at kappar
Kelduhverfis
átján þar
eftir lágu.

(55) Hefk þursa
ok þeira kyn
hart leikit
ok hamarsbúa;
en meinvætti
marga barða,

ok blendingum
at bana orðit.

(56) Svá alfa kind
ok óvættum
nær hefk öllum
óþarfr verit.

Margra athafna sinna gat Hallmundr í kviðunni, því at hann hafði farit um alt landit. Þá mælti dóttir hans: „Ekki hefir sjá maðr sleppifengr verit; ok var þat eigi ólíklegt, því at þú settir illa á stofn við hann; eða hverr mun nú hefna þín?“ Hallmundr svarar: „Eigi er víst, at þess verði auðit; vita þykkjumst ek, at Grettir mundi hefna mín, ef hann mætti sér við koma. En ekki mun hœgt at ganga í móti gæfu þessa manns, því at honum mun mikit lagit verða.“ Eftir þat dró svá mikit mætti Hallmundar, sem fram leið kvæðinu. Var þat mjök jafnskjótt, at kviðunni var lokit ok Hallmundr dó. Hon bar sik þá lítt ok grét allsárt. Þá gekk Grímr fram ok bað hana hreysta sik — „ok verðr hverr þá at fara, er hann er feigr. Varð þetta mjök af tilstofningu hans; mátta ek varla sjá, at hann rænti mik.“ Hon kvað hann mikit hafa at mæla um þat — „ok gefst illa ójafnaðr.“ Gladdist hon þá heldr í viðrœðunni. Þar dvaldist Grímr margar nætr í hellinum ok nam kviðuna; ok fór þá laglega með þeim. Grímr var á Arnarvatns-

heiði um vetrinn eftir dauða Hallmundar. Eftir þat kom Þorkell Eyjólfsson til móts við hann á heiðina, ok börðust þeir. Lauk svá þeira viðskifti, at Grímr átti vald á lífi Þorkels ok vildi eigi drepa hann, en Þorkell tók hann til sín ok kom honum utan ok gaf honum mikit góðs ok þótti hvárrtveggi vel gera við annan. Grímr varð síðan farmaðr ok er mikil saga frá honum sögð.]

63. Nú er [þar til at taka, at] Grettir [er] kominn austan ór fjörðum, ok fór nú huldu höfði ok duldist, því at hann vildi ekki finna Þóri, ok lá úti um sumarit á Möðrudalsheiði ok í ýmsum stöðum; hann var ok stundum á Reykjaheiði. [Þat frétti Þórir, at Grettir var á Reykjaheiði ok safnaði mönnum ok reið á heiðina ok ætlaði nú, at hann skyldi eigi undan taka. Grettir var nálega eigi fyrr varr við, en þeir kómu at honum. Hann var þá við sel, er þar stóð skamt frá veginum; þá var hann við annan mann. Ok er þeir sá flokkana, ok varð skjótt til ráða at taka, þá bað Grettir, at þeir skyldu fella hestana ok draga inn í selit, ok svá gerðu þeir. Þórir reið um fram norðr eftir heiðinni, ok mistu vinar í stað ok fundu ekki ok hurfu nú aftr. Ok er flokkrinn var vestr um riðinn, þá mælti Grettir: „Eigi mun þeim ferðin þykkja góð, ef vér finnumst eigi. Nú skaltu geyma hesta okkra, en ek skal fara

móts við þá. Væri þeim þat hjáleikr, ef þeir kendi mik eigi.“ Förunautr hans latti þessa, en þó fór hann ok tók sér annan búning ok hafði síðan hött niðr fyrir andlitit ok hafði staf í hendi; gekk síðan á veginn fyrir þá. Þeir heilsuðu honum ok spurðu, hvárt hann hefði nökkura menn sét ríða um heiðina. „Sét mun ek hafa þá, sem þér leitið at; skorti yðr nú alllítit at finna þá, því at þeir váru hér fyrir sunnan mýrarnar, þær sem eru til vinstri handar.“ En er þeir heyrðu þetta, þeystu þeir út á mýrarnar. Þar váru svá mikil fen, at þeir kómust hvergi fram, ok urðu at draga ór hestana, ok hröktust þar í lengi dags. Báðu þeir illa fyrir honum, þessum förumanni, er þá hafði svá dárat. Grettir sneri skjótt aftr til móts við félaga sinn; ok er þeir fundust, kvað Grettir vísu:

(57) Ríðk-at ek rœkimeiðum
randar hóts á móti
sköpuð es þessum þegni
þraut; ferk einn á brautu.
Vilk-at ek Viðris balkar
vinnendr snara finna
(ek mun þér eigi þykkja
œrr) leitak mér fœris.

(58) Hnekkik frá þar's flokkar
fara Þóris mjök stórir;
esa mér í þys þeira
þerfilegt at hverfa.
Forðumk frægra virða

fund, ák veg til lundar;
verð'k Heimdalar hirða
hjör; björgum svá fjörvi.

Þeir riðu nú sem hvatast vestr af ok fram um bœinn í Garði, áðr en Þórir kom af fjallinu með flokk sinn. Ok er þeir kómu nær bœnum, kom maðr í för þeira; sá kendi þá ekki. Þeir sá, at kona stóð úti, ung ok skrautbúin. Grettir spurði, hver kona sú mundi vera. Sá enn nýkomni maðr sagði, at þat væri dóttir Þóris. Þá kvað Grettir vísu:

(59) Svinn munt segja kunna
sól gullbúa stóla
(oft þót eigi skifti
orð mín) föður þínum,
hvar ek ríð of bœ breiðan
barðjós ok nær garði
(láðskreytis es lítit
lið) með dreng enn þriðja.

Af þessu þóttist sjá vita enn nýkomni maðr, hverir vera mundu, ok reið til bygðar ok sagði, at Grettir væri um riðinn. En er Þórir kom heim, þótti mörgum Grettir hafa vafit heðinn at höfði þeim. Setti Þórir þá gislingar fyrir Gretti, hvar sem hann kœmi. Tók Grettir þat til ráðs, at hann sendi fylgdarmann sinn vestr á sveitir með hestana. En hann fór upp til fjalla ok var í dularkufli ok fór svá norðr þar öndverðan vetr, svá at hann kendist ekki. Öllum þótti Þórir nú hafa

fengit af slíkt eða verra en fyrr í þeira viðskiftum.

64. [Steinn hét prestr, er bjó at Eyjardalsá í Bárðardal. Hann var búþegn góðr ok ríkr at fé. Kjartan hét sonr hans, röskr maðr ok vel á legg kominn. Þorsteinn hvíti hét maðr, er bjó á Sandhaugum suðr frá Eyjardalsá. Steinvör hét kona hans, ung ok glaðlát. Þau áttu börn, ok váru þau ung í þenna tíma. Þar þótti mönnum reimt mjök sakir tröllagangs. Þat bar til tveim vetrum fyrr en Grettir kom norðr í sveitir, at Steinvör húsfreyja at Sandhaugum fór til jólatíða til Eyjardalsár eftir vana, en bóndi var heima. Lögðust menn niðr til svefns um kveldit; ok um nóttina heyrðu menn brak mikit í skálann ok til sængr bónda. Engi þorði upp at standa at forvitnast um, því at þar var fáment mjök. Húsfreyja kom heim um morgininn, ok var bóndi horfinn ok vissi engi, hvat af honum var orðit. Liðu svá enu næstu misseri. En annan vetr eftir vildi húsfreyja fara til tíða; bað hon húskarl sinn heima vera. Hann var tregr til, en bað hana ráða. Fór þat alt á sömu leið sem fyrr, at húskarl var horfinn. Þetta þótti mönnum undarlegt. Sá menn þá blóðdrefjar nökkurar í útidurum. Þóttust menn þat vita, at óvættir mundu hafa tekit þá báða. Þetta fréttist víða um sveitir. Grettir hafði spurn af þessu; ok með því at honum var mjök

lagit at koma af reimleikum eða aftrgöngum, þá gerði hann ferð sína til Bárðardals ok kom atfangadag jóla til Sandhauga. Hann duldist ok nefndist Gestr. Húsfreyja sá, at hann var furðumikill vexti, en heimafólk var furðu hrætt við hann. Hann beiddist þar gistingar. Húsfreyja kvað honum mat til reiðu — „en ábyrgst þik sjálfr.“ Hann kvað svá vera skyldu. „Mun ek vera heima,“ segir hann, „en þú far til tíða, ef þú vill.“ Hon svarar: „Mér þykkir þú hraustr, ef þú þorir heima at vera.“ „Eigi læt ek mér at einu getit,“ sagði hann. „Ilt þykkir mér heima at vera,“ segir hon, „en ekki komumst ek yfir ána.“ „Ek skal fylgja þér yfir,“ segir Gestr. Síðan bjóst hon til tíða ok dóttir hennar með henni, lítil vexti. Hláka mikil var úti ok áin í leysingum; var á henni jakaför. Þá mælti húsfreyja: „Ófœrt er yfir ána bæði mönnum ok hestum.“ „Vöð munu á vera,“ kvað Gestr; „ok verið eigi hræddar.“ „Ber þú fyrst meyna,“ kvað húsfreyja, „hon er léttari.“ „Ekki nenni ek at gera tvær ferðir at þessu,“ segir Gestr, „ok mun ek bera þik á handlegg mér.“ Hon signdi sik ok mælti: „Þetta er ófœra; eða hvat gerir þú þá af meyjunni?“ „Sjá mun ek ráð til þess,“ segir hann, ok greip þær upp báðar, ok setti ena yngri í kné móður sinnar ok bar þær svá á vinstra armlegg sér, en hafði lausa ena hœgri hönd ok óð svá út á vaðit. Eigi þorðu

þær at œpa, svá váru þær hræddar. En áin skall þegar upp á brjósti honum. Þá rak at honum jaka mikinn, en hann skaut við hendi þeiri, er laus var ok hratt frá sér. Gerði þá svá djúpt, at strauminn braut á öxlinni. Óð hann sterklega þar til er hann kom at bakkanum öðrum megin ok fleygir þeim á land. Síðan sneri hann aftr ok var þá hálfrökkvit, er hann kom heim til Sandhauga ok kallaði til matar. Ok er hann var mettr, bað hann heimafólk fara innar í stofu. Hann tók þá borð ok lausa viðu ok rak um þvera stofuna ok gerði bálk mikinn, svá at engi heimamaðr komst fram yfir. Engi þorði í móti honum at mæla, ok í engum skyldi kretta. Gengit var í hliðvegginn stofunnar inn við gaflhlaðit; ok þar þverpallr hjá. Þar lagðist Gestr niðr ok fór ekki af klæðunum. Ljós brann í stofunni gegnt durum. Liggr Gestr svá fram á nóttina. Húsfreyja kom til Eyjardalsár til tíða, ok undruðu menn um ferðir hennar yfir ána. Hon sagðist eigi vita, hvárt hana hefði yfir flutt maðr eða tröll. Prestr kvað mann víst vera mundu — „þó að fárra maki sé; ok látum hljótt yfir," sagði hann; „má vera, at hann sé ætlaðr til at vinna bót á vandræðum þínum." Var húsfreyja þar um nóttina.

65. Nú er frá Gesti þat at segja, at þá er dró at miðri nótt, heyrði hann úti dynur miklar. Því næst kom inn í stofuna tröll-

kona mikil. Hon hafði í hendi trog, en annarri skálm, heldr mikla. Hon litast um, er hon kom inn, ok sá hvar Gestr lá, ok hljóp at honum, en hann upp í móti, ok réðust á grimmlega ok sóttust lengi í stofunni. Hon var sterkari, en hann fór undan kœnlega, en alt þat, sem fyrir þeim varð, brutu þau, jafnvel þverþilit undan stofunni. Hon dró hann fram yfir dyrnar, ok svá í anddyrit; þar tók hann fast í móti. Hon vildi draga hann út ór bœnum, en þat varð eigi fyrr en þau leystu frá allan útiduraumbúninginn ok báru hann út á herðum sér. Þœfði hon þá ofan til árinnar ok alt fram at gljúfrum. Þá var Gestr ákaflega móðr, en þó varð annathvárt at gera, at herða sik, ella mundi hon steypa honum í gljúfrin. Alla nóttina sóttust þau. Eigi þóttist hann hafa fengizt við þvílíkan ófagnað fyrir afls sakir. Hon hafði haldit honum svá fast at sér, at hann mátti hvárigri hendi taka til nökkurs, utan hann helt um hana miðja, kvinnuna; ok er þau kómu á árgljúfrit, bregðr hann flagðkonunni til sveiflu. Í því varð honum laus en hœgri höndin. Hann þreif þá skjótt til saxins, er hann var gyrðr með, ok bregðr því; höggr þá á öxl tröllinu, svá at af tók höndina hœgri, ok svá varð hann lauss, en hon steyptist í gljúfrin ok svá í forsinn. Gestr var þá bæði stirðr ok móðr, ok lá þar lengi á hamrinum. Gekk hann þá heim, er lýsa tók ok

lagðist í rekkju. Hann var allr þrútinn ok blár. Ok er húsfreyja kom frá tíðum, þótti henni heldr raskat um hýbýli sín. Gekk hon þá til Gests ok spurði, hvat til hefði borit, er alt var brotit ok bolat. Hann sagði alt sem farit hafði. Henni þótti mikils um vert ok spurði, hverr hann var. Hann sagði þá til et sanna, ok bað sœkja prest ok kvaðst vildu finna hann .Var ok svá gert. En er Steinn prestr kom til Sandhauga, varð hann brátt þess víss, at þar var kominn Grettir Ásmundarson, er Gestr nefndist. Prestr spurði, hvat hann ætlaði af þeim mönnum mundi vera orðit, er þar höfðu horfit. Grettir kvaðst ætla, at í gljúfrin mundu þeir hafa horfit. Prestr kvaðst eigi kunna at leggja trúnað á sagnir hans, ef engi merki mætti til sjá. Grettir segir, at síðar vissi þeir þat gerr. Fór prestr heim. Grettir lá í rekkju margar nætr. Húsfreyja gerði við hann harðla vel; ok leið svá af jólin. Þetta er sögn Grettis, at tröllkonan steyptist í gljúfrin við, er hon fekk sárit, en Bárðardalsmenn segja, at hana dagaði uppi, þá er þau glímdu ok sprungit þá er hann hjó af henni höndina, ok standi þar enn í konulíking á bjarginu. Þeir dalbúarnir leyndu þar Gretti. Um vetrinn eftir jól var þat einn dag, at Grettir fór til Eyjardalsár, ok er þeir Grettir fundust ok prestr, mælti Grettir: „Sé ek þat, prestr,“ segir hann, „at þú leggr lítinn trúnað á sagnir

mínar. Nú vil ek, at þú farir með mér til árinnar ok sjáir, hver líkendi þér þykkir á vera.“ Prestr gerði svá. En er þeir kómu til forsins, sá þeir skúta upp undir bergit; þat var meitilberg svá mikit, at hvergi mátti upp komast ok nær tíu faðma ofan at vatninu. Þeir höfðu festi með sér. Þá mælti prestr: „Langt um ófœrt sýnist mér þér niðr at fara.“ Grettir svarar: „Fœrt er víst, en þeim mun bezt þar, sem ágætismenn eru. Mun ek forvitnast, hvat í forsinum er, en þú skalt geyma festar.“ Prestr bað hann ráða ok keyrði niðr hæl á berginu ok bar at grjót.

66. Nú er frá Gretti at segja, at hann lét stein í festaraugat ok lét svá síga ofan at vatninu. „Hvern veg ætlar þú nú,“ segir prestr, „at fara?“ „Ekki vil ek vera bundinn,“ segir Grettir, „þá er ek kem í forsinn; svá boðar mér hugr um.“ Eftir þat bjó hann sik til ferðar ok var fáklæddr ok gyrði sik með saxinu, en hafði ekki fleiri vápn. Síðan hljóp hann af bjarginu ok niðr í forsinn. Sá prestr í iljar honum, ok vissi síðan aldri, hvat af honum varð. Grettir kafaði undir forsinn, ok var þat torvelt, því at iða var mikil, ok varð hann alt til grunns at kafa áðr en hann kœmist upp undir forsinn. Þar var forberg nökkut, ok komst hann þar upp á. Þar var hellir mikill undir forsinum, ok fell áin fram af berginu. Hann gekk þá

inn í hellinn, ok var þar eldr mikill á bröndum. Grettir sá, at þar sat jötunn ógurlega mikill; hann var hræðilegr at sjá. En er Grettir kom at honum, hljóp jötunninn upp ok greip flein einn ok hjó til þess, er kominn var, því at bæði mátti höggva ok leggja með því. Tréskaft var í; þat kölluðu menn þá heftisax, er þann veg var gert. Grettir hjó á móti með saxinu, ok kom á skaftit, svá at í sundr tók. Jötunninn vildi þá seilast á bak sér aftr til sverðs, er þar hekk í hellinum. Í því hjó Grettir framan á brjóstit, svá at nálega tók af alla bringspelina ok kviðinn, svá at iðrin steyptust ór honum ofan í ána, ok keyrði þau ofan eftir ánni. Ok er prestr sat við festina, sá hann at slyðrur nökkurar rak ofan eftir strengnum, blóðugar allar. Hann varð þá lauss á velli, ok þóttist nú vita, at Grettir mundi dauðr vera. Hljóp hann þá frá festarhaldinu ok fór heim. Var þá komit at kveldi, ok sagði prestr víslega, at Grettir væri dauðr, ok sagði, at mikill skaði væri eftir þvílíkan mann. Nú er frá Gretti at segja; hann lét skamt höggva í milli, þar til er jötunninn dó. Gekk Grettir þá innar eftir hellinum. Hann kveikti ljós ok kannaði hellinn. Ekki er frá því sagt, hversu mikit fé hann fekk í hellinum, en þat ætla menn, at verit hafi nökkut. Dvaldist honum þar fram á nóttina. Hann fann þar tveggja manna bein, ok bar þau í belg

einn. Leitaði hann þá ór hellinum ok lagðist til festarinnar ok hristi hana, ok ætlaði, at prestr mundi þar vera. En er hann vissi, at prestr var heim farinn, varð hann þá at handstyrkja upp festina, ok komst hann svá upp á bjargit. Fór hann þá heim til Eyjardalsár ok kom í forkirkju belginum þeim, sem beinin váru í, ok þar með rúnakefli því, er vísur þessar váru forkunnlega vel á ristnar:

(60) Gekk ek í gljúfrit dökkva;
gein veltiflug steina
við hjörgæði hríðar
hlunns úrsvölum munni.
Fast lá framan at brjósti
flugstraumr í sal Naumu;
heldr kom á herðar skaldi
hörð fján Braga kvánar.

Ok enn þessi:

(61) Ljótr kom mér í móti
mellu vinr ór helli;
hann feksk heldr at sönnu
harðfengr við mik lengi;
harðeggjat lét ek höggvit
heftisax af skefti;
Gangs klauf brjóst ok bringu
bjartr gunnlogi svarta.

Þar sagði svá, at Grettir hafi bein þessi ór hellinum haft. En er prestr kom til kirkju um morgininn, fann hann keflit ok þat sem

fylgdi, ok las rúnarnar. En Grettir hafði farit heim til Sandhauga.

67. En þá er prestr fann Gretti, spurði hann innilega eftir atburðum, en hann sagði alla sögu um ferð sína ok kvað prest ótrúlega hafa haldit festinni. Prestr lét þat á sannast. Þóttust menn þat vita, at þessar óvættir mundu valdit hafa mannahvörfum þar í dalnum. Varð ok aldri mein af aftrgöngum eða reimleikum þar í dalnum síðan. Þótti Grettir þar gert hafa mikla landhreinsun. Prestr jarðaði bein þessi í kirkjugarði. Grettir var síðan á Sandhaugum um vetrinn ok duldist þó fyrir alþýðu manna]. En er Þórir í Garði hafði af pata nökkurn, at Grettir væri í Bárðardal, þá setti hann menn til höfuðs honum. Réðu menn honum þá, at hann skyldi á brott leita, ok fór hann þá vestr. En er hann kom á Möðruvöllu til Guðmundar ens ríka, beiddi hann þá Guðmund ásjá, en hann kvað sér ekki hent við honum at taka — „en sá einn er þér," sagði Guðmundr, „at koma þér þar niðr, sem þú mættir vera óhræddr um líf þitt." Grettir kvaðst eigi vita, hvar þat væri. Guðmundr mælti: „Ey sú liggr á Skagafirði, er heitir Drangey; hon er svá gott vígi, at hvergi má komast upp á hana, nema stigar sé við látnir. Gætir þú þangat komizt, þá veit ek eigi þess manns ván, er þik sœki þangat með vápnum eða vélum, ef þú gætir vel stigans."

„Reynt skal þetta vera," segir Grettir, „en svá gerumst ek myrkfælinn, at þat má ek ekki til lífs vinna mér, at vera einn saman." Guðmundr mælti: „Vera má at svá sé, en trú þú engum svá vel, at þú trúir eigi bezt sjálfum þér. En vandsénir eru margir." Grettir þakkaði honum heilræði. Fór hann þá brott af Möðruvöllum. Hann létti eigi fyrr, en hann kom til Bjargs. [Móðir hans fagnaði honum vel, ok þau Illugi bæði. Dvaldist hann þar nökkurar nætr]. Þar frétti hann víg Þorsteins Kuggasonar; hafði þat orðit um haustit áðr [en Grettir fór til Bárðardals]. Þótti honum nú mjök taka um at höggvast. [Reið Grettir þá suðr Holtavörðuheiði ok ætlaði at hefna Hallmundar, ef hann hitti Grím. En er hann kom í Norðrárdal, frétti hann, at Grímr var fyrir tveim vetrum eða þrimr á brott þaðan, sem fyrr var sagt]. En því hafði Grettir svá seint spurt þessi tíðendi, at hann fór huldu höfði þá tvá vetr, [ok þann enn þriðja, sem hann var í Þórisdal], ok hafði enga menn fundit, þá er honum vildi nökkurar fréttir segja. [Sneri hann þá til Breiðafjarðardala (ok hafðist við í Austrárdal) ok sætti þeim mönnum, er fóru yfir Brattabrekku. Lét hann þá enn sópa greipr um eignir smábœnda; þat var um hásumarsskeið. Þetta sumar, er á leið, fœddi Steinvör at Sandhaugum sveinbarn, ok hét Skeggi. Hann var fyrst kendr Kjart-

ani, syni Steins prests at Eyjardalsá. Skeggi var ólíkr öðrum systkinum sínum fyrir sakir afls ok vaxtar. En þá er hann var fimtán vetra ,var hann sterkastr norðr þar, ok var þá eignaðr Gretti. Hugðu menn at hann mundi afbragðsmaðr verða, en hann andaðist sautján vetra, ok er engi saga af honum].

68. [Eftir víg Þorsteins Kuggasonar lagði Snorri goði fæð mikla á þá Þórodd, son sinn, ok Sám, son Barkar ens digra; en þat er eigi greint, hvat þeir höfðu helzt til saka, utan þat, at þeir hafa eigi viljat gera eitthvert stórvirki, þat er Snorri lagði fyrir þá, ok því rak Snorri goði Þórodd brott frá sér ok bað hann eigi fyrr aftr koma, en hann hefði drepit einhvern skógarmann, ok svá varð at vera. Fór Þóroddr þá yfir til Dala. Þá bjó á Breiðabólstað í Sökkólfsdal ekkja sú, er Geirlaug hét; hon hélt smalamann þann er sekr var orðinn um áverkamál; hann var frumvaxta piltungr. Þat frétti Þóroddr Snorrason ok reið á Breiðabólstað; hann spurði, hvar smalamaðr væri. Húsfreyja kvað hann vera hjá fé, — „eða hvat viltu honum?“ „Ek skal hafa líf hans,“ segir Þóroddr, „því at hann er sekr skógarmaðr.“ Hon svarar: „Þat er þér engi frami, at drepa hann, veslinginn, slíkr ofgarpr, sem þú þykkist vera. Mun ek vísa þér til meira þrekvirkis, ef þér er mikill hugr á at reyna

þik." „Hvert er þat?" segir hann. Hon svarar: „Hér upp í fjallinu liggr Grettir Ásmundarson; fást þú við hann, þat er meir við þitt hœfi." Þóroddr tók vel máli þessu — „ok skal svá vera." Keyrði hann þá hestinn sporum ok reið upp eftir dalnum. Ok er hann kom upp á hæðirnar fyrir neðan Austrá, sá hann, hvar var ljósbleikr hestr með söðli. Hann sá þar ok mikinn mann með vápnum ok sneri þegar til móts við hann. Grettir heilsaði honum ok spurði, hverr hann væri. Þóroddr nefndi sik ok mælti: „Hví spyrr þú mik eigi heldr at erendum mínum en nafni?" „Því," sagði Grettir, „at þau ein munu vera, at lítt mun til koma; eða ertu sonr Snorra goða?" „Svá er ok víst," sagði Þóroddr, „en þó skal nú reyna, hvárr okkarr meira má." „Auðvitat er þat," sagði Grettir, „eða hefir þú eigi frétt þat, at ek hefi orðit lítil heillaþúfa um at þreifa flestum mönnum?" „Veit ek þat," segir Þóroddr, „en þó skal nú nökkut til vága;" — ok brá sverði ok sótti at Gretti með ákefð. En hann hlífði sér með skildi, en ekki bar hann vápn á Þórodd, ok fór svá um stund; ekki varð hann sárr. Grettir mælti þá: „Látum vit af þessum leik, því at engan sigr muntu fá í okkrum viðskiftum." Þóroddr hjó þá sem óðast. Gretti leiddist við hann at fást. Þreif hann til Þórodds ok setti hann niðr hjá sér ok mælti: „Alls á ek kosti við

þik at gera, þat sem ek vil; ok ekki hræðumst ek at þú verðir mér at bana; en hræðumst ek hærukarlinn Snorra goða, föður þinn, ok ráð hans; þau hafa flestum á kné komit. Ok skyldir þú ætla þér þat, er þú gætir orkat; en ekki er þat barnafœri, at berjast við mik.“ En er Þóroddr sá, at hann kom engu fram, sefaðist hann heldr, ok skildu þeir við þat. Reið Þóroddr heim í Tungu, ok sagði föður sínum sameign þeira Grettis. Snorri goði brosti við ok mælti: „Margr er dulinn at sér; ok varð yðvarr mikill mannamunr; þú hjótt upp á hann, en hann mátti gera við þik, hvat er hann vildi. En þó gerði Grettir vitrlega, er hann drap þik eigi, því at ek munda eigi nent hafa, at þín væri óhefnt; skal ek heldr leggja honum til liðs, ef ek verð við staddr hans mál.“ Fanst þat mjök á Snorra, at honum þótti Grettir vel hafa gert við Þórodd, ok var jafnan vinr hans síðan í tillögum sínum.

69. Grettir reið norðr til Bjargs litlu síðar, en þeir Þóroddr skildu, ok dvaldist þar enn um stundar sakir. Þá gerðist svá mikit bragð at myrkfælni hans, at hann þorði hvergi at fara, þegar er rökkva tók.] Móðir hans bauð honum þar at vera, en kvaðst þó sjá, at þat mundi honum eigi duga, fyrir þann skuld, at hann átti sökótt um alt landit. Grettir kvað hana engar ónáðir

af sér skyldu hafa, — „en eigi mun ek þat lengr til lífs mér vinna,“ segir hann, „at vera einn saman.“ Illugi bróðir hans var þá fimtán vetra gamall ok allra manna gervilegastr; hann var hjá viðtali þeira. Grettir sagði móður sinni, hvat Guðmundr enn ríki hafði ráðit honum, ok lézt mundu leita, ef kostr væri at kǫmast í Drangey, en þó kvaðst hann eigi þar vera mega, nema hann fengi einhvern dygðarmann at vera hjá sér. Þá mælti Illugi: „Ek mun fara með þér, bróðir, en eigi veit ek, at þér sé fylgd í mér, utan þat, at trúr mun ek þér vera, ok eigi renna frá þér, meðan þú stendr uppi, ok gerr veit ek, hvat um þik líðr, ef ek fylgi þér.“ Grettir svarar: „Þú ert svá manna, at mér er mest gleði at, ok ef móður minni væri eigi í móti skapi, vilda ek gjarna, at þú fœrir með mér.“ Ásdís mælti þá: „Er svá nú komit, at ek sé, at tvennum vandræðum gengir; ek þykkjumst eigi Illuga missa mega, en ek veit, at svá mikil atkvæði eru at um hagi Grettis, at hann verðr eitthvert ór at ráða; en þó at mér þykki mikit fyrir at sjá á bak ykkr báðum sonum mínum, þá vil ek þat þó til vinna, ef Grettir væri þá nær en áðr.“ Illugi varð glaðr við þetta, því at hann hugði gott til at fara með Gretti. Hon fekk þeim lausafé mikit. Bjuggust þeir þá til ferðar. Leiddi Ásdís þá frá garði; ok áðr en þau skildu, mælti hon svá:

„Nú fari þit þar synir mínir tveir ok mun ykkarr samdauði verða tregastr; ok má engi renna undan því, sem honum er skapat. Mun ek hvárigan ykkarn sjá sinni síðan. Látið nú eitt yfir ykkr ganga, en eigi veit ek, hverja heill þit sœkið þangat í Drangey, en þar munu þit beinin bera; ok margir munu fyrirmuna ykkr þarvistar. Sjái þit vel fyrir svikum; en vápnbitnir munu þit verða, en undarlega hafa mér draumar gengit. Gætið ykkar vel við gerningum; fátt er rammara, en forneskjan.“ En er hon hafði þetta mælt, grét hon mjök. Þá mælti Grettir: „Grát þú eigi, móðir; þat skal sagt, at þú hafir sonu átt, en eigi dœtr, ef vit erum með vápnum sóttir, ok lif vel ok heil.“ Eftir þat skildu þau. Þeir fóru nú norðr um sveitir ok hittu frændr sína. Dvöldust svá á haust fram til vetrar. Þá sneru þeir til Skagafjarðar ok fóru norðr Vatnsskarð ok svá til Reykjaskarðs ok svá ofan Sæmundarhlíð ok svá á Langholt. Þeir kómu til Glaumbœjar at áliðnum degi. Grettir hafði kastat hetti sínum á öxl sér; svá gekk hann jafnan úti, hvárt sem var betra eða verra. Þaðan fóru þeir, ok er þeir kómu skamt á veg, kom maðr til móts við þá, höfuðmikill, hár ok mjór, ok illa klæddr. Hann heilsaði þeim, ok spurðu hvárir aðra at nafni. Þeir sögðu til sín, en hann nefndist Þorbjörn. Hann var einhleypr maðr ok nenti ekki at vinna, ok skrumaði mikit, ok var

hent at honum gaman mikit [eða dáruskapr] af sumum mönnum. Hann gerði sér við þá dælt ok sagði mart ofan ór heraði frá bygðarlagsmönnum. Gretti þótti gaman mikit at honum. Hann spurði, hvárt þeir þættist eigi þurfa þess manns, er starfaði fyrir þeim; — „vilda ek gjarna fara með ykkr," segir hann. Svá fekk hann um talat, at þeir létu hann fylgja sér. Var fjúkanda mjök ok kalt. En með því, at þessi maðr var umfangsmikill ok enn mesti gárungr, átti hann kenningarnafn ok var kallaðr glaumr. „Mikit fanst þeim um í Glaumbœ, er þú gekt þar heim hettulauss í þvílíku illviðri," sagði Glaumr, „hvárt þú mundir því hraustari, sem þú vart ókulvísari; en hér váru bóndasynir tveir, afburðarmenn allmiklir, ok kvaddi sauðamaðr þá til fjár með sér, ok þóttust varla geta klætt sik fyrir kulda." Grettir mælti: „Sá ek einn ungan mann inni í durum, ok dró þar á sik vöttu sína, en annarr gekk á milli fjóss ok haugs, ok mun ek hvárigan þeira hræðast." Eftir þat fóru þeir ofan til Reynines, ok váru þar um nóttina. Þaðan fóru þeir út á ströndina til þess bœjar, er at Reykjum hét. Þar bjó sá maðr, er Þorvaldr hét, ok var góðr bóndi. Bað Grettir hann ásjá ok sagði honum fyriræetlan sína, at hann vildi komast út í Drangey. Bóndi sagði, at Skagfirðingum mundi þat þykkja engi vinsending ok taldist undan. Grettir tók þá fésjóð,

er móðir hans hafði gefit honum ok fekk bónda. Hann varð léttbrýnn við féit ok fekk til húskarla sína þrjá at flytja þá um náttina í tunglsljósi. Frá Reykjum er skemst til eyjarinnar, ok er þat vika sjóvar. En er þeir kómu í eyna, þótti Gretti þar gott um at litast, því at hon var grasi vaxin en sjábrött, svá at hvergi mátti upp komast, nema þar sem stigarnir váru. Ok ef upp var dreginn enn efri stiginn, þá var enskis manns fœrleikr at komast á eyna. Þar var þá ok fuglberg mikit á sumrum. Þar var þá áttatigi sauða í eynni, er bœndr áttu. Þat váru mest hrútar ok ær, er þeir ætluðu til skurðar. Settist Grettir þar nú um kyrt. [Þá hafði hann fimtán vetr eða sextán í sekt verit, at því sem Sturla Þórðarson hefir sagt].

70. Þá er Grettir kom í Drangey, váru þessir heraðshöfðingjar í Skagafirði: Hjalti bjó at Hofi í Hjaltadal, sonr Þórðar Hjaltasonar, Þórðarsonar skálps. Hjalti var höfðingi ok göfugmenni mikit ok vinsæll. Þorbjörn öngull hét bróðir hans. Hann var mikill maðr ok sterkr, ok harðfengr ok ódæll. Þórðr faðir þeira hafði kvángast í elli sinni ok var sú kona ekki móðir þeira brœðra. Hon var illa til stjúpbarna sinna ok verst til Þorbjarnar, því at hann var illfengr ok ófyrirleitinn. Þat var eitt sinn, at Þorbjörn öngull sat at tafli; þá gekk stjúpmóðir hans hjá ok sá, at hann tefldi hnettafl; þat var stórt

halatafl. Henni þótti hann óþrifinn, ok kastaði at honum nökkurum orðum, en hann svaraði illa. Hon greip þá upp töfluna ok setti halann á kinnbein Þorbirni, ok hljóp af í augat, svá at úti lá á kinninni. Hann hljóp upp, ok þreif til hennar óþyrmilega, svá at hon lagðist í rekkju af ok af því dó hon síðan ok sögðu menn, at hon hefði verit ólétt. Síðan varð hann mestr óeirðarmaðr. Tók hann þá við fé sínu ok bjó fyrst í Viðvík. Halldórr Þorgeirs sonr, Þórðarsonar frá Höfða, bjó at Hofi á Höfðaströnd. Hann átti Þórdísi Þórðardóttur, systur þeira brœðra, Hjalta ok Þorbjarnar önguls. Halldórr var gildr bóndi ok ríkr at fé. Björn hét maðr, er bjó at Haganesi í Fljótum; hann var vinr Halldórs at Hofi. Þessir veittust at hverju máli. Tungu-Steinn hét maðr, er bjó á Steinsstöðum; hann var Bjarnarson, Ófeigssonar þunnskeggs, Kráku-Hreiðarssonar, þess er Eiríkr í Guðdölum gaf tunguna niðr frá Skálamýri. Steinn var frægr maðr. Eiríkr hét maðr, sonr Hólmgöngu-Starra, Eiríkssonar ór Guðdölum, Hróaldssonar, Geirmundarsonar örðigskeggja; hann bjó at Hofi í Guðdölum. Þessir váru allir virðingamenn miklir. Brœðr tveir bjuggu þar, sem heitir at Breiðá í Sléttahlíð, ok hét Þórðr hvárrtveggi. Þeir váru rammir at afli ok þó gæfir menn. Þeir áttu allir part í Drangey. Svá segja menn, at eigi ætti færri menn í eyjunni, en

tuttugu, ok vildi engi sinn part öðrum selja. Þórðarsynir áttu mest í, því at þeir váru ríkastir.

71. Nú líðr fram at sólhvörfum. Þá bjuggust bœndr at sœkja slátrfé sitt í eyna. Þeir skipuðu skútu ok fekk hverr mann fyrir sik, en sumir tvá. En er þeir kómu nær eyjunni, sá þeir þar menn á ferli. Þat þótti þeim undarlegt ok gátu þess til, at nökkurir menn mundu hafa brotit þar skip sitt ok komizt þar á land. Reru nú þar at, sem stigarnir váru, en hinir, sem fyrir váru, drógu upp stigana. Þá þótti bóndum undarlega við bregða, ok kölluðu á þá ok spurðu, hverir þar væri fyrir. Grettir nefndi sik ok svá sína félaga. Bœndr spurðu, hverr hann flutti út í eyna. Grettir svarar: „Sá flutti mik, sem farit átti ok hendrnar hafði ok meiri var minn vinr, en yðarr vinr.“ Bœndr svöruðu: „Lát oss ná fé váru ok far til lands með oss, ok haf frjálst þat, sem þú hefir niðr lagt af fé váru.“ Grettir svarar: „Vel er þat boðit, en þó munu nú hvárir hafa þat, sem fengit hafa. Ok er þat skjótt at segja yðr, at heðan ferr ek eigi, nema ek sé dauðr um dreginn; ekki læt ek laust þat, sem ek hefi höndum á komit.“ Nú þögnuðu bœndr, ok þótti mikill vágestr kominn í Drangey. Buðu þeir honum nú marga kosti, bæði með fégjöfum ok fögrum heitum, en Grettir neitti öllu ok fóru bœndr á brott við svá búit ok

undu illa við sinn hlut. Sögðu þeir heraðsmönnum, hverr vargr var kominn í eyna. [Þetta kom mjök á þá óvara ok þótti eigi hœgt til atgerða. Áttu þeir um þetta at tala um vetrinn, ok gátu eigi ráð til sét, at koma Gretti ór eyjunni.

72. [Líðr nú þar til, er menn fara til Hegranessþings um várit. Kom fjölmenni mikit ór öllum heruðum, þeim sem menn áttu þangat at sœkja. Sátu menn þar lengi um várit bæði yfir málum ok gleði, því at þá var mart gleðimanna í heruðum. En er Grettir spurði, at alþýða manna var farin til þingsins, hafði hann gert ráð við vini sína, því at hann átti ávalt gott við þá, sem næstir honum váru, ok sparði ekki við þá, þat sem han fekk til. Hann sagði, at hann vildi fara til lands til atdrátta. En þeir Illugi ok Glaumr skyldu eftir vera. Óráðlegt þótti Illuga þetta vera, en lét þó svá vera, sem Grettir vildi. Hann bað þá geyma stigans, ok sagði þeim þar á liggja. Eftir þat fór hann á land ok aflaði þat, sem hann þóttist þurfa. Hann duldist nú, hvar sem hann kom ok varði engan, at hann mundi á land kominn. Nú spurði hann af þinginu, at þar var gleði mikil. Var Gretti forvitni á at koma til þingsins, ok tekr fornan búning, heldr vándan, ok kemr svá á þingit, at menn gengu frá lögréttu heim til búða. Þá töluðu til sumir menn ungir, at veðr væri gott ok fagrt, ok nú sé

gott at hafa glímur ok skemtun. Þeir kváðu þat allráðlegt. Fóru menn þá ok settust niðr fram frá búðunum. Gengu þeir Þórðarsynir mest fyrir skemtun. Þorbjörn öngull var uppvöðslumikill ok ruddi fast til gleði. Varð hverr til at fara, sem hann vildi. Tók hann í herðar hverjum manni ok hnykti fram á völlinn. Nú glímdu fyrst þeir, sem ósterkastir váru ok þá hverr at öðrum, ok gerðist af þessu gleði mikil. En er flestir höfðu glímt, nema þeir, sem sterkastir váru, áttu bœndr um at tala, hverr til mundi verða, at taka á öðrum hvárum þeira Þórðanna, er fyrr váru nefndir; en þar varð engi til. Þeir gengu þá fyrir ýmsa menn ok buðu sik fram. En því firr fór, sem nær kallaði. Þorbjörn öngull litast þá um ok sá, hvar maðr sat, mikill vexti, ok sá óglögt í andlit honum. Þorbjörn þreif til hans ok kipti honum fast. Hann sat kyrr ok bifaðist hvergi. Þá mælti Þorbjörn: „Engi hefir setit jafnfast fyrir mér í dag sem þú; eða hverr er þessi maðr?“ Hann svarar: „Gestr heiti ek.“ Þorbjörn mælti: „Þú munt vilja skemta nökkuru ok ertu aufúsugestr.“ Hann svarar: „Skjótt þykki mér mart skipast kunna ok mun ek eigi hlaupa í leik með yðr, en mér er alt ókunnigt fyrir.“ Töluðu þá margir, at hann væri góðs fyrir verðr, ef hann vildi skemta mönnum nökkuru, ókunnr maðr. Hann spurði, hvers þeir beiddi hann. Þeir báðu

hann glíma við einhvern. Hann kvaðst niðr hafa lagt at rjá — „en gaman þótti mér at því um skeið.“ En er hann afneitti eigi með öllu, báðu þeir hann því meir. Hann mælti: „Ef yðr þykkir undir um, at ek sé dreginn, þá munu þér þat til vinna, at handsala mér grið hér á þinginu, ok þar til sem ek kem til heimilis míns.“ Þá þutu upp allir ok kváðust þat gjarna vilja. Hafr hér sá maðr, er mest fýsti, at þessum manni væri grið gefin. Hann var Þórarinsson, Hrafnssonar, Þórðarsonar knapps, er land hafði numit upp frá Stíflu í Fljótum til Tunguár. Hann bjó á Knappsstöðum ok var orðamaðr mikill. Hann sagði fyrir griðum með mikilli röksemd, ok er þetta upphaf á:

„Hér set ek grið,“ segir hann, „allra manna á millum, einkanlega þessum sama Gest til nefndum, er hér sitr, ok at undirskildum öllum goðorðsmönnum ok gildum bœndum, ok allrar alþýðu vígra manna ok vápnfærra, ok allir aðrir heraðsmenn í Hegranessþingi, eða hvaðan, sem hverir eru at komnir, nefndra manna eða ónefndra, handsölum grið ok fullan frið kvámumanni enum ókunna, er Gestr nefnist, til gamans, glímu ok gleði allrar, til hérvistar ok heimferðar, hvárt er hann þarf á legi eða landi at fari eða flutningi. Skal hann hafa grið í öllum stöðum, nefndum ok ónefndum, svá lengi sem hann þarf til heillar heimkvámu, at höldnum trygðum. Set

ek þessi grið fyrir oss ok vára frændr, vini ok venzlamenn, svá konur sem karla, þýjar ok þræla, sveina ok sjálfráða menn. Sé sá griðníðingr, er griðin rýfr eða trygðum spillir, rækr ok rekinn frá guði ok góðum mönnum ór himinríki, ok frá öllum helgum mönnum, ok hvergi hœfr manna í milli, ok svá frá öllum út flæmdr, sem víðast varga reka, eða kristnir menn kirkjur sœkja, heiðnir menn hof blóta, eldr brennr, jörð grœr, mælt barn móður kallar, ok móðir mög fœðir, aldir elda kynda, skip skríðr, skildir blíka, sól skínn, snæ leggr, Finnr skríðr, fura vex, valr flýgr várlangan dag, ok standi honum beinn byrr undir báða vængi, himinn hverfr, heimr er bygðr, ok vindr veitir vötn til sævar, karlar korni sá; hann skal firrast kirkjur ok kristna menn, heiðna hölda, hús ok hella, heim hvern, nema helvíti. Nú skulu vér vera sáttir ok sammála hverr við annan í huga góðum, hvárt sem vér finnumst á fjalli eða fjöru, skipi eða skíði, jörðu eða jökli, í hafi eða á hestbaki, svá sem vin sinn í vatni finni, eða bróður sinn á braut finni, jafnsáttir hverr við annan, sem sonr við föður, eða faðir við son, í samförum öllum. Nú leggjum vér hendr saman, ok allir vér, ok höldum vel griðin ok öll orð töluð í trygðum þessum, at vitni guðs ok góðra manna, ok allra þeira, er orð mín heyra, eða nökkurir eru nær staddir."

Tóku þá margir til orða, at mikit var um mælt. Gestr mælti þá: „Vel hefir þú um mælt ok sagt, ef þér spillið eigi um síðar; skal nú ekki dvelja, þat sem ek hefi til fram at láta.“ Eftir þat kastaði hann kuflinum ok því næst öllum bolklæðum. Þá leit hverr til annars, ok brá vá fyrir grön. Þóttust þeir kenna, at þetta var Grettir Ásmundarson, því at hann var ólíkr öðrum mönnum fyrir vaxtar sakir ok þrekleika, ok þögnuðu nú allir, en Hafr þóttist ósvinnr orðinn. Gengu nú tveir ok tveir saman af heraðsmönnum, ok ámælti hverr öðrum, en þeim mest, er fyrir griðunum hafði sagt. Þá mælti Grettir: „Gerið greiðlegt fyrir mér, hvat yðr býr í skapi; því at eigi sit ek lengi klæðlauss; eigið þér miklu meira í hættu en ek, hvárt þér haldið grið yður eða eigi.“ Þeir svöruðu fá ok settust niðr. Þórðarsynir ok Halldórr mágr þeira tóku nú tal með sér. Vildu sumir halda griðin, en sumir eigi. Hnippaði hverr kolli at öðrum. Grettir kvað vísu:

(62) Dulizk hefr margr í morgin
menja runn við kunnan;
renna víst á runna
ranns ímu tvær grímur.
Skotit mun heldr fyr hölda
hvassorða leikborði;
öld bilar orð at halda;
alt dró slafr af Hafri.

Þá mælti Tungu-Steinn: „Þykki þér svá

vera, Grettir; eða hvat munu þeir af ráða, höfðingjarnir? En satt er þat, at þú ert afbragðsmaðr fyrir hreysti sakir, eða sér þú eigi, at hverr kjár nefinu at öðrum?“ Grettir kvað þá vísu:

(63) Heldu Hlakkar tjalda
hefjendr saman nefjum,
Hildar veggs ok hjoggusk
hreggNirðir til skeggjum;
ok geðstrangir gengu
(griða tóku at iðrask)
Sváfnis látrs í sveitir
sviftendr, es mik kendu.

Þá mælti Hjalti Þórðarson: „Ekki skal svá vera,“ segir hann; „halda skulu vér grið vár, þó at vár hafi orðit hyggindismunr. Vil ek eigi, at menn hafi þat til eftirdœma, at vér sjálfir höfum gengit á grið þau, sem vér höfum sett ok seld. Skal Grettir fara liðugr þangat sem hann vill, ok hafa grið til þess, er hann kemr aftr ór þessari ferð. Eru þá úti þessi trygðamál, hvat sem í gerist með oss.“ Allir þökkuðu honum fyrir, ok þótti hann höfðinglega gera, slíkar sakir sem til váru. Þorbjörn öngull varð hljóðr við. Var þá talat til, at annarhvárr þeira Þórðanna mundi taka á Gretti, en hann bað þá ráða. Nú gekk annarr fram þeira brœðra. Grettir stóð fyrir réttr, en hinn hljóp at honum sem snarast, ok gekk Grettir hvergi ór sporum. Grett-

ir seildist aftr yfir bak Þórði, ok tók svá í brœkrnar, ok kipti upp fótunum, ok kastaði honum aftr yfir hõfuð sér, svá at hann kom at herðum niðr, ok varð þat allmikit fall. Þá mæltu menn, at þeir skyldu fara til báðir brœðrnir senn, ok svá var gert. Þá urðu allmiklar sviftingar ok máttu ýmsir betr, en þó hafði Grettir ávalt annanhvárn undir, en ýmsir fóru á kné eða slyðrur fyrir öðrum. Svá tókust þeir fast á, at hvervetna var blátt ok blóðrisa. Öllum þótti at þessu en mesta skemtun. Ok er þeir hættu, þökkuðu allir þeim fyrir glímuna. Ok var þat dómr þeira, er hjá sátu, at þeir væri eigi sterkari tveir en Grettir einn, en hvárr þeira hafði tveggja manna megin, þeira sem gildir váru. Þeir váru svá jafnsterkir, at hvárrgi bar af öðrum, ef þeir reyndu með sér. Grettir var ekki lengi á þinginu. Bœndr báðu hann gefa upp eyna, en hann neitti því, ok gátu bœndr ekki at gert. Grettir fór aftr til Drangeyjar, ok tók Illugi feginsamlega við honum. Settust þeir um kyrt. Sagði Grettir þeim nú frá ferðum sínum. Leið nú fram á sumarit. Öllum þótti Skagfirðingar mikinn drengskap sýnt hafa, hversu vel þeir heldu grið sín, ok má af slíku marka, hverir dygðarmenn þá váru, slíkar sakir, sem Grettir hafði gert við þá.] Bœndr þeir, sem óríkari váru, töluðu með sér, at þeim væri lítit gagn at eiga lítinn part í Drang-

ey, ok buðu nú at selja Þórðarsonum. En Hjalti kvaðst eigi kaupa vilja. En bœndr skildu þat til, at sá, er kaupa vildi, skyldi annathvárt drepa Gretti, eða koma honum brott. Þorbjörn öngull kvaðst eigi spara at bindast fyrir um atför við Gretti, ef þeir vildi gefa honum fé til. Hjalti bróðir hans lagði af við hann sinn part í eyjunni, því at Þorbjörn var þeira harðfengari [ok óvinsæll]. Svá gerðu þá fleiri bœndr. Fekk Þorbjörn öngull þá mikinn hlut eyjarinnar með lítlu verði; en hann bazt undir, at koma Gretti á brottu.

73. At áliðnu sumri fór Þorbjörn öngull með alskipaða skútu til Drangeyjar, en þeir Grettir gengu fram á bjargit. Töluðust þeir þá við. Bað Þorbjörn Gretti gera fyrir orð sín, at fara ór eyjunni. Grettir kvað þess enga ván. Þorbjörn mælti: „Vera má, at ek mega gera þér þvílíkt liðsinni, þótt þú gerðir þetta. En nú hafa bœndr margir lagt upp við mik, þat er þeir hafa átt í eyjunni.“ Grettir svarar: „Nú kvattu þat upp, at ek em ráðinn til at ganga heðan aldri, er þú sagðist eiga mestan hlut eyjarinnar. Er þat vel, þó at vit deilim kálit. En þat var satt, at mér þótti erfitt, at hafa alla Skagfirðinga í móti mér, en hér er hvárrgi til sparandi, því at vit munum ekki kafna í vinsældum manna; máttu vel af leggja ferðir þínar hingat, því at alt er um gert fyrir

mér.“ „Sinnar stundar bíðr hvat,“ sagði Þorbjörn, „ok muntu ills bíða.“ „Hætt mun á þat verða,“ sagði Grettir. Ok skildu við svá búit. Fór Þorbjörn heim aftr.

74. Svá er sagt, at þá er Grettir hafði tvá vetr verit í Drangey, þá höfðu þeir skorit flest alt sauðfé, þat sem þar hafði verit, en einn hrút létu þeir lifa, svá at getit sé. Hann var höșmögóttr at lit ok hyrndr mjők. At honum gerðu þeir mikit gaman, því at hann var svá spakr, at hann stóð fyrir úti ok rann eftir þeim, þar sem þeir gengu. Hann gekk heim til skála á kveldin, ok gneri hornum sínum við hurðina. Gott þótti þeim í eyjunni, því at þar var gott til matar fyrir fugls sakir ok eggja, en til eldiviðar var þar hnepst at afla; ok lét Grettir jafnan þrælinn kanna reka, ok rak þar oft kefli, ok bar hann þau heim til elda. Ekki þurftu þeir brœðr at starfa, utan at fara í bjarg, þá er þeim líkaði. Þrællinn tók at letjast mjök á starfanum. Gerðist hann nú möglunarsamr ok ógeymnari en verit hafði. Hann skyldi geyma um eld hverja nótt; ok bauð Grettir mikinn varnað á því, því at skip var ekki hjá þeim. — Nú bar svá til, at eldr sloknaði fyrir þeim á einni nótt. Þá varð Grettir styggr við, ok kvað þat maklegt, að Glaumr væri hýddr. En hann, þrællinn, sagði illa ævi sína, at liggja hér í útlegð, en vera hraktr ok barðr, ef nökkut mistœkist. Grett-

ir spurði Illuga, hvat þá væri til ráða. En hann kvaðst eigi annat sjá, en þeir mundu þar verða at bíða til þess, er skip bæri at. Grettir sagði, at þeim var blint til þess at ætla; — „mun ek heldr hætta til, hvárt ek komumst til lands.“ „Mikit þykki mér þat,“ segir Illugi, „því at vit erum upp gefnir, ef þér verðr nökkut.“ „Eigi mun ek á sundi drukna,“ sagði Grettir; „en þó mun ek verr trúa þrælnum heðan frá, svá mikit sem oss lá hér við.“ [Þat var vika sævar, sem skemst var til lands ór eyjunni].

75. Býst Grettir nú til sunds ok hafði söluváðarkufl, ok gyrðr í brœkr; hann lét fitja saman fingrna. Veðr var gott. Hann fór at áliðnum degi ór eyjunni. Allóvænlegt þótti Illuga um hans ferð. Grettir lagðist nú inn á fjörðinn, ok var straumr með honum, en kyrt með öllu. Hann sótti fast sundit ok kom inn til Reykjaness, þá er sett var sólu. Hann gekk til bœjar at Reykjum ok fór í laug um nóttina ok fór síðan í stofu. Þar var mjök heitt, því at eldr hafði verit um kveldit, ok var lítt rokin stofan. Hann var móðr mjök ok sofnaði fast. Lá hann þar alt á dag fram. En er á leið morgininn, stóðu heimamenn upp ok kómu konur tvær í stofu fyrst. Þat var griðkona ok dóttir bónda. Grettir var við svefn, ok höfðu fötin svarfazt af honum ofan á gólfit. Þær sá, hvar maðr lá, ok kendu hann. Þá mælti

griðkona: „Svá vil ek heil, systir, hér er kominn Grettir Ásmundarson, ok þykkir mér raunar skammrifjamikill vera, ok liggr berr. En þat þykki mér fádœmi, hversu lítt hann er vaxinn niðr, ok ferr þetta eigi eftir gildleika hans öðrum.“ Bóndadóttir svarar: „Hví berr þér svá mart á góma? ok ertu eigi meðalfífla, ok vertu hljóð.“ „Eigi má ek hljóð vera um þetta, sæl systirin,“ segir griðkona, „því at þessu hefða ek eigi trúat, þó at nökkurr hefði sagt mér.“ Fór hon yfir at honum ok gægðist, en stundum hljóp hon til bóndadóttur ok skeldi upp ok hló. Grettir heyrði, hvat hon sagði; ok er hon hljóp enn yfir á gólfit, greip hann til hennar ok kvað vísu:

(64) Váskeytt es far flásu,
fár kann sverð í hári
œskiruðr fyr öðrum
örveðrs séa görva.
Veðjak hins at hreðjar
hafit þeir an vér meiri,
þót eldraugar eigi
atgeira sín meiri.

Síðan svifti hann henni upp í pallinn, en bóndadóttir hljóp fram. [Þá kvað Grettir vísu:

(65) Sverðlitinn kvað sæta
(saumskorðu) mik orðinn;
Hrist gerir hreifa kvista
(hœlik) satt at mæla.

All-lengi má ungum
(eyleggjar bíð Freyja)
lágr í læra skógi,
lotu, laxi mér vaxa].

Griðka œpti hástöfum, en svá skildu þau, at hon frýði eigi á Gretti um þat (er) lauk. Lítlu síðar stóð hann upp ok gekk til Þorvalds bónda ok sagði honum til vandkvæða sinna ok bað hann flytja sik út, ok gerði hann svá ok léði skip ok flutti hann út; ok þakkaði Grettir honum fyrir þenna drengskap. En er þat fréttist, at Grettir hafði lagzt viku sævar, þótti öllum frábærr frœknleikr hans bæði á sæ ok landi. Skagfirðingar ámæltu mjök Þorbirni öngli fyrir þat, er hann kom eigi Gretti brott ór Drangey, ok kváðust mundu aftr taka hverr sinn part. Honum þótti sér óhœgt um, ok bað þá vera góða í biðum.

76. Þetta sumar kom skip út í Gönguskarðsósi. Þar var sá maðr á skipi, er Hæringr hét. Hann var ungr maðr ok fœrr svá vel, at hann kleif hvert bjarg. Hann fór til vistar með Þorbirni öngli ok var þar fram á haust. Hann fýsti Þorbjörn mjök til at fara til Drangeyjar ok kvaðst vildu sjá, hvárt hon væri svá mikit bjarg, at hvergi mætti upp komast. Þorbjörn kvað hann eigi til enskis vinna skyldu, ef hann kœmist upp á eyna ok fengi veitt Gretti áverka eða drepit hann. Gerði hann þetta ágengilegt fyrir Hæringi. Ok eftir þetta fóru þeir til Drang-

eyjar ok skutu honum, austmanninum, upp í einhverjum stað; ok skyldi hann leynast at þeim, ef hann kœmist upp á eyna; en þeir lögðu at stiganum ok tóku tal við þá Gretti. Spurði Þorbjörn Gretti, hvárt hann ætlaði ekki ór eyjunni. Hann kveðst í engu jafnráðinn. „Mjök hefir þú á oss leikit," segir Þorbjörn, „nær sem vér fám þess hefnt, en eigi uggir þú mart at þér." Lengi áttust þeir þetta við, ok kom ekki ásamt með þeim. En frá Hæringi er þat at segja, at hann kleif aftr ok fram um bjargit ok fekk upp komizt í einhverjum stað, þar sem hvártki hefir farit maðr áðr né síðan. En er hann kom upp á bjargit, sér hann, hvar þeir brœðr váru ok horfðu baki við honum. Hugðist hann nú á skammri stundu at vinna bæði til fjár ok frægðar. Þá varði enskis um hans ferðir, því at þeir hugðu, at hvergi mætti upp komast nema þar, sem stigarnir váru. Grettir fekst við þá Þorbjörn, ok skorti þar eigi tygileg orð af hvárumtveggjum. Þá varð Illuga litit hjá sér, ok sá hann mann kominn mjök at þeim. Hann mælti þá: „Maðr er hér kominn at okkr með reidda öxi, ok sýnist mér heldr ófriðlega láta." „Snú þú í móti honum þá," segir Grettir, „en ek mun geyma stigans." Illugi réðst í móti Hæringi. Ok er austmaðrinn sá þat, sneri hann undan einhversstaðar eftir eyjunni. Illugi elti hann meðan ey-

in vanst. Ok þegar hann kom fram á bjargit, hljóp Hæringr þar ofan fyrir, ok brotnaði í honum hvert bein; lauk hans ævi svá. Þar heitir Hæringshlaup síðan, sem hann týndist. Illugi kom aftr ok spurði Grettir, hversu hann hefði við þenna skilit, er honum var ætlaðr. „Ekki vildi hann mér at hlíta," segir Illugi, „at sjá ráð fyrir sér; ok braut hann bekrann ofan fyrir bjargit, ok biði bœndr fyrir honum, sem hann sé dauðr." Ok er Öngull heyrði þat, bað hann þá brott leggja; — „hefi ek nú farit tvær ferðir til móts við Gretti. En ek mun fara í þriðja sinn, en ef ek verð þá enskis vísari, en nú, þykki mér meiri ván, at þeir megi sitja í Drangey fyrir mínum sökum. En þat ætla ek, at Grettir muni skemr sitja (hér) heðan af en hingat til." Nú fóru þeir heim. Þótti þessi ferð verri en en fyrri ok sat Grettir þenna vetr í Drangey, ok hittust þeir Þorbjörn ekki þann vetr. Á þessum vetri andaðist Skafti lögmaðr Þóroddsson. [Var Gretti þat skaði mikill, því at hann hafði heitit at ganga fyrir syknu hans, þegar Grettir hefði tuttugu vetr í sekt verit; en sjá var enn nítjándi sektar hans, er nú var frá sagt um hríð]. Um várit andaðist Snorri goði ok mart bar til tíðenda á þessum misserum, þat sem ekki kemr við þessa sögu.

77. [Þetta sumar á alþingi töluðu frændr Grettis mart um sekt hans, ok þótti sum-

um, sem hann hefði úti sekt sína, ef hann hefði nökkut ef enu tuttugasta ári, en þeir, sem sakir áttu við hann, vildu þat eigi ok kölluðu hann mart útlegðarverk gert hafa síðan, ok þótti sekt hans eiga at vera því lengr. Þá var nýr lögmaðr tekinn, Steinn Þorgestsson, Steinssonar mjöksiglanda, Þórissonar haustmyrkrs. Móðir Steins lögmanns var Arnóra, dóttir Þórðar gellis. Steinn var vitr maðr. Hann var þá beiddr órskurðar. En hann bað þá rannsaka, hvárt þat væri et tuttugasta sumar, síðan hann var sekr gerr, en þat varð svá. Þá gekk at Þórir ór Garði, ok leitaði at fœra í alla trega, þá er mætti, ok gat hann fundit, at Grettir hafði verit einn vetr út hér, svá (at) hann var ósekr; ok urðu þá nítján vetr, þeir sem hann hafði í sekt verit. Þá sagði lögsögumaðr, at engi skyldi lengr í sekt vera, en tuttugu vetr alls, þó at hann gerði útlegðarverk á þeim tímum, — „en fyrr mun ek engan ór sekt segja." Ok af þessu eyddist sykn at sinni. En þótti nú at vísu ganga, at hann mundi sykn vera á öðru sumri. Þetta líkaði illa Skagfirðingum, ef Grettir kœmist ór sektinni. Báðu nú Þorbjörn öngul gera annathvárt, leggja aftr eyna, eða drepa Gretti. En honum þótti vandi á höndum, því at hann sá eigi ráð til at vinna Gretti, en vildi þó halda eyjunni. Leitaði hann allra bragða við at stíga yfir Gretti, annathvárt

með harðfengi eða brögðum, eða á hvern hátt, er hann gæti þat gert].

78. Fóstru átti Þorbjörn öngull, er Þuríðr hét. Hon var mjök gömul ok til lítils fœr, at því er mönnum þótti. Hon hafði verit fjölkunnig mjök ok margkunnig mjök, þá er hon var ung, ok menn váru heiðnir. Nú þótti sem hon mundi öllu týnt hafa. En þó at kristni væri á landinu, þá váru þó margir gneistar heiðninnar eftir. Þat höfðu verit lög hér á landi, at eigi var bannat at blóta á laun eða fremja aðra forneskju; en varðaði fjörbaugssök, ef opinbert yrði. Nú fór svá mörgum, at gjörn var hönd á venju, ok þat varð tamast, sem í œskunni hafði numit. Ok svá sem Þorbjörn öngull var þrotinn at ráðagerðum, leitar hann þangat til trausts, sem flestum þótti ólíklegast, en þat var til fóstru sinnar, ok spurði, hvat þar væri til ráða at taka hjá henni. Hon svarar: „Nú þykki mér koma at því, sem mælt er, at 'margr ferr í geitarhús ullar at biðja'; en hvat munda ek síðr, en þykkjast fyrir heraðsmönnum öðrum, en vera til enskis maðr, þegar at nökkut reyndi til? Nú sé ek eigi, at mér mætti firr um fara en þér, þótt ek rísa varla ór rekkju. Ef þú vill mín ráð hafa, þá vil ek ráða, hversu með er farit.“ Hann játaði því, ok kvað hana sér lengi heilráða verit hafa. Leið nú fram at tvímánaði sumars. Þat var einn veðrdag góð-

an, at kerling mælti við Öngul: „Nú er kyrt veðr ok bjart; vil ek nú, at þú farir til Drangeyjar ok troðir illsakir við Gretti. Mun ek fara með yðr ok vita, hversu geymilega honum fara orð. Mun ek hafa eitthvað fyrir satt, ef ek sé þá, hversu heilladrjúgir þeir munu vera, ok mun ek þá mæla yfir þeim slíkum orðum, sem mér líkar.“ Öngull svarar: „Letjumst ek á ferðir til Drangeyjar, því at jafnan er mér verra í hug, þá er (ek) fer í brott þaðan, en þá (er) ek kem.“ Þá mælti kerling: „Eigi skal ek leggja til með þér, ef þú lætr mik engu ráða.“ „Eigi skal svá vera, fóstra mín,“ segir hann; „en svá hefi ek mælt, at ek vilda svá koma þar í þriðja sinni, at eitthvert skapaðist at með oss.“ „Hætta verðr á þat,“ segir kerling, „ok muntu mart erfiði verða fyrir at hafa, áðr Grettir er við jörðu lagðr; ok oft mun þér ósýnt um þykkja, hverr þinn hluti verðr, ok þungt muntu af fá um þat er lýkr; en þó ertu svá undir bundinn, at eitthvert verðr ór at ráða.“ Eftir þat lætr Þorbjörn öngull setja fram teinæring ok sté þar á við tólfta mann. Kerling var í ferð með þeim. Tóku þeir róðrarleiði út til Drangeyjar. Ok er þeir brœðr sá þat, gengu þeir fram at stiganum ok tóku þeir enn at tala um mál sín, ok sagði Þorbjörn, at hann var enn kominn at vitja þeira mála, ef Grettir vildi á brott fara, ok kvaðst enn leggja í léttan

stað um fémissu ok þarvist, ef þeir skildi slysalaust. Grettir kvaðst engi miðlunarmál á því gera, at fara þaðan, — „hefi ek þetta oft sagt, ok þarf þetta eigi við mik at tala," segir hann. „Munu þér þat at gera, sem þér vilið, en hér mun ek bíða þess, sem at höndum kemr." Nú þóttist Þorbjörn sjá, at hans erendi varð ekki at sinni, ok mælti: „Vita þóttumst ek, við hverja heljarmenn at hér er um at eiga; ok þat er líkast, at líði nökkurr dagr, áðr ek kem hér oftar." „Eigi tel ek þat með skaða mínum, þótt þú komir hér aldri," segir Grettir. Kerling lá aftr í skut, ok váru borin at henni klæði. Hon hrœrðist þá ok mælti: „Þessir menn munu vera hraustir ok hamingjulausir; verðr yðvar mikill mannamunr: Þú býðr þeim marga kosti góða, en þeir neita öllum; ok er fátt vísara til ills, en kunna eigi gott at þiggja. Nú mæli ek þat um við þik, Grettir, at þú sér heillum horfinn, allri gift ok gæfu, ok allri vörn ok vizku, æ því meir, sem þú lifir lengr. Vænti ek, at þú eigir hér færi gleðidaga heðan frá en hingat til." Ok er Grettir heyrði þetta, brá honum mjök við ok mælti hann: „Hvat fjánda er á skipinu með þeim?" Illugi svarar: „Þat hygg ek, at sé kerlingin, fóstra Þorbjarnar." „Fussum þeiri gerningavætti," segir Grettir, „ok var þar eigi ens verra eftir ván; ok við engi orð hefir mér meir brugðit, en þessi, er hon

mælti; ok þat veit ek, at af henni ok henn-
ar fjölkyngi leiðir mér nökkut ilt. Skal hon ok eitthvert til minnis hafa, er hon hefir okkr heimsótt" — ok þreif upp stein stundarmikinn ok kastaði ofan á skipit, ok kom á fatahrúguna. Þat var þó lengra steinkast, en Þorbjörn ætlaði, at nökkurr maðr mundi kasta. Við þat kom upp skrækr mikill. Hafði steinninn komit á þjólegg kerlingar, svá at í sundr gekk. Þá mælti Illugi: „Eigi vilda ek, at þú hefðir þetta gert." „Lasta þú eigi þetta," segir Grettir, „en þat uggir mik, at of lítit hafi á komit, því at eigi væri of goldit fyrir okkr báða, þó at ein kerling komi fyrir okkr." „Hvat mun hon koma fyrir okkr?" sagði Illugi, „ok lítit legst þá fyrir okkr." Þorbjörn fór nú heim, ok varð ekki af kveðjum, er þeir skildu. Hann mælti þá við kerlingu: „Nú fór sem mik varði, at þú mundir lítla sœmdarferð fara til eyjarinnar. Hefir þú fengit örkuml; en vér erum engri sœmd at nær en áðr, ok verðum at hafa bótalausa hverja svívirðing ofan á aðra." Hon svarar: „Þetta mun upphaf óheilla þeira; ok get ek, at heðan af fari þeim heldr síganda. Kvíði ek eigi því, ef ek lifi, at ek geta eigi hefnt þessa atviks, sem mér hefir gert verit." „Hugstigin þykki mér þú vera, fóstra," sagði Þorbjörn. Nú kómu þau heim; ok lagðist kerling í rekkju ok lá nær mánuð. Þá var saman runninn leggrinn (er

verr var). Tók hon þá á fœtr at fœrast. Mikinn hlátr gerðu menn at ferðum þeira Þorbjarnar ok kerlingar; ok þótti nú oft áleikr í viðskiftum þeira Grettis [þat fyrst á várþingi um griðasöluna,] en í annat sinn þá er Hæringr týndist, ok nú et þriðja sinni, er þjóleggr kerlingar brotnaði; ok varð hér ekki í móti leikit. Hafði Þorbjörn öngull mikla skaupraun af þessum orðum.

79. Nú líðr fram á haustit, þar til at váru þrjár vikur til vetrar. Þá beiddi kerling, at henni skyldi aka til sævar. Þorbjörn spurði, hvat hon vildi. „Lítit er erendit, en þó má vera,“ segir hon, „at þat væri fyrirboðan stœrra tíðenda.“ Nú er svá gert, sem hon beiddi. Ok er hon kom til strandar, haltraði hon fram með sænum, svá sem henni væri vísat til. Þar lá fyrir henni rótartré svá mikit, sem axlbyrðr. Hon leit á tréit ok bað þá snúa fyrir sér. Þat var sem sviðit ok gniðat öðrum megin. Hon lét telgja lítinn flatveg, þar (sem) gniðat var. Síðan tók hon kníf sinn ok reist rúnar á rótinni ok rauð í blóði sínu ok kvað yfir galdra. Hon gekk öfug andsœlis um tréit ok hafði þar yfir mörg römm ummæli. Eftir þat lætr hon hrinda trénu á sæ, ok mælti svá fyrir, at þat skyldi reka út til Drangeyjar, ok verði Gretti alt mein at. Þaðan fór hon heim í Viðvík. Eigi kvaðst Þorbjörn vita, til hvers þetta kœmi. Kerling kvað hann vita síðar

gerr. Vindr var utan eftir firði, ok hóf rót kerlingar í móti veðri, ok þótti fara eigi vánu seinna. Nú sat Grettir í Drangey, sem fyrr segir, ok þeir allir félagar, ok létu vel yfir sér. Annan dag eftir en kerling hafði tréit magnat, gengu þeir Grettir ofan fyrir bjargit ok leituðu at eldiviði. En er þeir kómu vestr um eyna, fundu þeir rótartré rekit upp. Þá mælti Illugi: „Þetta er mikill eldiviðr, frændi, ok berum heim." Grettir spyrndi við fœti sínum (ok mælti): „Ilt tré ok af illum sent"; ok kastaði út á sæ, ok bað hann Illuga at varast at bera þat heim — „því at þat er sent okkr til óheilla." Eftir þat fóru þeir til skála ok gátu eigi um þetta fyrir þrælnum. Annan dag fundu þeir tréit, ok var þá nær stigunum en enn fyrra dag; rak Grettir þat á sæ út ok kvað þat aldri skyldu heim bera. Leið nú af sú nótt. Þá kom á hvast veðr með vætu; ok nentu þeir ekki at hafa sik úti ok báðu Glaum leita eldiviðar. Hann varð illa við ok kvaðst kvaldr, er hann skyldi kveljast úti í hverju illviðri. Hann fór ofan fyrir stigann ok fann þar rót kerlingar ok þóttist vel hafa gengit; þreif upp ok stritaði heim til skála ok kastaði niðr, ok varð af dykr mikill. Þat heyrði Grettir: „Aflat hefir Glaumr nökkurs, ok skal ek fara út ok sjá, hvat þat er." Ok tekr upp bolöxi ok gengr út. Glaumr mælti þá: „Fœr þú eigi verr í sundr, en ek hefi

heim fœrt." Gretti varð skapfátt við þrælinn ok tvíhendi öxina til rótarinnar, ok eigi geymdi hann, hvat tré þat var. Ok jafnskjótt sem öxin kom við tréit, snerist hon flöt ok stökk af trénu ok á fót Grettis enn hœgra fyrir ofan kné, ok svá at stóð í beini, ok var þat sár mikit. Þá leit hann á tréit ok mælti: „Sá varð nú drjúgari, er verr vildi; ok mun þetta eigi eitt saman fara. Er hér nú komit þat sama tré, sem ek hefi út kastat tvá daga. Hefir þik nú, Glaumr, hent tvau slys: þat annat, at þú slöktir eld várn, ok þat enn, er þú bart heim þetta óheillatré, en ef þik hendir et þriðja slys, þá verðr þat þinn bani ok várr allra." Þá tók Illugi ok batt um skeinu Grettis, ok blœddi lítt, ok svaf Grettir vel um nóttina, ok svá liðu þrjár nætr, at engi kom verkr í sárit, en er þeir leystu til, var skeinan saman hlaupin, svá at nálega var gróin. Illugi mælti þá: „Þat vil ek ætla, at þér verði ekki langt mein at þessu sári." „Vel væri þá," segir Grettir, „en undarlega hefir þetta til borit, at hverju sem verðr; en hinn veg segir mér hugr um."

80. Nú leggjast þeir niðr um kveldit. Ok er kom at miðri nótt, brauzt Grettir um fast. Illugi spurði, hví hann væri svá ókyrr. Grettir segir, at honum gerðist ilt í fœtinum, — „ok þœtti mér líkara, at nökkut litbrigði væri á." Kveiktu þeir þá ljós. Ok er

til var leyst, sýndist fótrinn blásinn ok kolblár, en sárit var hlaupit í sundr, ok miklu illilegra en í fyrstu. Þar fylgdi mikill verkr, svá at hann mátti hvergi kyrr þola, ok eigi kom honum svefn á auga. Þá mælti Grettir: „Svá skulu vér við búast, sem krankleiki þessi, sem ek hefi fengit, mun eigi til enskis gera, því at þetta eru gerningar, ok mun kerling ætla at hefna steinshöggsins.“ Illugi mælti þá: „Sagða ek þér, at eigi mundi gott fá af kerlingu þeiri.“ „Alt mun fyrir eitt koma,“ segir Grettir, ok kvað vísu(r fimm):

(66) Oft nam sköpum skifta
skjóma egg í rómu,
þás berserkjum birkis
böðharðum sjöt varðak.
Gims Hjarrandi handa
Hristar vörðr en misti;
Björn lét brátt ok Gunnarr
báðir líf ok náðir.

(67) Enn kom ek einu sinni
út á breiðri skútu
í Dyrhólmum; Darra
drengr háði rym lengi.
Bauð Torfi þá þýðum
þegn með stóru megni
þrautir þungra spjóta
þarflegr Vébrands arfi.

(68) Svá varð skildr frá skaldi
skeljeggr brimis eggja
meiðr, þót margir stœði
menn at vápna sennu,
svát ófœrr varð ára
endr af Grettis hendi
hlynr í hríðum benja;
hest gaf hann mér at lesti.

(69) Vítt frák Þorfinnr þœtti
þegn sterkr svaðilverka;
aldrs kvaðsk odd-börr skyldu,
Arnórs sonr, mér varna.
Ásræði brast eyði,
einlyndr þót mik fyndi
úti, orma setra,
einn, vask eigi at beinni.

(70) Gat ek fyr geira njótum
gætt, þvít treystak mætti
viðr umsátum ýta
aldrs, þat vas-a sjaldan.
Nú hefir gild með göldrum
gunnelda-bör unnit,
römm eru ráðin grimmu,
rein afgömul steina.

„Nú skulu vér vera varir um oss," sagði Grettir, „því at svá munu þau Þorbjörn öngull til ætla, at eigi skuli þetta eitt saman fara. Vil ek, Glaumr, at þú gætir stiga hvern dag heðan í frá, en dragir upp á kveldi, ok gerir þetta trúlega, sem mikit liggi við, en

ef þú svíkr okkr, þá mun þér skamt til ills.“ Glaumr hét góðu um þetta. Nú tók at harðna veðrátta, ok gerði landnyrðing mikinn með kulda. Grettir spurði hvert kveld, hvárt upp væri dreginn stiginn. Glaumr mælti: „Nú væri helzt manna ván mest; eða mun nökkurum svá mkill hugr á at ná lífi þínu, at þat vili til vinna, at drepa sjálfan sik? Því at þessi veðr eru langt um ófœr, ok lokit ætla ek nú garpskapnum enum mesta, er þér þykkir sem alt muni ykkr at bana.“ „Þú munt þik enn verr bera en hvárr okkarr,“ sagði Grettir, „til hvers sem taka þarf, en þó skaltu nú geyma stigans, þó at þú sér nauðigr.“ Ráku þeir hann út hvern morgin. Þoldi hann þat illa. Verkrinn tók at vaxa í skeinunni, svá at blés upp allan fótinn, ok lærit tók þá at grafa bæði uppi ok niðri, ok snerist um alt sárit, svá at Grettir gerðist banvænn. Sat Illugi yfir honum nótt ok dag, svá at hann gaf at engu öðru gaum. Var þá liðit af annarri viku síðan Grettir skeindi sik.

81. Þorbjörn öngull sat nú heima í Viðvík ok undi illa við, er hann gat eigi unnit Gretti. Ok þá er liðin var vel vika, síðan er kerling hafði magnat rótina, þá kemr (hon) at máli við Þorbjörn ok spurði, hvárt hann ætlaði ekki at vitja Grettis. Hann sagðist í engu jafnráðinn sem því, — „eða viltu finna

hann, fóstra?“ segir Þorbjörn. „Eigi mun ek finna hann,“ segir kerling, „en sent hefi ek honum kveðju mína, ok vænti ek þess, at komit hafi til hans. Ok þat þykki mér ráð, at þú bregðir við skjótt, ok farir fljótt til móts við hann, ellegar mun þér eigi auðit at sigra hann.“ Þorbjörn svarar: „Svá marga hrakför hefi ek þangat farit, at þangat kem ek eigi; er þat ok œrit eitt, at þau stórviðri ganga, at hvergi er fœrt, hver nauðsyn, sem á er.“ Hon svarar: „Allráðlauss ertu, er þú sér eigi brögð til þessa. Nú mun ek enn ráð þar til leggja. Far þú fyrst ok afla þér manna ok ríð út til Hofs til Halldórs mágs þíns ok tak þá ráð af honum. En ef ek ræð nökkuru um heilsufar Grettis, hvat má þá kalla örvænt, ef ek ráða vindblöku þeiri, er á leikr um stundir?“ Þorbirni þótti verða mega, at kerling sæi lengra fram en hann ætlaði, ok sendi þegar eftir mönnum upp í herað. Váru þar skjót svör, at engir þeir, sem upp höfðu gefit sinn part, vildu nökkurn létta undir leggja; kváðu, at Þorbjörn skyldi hafa bæði eyjarhlut ok atför við Gretti. Tungu-Steinn fekk honum fylgdarmenn sína tvá; Hjalti bróðir hans sendi honum þrjá menn, Eiríkr í Goðdölum sendi honum einn mann. Þá hafði hann heiman sex menn. Riðu þeir tólf ór Viðvík út til Hofs. Halldór bauð þeim þar at vera ok spurði at erendum. Þorbjörn sagði af .et ljósasta. Halldórr spurði, hverr þetta

hefði ráðit. Hann sagði, at fóstra hans fýsti hann mjök. „Þat mun eigi góðu reifa," sagði Halldórr, „því at hon er fjölkunnig, en þat er nú fyrirboðit." „Ekki má fyrir öllu sjá um þat," segir Þorbjörn, „en um skal nú lúka á einhvern hátt, ef ek má ráða; eða hversu skal ek fara þess, at ek komumst í eyna?" „Sjá þykkjumst ek þat," segir Halldórr, „at þú treystir einhverju, en eigi veit ek, hversu gott þat er.Nú ef þú vill áfram halda, þá far þú út í Haganes í Fljót til Bjarnar vinar míns; hann á skútu góða. Seg honum orð mín, at hann ljái þér skipit. Þaðan mun sigla mega inn til Drangeyjar. En ósýn lízt mér ferð yður, ef Grettir er ósjúkr ok heill. Viti þér þat ok víst: vinni þér hann eigi með drengskap, at nóga á hann eftirmálsmenn. Drepið eigi Illuga, ef þér megið annat; en sjá þykkumst ek, at eigi mun alt kristilegt í þessum ráðum." Nú fekk Halldórr þeim sex menn til ferðar. Hét einn Kárr, annarr Þorleifr, þriði Brandr. Eigi váru nefndir fleiri. En þaðan fóru þeir átján út í Fljót ok kómu í Haganes ok sögðu Birni orðsending Halldórs. Hann kvað þat skylt hans vegna, en sagðist ekki eiga Þorbirni vanlaunat; en honum sýndist þetta óraferð ok latti mjök. Ekki létust þeir aftr mundu hverfa; fóru þeir til sævar ok settu fram skipit, ok var þar reiðinn hjá í naustinu. Bjuggust þeir nú til siglingar. Öllum

sýndist þeim ófœrt, sem á landi stóðu. Nú vinda þeir á segl. Tók skipit skjótan skrið ok mikinn fram á fjörðinn. En svá sem þeir kómu aðallega fram á djúpit, hœgðist veðrit svá, at þeim þótti aldri of hvast. Kómu þeir um kveldit, er rökkvat var, inn til Drangeyjar.

82. Nú er frá því at segja, at Grettir var svá sjúkr, at hann mátti eigi á fœtr standa. Sat Illugi yfir honum, en Glaumr skyldi halda vörð. Hann hafði þá enn mörg orð í móti, ok kvað þeim svá þykkja, sem falla mundi fjör ór þeim, þó at ekki bæri til. Nú fór hann út ór skálanum ok allnauðigr. Ok er hann kom til stiganna, mæltist hann við einn saman, ok sagði nú, at hann skyldi eigi upp draga stigann. Tók hann nú at syfja mjök, ok lagðist niðr ok svaf allan daginn ok alt þar til, er Þorbjörn kom til eyjarinnar. Þeir sá nú, at stiginn var ekki upp dreginn. Þá mælti Þorbjörn: „Brugðit er nú lagi." segir hann, „ór því sem vant er, at engir eru menn á gangi, enda stendr stiginn þeira; má vera, at fleira beri til tíðenda í ferð várri, en vér hugðum fyrir öndverðu. Nú skulu vér flýta oss til skálans ok látum nú eigi áræðisskort verða. Vitum þat fyrir víst, ef þeir eru heilir, at vér munum þurfa, at hverr dugi sem bezt." Síðan gengu þeir upp á eyna ok lituðust um ok sá, hvar maðr lá skamt frá upp-

gangi ok hraut fast. Þorbjörn kendi Glaum ok gekk at honum ok rak sverðshjöltin við eyra honum ok bað mannfýluna vaka, — „ok sannlega er sá eigi vel staddr, er líf sitt á undir þínum trúnaði.“ Glaumr sér upp ok mælti: „Nú ætla þeir at láta sem vant er; eða þykkir ykkr ofmikit frelsi mitt, þó at ek liggja hér í kuldanum?“ Öngull mælti: „Ertu vitlauss, er þú skynjar ekki, at óvinir yðrir eru komnir ok munu drepa yðr alla.“ Þá mælti Glaumr ekki, en œpti upp, sem hann mátti, er hann kendi mennina. „Gerðu annathvárt,“ segir hann Öngull, „at þú þegir í stað, ok seg oss frá hýbýlum yðrum, ella drep ek þik.“ Þá þagði Glaumr, sem honum væri í vatn drepit. Þorbjörn mælti: „Eru þeir at skála, brœðr? eða hví eru þeir ekki á ferli?“ „Eigi er þat et hœgra,“ segir Glaumr, „því at Grettir er sjúkr, ok kominn at bana, en Illugi sitr yfir honum.“ Öngull spurði at heislufari hans, ok hvat til hefði borit; en síðan sagði Glaumr, hversu til hafði borit um skeinu Grettis. Þá hló Öngull ok mælti: „Satt er et fornkveðna, at 'langvinirnir rjúfast sízt'; ok hitt, at 'ilt er at eiga þræl at einkavin', þar sem þú ert, Glaumr, ok hefir þú skemmilega svikit þinn lánardróttin, þó at hann væri eigi góðr.“ Margir lögðu ilt til hans fyrir sína ódygð, ok lömdu hann nálega til bótleysis ok létu hann þar liggja; en þeir gengu heim til skálans, ok drápu

við hurðina stundarfast. Þá mælti Illugi: „Knýr hösmagi hurð, bróðir,“ segir hann. „Ok knýr heldr fast,“ sagði Grettir, „ok óþyrmilega.“ Ok í því brast sundr hurðin. Þá hljóp Illugi til vápna ok varði dyrnar, svá at þeir náðu eigi inngöngu. Sóttust þeir þá lengi, ok kómu þeir engu við nema spjótalögum, ok hjó Illugi öll þau af skafti. Ok er þeir sá, at þeir gátu ekki at gert, hlupu þeir upp á skálann ok rufu. Þá fœrðist Grettir á fœtr ok þreif spjót ok lagði út á milli viða. Þar varð fyrir Kárr, heimamaðr Halldórs frá Hofi, ok stóð þegar í gegnum hann. Öngull mælti, ok bað þá fara varlega ok geyma sín vel, — „því at vér megum sigra þá, ef vér geymum ráðs at.“ Rufu þeir nú um ásendana ok treystu síðan á ásinn. Þar til er hann brast í sundr. Grettir mátti eigi af knjánum rísa. Greip hann þá saxit Kársnaut. Í því hlupu þeir ofan í tóftina, ok varð nú hörð svipun með þeim. Grettir hjó með saxinu til Víkars, fylgdarmanns Hjalta Þórðarsonar, ok kom á öxlina vinstri, í því er hann hljóp í tóftina, ok sneið um þverar herðarnar, ok út undir ena hœgri höndina, ok tók þar sundr þvert manninn, ok steyptist búkrinn ofan á Gretti í tvá hluti. Gat hann þá ekki upp rétt saxit svá skjótt, sem hann vildi; ok í því lagði Þorbjörn öngull í milli herða honum, ok var þat mikit sár. Þá mælti Grettir: „Berr er hverr á

bakinu, nema sér bróður eigi.“ Illugi kastaði þá skildi yfir hann, ok varði hann svá rösklega, at allir menn ágættu vörn hans. Grettir mælti þá til Önguls: „Hverr vísaði yðr leið í eyna?“ Öngull mælti: „Kristr vísaði oss leið.“ „En ek get,“ sagði Grettir, „at en arma kerling, fóstra þín, hafi vísat þér, því at hennar ráðum muntu treyst hafa.“ „Fyrir eitt skal nú yðr koma,“ sagði Öngull, „hverjum sem vér höfum treyst.“ Þeir sóttu nú at fast; en Illugi varði þá báða alldrengilega; en Grettir var með öllu óvígr bæði af sárum ok sjúkleika. Þá bað Öngull, at þeir skyldu bera skjöldu at Illuga — „því at ek hefi engan fundit hans líka, eigi eldra mann.“ Þeir gerðu nú svá, ok þröngdu at honum með viðum ok vápnum, svá at hann kom engri vörn fyrir sik. Gátu þeir þá handtekit hann ok heldu honum. Hann hafði flestum veitt nökkura áverka, þeim sem í atsókninni váru, en drepit þrjá fylgdarmenn Önguls. Eftir þat gengu þeir at Gretti. Var hann þá fallinn áfram. Varð þá engi vörn af honum, því at hann var áðr kominn at bana af fótarsárinu; var lærit alt grafit upp at smáþörmum. Veittu þeir honum þá mörg sár, svá at lítt eða ekki blœddi. En er þeir hugðu, at hann mundi dauðr, þreif Öngull til saxins, ok kvað hann nógu lengi hafa borit þat. En Grettir hafði fast knept fingr at meðalkaflanum, ok varð ekki laust. Fóru

þeir þá til margir, ok gátu ekki at gert. Átta tóku þeir til, áðr en lauk, [ok fengu ekki at gert at heldr]. Þá mælti Öngull: „Hví skulu vér reka sparmælit við skógarmanninn? ok leggið niðr höndina við stokkinum." Ok er þat var gert, hjuggu þeir af honum höndina í úlfliðnum; þá réttust fingrnir ok losnuðu af meðalkaflanum. Þá tók Öngull saxit tveim höndum ok hjó í höfuð Gretti. Varð þat allmikit högg, svá at saxit stóðst eigi, ok brotnaði skarð í miðri egginni. Ok er þeir sá þat, spurðu þeir, hví hann spilti svá góðum grip. Öngull svarar: „Þá er auðkendara, ef at verðr spurt." Þeir sögðu þessa eigi þurfa, þar sem maðrinn var dauðr áðr. „At skal þó meira gera," segir Öngull. Hjó hann þá á háls Gretti tvau högg eða þrjú, áðr af tœki höfuðit. „Nú veit ek víst, at Grettir er dauðr, ok höfum vér mikinn garp at velli lagt," sagði Þorbjörn, „skulu vér nú hafa höfuðit með oss til lands, því at ek vil ekki missa þess fjár, sem lagt hefir verit til höfuðs honum; mega þeir þá eigi dyljast við, at ek hefi drepit Gretti." Þeir báðu hann ráða ok létu sér þó fátt um finnast, því at öllum þótti óprúðlega at unnit. Þá mælti Öngull við Illuga: „Mikill skaði er þat um svá röskvan mann, sem þú ert, er þik hefir hent sú óvizka, at ráðast til illvirkja með útlegðarmanni þessum ok verða fyrir þat dræpr ok ógildr." Illugi svarar: „Svá

framt veiztu þat, sem úti er alþingi í sumar, hverir útlægir verða. En eigi muntu né kerlingin, fóstra þín, dœma þessi mál, því at galdrar ykkrir ok forneskja hafa drepit Gretti, þó at þér bærið járn á hann dauðvána ok gerðið svá mikit níðingsverk ofan á fordæðuskap.“ Þá sagði Öngull: „Rösklega segir þú, en eigi mun svá vera. Vil ek sýna þat, at mér þykkir mannskaði í þér, ok mun ek gefa þér líf, ef þú vill vinna oss trúnaðareið, at hefna engum þeim, er í þessarri ferð hafa verit.“ Illugi mælti: „Þat þœtti mér umtalsmál, ef Grettir hefði mátt verja sik, ok hefði þér unnit hann með drengskap ok harðfengi. En nú er þess engi ván, at ek muna þat til lífs mér vinna, at vera slíkr ódrengr sem þú. Er þat skjótt af at segja, at engi skal yðr óþarfari en ek, ef ek lifi, því at seint mun fyrnast mér, hversu þér hafið unnit á Gretti; kýss ek miklu heldr at deyja.“ Þá átti Þorbjörn tal við förunauta sína, hvárt þeir skyldu láta Illuga lifa eða eigi. Þeir kváðu hann ráða skyldu atgerðum, því at hann hafði ráðit ferðinni. Öngull kvaðst eigi kunna at eiga þenna mann yfir höfði sér, er engum trygðum vildi heita þeim. Ok er Illugi vissi, at þeir ætluðu at höggva hann, þá hló hann ok mælti svá: „Nú réðu þér þat af, er mér var nær skapi.“ Leiddu þeir hann þá, er lýsti, austr á eyna, ok hjuggu hann þar, ok lofuðu allir hans

hreysti, ok þótti hann öllum ólíkr sínum jafnöldrum. Þeir dysjuðu þá brœðr báða þar í eyjunni, en tóku síðan höfuð Grettis ok báru með sér, ok alt þat, sem þar var fémætt í vápnum ok klæðum. Saxit góða lét Öngull ekki í skifti koma ok bar þat lengi síðan. Þeir höfðu Glaum með sér ok bar hann sik allilla. Veðr fell þegar um nóttina. Reru þeir til lands um morgininn. Fór Öngull þar á land, sem honum þótti gegnast, en sendi út skipit til Bjarnar. Ok er þeir kómu mjök inn til Óslands, þá tók Glaumr svá illa at bera sik, at þeir nentu eigi at fara með hann lengra ok drápu hann þar, ok grét hann hástöfum, áðr en hann var höggvinn. Öngull fór heim í Viðvík, ok þóttist vel hafa fram gengit í þessari ferð. Höfuð Grettis lögðu þeir í salt í útibúri því, er Grettisbúr var kallat, þar í Viðvík. Lá þat þar um vetrinn. Öngull var óþokkaðr mjök af þessum verkum, þegar at menn vissu, at Grettir hafði með gerningum unninn verit. Sat Öngull um kyrt fram yfir jól. Þá reið hann til móts við Þóri í Garði ok sagði honum af vígum þessum, ok þat með, at hann þóttist eiga fé þat, er lagt var til höfuðs Gretti. Þórir sagði, at hann mundi eigi dylja þess, at hann hefði ollat sektum Grettis; — „hefi ek ok oft fengit hart af honum; en ekki vilda ek þat til lífs hans vinna, at gera mik at ódáðamanni, sem þú hefir

gert. Mun ek síðr leggja þér fé, at mér sýnist þú ólífismaðr vera fyrir galdr ok fjölkyngi." Öngull svarar: „Meir ætla ek, at þér komi til féfesti ok vesalmenska, en at þú hirðir, með hverju at Grettir væri unninn." Þórir sagði, at skjótr væri vegr með þeim, at þeir skyldu bíða alþingis, ok hafa þat, er lögmanni sýndist réttast. Skildu þeir með því, at þar stóð á illu einu með Þóri ok Þorbirni öngli.

83. Frændum þeira Grettis ok Illuga líkaði stórilla, er þeir fréttu vígin, ok tóku svá, at Öngull hefði gert níðingsverk, at drepa dauðvána mann, ok í annarri grein um fjölkyngi. Sóttu þeir at enu vitrustu menn, ok mæltist illa fyrir mál Önguls. Hann reið nú vestr til Miðfjarðar, þá (er) fjórar vikur váru af sumri. Ok er fréttist til ferða hans, stefndi Ásdís at sér mönnum, ok váru þar margir hennar vinir, Gamli ok Glúmr mágar hennar, ok synir þeira, Skeggi, er skammhöndungr var kallaðr, ok Óspakr, er fyrr var getit. Ásdís var svá vinsæl, at allir Miðfirðingar snerust til liðs með henni, ok jafnvel þeir, sem áðr váru óvinir Grettis. Var þar enn fyrsti maðr Þóroddr drápustúfr, ok flestir Hrútfirðingar. Öngull kemr nú heim til Bjargs með tuttugu menn. Þeir höfðu höfuð Grettis með sér. Þá váru enn eigi komnir allir þeir, sem henni höfðu liði heitit. Þeir gengu inn í stofu með höfuðit ok

settu niðr á gólf. Húsfreyja var í stofu ok margir menn aðrir. Ekki varð at kveðjum við þá. Öngull kvað þá vísu:

(70) Fluttak upp ór eyju
ómett höfuð Grettis;
þann grætr nála-Nanna
nauðuleg hárrauðan.
Hér mátt gjalfrs á golfi
griðbíts höfuð líta
þat mun fagrslogs Fríði
fúna alt nema saltit.

Húsfreyja sat kyrr á meðan hann kvað vísuna; eftir þat kvað hon vísu:

(71) Mundut síðr en sauðir,
sýrgarpr fyrir dýri
(komit es norðr at njörðum
nýtt skaup) á sjá hlaupa,
ef styrviðir stœði
stála Frey í eyju
(verit hefik lofs um lýði
létt) ósjúkan Gretti.

Þá mæltu margir, at eigi væri undarlegt, þó at hon ætti hrausta sonu, svá hraust, sem hon var, þvílík skapraun sem henni var ger. Óspakr var úti ok átti tal við fylgdarmenn Önguls, þá sem eigi höfðu inn gengit, ok spurði at vígunum, en allir lofuðu mjök vörn Illuga. Þá sögðu þeir frá, hversu Grettir hafði haldit fast saxinu, þá er hann var dauðr; þat þótti mönnum undarlegt. Þá var sén margra manna reið vestan at. Váru

þar komnir margir vinir húsfreyju ok þeir Gamli ok Skeggi vestan frá Melum. Öngull hafði þar ætlat at hefja féránsdóm eftir Illuga, því at þeir kölluðu sér alt fé hans. En er fjölmennit kom, sá Öngull, at hann gat ekki at gert. Váru þeir enir áköfustu, Óspakr ok Gamli, ok vildu veita Öngli atgöngu. En þeir, sem vitrari váru, báðu þá hafa við ráð Þorvalds frænda síns ok annarra höfðingja ok sögðu, at því verr mundi mál Önguls fyrir mælast, sem fleiri vitrir menn sæti yfir. Varð þá svá á meðal gengit, at Öngull reið brott ok hafði með sér höfuð Grettis, því at hann ætlaði at hafa þat til alþingis. Reið hann nú heim ok þótti þunglega á horfast, því at flestir allir höfðingjar á landinu váru annathvárt skyldir eða mægðir við þá Gretti ok Illuga. Þetta sumar fekk Skeggi skammhöndungr dóttur Þórodds drápustúfs. Gekk Þóroddr þá at málum með frændum Grettis.

84. Nú riðu menn til alþingis. ok urðu færi liðveizlumenn Önguls, en hann ætlaði, því at málit mæltist illa fyrir. Þá spurði Halldórr, hvárt þeir skyldu hafa höfuð Grettis með sér til alþingis. Öngull lézt þat ætla at hafa. „Þat er óráðlegt,“ segir Halldórr, „því at nógu margir munu vera mótstöðumenn þínir, þó at þú gerir eigi slíkar áminningar til þess at vekja upp harma manna.“ Þá váru þeir komnir á veg ok ætluðu at

ríða Sand suðr. Öngull lét þá taka höfuðit ok grafa niðr í sandþúfu eina; þat er köll-uð Grettisþúfa. Á alþingi var fjölment, ok bar Öngull fram mál sín ok hrósaði mjök verkum sínum, at hann hafði drepit þann skógarmann, er gildastr hefði verit á land-inu, ok þóttist eiga fé þat, sem lagt var til höfuðs honum. En Þórir hafði enu sömu svör, sem fyrr váru sögð. Þá var lögmaðr beiddr órskurðar. Hann kvaðst heyra vilja, ef nökkurar gagnsakir kœmi þær í móti, er þar fyrir mætti Öngull missa sektarfjárins, ellegar mundi hann hafa slíkt, sem til höf-uðs honum var lagt. Þá kvaddi Þorvaldr Ásgeirsson til Skammhöndung at bera fram sökina, ok stefndi Þorbirni öngli annarri stefnu um galdr ok fjölkyngi þá, er Grett-ir mundi hafa bana af fengit, en annarri um þat, er þeir vágu at honum hálfdauðum manni, ok lét varða skóggang. Nú varð mik-ill sveitardráttr, ok urðu þeir fáir, sem sinn-uðu Þorbirni. Varð nú öðruvís en hann hugði, því at Þorvaldi ok Ísleifi mági hans þótti þat ólífisverk, at gera manni gerning-ar at bana. En með tillögum skynsamra manna, varð sú lykt á málum þessum, at Þorbjörn skyldi sigla samsumars ok koma aldri til Íslands, meðan þeir lifðu eftir, er mál áttu eftir Illuga ok Gretti. Var þá í lög tekit, at alla forneskjumenn gerðu þeir útlæga. Ok er hann sá, hverr hans kostr

mundi verða, hafði hann sik af þinginu, því at þá var búit, at frændr Grettis mundu at honum ganga. Fekk hann ok ekki af því fé, er til höfuðs Gretti var lagt, því at Steinn lögsögumaðr vildi eigi, at þat gyldist fyrir níðingsverk. Engu váru þeir menn bœttir, er fellu með Þorbirni í Drangey; skyldi þat vera jafnt ok víg Illuga. Líkaði þat þó frændum hans allilla. Riðu menn nú heim af þinginu, ok fellu niðr allar sakir þær, er menn höfðu á höndum Gretti. Skeggi, [sonr Gamla, en mágr Þórodds drápustúfs, en systurson Grettis,] fór norðr til Skagafjarðar með atgangi Þorvalds Ásgeirssonar ok Ísleifs mágs hans, [er síðan var biskup í Skálholti,] ok samþykki alls almúga, ok fekk sér skip ok fór til Drangeyjar, at sœkja lík þeira brœðra, Grettis ok Illuga, ok fœrðu út til Reykja á Reykjaströnd ok grófu þar at kirkju; [ok þat til marks, at Grettir liggr þar, at um daga Sturlunga, er kirkja var fœrð at Reykjum, váru grafin upp bein Grettis, ok þótti þeim geysistór ok mikil. Bein Illuga váru grafin síðan fyrir norðan kirkju], [en höfuð Grettis var grafit heima at Bjargi at kirkju]. Sat Ásdís húsfreyja at Bjargi ok var svá vinsæl, at aldri váru henni ónáðir gervar, [ok eigi heldr á meðan Grettir var í sekt]. Skeggi skammhöndungr tók við búi at Bjargi eftir Ásdísi ok var mikill maðr fyrir sér. Hans son var Gamli, faðir

Skeggja á Skarfsstöðum, ok Álfdísar, móður Odds munks. Margir menn eru frá honum komnir.

85. Þorbjörn öngull réðst í skip at Gásum, með alt þat, sem hann mátti með komast af fé sínu, en Hjalti bróðir hans tók við jörðum. Öngull fekk honum Drangey. Varð Hjalti síðan höfðingi mikill, ok er hans ekki getit lengr við þessa sögu. Öngull fór til Noregs ok lét enn mikit um sik. Þóttist hann mikit þrekvirki unnit hafa í drápi Grettis. Virðu ok margir svá, þeir sem ókunnigt var, hversu þat hafði til borit, en margir vissu, hversu frægr maðr Grettir hafði verit. Sagði hann þat eitt af viðskiftum þeira, sem honum var til frama, en lét hitt liggja niðri í sögunni, sem minnr var til frægðar. Þessi saga kom um haustit austr til Túnsbergs. Ok er Þorsteinn drómundr frétti vígin, varð hann mjök hljóðr við, því at honum var sagt, at Öngull væri mjök gildr ok harðfengr. Mintist Þorsteinn ummæla þeira, sem hann hafði, þá er þeir Grettir töluðust við endr fyrir löngu um handleggina. Þorsteinn helt nú fréttum til um ferðir Önguls. Váru þeir báðir í Noregi um vetrinn, ok var Þorbjörn norðr í landi, en Þorsteinn í Túnsbergi, ok hafði hvárrgi sét annan. En þó varð Öngull víss, at Grettir átti bróður í Noregi, ok þótti vansét við í ókunnu landi, ok því leitaði hann sér ráðs, hvert hann

skyldi á leita. Í þenna tíma fór mart Norðmanna út í Miklagarð ok gengu þar á mála. Af því þótti Þorbirni fýsilegt at fara þangat ok afla sér svá fjár ok frægðar, en hafa sik eigi í Norðrlöndum fyrir frændum Grettis. Bjó hann nú ferð sína ór Noregi ok fór út í lönd ok létti eigi, fyrr en hann kom út í Miklagarð, ok gekk þar á mála.

86. Þorsteinn drómundr var ríkr maðr ok hafði ena mestu virðing. Hann spurði nú, at Öngull var farinn ór landi ok út í Miklagarð. Brá hann skjótt við ok seldi frændum sínum eignir sínar í hendr; en hann réðst til ferðar ok leitaði eftir Öngli ok fór jafnan þar eftir, sem hann fór undan. Vissi Öngull ekki til hans ferða. Þorsteinn drómundr kom út í Miklagarð litlu síðar en Öngull ok vildi fyrir hvern mun drepa hann, en hvárrgi kendi annan. Nú vildu þeir koma sér í sveit með Væringjum, ok var því vel tekit, þegar þeir vissu, at þeir váru Norðmenn. Þá var Mikael katalak konungr yfir Miklagarði. Þorsteinn drómundr sat nú um Öngul, ef hann mætti at nökkuru kenna hann, ok gat þat eigi leikit fyrir fjölmenni. Lá hann þar jafnan vakandi ok undi lítt við sinn hag. Þóttist hann mikils hafa mist. Nú var þat þessu næst, at Væringjar áttu at fara í herför nökkura, at friða landit af hernaði. Ok áðr en þeir fóru heiman, var þat siðr þeira ok lög, at

eiga vápnaþing, ok enn gerðu þeir svá. Ok þá er vápnaþingit var sett, þá skyldu allir Væringjar þar koma, ok svá þeir, sem þá ætluðu at ráðast til ferðar með þeim, ok sýna vápn sín. Hér kómu þeir báðir, Þorsteinn ok Öngull. Bar Þorbjörn fyrr fram sín vápn. Hann hafði þá saxit Grettisnaut. En er hann sýndi þat, þá dáðust margir at, ok sögðu, at þat væri allgott vápn, ok kváðu þat mikil lýti á, at skarðit var í miðri egginni, ok spurðu hann, hvat til hefði borit. Öngull sagði þat frásagnarvert, — „því at þat er þessu næst segjanda, at út á Íslandi," segir hann, „at ek drap kappa þann, er Grettir hét enn sterki, er þar hefir mestr garpr verit ok fullhugi, því at hann gat engi unnit fyrr en ek kom til. Ok með því at mér varð auðit at vinna hann, þá bar ek af honum, en þó hafði hann mörg mín öfl. Hjó ek þá í hõfuð honum með saxinu, ok þá brotnaði skarð í egginni." Þeir sögðu, er næstir stóðu, at sá hefði verit harðr í haus, ok sýndi hverr öðrum. Af þessu þóttist Þorsteinn vita, hverr Öngull var; beiddist at sjá saxit sem aðrir. Lét Öngull þat til reiðu, því at flestir lofuðu hreysti hans ok framgöngu. Hann hugði, at þessi mundi svá gera. En hann vissi enga ván, at Þorsteinn væri þar eða frændi Grettis. Tók Drómundr nú við saxinu, ok jafnskjótt reiddi hann þat upp ok hjó til Önguls. Kom þat högg í hõf-

uðit ok varð svá mikit, at í jöxlum nam staðar. Fell Þorbjörn öngull dauðr til jarðar. Við þetta urðu menn mjök ókvæða. Greip gjaldkerinn staðarins þegar Þorstein ok spurði, fyrir hverja sök hann gerði slíkt óhœfuverk þar á heilögu þingi. Þorsteinn sagðist vera bróðir Grettis ens sterka, ok þat með, at hann hefði aldri hefndinni fram komit fyrr en þar. Ok þá tóku margir undir, at þetta væri várkunnarverk, þar sem Þorsteinn hefði rekizt svá langt út í heim at hefna hans. Ráðsmönnum staðarins þótti þetta líklegt; en fyrir því, at engi var sá þar, er kynni vitni um at bera með Þorsteini, þá váru þat lög þeira, at hverr sá, er mann dræpi, skyldi engu fyrir týna nema lífinu. [Fekk Þorsteinn skjótan dóm ok heldr harðan: hann skyldi setja í myrkvastofu í dýflizu eina ok bíða þar bana, ef engi leysti hann út með fé. En er Þorsteinn kom í dýflizuna, var þar maðr fyrir; sá hafði þar lengi verit, ok kominn at bana af vesöld. Þar var bæði fúlt ok kalt. Þorsteinn mælti við þenna mann: „Hversu þykkir þér ævi þín?“ Hinn svarar: „Harðla ill, því at mér vill engi við hjálpa, en ek á enga frændr at leysa mik.“ Þorsteinn mælti: „Mart er fyrir órráðum um slíkt, ok verum kátir, ok gerum okkr nökkut at gleði.“ Hinn kvað sér at engu gaman verða. „Þó skulu vit prófa,“ segir Þorsteinn. Tók hann

þá ok kvað kvæði. Hann var raddmaðr mikill, svá at varla fanst hans líki. Sparði hann nú ekki af. Almenningsstræti var skamt fram frá dýflizunni. Kvað Þorsteinn svá hátt, at gall í múrnum. Ok hinum, er áðr var hálfdauðr, þótti mikit gaman at vera. Lét hann svá ganga fram á kveldit.

87. Spes hét göfug garðshúsfreyja þar í staðnum, harðla rík ok stórættuð. Sigurðr hét bóndi hennar. Hann var auðigr, ok ættsmæri en hon. Hafði hon verit gefin honum til fjár. Ekki var ástríki mikit með þeim hjónum, ok þóttist hon næsta vargefin. Hon var stórlynd ok svarkr mikill. Svá bar til, at þá er Þorsteinn skemti um kveldit, at Spes gekk um strætit nær dýflizunni, at hon heyrði þangat rödd svá fagra, at hon kallaðist enga slíka heyrt hafa. Hon gekk með marga sveina, ok bað þá víkja þangat ok vita, hverr þessa ágætu rödd hefði. Þeir kölluðu nú ok spurðu, hverr þar væri svá harðlega spentr. Þorsteinn nefndi sik. Þá mælti Spes: „Ertu þvílíkr atgervismaðr á annat sem á kveðandi?“ Hann sagði lítit bragð at því. „Hvat hefir þú til saka?“ segir hon, „er þik skal kvelja hér til bana?“ Hann sagði, at hann hefði drepit mann ok hefnt bróður síns, — „en ek gat þat eigi með váttum sýnt,“ sagði Þorsteinn, „ok því var ek hér settr,“ sagði hann, „nema nökkurr vildi mik út leysa. En mér þykkir þess engi

ván, því at ek á hér engan skyldan mann.“ „Mikill mannskaði mun þat, ef þú ert drepinn. Eða var bróðir þinn slíkr frægðarmaðr, sá er þú hefndir?“ Hann sagði, at sá var meirr en hálfu gildari maðr. Hon spurði, hvat til merkja væri um þat. Þá kvað Þorsteinn vísu þessa:

(72) Eigi máttu átta
eggþings boðar, hringa
Grund, ór Grettis hendi
geðrakks koma saxi,
áðr hvardyggir hjoggu
herðendr fetils gerðar
axlarfót á ýti
unnblakks hugarrakkum.

„Mikil ágæti eru slíkt,“ sögðu þeir, er skildu vísuna. Ok sem hon vissi þetta, mælti hon svá: „Viltu þiggja líf at mér, ef kostr er?“ „Ek vil gjarna,“ sagði Þorsteinn, „ef þessi félagi minn er ok út leystr með mér, sem hér sitr; ella munu vit sitja hér báðir.“ Hon svarar: „Meira mannkaup ætla ek í þér sé en honum.“ „Svá sem þat er,“ sagði Þorsteinn, „þá munu vit fylgjast brott heðan annathvárt báðir eða hvárrgi okkarr.“ Hon gekk þá þangat sem Væringjar váru, ok beiddi útlausnar fyrir Þorstein, ok bauð fé til. Þeir váru þess fúsir. Fekk hon svá um gengit með vinsældum sínum ok ríkdómi, at þeir váru báðir út leystir. En þegar Þorsteinn komst ór dýflizunni, fór hann til móts við

Spes húsfreyju. Tók hon hann til sín ok helt hann á laun; en stundum var hann með Væringjum í herferðum, ok reyndist enn mesti fullhugi í öllum framgöngum.

88. Í þenna tíma var Haraldr Sigurðarson í Miklagarði, ok kom Þorsteinn sér í vináttu við hann. Þótti Þorsteinn nú mikilhœfr, því at Spes lét hann ekki fé skorta. Lögðust þau nú á hugi, Þorsteinn ok Spes. Fanst henni mikit um atgervi hans. Varð henni féskylmt mjök, því at hon helt sik mjök til vinsælda. Bóndi hennar þóttist ok finna, at hon tók sér háttaskifti, bæði í skaplyndi ok margri breytni ok einkanlega í fjárauðn. Saknaði hann bæði gulls ok gripa, er hurfu ór hennar geymslu. Ok eitthvert sinn talaði Sigurðr bóndi hennar við hana ok segir, at hon tœki undarlega breytni upp — „þú gefr eigi gaum at góðsi okkuru, ok sukkar því ýmsa vega; en svá er, sem ek sjái þik í svefni, ok viltu aldri vera þar stödd, sem ek em; nú veit ek fyrir víst, at eitthvert berr til.“ Hon svarar: „Ek sagða þér, ok svá frændr mínir, þá er vit kómum saman, at ek vilda vera sjálfráð ok frjáls allra þeira hluta, sem mér stœði vel at veita; ok af því spari ek ekki fé þitt; eða viltu nökkut aðra hluti við mik tala, þá sem mér megi blygð í verða?“ Hann svarar: „Eigi er mér þat grunlaust, at þú haldir einhvern þann mann, er þér þykkir betri en ek.“ „Eigi veit ek,“ segir hon, „at

mikit sé fyrir því, en þó vil ek ætla, at þú megir þat með engum sannendum segja; en eigi munu vit tvau ein við talast, ef þú berr þessa óvísu at mér." Hann lét nú falla niðr þetta tal at sinni. Þau Þorsteinn heldu fram enu sama, ok váru eigi viðsjál við orði vándra manna, því at hon treysti vizku ok vinsældum. Oft sátu þau á tali ok skemtu sér. Þat var eitt kveld, er þau sátu í einu lofti, þar sem váru gripir hennar. Hon bað Þorstein kveða nökkut, því at hon hugði bónda sitja við drykk, sem hann átti vanda til. Hon strengdi aftr dyrnar. Ok er hann hafði kveðit um stund, var brotizt á hurðina ok kallat, at upp skyldi láta. Var þar kominn bóndi með marga sveina. Húsfreyja hafði lokit upp einni stórri kistu ok sýnt Þorsteini gripi sína. En er hon kendi, hverr var, vildi hon ekki lúka upp dyrrnar. Hon talar við Þorstein: „Skjót er ráðagerð mín; hlaup hér niðr í kistuna ok lát hljótt um þik." Hann gerði svá. Hon rak lás fyrir kistuna ok settist þar upp á. Í því kom bóndi inn í loftit, ok höfðu þeir þá brotit upp loftit. Húsfreyja mælti: „Hví fari þér með svá miklu harki? eða fara ófriðarmenn eftir yðr?" Bóndi svarar: „Nú er vel, at þú gefr sjálf raun, hver þú ert; eða hvar er sá maðr, er mest rendi raustum áðan? get ek at þér þykki hann fagrhljóðari en ek." Hon mælti: „Engi er allheimskr, ef þegja má; ferr þér ok svá:

þú þykkist vera slœgr ok ætlar, at þú munir festa á mér lygi þína, en hér mun raun á. Nú ef þú hefir satt at mæla, þá tak þú hann, því at eigi mun hann hlaupa út um veggina eða ræfrit.“ Hann leitaði um húsit ok fann ekki. Hon mælti: „Hví tekr þú hann ekki nú, ef þú þykkist þó eftir vísu ganga?“ Hann þagnaði þá ok þóttist ekki vita, við hver brögð hann var kominn, ok frétti fylgdarmenn sína, hvárt þeim heyrðist eigi sem honum. En er þeir sá, at húsfreyju mislíkaði, varð ekki af vitnisburði þeira, ok sögðu, at jafnan heyrði eigi eftir því sem var. Gekk bóndi þá út ok þóttist vita sannendin, þó at hann fyndi eigi manninn. Lét hann þá af at forvitnast um húsfreyju ok hagi hennar langa stund. Annan tíma var þat enn miklu síðar, at þau Þorsteinn ok Spes sátu í fatabúri einu. Þar váru inni klæði bæði skorin ok óskorin, er þau bóndinn áttu. Sýndi hon Þorsteini marga dúka, ok röktu í sundr. Ok er þau varði minst, kom þar at þeim bóndinn með marga menn ok brutu upp loftit. En meðan þeir gerðu þat, rak hon klæðin ofan á Þorstein ok studdist við klæðahlaðann, er þeir kómu inn í húsit. „Hvárt muntu enn þræta?“ segir bóndi, „at hér væri maðr hjá þér? munu þeir menn vera hér nú, er sá ykkr bæði.“ Hon bað þá vera eigi svá óða — „mun yðr nú ekki bresta; en látið mik vera kyrra ok

skýfið mér hvergi.“ Þeir leituðu nú um húsit ok fundu ekki; gefa upp um síðir. Þá mælti húsfreyja: „Gott er þat jafnan, at gefa betri raun en margir ætla, ok var þess ván, at eigi mundu þér þat finna, sem ekki var til; eða viltu nú, bóndi, ganga við heimsku þinni, ok bera mik undan þessu illmæli?“ Hann mælti: „Síðr berr ek þik undan, at ek þykkjumst víst vita, at þú ert sönn at þessu, sem ek hefi á þik borit; skaltu ok verða þik við at hafa um þat mál, ef þú getr þat af þér fœrt.“ Hon kvað sér þat ekki í móti skapi. Eftir þetta var Þorsteinn með Væringjum jafnan, ok þat segja menn, at hann hafi leitat ráða undir Harald Sigurðarson, ok ætla menn, at þau hefði eigi svá ór ráðit, ef þau hefði eigi hans við notit ok hans vizku. Ok þá (er) fram liðu stundir, gerði Sigurðr bóndi orð á því, at hann mundi fara heiman at einhverjum erendum sínum. Ekki latti húsfreyja hann þess. Ok er bóndi var á brott, kom Þorsteinn til Spes, ok váru þau þá jafnan bæði saman. Svá var háttat í garði hennar, at hann var húsaðr fram yfir sæinn, ok váru þat nökkur hús, er særinn gekk upp undir. Þar sátu þau Spes ok Þorsteinn jafnan. Þar var lítill hlemmr í gólfinu, svá at engi vissi, nema þau tvau. Skyldi hann opinn standa, ef skjótt þyrfti til at taka. Nú er frá bónda at segja, at hann fór hvergi á brott, nema hann leyndist, ok vildi speja

um húsfreyju. Bar þat ok svá til, at þá er þau varði sízt á einu kveldi, ok þau sátu i sævarloftinu ok skemtu sér, at þar kom bóndinn at þeim óvörum með fjölda fólks, ok leiddi nú nökkura menn til gluggs, er á var á húsinu, ok bað þá sjá, hvárt eftir því væri, sem hann sagði. Allir sögðu, at hann hefði rétt talat, ok svá mundi fyrr hafa verit. Hlupu nú á loftit. Ok er þau heyrðu brakit, mælti hon til Þorsteins: „Hér verðr þú niðr at fara, hvat sem kostar. Ger mér vísbending, ef þú kemst fram undan húsunum.“ Hann kvað já við ok steypti sér niðr í gólfit, en húsfreyja spyrndi fœti sínum á hlemminn. Fell hann síðan aftr í lag, ok sá þá hvergi nývirki á gólfinu. Kom bóndi í loftit ok hans menn. Þeir fóru nú leitandi ok fundu ekki, sem ván var. Loftit var autt, svá at þar var engi hlutr inni, nema slétt gólfit ok pallar. Sat húsfreyja þar ok lék at fingrum sínum. Hon gaf sér fátt at þeim, ok lét sem hon ætti ekki um at vera. Nú þótti bónda öllu kýmilega, ok spurði fylgdarmenn sína, hvárt þeir hefði eigi sét manninn. Þeir kváðust fyrir víst hafa sét hann. Þá mælti húsfreyja: „Hér mun koma at því, sem mælt er, at 'þrisvar hefir alt orðit forðum'. Hefir þér ok svá farit, Sigurðr,“ sagði hon; „Þú hefir gert mér þrisvar ónáðir, at því sem mér þykkir; eða eru þér nú nökkuru

hygnari en fyrir öndverðu.“ „Ek var nú ekki einn til frásagnar,“ segir bóndi; „skaltu fyrir alt þat eiga undanfœrslu, því at ek vil með engu móti þessa svívirðing hafa óbœtta.“ „Ek ætla,“ segir húsfreyja, „at þú beiðir þess, er ek vil bjóða, því at mér þykkir allgott at fœrast undan þessum áburð; er hann svá á loft kominn, at mér verðr mikill vanmetnaðr í, ef ek hrind honum eigi af mér.“ „Einn veg skaltu þess synja,“ segir bóndi, „at þú hafir eigi gefit góðs mitt né gripi.“ Hon svarar: „Þann tíma, sem ek fœrumst undan, skal ek einn veg hrinda af mér öllum þeim greinum, sem þú hefir til mín at tala; en hygg at, hvar niðr skal koma; vil ek þegar nú á morgin fara fram fyrir biskup, ok nefni hann mér fulla undanfœrslu fyrir þenna áburð.“ Bóndi lét sér þetta nægja, ok gekk í brott með sína menn. Nú er frá Þorsteini at segja, at hann lagðist fram undan húsunum ok gekk upp þar, sem honum líkaði, ok tók sér eina skíðu með loganda eldi ok helt upp, svá at sjá mátti ór garði húsfreyju. Hon var löngum úti um kveldit ok um nóttina, því at hon vildi vita, ef Þorsteinn kœmi á land. Ok er hon sá eldinn, þóttist hon vita, at hann var á land kominn, því at þau höfðu þetta ráð gert með sér. Eftir um morgininn bauð Spes bónda sínum, at þau skyldu við talast fyrir biskupi um sín

mál; ok hann var þess albúinn. Koma þau nú fram fyrir hann; ok hefir bóndi enar sömu sakir við hana, sem fyrr var greint. Biskup spurði, hvárt hon hefði við þetta kend verit fyrr, en engi sagðist þat heyrt hafa. Þá spurði hann, með hverjum líkendum hann bæri þetta at henni. Hann leiddi þá fram menn, er sét höfðu, at hon sat í læstu húsi, ok þar einn maðr hjá henni. Ok á því sagði bóndinn sér grun, at sá maðr mundi glepja hana. Biskup sagði, at hon mátti vel fœrast undan þessum áburði, ef hon vildi. Hon kvað sér nú allvel líka — „trúi ek,“ sagði Spes, „at mér verði gott til eiðakvenna um þetta mál.“ Var henni nú nefndr eiðr ok ákveðinn dagr til, at fram skyldi koma. Fór hon eftir þat heim ok lét vel yfir sér. Fundust þau Þorsteinn ok Spes ok gerðu ráð sín.

89. Nú leið þar til er sá dagr kom, sem Spes skyldi vinna eiðinn; þá býðr hon til öllum sínum vinum ok frændum ok setti sik til með enum beztum klæðum, er hon átti. Margar dýrar konur gengu með henni. Þá váru á vátviðri mikil. Vegrinn var vátr ok ein veisa mikil yfir at fara, áðr en til kirkju kœmi. Ok svá sem Spes ok skari hennar kemr fram at veisunni, var þar fyrir fjölmenni mikit ok fjöldi fátœkra manna, er sér báðu ölmusu, því at þetta var almenn-

ingsstræti. Allir þóttust þeir skyldir vera at fagna henni, sem kunnu, ok báðu henni góðs fyrir þat, er hon hafði þeim oft vel við hjálpat. Þar var einn stafkarl milli annarra fátœkra manna, mikill vexti ok hafði sítt skegg. Kvendit nam staðar við fenit, því at hoffólkinu þótti fenit óhreint yfirferðar; ok svá sem þessi enn mikli stafkarl sá húsfreyjuna, at hon var betr búin en aðrar konur, mælti hann svá til hennar: „Góða húsfreyja," sagði hann, „haf til lítillæti, at ek bera þik yfir fen þetta, því at vér erum skyldir til, stafkarlar, at þjóna þér, þat sem vér kunnum." „Hvat muntu vel bera mik," sagði hon, „er þú getr eigi borit sjálfan þik?" „Þó væri þér lítillætisraun," segir hann, „ok má ek eigi bjóða betr en ek hefi til, ok mun þér til alls betr takast, at þú hafir eigi metnað við fátœkan mann." „Vit þat fyrir víst," segir hon, „berir þú mik eigi vel, þá verðr þér þat til húðláts." „Feginn vil ek hætta á þat," sagði hann, ok fœrðist á fœtr út á díkit. Hon lét sem hon hugði allilt til, at hann bæri hana, en þó fór hon á bak honum. Stumraði hann allseint ok gekk við tvær hœkjur. Ok er hann kemr á mitt fenit, reiðir hann á ýmsar hliðar. Hon bað hann herða sik — „ok skaltu aldri verri för farit hafa en þá, ef þú fellir mik hér í niðr." Leitar nú veslingr áfram ok fœrist nú í aukana;

kostar alls kapps við ok kemst allnær landinu, ok þá drepr hann fœti ok rýkr áfram, svá at hann kastar henni upp á bakkann, en fell sjálfr í díkit upp undir hendr. Ok í því hann liggr þanninn, grípr hann til hennar, húsfrúinnar, ok festi hvergi á klæðunum; tekr hann þá hendi upp á kné henni ok alt á lærit bert. Hon spratt upp ok bannaði, sagði, at jafnan hlytist ilt af vándum förumönnum — „ok væri þat maklegt, at þú lægir lamdr, ef mér þœtti eigi skömm í því sakir vesaldar þinnar.“ Hann mælti þá: „Missæl er þjóðin; ek þóttumst gera til góðs við þik, ok hugða ek til ölmusu af þér, en ek hefi af þér heitingar ok hrakning, en ekki til gagns;“ ok lét sem honum kœmi í alt skap. Þótti mörgum hann aumlegr, en hon kvað hann vera enn mesta bragðakarl. En er margir báðu fyrir hann, tekr hon til pungs síns, ok váru þar í margir gullpeningar. Hon hristir niðr peningana ok mælti: „Haf þat nú, karl; aldri mun þat gott, at þú hafir eigi fult fyrir þat, er ek hefi hrakit þik, enda er nú við skilizt eftir því, sem þú vant til.“ Hann tíndi upp gullit ok þakkaði henni fyrir vel gert. Gekk Spes til kirkju, ok var þar fjölmenni mikit fyrir. Gekk Sigurðr at með kappi ok bað hana fœra sik undan áburði þeim, sem hann hefði á hana borit. Hon svarar: „Ekki sinna ek þínum áburði; eða hvern

mann kallast þú hafa sét í húsi hjá mér? því at jafnan verðr til einhverr dugandi maðr at vera hjá mér, ok kalla ek þat blygðarlaust; en fyrir þat vil ek sverja, at engum manni hefi ek gull gefit ok af engum manni hefi ek saurgazt líkamlega, utan af bónda mínum ok þeim stafkarli, er tók sinni saurugri hendi á lær mér, er ek var borin yfir díkit í dag." Nú tóku margir undir, at þetta væri fullr eiðr, ok henni væri þat ekki mannlýti, þó at karl hefði fíflat á henni váveiflega. Hon sagði, at þat mætti telja, sem til væri. Eftir þetta sór hon svá fallinn eið, sem var greint. Mæltu þat margir, at hon mundi þat sanna, sem mælt er, at 'lítit skyldi í eiði ósært'. Hon kveðst þat ætla, at vitrum mönnum skyldi svá lítast, sem þetta væri eigi um grun gert. Þá töluðu til frændr hennar, at slíkt væri mikil skapraun burðugum konum, at hafa bótalausa þvílíka álygi; því at þat var dauðasök, ef kona varð opinber at því, at hon hóraðist undir bónda sinn. Spes beiddi þá biskup, at hann gerði skilnað þeira Sigurðar, því at hon sagðist eigi vilja þola álygi hans. Fluttu þetta frændr hennar. Varð þá svá með atgangi þeira ok býtingum, at þau váru skilin, ok Sigurðr fekk lítit af góðsinu; var hann gerr ór landi brott. Fór þar, sem víða eru dœmi til, at enir lægri verða at lúta. Gat hann ok engu fram komit, þó

at hann hefði rétt at mæla. Spes tók nú við öllum penningum þeira, ok þótti enn mesti kvenskörungr. Þá er menn hugðu at eiðstaf hennar, þótti mönnum sem grunr hefði í verit, ok ætluðu, at vitrir menn mundu hafa diktat fyrir henni þessi atkvæði. Gátu menn þá upp grafit, at sá stafkarl, sem hana hefði borit, var Þorsteinn drómundr, en þó fekk Sigurðr enga rétting þessa máls.

90. Þorsteinn drómundr var með Væringjum meðan mestr orðrómr lék á málum þessum. Virðist hann svá vel, at þar þótti varla þvílíkr atgervismaðr komit hafa, sem hann. Fekk hann af Haraldi Sigurðarsyni enn mesta heiðr, því at hann virði frændsemi við hann; ok hans ráðum hefir Þorsteinn fram farit, at því er menn ætla. Bráðlega eftir þat, er Sigurðr var ór landi rekinn hóf Þorsteinn bónorð við Spes. Tók hon því sœmilega, en veik þó til frænda sinna. Váru þá stefnur at áttar, ok kom þat ásamt með þeim, at hon mundi mestu fyrir ráða. Var þá keypt með þeim, ok urðu þeira samfarir góðar ok höfðu auð fjár. Þótti Þorsteinn mikill gæfumaðr, hversu hann hafði ór ráðit sínum vandræðum. Váru þau ásamt tvá vetr þar í Miklagarði. Eftir þat sagði Þorsteinn húsfreyju sinni, at hann vildi vitja eigna sinna aftr til Noregs. Hon sagði hann skyldu ráða. Seldi hann þá eignir þær, er

hann átti, ok höfðu þau of lausafjár. Réðust þau þá utan ór löndum með góðu föruneyti, ok fóru alla leið unz þau kómu í Noreg. Tóku frændr Þorsteins harðla vel við þeim báðum, ok sá þat brátt, at hon var ör ok stórlynd. Gerðist hon brátt harðla vinsæl. Áttu þau þrjú börn saman, ok sátu nú at eignum sínum ok undu vel sínu ráði. Þá var Magnús konungr enn góði yfir Noregi. Fór Þorsteinn skjótt á fund hans ok var þar vel tekinn, því at hann var mjök frægr orðinn af því, er hann hafði hefnt Grettis ens sterka. Vitu menn varla dœmi til, at nökkurs manns af Íslandi hafi hefnt verit í Miklagarði, annars en Grettis Ásmundarsonar. Svá er sagt, at Þorsteinn yrði hirðmaðr Magnúss konungs. Sat Þorsteinn um kyrt níu vetr, síðan hann kom í Noreg, ok þóttu þau enu mestu sœmdarmenn bæði. Þá kom utan ór Miklagarði Haraldr konungr Sigurðarson, ok gaf Magnús konungr honum hálfan Noreg við sik. Váru þá báðir konungar í Noregi um hríð. Eftir andlát Magnúss konungs undu margir lítt, þeir sem höfðu verit vinir hans, því at allir unnu honum; en mönnum varð vangætt til lyndis Haralds konungs, því at hann var harðr ok refsingasamr. Þorsteinn drómundr gerðist þá hnignandi, ok var þó enn hraustasti maðr. Þá var

liðit frá drápi Grettis Ásmundarsonar sextán vetr.

91. Þá eggjuðu margir Þorstein at fara á fund Haralds konungs ok gerast honum handgenginn, en hann tók ekki undir þat. Þá mælti Spes: „Þat vil ek, Þorsteinn," sagði hon, „at þú farir eigi á fund Haralds konungs, því at vit eigum öðrum konungi meira vangoldit, ok þarf fyrir því at hugsa. En vit gerumst nú gömul bæði ok af œskuskeiði, en okkr hefir gengit meir eftir ástundun, en kristilegum kenningum eða röksemdum réttinda. Nú veit ek at þessa okkra skuld megu hvárki leysa okkrir frændr né fémunir utan vit sjálf gjöldum skyld fyrir. Nú vil ek breyta ráðahag okkrum, ok fara ór landi ok á páfagarð, því at ek trúi, at svá má mitt mál leysast." Þorsteinn svarar: „Mér eru þessir hlutir jafnkunnigir sem þér, er nú talar þú. Er þat skylt, at þú ráðir þessu, er svá gegnir vel, er þú létt mik ráða, er miklu var óvænlegra stefnt, ok skal svá breyta í öllu sem þú segir fyrir." Þetta kom mjök á menn óvara. Nú var Þorsteinn tveim vetrum meir en hálfsjautugr, ok þó hraustr til allra athafna sinna. Bauð hann nú til sín öllum frændum sínum ok tengdamönnum, ok gerði bera fyrir þeim ráðastofnun sína. Tóku vitrir menn vel undir þat, ok þótti þó enn mesti

skaði at brottför þeira. Þorsteinn sagði eigi víst um aftrkómu sína — „vil ek nú þakka yðr öllum,“ segir hann, „hversu þér genguð um mitt góðs, meðan ek var ór landi næst. Nú vil ek biðja yðr, at þér takið við fé barna minna ok þeim sjálfum ok fœðið þau upp eftir því, sem yðvarr er manndómr, því at ek em svá til aldrs kominn, at jöfn ván er, hvárt ek kem aftr eða eigi, þótt ek lifa. Skulu þér svá fyrir öllu sjá, því sem ek á hér eftir, sem ek mun eigi aftr vitja til Noregs.“ Þá svöruðu menn, at mart væri gott til ráða, ef húsfreyja væri eftir til umsjár. Þá mælti hon: „Því fór ek utan ór löndum ok ór Miklagarði með Þorsteini, ok fyrirlét ek bæði frændr ok fé, at ek vilda, at eitt gengi yfir okkr bæði. Nú hefir mér hér gott þótt; en ekki slœgir mik hér til langvista í Noregi eða hér í Norðrlöndum, ef hann ferr á brott; hefir ok jafnan þokki með okkr verit, ok ekki at áskilnaði orðit. Nú munu vit bæði ásamt fara, því at okkr er kunnigast um þá hluti marga, er orðit hafa síðan vit fundumst.“ Ok er þau höfðu þenna veg á gert um hagi sína, þá bað Þorsteinn valinkunna menn skifta í sundr fénu í helminga. Tóku frændr Þorsteins þann helming, er börnin skyldu eiga, ok fœddust þau upp með föðurfrændum sínum, ok urðu síðan enir

mestu þroskamenn, ok er mikil ætt frá þeim komin þar í Víkinni. En Þorsteinn ok þau Spes skiftu í sundr sínum hlut fjárins, ok gáfu sumt til kirkna fyrir sál sinni, en sumt höfðu þau með sér. Réðust þau nú til Rómferðar, ok báðu margir vel fyrir þeim.

92. Fóru þau nú allan veg, þar til, er þau kómu til Rómaborgar. Svá sem þau kómu fram fyrir þann, er til þess var skipaðr, at heyra skriftamál manna, þá sögðu þau sannlega alt, hversu farit hafði, ok með hverjum klókskröpum þau höfðu sinn hjúskap bundit. Þau gáfu sik auðmjúklega undir þvílíkar skriftir sér til yfirbótar, sem hann vildi á þau leggja; en fyrir þann skuld, at þau höfðu sjálf orkazt hugar á, at bœta sína meinbugi án allri þröngvan ok hatri af kirkjunnar formönnum, þá var þeim létt um allar álögur, svá sem fremst mátti vera, en beðin með blíðu, at þau skipaði nú sem skynsamlegast fyrir sinni sál ok lifði hreinlega þaðan í frá at fenginni lausn allra sinna mála. Þóttu þau vel ok vitrlega farit hafa. Þá mælti Spes: „Nú þykkir mér vel farit hafa ok lyktast okkart mál; höfum vit nú eigi ógæfu saman átt eina. Kann vera, at heimskir menn dragi sér til eftirdœma okkra ena fyrri ævi; skulum vit nú gera þá endalykt okkars lífs, at góðum mönnum sé þar

eftir líkjanda. Nú skulu vit kaupa at þeim mönnum, sem hagir eru á steinsmíðar, at þeir geri sinn stein hváru okkru, ok mættim vit svá bœta þat, sem vit höfum brotit við guð." Nú lét Þorsteinn lagða verða penninga til steinsmíðar báðum þeim, ok þvílíks annars, sem þau þurftu, ok þau máttu eigi missa til viðrlífis. Ok at lyktaðri þessarri smíð, ok á viðrkvæmilegum tíma ok öllum hlutum tilbúnum, skildu þau sína stundlegu samvist at sjálfráði sínu, at þau mætti því heldr njótandi verða eilífrar samvistu annars heims. Settust þá í sinn stein hvárt þeira, ok lifðu svá langan tíma, sem guð vildi skipa, ok endu svá sína ævi. Hafa þat flestir menn sagt, at Þorsteinn drómundr ok hans kona Spes þykkja verit hafa enir mestu gæfumenn, ór því sem ráða var. En ekki hafa börn hans né afkvæmi til Íslands komit, svá at saga sé frá ger.

93. Hefir Sturla lögmaðr svá sagt, at engi sekr maðr þykkir honum jafnmikill fyrir sér hafa verit, sem Grettir enn sterki. Finnr hann til þess þrjár greinir: þá fyrst, at honum þykkir hann vitrastr verit hafa, því at hann hefir verit lengst í sekt einnhverr manna ok varð aldri unninn, meðan hann var heill; þá aðra, at hann var sterkastr á landinu sinna jafnaldra, ok meir lagðr til

at koma af aftrgöngum ok reimleikum en aðrir menn; sú en þriðja, at hans var hefnt út í Miklagarði, sem enskis annars íslenzks manns]; [ok þat með, hverr giftumaðr Þorsteinn drómundr varð á sínum efstum dögum]. Lýkr hér sögu Grettis Ásmundarsonar.

Vísnaskýringar.

---

1. **Önundr tréfótr:** Mér es-at[1] glatt síz[2] mœttum eldþrimu[3]; oss stóð geigr[4] af skjaldar galdrs gýgi[5], mart hremmir til snemma. Hykk[6], at flestum þegnum þykki lítit til mín koma; þat's oss mest einhlítt til yndismissu[7].

1. es-at = er eigi. — 2. síz = síðan (vér). — 3. eldþrima = orrusta. — 4. háski, tjón. — 5. Skjaldar galdrs gýgr = öx. — Réttara væri e. t. v. að lesa: *élþrimu* fyrir eldþrimu og taka saman: „skjaldar galdrs élþrimu (= orrustu); oss stóð geigr af gýgi.“ — Gýgr er að vísu tröllkonuheiti, en kemr einnig fyrir sem öxarheiti ókent og má því vel merkja öx. *Skjaldar galdrs élþrima* er viðkunnanlegri orrustukenning en *eldþrima*. — 6. hygg ek. — 7. yndismissa = gleðitjón, harmr.

2. **Víkingar:** Kviðlingr þessi er auðskilinn.

3. **Önundr tréfótr:** Seðu[1], hvárt sár þín blœða; sáttu mik nökkut hrökkva[2]? Einfœttr auðslöngvir[3] fekk enga skeinu af þér. Mörgum snerru Gjalpar brjót[4] er meirr lagit málskálp[5] en hyggjandi[6]; þegn es-at[7] þrekvandr í þrautir[8].

1. Seðu = sé þú, sjá þú. — 2. hrökkva undan, hopa. — 3. mannkenning, hér: *eg* (ɔ: Önundr). — 4. snerra = orrusta, bardagi; snerru gjálp = öx; öxar-brjótr: mannkenning. — 5. orðagjálfr. — 6. hyggindi, djúphyggja, vit. — 7. er eigi. — 8. þrekvandr í þrautir = vanr að drýgja dáð er á reynir.

4. **Önundr tréfótr:** Seggjum þóttak[1] fyrr hœfr at hrotta hreggvindi[2] — ok Súgandi[3], þá er hvast geirhríðar grand[4] gnúði. Nú verðr at stíga með einum fœti út á vit[5] Íslands; þvísa[6] skaldi sígr[7].

1. Mönnum þótti eg. — 2. hrotti = sverð; hrottahreggvindr = orrusta. — 3. Hallvarðr súgandi, félagi Önundar. — 4. geirhríðar grand = skæð orrusta. — 5. á vit = á fund, til þess að vitja. — 6. þessu. — 7. förlast.

5. **Önundr tréfótr:** Ævi gengr réttum[1] þessum fleinhvessanda[2] um fold ok ríki[3], en sæfarinn ranga fákr[4] rennr. Hefk[5] flýit lönd ok fjöld frænda, en hitt er nýjast: kaup[6] eru kröpp[7], ef hreppik Kaldbak, en létk[8] akra.

1. Ævin gengr skrykkjótt; *réttr*, það að vera á reki (fyrir straumi og stormi); að leggja skip í rétt = láta skipið reka („leggjast til drifs"). — 2. mk. — 3. um fold og ríki = að því er kemr til landeigna og ríkis. — 4. röng = boginn innviðr skips, „band" í skipi, (sbr. rengla, mjó, bogin stöng eða rá; „rengi" á reyðarhvölum mun hafa nafn sitt af því, að það er með bognum gárum, og líkist ytra borð þess röngum í skipi, þótt rengrnar sé að innanverðu í skipum, en rengis-gárarnir viti út á hvalfiskunum; þessa er því getið hér, að „rengi" er venjulega rangþýtt í íslenzkum orðabókum). Ranga-fákr = skip. — 5 Hefi ek. — 6. skifti. — 7. óhagkvæm, þung. — 8. ek lét, misti.

6. Fyrr lauguðu frægir rausnarmenn rítar frán-hvítinga[1] í ræfrhvössu ranni bensævar[2]. Nú rauð vómr[3] sá's vas víða tekinn frá sóma, bæði hlýr[4] benja-skóðs[5] í sýru af bleyði.

1. rít = skjöldr; skjaldar *frán-hvítingr*, ljómandi, blikandi bjart sverð. — 2. bensær = blóð; rann =

hús, heimkynni; rann blóðs — líkami; ræfrhvass = með hvössu ræfri, uppmjór; höfðinu líkt við ræfr (dr. F. J.). Dr. J. Þ. skýrir: *ræfrhvast rann bensævar* = *sár*. — 3. vómr, eldra vámr = vomr, lydda, bleyða. — 4. hlýr = kinnar. — 5. benjaskóð = vopn, öx. (*Ben* skylt: bani: *skóð* skylt: skaði).

7. Frák[1], at heldr yrði hörð[2] hervápn at Rifskerjum, þvít margir menn slyppir[3] lustu mest hvalklyppum[4] en malmgautar[5] hafa kastat mjök fast þveststyttum[6] móti. Oss lízt ímun[7] þessi óknyttin[8].

1. Frá ek, eg frétti. — 2. Þetta orð er hér haft í háði. — 3. vopnlausir. — 4. hvalklyppa (eða: hvalklyppi hvk.) — skorin stykki af hval. Páll Vídalín segir í Fornyrðum lögbókar, bls. 377: „hvalklippi eru kölluð enn á Vestfjörðum, það sama, sem aðrir kalla litlar þjósir.“ — 5. malmgautar = menn. — 6. þvest, eldra: þverst, nú framborið: þvest eða þvesti, = magra kjötið á hval, gagnstætt „spiki“ og „rengi.“ Þvest-slytti = kjötþjótta af hval. — Orð þetta (þve(r)st) er mjög rangþýtt í flestum orðabókum, nema „Gamalnorsk ordbok“ þeirra Hægstads og Torps: „det magre indre kjøtet paa kval,“ sem er hárrétt og hefir orðið einatt lifað í þeirri merking hér á landi. Í Hrímgerðarmálum 27. bregðr Atli Hrímgerði um það, að hún hafi legið fyrir skipum konungs í fjarðarmynni (í hvalslíki) og viljað bana mönnum hans: „*ef kœmit* (= kœmi eigi) *þér í þverst þvari.*“ Hér er *þverst* í venjulegri merking = þvest eða þvesti. Þvari er oddhvast vopn eða spjót, sem einhver skipverja hefir kastað svo fast að hvalnum, að gekk inn úr spikinu í þvestið og særði óvættina svo, að hún kom ekki fram vélræðum sínum. — Sigmund Feist telr þvest skylt gotnesku orðunum: *ga-þwastjan* = að festa, og *þwastiþa* = festa, öryggi; telr hann frummerking þess: hið fasta kjöt. (Etymolo-

gisches Wörterbuch der Gotischen Sprache. Halle 1909). Samkvæmt gotnesku orðmyndinni ætti *þvest* **að vera réttara** en *þverst*. — 7. orrusta, bardagi. — 8. óhnyttin, illa til fallin, ófimleg, óhœfileg.

8. **Grettir:** Kviðlingr þessi virðist eigi þurfa skýringa.

9. **Grettir:** Hodda Grund[1]! Menja slöngvir[2] vill brenna mik á báðum höndum; kennik þess mjök; þat es höfugt[3] ráð. Hör-Gerðr![4] Létk görr[5] tekit verða óskornum nöglum á hringa hreyti.[6] Sér gögul[7] gildra sára.

1. Hodd (hvk. flt.) = fémunir, gull; hodda-Grund = kona. — 2. Menja *stökkvir* er líklega réttara; þá helzt skothending í vísuorðinu: *mik stökkv*. Hvorttveggja (menja slöngir eða menja stökkvir) er mannkenning, hér: Ásmundr hærulangr. — 3. þungt, hart. — 4. kvenkenning. — 5. *görr*, hér miðstig af atviksorði: görva = fastlega; 'görr = gerr, „heldr betr." — 6. hreyta = láta hrjóta; hringa hreytir = slöngan-baugi, örr eða örlátr maðr; mk. — 7. *Gögull* segir dr. Finnr Jónsson að þýði vökvi; hér þá: dreyri, blóð, sem vætlað hefir úr rispunum eftir kambinn.

10. **Ásmundr hærulangr:** Grettir hefir flegna fast trausta Kengálu; flest en prúðu fljóð eru full-málug. Víst mun vitr drengr lengi venja af sér flestar kvaðningar[1] mínar. En fríða hrings Hlín[2] nemi hróðr.[*])

1. Kvaðning = boð, skipun. — 2. Hlín, ein af Ásynjum; hrings Hlín = kona. 3. Hróðr = kveðskapr.

11. **Grettir:** Ek hygg, at hamartröll[1] hljóp áðan fyr stundu til Skeggja með ramri för; blóðs gráðr[2] var á grön[3] Gríði.[4] Sú gein harðmynd of haus hánum ok sparði lítt vígtenn, er[5] klauf enni. Ek var hjá viðreign þeira.

1. *„hamartröll* **er tvírætt; það getr bæði merkt** *tröll,*

er í hömrum býr og *öx*, því að öxarskallinn heitir *öxarhamarr*; *tröll hamars* er því öx.“ (Dr. J. Þ.) — 2. gráðr (karlk.) = græðgi. — 3. *grön* (hér) = vör. — 4. *Gríðr*, tröllkona, hér: öx. — 5. þá er hún osfrv.

12. **Grettir:** Ek hygg, at auðigir beiðendr móins leiðar[1] bjuggu byrjar skikkju blakkþoll[2] heiman heldr snauðan.[3] Enn réð ern auðnorn[4] sanna við mik fornan orðskvið fyr gjöf benskóðs[5]: at móðir es barni bezt.

1. móinn = ormr; orms-leið = gull; gulls beiðendr = menn; hér er átt við Ásmund föður Grettis. — 2. *byrjar skikkja* = dúkr sá, er byrinn blæs í: segl; *Blakkr*, hestsheiti, *þollr* (furu)tré, viðr; segls blakkr = skip; *blakkþollr byrjar skikkju* = þollr byrjar skikkju blakks, mannkenning. — 3. heldr fátæklega úr garði. — 4. kona. — 5. *benskóð* = sverð, hér: Ættartangi; *fyr gjöf benskóðs* = með sverðsgjöfinni.

13. **Grettir:** Happ es, ef hér skal hverr fingr kroppna[1] á kyrpingum[2].

1. kreppast og stirðna (af vosi og kulda). — 2. *kyrpingr*, kurfslegr maðr, hengilmœna, kengilóra, lydda, bjálfamenni. (Orðið er víst skylt *kypringr* herpingr, þegar t. d. jaðar á klæði eða fati *kyprast* eða herpist saman; menn fá kypring í varirnar o.s. frv.).

14. **Grettir:** Annat var þá, er Hafliði át hvellr[1] drafla inni at Reyðarfelli; hann þóttist þá heima[2] ok Tveggi nesja tak-hreins, skreytandi darra dóm[4], neytti tysvar[5] dagverðar einum degi[6].

1 rómhvellr, hvellróma, gjallr, hávær. — 2. var hróðugr heima. — 3. *Tveggi* = Óðinn; *nesja tak*, það, er nes taka milli sín: fjörðr, sjór; *sævar hreinn* (hreindýr) = skip; Tveggi skips, skipsformaðr, „stýrimaðr,“ (mannkenning), hér Hafliði. — 4. *darr* = spjót; *darra-*

dómr = bardagi; bardaga skreytandi = glæsimenni í orrustum (Hafliði). — 5. tysvar — tvisvar; y og vi skiftist oft á í fornmálinu, sbr.: kyrr, kvirr, kykvendi, kvikendi; Sygnaskarð, Svignaskarð (kent við Sygni, menn úr Sogni) o. s. frv. — 6. Forfeðr vorir neyttu venjulega matar tvisvar á dag, dögurðar (dagverðar) og nátturðar. En hér er skopast að því, að Hafliði hafi gert sér svo títt um máltíðir, að hann neytti *dagverðar tvisvar* sama daginn.

15. **Hafliði at Reyðarfelli**: Statt upp ór gröf[1], Grettir! knörr grefr hola vörru[2], minstu á meginkát mál[3] við enn glaðláta svanna.[4] Hörnauma[5] hefir saumat þér fast at höndum[6]; hrings skorð[7] vill, at verðir vel viðr, meðan lönd eru niðri[8].

1. *gröf* eða gróf, bœli það, er Grettir hafði gert sér undir skipsbátinum. — 2. *vörr* (hneigist sem knörr) er hér far það, er kjölr skipsins gerir í sjóinn (varr-sími = straumfarið eftir skipið); annars staðar merkir *vörr: árartog*, t. d.: „ok er þeir höfðu fá vörru róit, þá reru þeir aftr ákafliga.“ Flateyjarbók II. 612 (dr. J. Þ.). Skipið heggr djúpt holskeflurnar. — 3. *meginkát mál* = gleðimál; réttara kynni að vera: meginkátr, sem sum handrit hafa og taka saman: minstu meginkátr á mál o. s. frv. — 4 „Sprund ok svanni heita þær konur, er mjök fara með dramb ok skart.“ (Snorri). — 5. kvenkenning. — 6. *at sauma fast at höndum e-m* virðist vera: að sauma ermarnar fast að úlfliðunum. „Stýrimannskonan hefir saumað að höndum Gretti, til þess að eigi skyldi blása upp undir kyrtilsermarnar, því að stormr var og illviðri.“ (dr. J. Þ.) — 7. *hrings skorð*, kvenkenning. — *Hrings* er tilgáta dr. F. J. fyrir *hrund* í vísuorðinu: „Fast hefr hrund at höndum.“ Missir þá skothendingar, en vinst rétt kvenkenning í stað tveggja hálfkenninga, er verða í vísuhelmingnum annars kostar

(hrund og skorð) og er annarri þeirra ofaukið. — 8. meðan lönd eru í sjó, meðan eigi sér til landa (Gæti mint á orð Stephans G. Stephanssonar í landsýn: „Upp úr hafi, yfir sollin djúpin, öldugrafin, týnd og druknuð lönd“ osfrv).

16. **Grettir:** Stöndum upp, þót alltíðum ríði[1] undir skip; ek veit, at víf man láta verr[2] ef ek ligg á knerri. Aldygg, hvít[3] kona mun hyggja[4] því öllungis illa ef skal hér láta vinna fyr oss hvert sinn.

1. *ríði*, hér ópersónuleg sögn; *ríðr undir skip* öldurnar ganga undir skipið; sbr.: „reið at bátinum svá öflugt, at honum hvelfir,“ *Maríu saga*. (dr. J. Þ.) — 2. *láta verr* = kunna því verr. — 3. hörund-björt. — 4. *hyggja* = una; *hyggja illa*: una illa.

17. **Grettir:** Báru blikrýrandi[1] hefir brugðizt mér at skýra bauga ván í haugi[2]; bragnar[3] spyri þetta brátt. Þó sék hitt, at fár Hrotta hríð-Ullr[4] muni síðan leita þinig[5] fullteitr[6] at Fáfnis mýri[7].

1. *blik* = ljómi, skin, birti; *báru blik* = birti Ægis eða sævar, gull; gull-*rýrandi*, eyðir gulls, maðr. — 2. að segja mér févon þá, sem í hauginum var. — 3. menn. — 4. *Hrotta hríð*, bardagi; *Ullr*, einn af Ásum; hrotta hríð ullr, maðr. — 5. hingað. — 6. fullglaðr, þannig, að hann hafi fulla gleði af leit sinni (dr. J. Þ.). — 7. *Fáfnis* mýrr = Fáfnis ból, gull.

18. **Grettir:** Ek fekk tekit í firna dökkum haugi sax[1] þat, er vexir[2] sár seggja[3]; draugr fell; báru hyrlestir[4]! Ok hjalma angrs jalms dýrlogi[5], hættr ýtum[6], skyldi mér aldri[7] ór hendi ganga, ef ættak[8].

1. *sax*, stutt sverð, eineggjað (með bakka); þyngra í höggi en annað sverð jafnlangt (sbr. dr. J. Þ.). — 2. *vexa* = láta vaxa, auka. — 3. manna. — 4. *hyrr* = eldr; báru

hyr-lestir = lestir báru hyrs, eyðir gulls, maðr. — 5. *hjalma angr* = tjón hjálma, vopn, vopna-jalm = vopnabrak, bardagi; bardaga *dýrlogi*, hið dýrmæta leiftrandi vopn, „Saxið góða.“ — 6. hættlegr mönnum. — 7. aldrigi, aldrei. — 8. ef eg ætta.

19. **Grettir:** Höfum búit tolf gunnelds runnum[1] gjöf hjá gjalfri[2]; ek nam einn vinna öllum ótrauðr beran dauða. Ítr[3], vel horin gulls selja. Hver verk munu of görvask[5] gild, þau's einn fær orkat, ef slík 'ro[6] lítil.

1. Gunnr = orrusta; *gunneldr*, sverð; gunnelds-runnr, mannkenning. — 2. *gjalfr*, ókyrr sjór, sjór; *hjá gjalfri*, við sjó. — 3. *ítr*, ágætr, frábær; þar af er myndað *ítarligr* og *ítarliga*, með innskotnu *a*-i til hljóðfegrðar; þau orð eru mynduð á sama hátt sem *undarligr* og *undarliga*, af undr (dr. J. Þ.). — 4. kvenkenning. — 5. gerast — 6. eru.

20. **Grettir:** Oft kom sá víg-Njörðr[1], er gjörði vitja vetrliða[2] í haust, hræddr heim í húmi, þá's engum blœddi[3]. Engi sá mik sitja síð hjá bjarnarhíði; þó kom ek urðar otri[4] út ór hellisskúta.

1. maðr. — 2. *vetrliði*, björn. — 3. Hræddr, blœddi; hér er æ og œ haft í aðalhendingum, sem sami hljóðstafr væri, en þessir stafir vóru eigi bornir eins fram, fyrr en á 13. öld. Er hér sönnun þess, að vísan er eigi frá eldri tíma. — 4. urðar otr = björn.

21. **Grettir:** Ek gat forðum unnit íug-tanna[1] — orð lék á því. Hann reif hugstríðr meginsíðan feld af höldi[2]. Bellinn[3] baugs Baldr[4] olli því, en skal nú gjalda. Ek þykkjumk ekki oft allhœlinn[5] í kappmælum.

1. *íugtanni* = björn. Dr. F. J. hyggr, að þetta bjarnarheiti sé dregið af lýsingarorði: *í-ugr*, gráðugr, frekr. *Ígul-tanni* stendr oft í handritum fyrir íugtanni; má

og vera rétt bjarnarheiti, dregið af enum miklu vígtönnum (þreftönnum), — sbr. í sænsku alþýðumáli lýsingarorðið *igeltänd* (som har tänderna sittande i oordning), er dr. J. Þ. færir til eftir orðabók *Rietz*. — 2. manni, mér (o: Gretti).—3. *bellinn* = brellinn (innskots-r kemr oft fyrir, svo sem; *bræla* f. bæla (af: bál), *skrolla* f. skolla). — 4. Mannkenning. — 5. mjög sjálfhælinn. — Hér eru stafirnir æ og œ í aðalhendingum: (hœl, mæl) og bendir til þess, að vísan muni eigi orkt fyrr en á 13. öld (sbr 20. vísu).

22. **Grettir:** Þorfinnr, þjóðar sessi[1], var alinn[2] oss til aldrs hjalpar, þá er víf, lukt ok læst í valskorum[3], of kvaddi mik lífs[4].

1. sessi = sessunautr, félagi, vinr; *þjóðarsessi* vinsæll maðr. — 2. borinn, skaptr. — 3. „víf, lukt ok læst í valskorum" er Hel. — Óvíst er, hversu skilja skal „valskorum". Dr. J. Þ. segir: „Valskorar, bústaðr dauðra manna, bústaðr Heljar" Valskorar er þá flt. af kvenkynsorðinu: valskor. — Sveinbjörn Egilsson les: *vallskor* og telr þar í fólgið nafnið *Túnsberg* (völlr = tún; skor = berg), og lúti að því, að Þorfinnr forðaði fjörvi Grettis í Túnsbergi. „Víf, lukt ok læst" yrði þá að merkja Hel. Dr. F. J. segir, að *vallskor* kynni að geta þýtt gröf, en vísar jafnframt til *valskor*, en það orð finn eg eigi í útgáfu hans af *Lex. poeticum*. — 4. heimti að mér líf mitt.

23. **Grettir:** Ok stálgoðs bana Regins skáli[1] Rauðahafs stórskip[2] vas, es manna mest varnaði mér Býleists bróðurdóttur[3].

1. *Stálgoð*, jötunn (líklega er hér átt við Hrungni; hjarta hans og haus var úr steini; kynni því að vera réttara: steingoð, sbr. Boer.) jötuns bani: Þórr. — *Reginn*, dvergsheiti; Reginsskáli = steinn. — 2. *Rauða-*

hafs stórskip = drómundr (úr grísku: δρόμων). — 3. *Býleistr*, bróðir Loka; dóttir Loka *Hel* bróðurdóttir Býleists. — Efni vísunnar er þá: Og Þórsteinn drómundr var sá, er manna mest forðaði mér bana.

24. **Grettir:** Þengils[1] mönnum þótti þá eigi dælt[2] oss at stríða, es hlébarðr[3] vildi brenna bragða borg[4] hlífar eldi[5].

1. *Þengill* = konungr. — 2. hœgt, auðvelt, árennilegt. — 3. *hlébarðr*, á latnesku: *leopardus*; hér bjarnarheiti, bersi, ɔ: *Bersi* Skáld-Torfuson. — 4. *bragða borg*, bústaðr kœnlegra ráða, brjóst; — 5. *hlífar eldr* = sverð. Bersi vildi rjóða hjör í brjósti þeirra, er móti stóðu.

25. **Þormóðr Kolbrúnarskáld:** Höldr[1] lét Mákssyni goldit kapp; sverða hríð gerðisk þá með hepni; hrafn gat at slíta hrátt hold. Vágs vigg-ríðandi[2] vas enn síðan at vígi Skúfs ok Bjarna; kœnn bar gjarna greipr at gunni[3].

1. maðr, hér: Þorgeirr Hávarsson. — 2. *vigg* (hvk), hestr; vágs vigg = skip, vágs vigg—*ríðandi*, mannkenning; hér: Þorgeirr. — 3. *gunnr*, (valkyrja), orrusta.

26. **Grettir:** Eigi veit[1] nema jalfaðr[2] svelli[3] kverk[4] útan at þér sjalfum fyr kapp ok orku, þat es kvelling[5]. Svá bannaði sinni seim-gauts[6] ungum þinul fjalla[7] ákall[8] endr fyr löngu, es vask heima.

1. eigi má vita. — 2. *Jalfaðr*, Óðinsheiti; merkir hér *Auðun*, sem er og heiti Óðins. — 3. svella (hér áhrifssögn, ek svelli, svelda, svelt), láta bólgna. — 4. réttara mundi að hafa hér fleirtölu: kverkr. — 5. hörmung. — 6. *sinni*, félagi, fylgjandi; *seimr*, gull, fé; seim-Gautr, mannkenning; *sinni seim-Gauts* er þá félagi mannsins: Auðunn, vinr Barða. — 7 *þinull* = þinr, strengr (skylt sögninni: þenja); strengr fjalla = ormr = *Grettir*, sem

er ormsheiti. — 8. banna *e-m ákall* = taka fyrir kverkar e-m. — Sveinbjörn Egilsson vill lesa: Sinnir seims! Gautr. *Sinnir seims*, maðr, er þá ávarpsfall. (Grettir ávarpar Barða), en tekið saman: *Svá bannaði Gautr* (Óðinsheiti: hér Auðunn) *ungum þinul fjalla* o. s. frv. Efni vísunnar verðr þetta:

Eigi má vita, nema Auðunn taki svo fyrir kverkar þér sjálfum að þær þrútni, og komi þér svo hefnd fyrir ofrkapp þitt (að skilja okkr). Það væri hörmung. Svo tók hann fyrir kverkar mér fyrrum, er eg var ungr heima.

27. **Grettir:** Treystik mér við þrenna Mistar mótkennanda[1], hvar es vinna skal heiftminnigt[2] í Hildar veðri[3]. Víst skalat mœta fleiri[5] en fjórum farsætöndum[6] at gráðfengnum[7] Gungnis gný[8], ef ek skal ráða.

1. *Mist*, valkyrja; Mistar-mót, orrusta; Mistar-mótkennandi = bardagamaðr (mannkenning) — 2. heiftuðigt, fjandsamlegt. 3. *Hildar veðr*, = bardagi. — 4. skal eigi. — 5. *fleiri* í stað: fleirum, bendir á, að vísan sé ekki forn. — 5. *farsœtandi*, sá er veitir skipum fyrirsát, víkingr, *far*, skip; sæta e-m, veita e-m fyrirsát). Dr. F. J. les: *fársœtandi:* sá er sætir fœri að vinna öðrum geig eða fár. — 7. *gráðfenginn*, gráðugr, ólmr. 8. *Gungnir*, geir Óðins; *Gungnis gnýr*, bardagi. Aðalhendingarnar: *mœt-*, *sœt-*; sbr. 20. vísu.

28. **Grettir:** Tunga verðr boga slöngvi[1] jafnan[2] oflöng til orða[3], því kemr þar þung hefnd fyrir til sumra. Margr beiðir benlinns borgar[4] hefir görvar minni sakir en þú, Ferðalangr, þótt fengir fjörtjón.

1. *boga slöngvir*, mannkenning. — 2. oftlega. — 3. Menn tala stundum helzti margt og ógætilega. — 4. *ben-linnr*, sár-ormr, sverð; benlinns borg = sverðslíðrar; *beiðir bénlinns borgar*, mannkenning.

29. **Grettir:** Ímunbukl[1] þrimu rœkis[2], þats fekk áspyrnu ökla þyrnis[3], snart á snæðings porti[4] Snækolls; svá tvískifti enn járnvarði balkr broddagangs[5] tanngarðs toftum[6], at kjalkar rifnuðu á bringu.

1. *Imun*, orrusta; *ímunbukl*, skjöldr. — 2. *þrima*, orrusta; *þrimu rœkir*, bardagamaðr, Grettir. — 3. *ökla þyrnir*, fótr. — 4. *snæðingr*, matr; *snæðings port*, munnr. — 5. *broddr*, örvartegund; *broddagangr*, örvadrífa (sbr. éljagangr); *balkr*, girðing eða þili í húsi; *broddagangs balkr*, skjöldr. — 6. *tanngarðs toftir*, munnr.

30. **Grettir:** Alt kom senn at svinnum[1] bragar tíni: sekt mín; drengr skal drjúghljóðr[3] af dauða föður ok svá bróður. Þó skal margr Heðins snótar mótrunnr[4] verða í morgin[5] daprari of slíkar sútir, sverðs brjótr[6].

1. *svinnr*, vitr, hygginn. — 2. *bragar tínir*, skáld. — 3. mjög hljóðr. — 4. *snót*, ókent konuheiti; *Héðins snót*, Hildr; Hildar *mót*, orrusta; orrustu-*runnr*, mannkenning. — 5. á morgun, þegar frá líðr. — 6. mannkenning.

31. **Sveinn at Bakka:** Heðan reið barðviggs beiðir[1] á braut; hjalmþollr lét þjófs-hönd um hrífa Söðulkollu næri garði. Sá þundar skýs Freyr[3] mun fullsterkr at fleirum svaðilverkum en þessu; þat's heldr, at beldi mér[4].

1. *barðvigg*, skip, barðviggs *beiðir*, mannkenning. — 2. mannkenning. — 3. *Þundr*, Óðinn; *Þundar-ský*, skjöldr; skjaldar-*Freyr*, mannkenning. — 4. hann hefir heldr en eigi unnið mér ótila (ógreiða).

32. **Grettir:** Alm-þollr[1]! Segðu bráðlyndr[2], í breiðar bygðir, at þú fyndir Söðulkollu alt uppi hjá Kroppi[3]. Þar vas staddr á steddu[4] drengr í svörtum kufli, sás drýgir löngum dufl[5]. Strjúk allmikinn[6], Halli!

1. mannkenning. — 2. bráðgeðr, lundbráðr; hér: (segðu) ólmr (eins og þér sé mikið niðri fyrir). — 3.

Kroppr = Stóri-Kroppr, bœr í Borgarfirði. — 4. *stedda*, hryssa (á þýzku: *stute*). — 5. *drýgir dufl* = fremr tenningakast (til fjár). Dr. J. Þ. sýnir fram á. að orðið *dufl* komi fyrst fyrir í lögum seint á 13. öld (í Jónsbók) og bendi það á ungan aldr vísunnar. — 6. Flýttu þér sem mest.

33. **Sveinn at Bakka:** Sátt[1], hvar enn reitni[2] slœgr slyttimákr[3] reið hrossi frá næstum bœjum? Oss es mikil raun at slíku. Heraðsmenn skulu nefna hvinni[4] hefning[5] fyr þat. At hváru[6] man (hann) bera blán búk, ef ek næða hánum.

1. sástu. — 2. áreitinn, ódæll, áleitinn. — 3 *slyttimákr*; *slytti*, lint kjötstykki, eða því um líkt; *slyttinn*, latr; *slytti-mákr*, letingi, slæpingr. Réttara kynni vera að lesa — *makr*, makráðr, makindalegr; væri þá nær sama merking tvítekin í orðinu. — 4. *hvinn*, smáþjófr hnuplari. 5. refsing. — 6. *At hváru*, hvort sem er; að minsta kosti.

34. **Grettir:** Fœrðu, vel borin vella dís[1], hafloga hirði[2] gamanvísu; áll lautar[3] hefir gripið vigg[4] braut. Ok orðrakkr[5] Yggs líð-gjafi[6] vildi ríða jöldu[7] svá œst[8], at ek man gista at Gilsbakka.

1. *vell*, auðæfi, gull (á ensku wealth), sbr. vell-auðugr; *vella dís* kona. — 2 *haflogi*, gull; gulls *hirðir*, mannkenning. — 3. *áll lautar*, fiskr lautar, ormr, Grettir. — 4. *vigg* (hvk), hestr. — 5 máldjarfr, orðhvatr, málhvatr, orðdjarfr, djarforðr o s. frv. — 6 *Yggr*, Óðinn; *líð*, öl. sem framreitt er til drykkjar (sbr. Hávamál: „Mikilsti snemma kom ek í marga staði, en til síð í suma: öl vas drukkit, sumt vas ólagat:—Sjaldan hittir leiðr í lið.") *Yggs líð* (öl Óðins), skáldskapr; *Yggs-líð-gjafi*, skáld, (hér: Grettir). — 7. *jalda*, hryssa, merr. — 8. geyst, ákaft.

35. **Sveinn at Bakka**: Hverr hjörgráðs boði[1] reið heðan áðan hóti fyrri hart á svörtu hrossi í róstuveðri? Hann man heldr hundeygr rekask at sönnu lengi undan í dag; drengr sá es djarfr, dáðum horfinn.

1. *hjörr*, sverð; hjörgráðr, sverða-gustr, geir-þeyr, orrusta; *boði*, sá er býðr (eða boðar); *hjörgráðs boði*, mannkenning.

36. og 37. þurfu ekki skýringa við.

38. **Grettir**: Fangvinar Hafla fress[1] afl arfs ok gneista[2] varð œst vápnsóttr[3] í Þróttar byr[4] í Veðrafirði[5]. Nú's hánum maklega goldit andrán[6] Atla, þat's vas fyrr ósjötlat[7]. — Hann[8] hné dauðr at fríðri fold.

1 *Hafli*, jötunn; *fang*, fangbrögð, glíma; *fangvinr Hafla*, Þórr; *fress*, bjarnar-heiti; Þórs björn = Þórbjörn. — 2. *Arfr og gneisti* eru öxnaheiti; *afl*, þróttr, megin; — þessar kenningar merkja þá: Þorbjörn öxnamegin. — 3. sóttr vopnum, vopnbitinn. — 4. *Þróttr*, Óðinn; *Óðins byrr*, bardagi. — 5. *veðr*, hrútr; *Veðrafjörðr*, Hrútafjörðr. — 6. víg, dráp. — 7. *ósjötlað*, óbœtt, óútkljáð sbr. í 49. kap.: „hafst við í Vestfjörðum, þar til sem sjötlast þessi málaferli; *sjötull*, hemill, stillir, sá er lætr e-ð sjatna, sbr. í Gróttasöng: „*drögum dolgs sjötul*"; dolg = ófriðr; dolgs sjötull, ófriðar stillir (kvern Fróða; að *sjötla* er skylt sagnorðinu: setna, sjatna; að „setla" (í Reykjavíkrmáli) mun vera ensku-sletta: *To settle*, en mætti vel vera rétt íslenzk orðmynd, enda er orðið eð sama að uppruna. — 8. ɔ: Þorbjörn.

39. **Grettir**: Gæfuleysi mitt vas gilt í miðjum marþaks firði[1], osfrv.

1. *marr*, sjór; *marþak* — ís; *marþaksfjörðr* = Ísafjörðr. — Að öðru þarf vísan eigi skýringa.

40. **Grettir:** Margir sögðu mér hœfa þau mægðalaun, es Sigarr veitti[1], unz rekkar fundu reynirunn[2], laufgan laufi sœmdar.

1. Sigarr fornkonungr hengdi Hagbarð fyrir þá sök, að hann nam dóttur hans; mægðalaun Sigars er því: *henging*. — 2. Þá er Þórr óð ána Vimur, þá óx hún svo mjög, „at uppi braut á öxl honum. — Ok í því bili bar hann at landi ok fekk tekit reynirunn nökkurn ok steig svá ór ánni; því er þat orðtak haft, at reynir er *björg Þórs.*" (Snorra Edda). *Reynirunnr* = Þórbjörg.

41. Þarf eigi skýringa.

42. **Grettir:** Hjalp tveggja handa Sifjar vers[1] bað mik með sér fara. Sú es mik gœddi frið, gaf þveng Þundar beðju[2] góðan hest.

1. *Sif,* kona Þórs; *Sifjar verr,* Þórr Hjálp tveggja handa Þórs = reynirunnr, Þórbjörg. — 2. *beðja* (af beðr, dýna, sæing), lags-kona; Þundr, Óðinn; *beðja* Óðins: Jörð; jarðar *þvengr,* ormr, Grettir.

43. **Hallmundr:** Ætla ek hregg[1] steypist í hraunketil niðr frá stórfrerum[2]; þar má grundar hængr[3] hitta lítinn stein ok land hnefa[4].

1. Stormvindr, hryðja. — 2. *stórfrerar,* stórjöklar. — 3. *hœngr.* fiskr; *grundar hœngr,* ormr, Grettir. — 4. *lítill steinn,* hallr; *land hnefa,* hönd, mund; *lítinn stein* ok *land hnefa* = Hall-mund.

Samkvæmara sögunni og nær handritum væri að lesa fyrra hlut vísunnar svo: Ek ætla í hreggs hrunketil[1], niðr af stór-steypi-frerum.[2]

1. hrun = hryn, hark, hávaði; ketill glymjandi af hreggi, hellir Hallmundar. — 2. *stór-steypifrerar,* miklir

falljöklar, einkar hnyttið nafn á hrap-jöklunum við Kaldadal (og Þórisdal).

44. Þarf eigi skýringa við.

45. **Grettir:** Snarr Illugi ok Atlí, hvatr malma skúrar,[1] stóð mér mundangs[2] fjarri, — vildak sjaldan svá staddr; — þá es enn armi Loftr dró mér endr[3] ófælinn[4] álar[5] ór hendi; horsk[6] brúðr strýkr hvarma, ef hræðumk.

1. *malma skúr*, bardagi; *hvatr malmaskúrar*, gunnhvatr, röskr í orrustu. — 2. *mundang* mun vera járnbroddrinn eða vísirinn á miðri vogarskálastöng, sá er upp veit; *mundangs hóf* er það, er jafn þungi er hvorum tveggja megin í skálunum, svo að mundangið stendr hnigrétt, ber við járngreip þá, er heldr stönginni. — Í vísu ens vestrœna skálds „Þorskabíts“: „*Hennar vilja hallröng met hnitmiðunum* týna,“ merkir *hnitmið* mjög ið sama sem mundangs hóf. — Páll Vídalín segir í Fornyrðum lögbókar, að hann hafi heyrt, að mundang heiti tungan í voginni og svo skrifi Björn á Skarðsá. „Hefi eg það fyrir satt,“ segir hann, „að mundang heiti tungan í pundaranum. — — „mjótt er mundangs hófið,“ ɔ: vanskilt er vogin, svo tungan hallist hvorki fram né aftr osfrv.“ — Víst hefir mundang þýtt annað að upphafi en *hóf*, ella væri *mundangs hóf* upptugga (tautologia): hófs-hóf. Í afleiddri merking getr mundang þýtt meðalhóf eða hóf, t. d. í vísu Óláfs hvítaskálds:

„Haukenjallr tók þá hersa stillir
hæra nafn, en mundang væri“.

mundangs fjarri, meðallagi fjarri, helzti fjarri. [Dr. F. J. tekr saman mundangs fjarri, en eigi mundangs hvatr. Virðist og ólíklegt, að Grettir sé látinn kalla bróður sinn dáinn „mundangs hvatan malma skúrar“, þar sem orðið mundi draga úr lofinu (hvatr malma skúrar), í

þessu sambandi]. — 3. fyrrum. — 4. hugaðr, alls óskelfdr. — 5. ólar, (hér): beizlis taumar. — 6. vitr. — 7. kona (hér líklega átt við Ásdísi móður Grettis. Þessa vísu er ein þeirra, sem lögð er Gretti í munn, en orkt löngu seinna, að líkindum aukið inn í afskrift sögunnar.

46. **Grettir:** Háttr stígr höllum fœti Hallmundr í sal fjalla!

1. *salr fjalla* virðist hér vera: fjall-lendi eða fjalldalir. Stundum merkir: *salr fjalla* sal þann, er fjöllin standa í, þ. e: himin; sbr. vísu Hallvarðs Háreks-blesa:

Knútr verr jörð sem ítran
alls dróttinn sal fjalla.

47. **Grettir:** Vígfúss[1] naðr vápnhríðar[2] varð skríða fram á benstíga[3] í Virfils veðri[4] í Viðrisfirði[5]. Traustum köppum mun kostr at erfa[6] Keldhverfinga[7]. *Hvatr* Hallmundr ór helli olli, es komk undan.

1. *Vigfúss*, fús til víga. Skáldið eignar vopninu hugarfar, af því að hann líkir því sjálfu við kvika skepnu, orm. — 2. *naðr*, (sbr. lat: natrix, þýzka: natter), (högg-) ormr; ormr vápnhríðar, vopn (höggvopn eða lagvopn). — 3. *ben*, (banvænt) sár; *benstígar* sama sem benjar; orðið valið vegna líkingar þeirrar, sem höfð er í vísunni. — 4. *Virfill*, sækonungr; *Virfils veðr*, bardagi. — 5. *Viðrisfjörðr* mun eiga að merkja *Arnarvatn*. *Viðrir* er að vísu Óðins-heiti, en kynni hér með djarflegu *skáldaleyfi* að vera notað sem arnarheiti. Óðinn var í *arnarham*, þá er hann flutti mjöðinn dýra til Ásgarðs. — *Fjörðr* ætti þá að vera haft fyrir: *vatn*: *í Viðrisfirði* = við Arnarvatn (eða á Arnarvatnsheiði, sbr. t. d. í Eyjafirði = við Eyjafjörð, haft um staði, þótt langt sé frá sjó). — 6. *erfa*, gera erfi eftir. —

7. Hér og í vísu Hallmundar eru fylgismenn Þóris ór Garði kallaðir Keldhverfingar, og er það rétt, því að Þórir var úr Garði (Miklagarði) í Kelduhverfi, en ekki Garði í *Aðaldal*, sem í handritum sögunnar stendr. Ef höfundr sögunnar hefir talið Garð þann, er Þórir bygði, í Aðaldal, þá eru vísur þessar orktar af öðrum manni, er betr vissi. En sennilegra er, að orðunum *í Aðaldal* sé aukið inn í af ókunnugum afritara. Hitt hlaut hverjum góðum sagnamanni að vera kunnugt af Landnámabók, að Þórir farmaðr bjó í Garði í Kelduhverfi.

48. **Grettir:** Marr[1]), sá's mest rispar tönnum[2], es skal bítask, rinnr raunlítt fyr öðrum hesti né mœðisk fyrri, en Gísli rann físandi þenna dag fyr mér margnennum[3] um Mýrar; (hann) es firðr fremd ok sœmdum.

1. hestr. — 2. sem beztr er að bítast. — 3. *margnenninn*, sá er mörgu nennir, eljanarmaðr, atorkumaðr, verks ígjarn.

49. **Grettir:** Hornflœðar hirði Sága[1]! stór höfuðskeina Steinólfs mun-at[2] nú hœg (at) grœða þó at fleiri steyptusk. Því's þung ván of Þorgils ævi, at bein sprungu; lýðr segir þar átta aðra auðbrjóta[3] dauða.

1. *Hornflœðr* (kvk.), öl, (*flœðr* af flóð); *Sága*, ein af Ásynjum; *öls hirðisága*, kona. — 2. mun eigi. — 3. menn.

50.—56. Þessar vísur Hallmundar þurfu vart skýringa. Skulu þó greind nokkur orð. — 51.: *sýna stund*, nokkra stund, góða stund. — 53. *skýlihögg*, skáhögg, sniðhögg. — 55. *meinvætti marga* er þolfall eintölu (meinvættr, kvk.) — 56. *alfa kind*, álfa afkvæmi; (sbr. á þýzku; *kind*, barn).

57. **Grettir:** Ríðkat ek[1] á móti randar hóts rækimeiðum[2]; þraut es sköpuð þessum þegni; ferk einn á

brautu. Vilk-at ek finna snara vinnendr Viðris balkar[3]; leitak mér fœris[4]; þér mun eigi þykkja ek œrr[5].

1. *ríðkat ek* = ek ríð eigi (ríðkat = ríð ek at, *ek* er því tvítekið, og kemr það oft fyrir í fornu máli (sbr. vilk at ek, síðar í vísunni). — 2. *rönd*, skjöldr, *hót*, það er hótar (háska eða tjóni); *randar hót*, bardagi; *randarhóts rækimeiðr*, mannkenning. — 3. *Viðrir*, Óðinn; *balkr Óðins*, skjöldr; *vinnendr Viðris balkar* bardagamenn. — 4. eg sé mér farborða. — 5. viti firtr.

58. **Grettir:** Hnekkik frá[1], þar's mjök stórir flokkar Þóris fara; esa[2] mér þerfilegt[3] at hverfa í þys þeira[4]. Forðumk[5] fund frægra virða[6]; ák veg til lundar[7], verð'k hirða Heimdalar hjör[8]; björgum svá fjörvi.

1. eg vík frá. — 2. eigi er. — 3. þarflegt, gagnvænlegt. — 4. snúast í, verða fyrir flokki þeirra. — 5. eg forðast. — 6. *Virðar*, menn. — 7. Eg á leið til skógar. — 8. *Heimdalar hjörr* höfuð (svo nefnt af því, að Heimdalr var lagðr mannshöfði í gegnum). Eg verð að sjá höfði mínu borgið.

59. **Grettir:** Svinn[1] Sól gullbúa stóla[2] munt kunna segja föður þínum, þót orð mín skifti oft eigi, hvar ek ríð, of breiðan bœ ok nær garði með dreng enn þriðja; lið barðjós láð-skreytis[3] es lítit.

1. vitr. — 2. *gullbúi* (réttara væri gollbúi), ormr; orms *stólar* = orms ból, gull; gulls Sól kvenkenning; hér: dóttir Þóris ór Garði. — 3. Hér verðr að taka saman: *barð láð(s) — jó-skreytir; barð*, framstefni og kinnungar skips, hér haft í merkingunni skip (*pars pro toto*); skipaláð = sjór; sævar jór, sævar hestr, skip; *skipskreytir*, mannkenning, hér: Grettir.

60. **Grettir:** Ek gekk í gljúfrið dökkva; veltiflug steina gein úrsvölum munni við hjör-bríðar hlunns gœði[1]; flugstraumr lá fast framan á brjósti í Naumu-

sal[2]; heldr hörð fján Braga kvánar[3] kom á herðar skaldi.

1. *hjör hríð gæðir*, mannkenning; *hlunns* virðist vera of-aukið; verðr eigi fundinn staðr svo að vel fari. — 2 *Nauma*, tröllkona; salr tröllkonu, gljúfrið. — 3. *fján*, fjón, hatr (af sagnorðinu fjá = hata, sbr. fjá-andi, hat-andi, (fjandi). Braga kván = Iðunn; *hörð fján braga kvánar*, hörð heift iðunnar undir forsinum; strítt íðu-kast skall á herðum skáldi (mér, þ. e. Gretti).

61. **Grettir:** Ljótr mellu vinr[1] kom í móti mér ór helli; hann feksk heldr lengi við mik, at sönnu harð-fengr; ek lét höggvit harðeggjat[2] heftisax af skafti; bjartr Gunnlogi[3] klauf brjóst ok svarta bringu Gangs[4].

1. *mella*. tröllkona; *mellu vinr*, Jötunn. — 2. hvass-eggjað, hvast, beitt. — 3. sverð. — 4. *Gangr*, jötuns-heiti.

62. **Grettir:** Margr hefr dulizk í morgin við kunnan menja runn[1]; tvær grímur renna víst á ímu ranns runna[2]; heldr mun skotit leikborði fyr hvassorða hölda[3]; öld[4] bilar at halda orð; at slafr[5] dró af Hafri.

1. Margr hefir í morgun ekki borið kensl á mig, þótt eg sé þeim áðr kunnr. 2. *íma*, orrusta; *ímu rann*, skjöldr; *skjaldar-runnr*, mannkenning. — 3. *leikborð*, (líklega) taflborð; að *skjóta leikborði fyrir* e-n virðist merkja: að fá e-m vanda á hendr, gera e-m vandleikið. — 4. menn. — 5. málæði, mælgi, orðagjálfr.

63. **Grettir:** Hlakkar tjalda hefjendr[1] heldu saman nefjum ok Hildar veggs hregg-Nirðir[2] hjoggusk til skeggjum[3]; ok sviftendr Sváfnis látra[4] gengu geð-strangir[5] í sveitir[6], es mik kendu; (þeir) tóku at iðrask griða[7].

1. *Hlökk*, valkyrju-heiti; *Hlakkar-tjald*, skjöldr; *skjalda-hefjendr*, skjald-berendr, menn. — 2. *Hildar*

veggr, skjöldr; *skjalda hregg*, bardagi; *Hildarveggs-hregg.Nirðir*, menn. — 3. Grettir velr bœndum sem hermannlegastar kenningar, en lætr þá svo halda (eða stinga) saman *nefjum*, og höggvast með *skeggjum*, svo að vandræði þeirra komi sem skoplegast fyrir. — 4. *Sváfnir*, ormr; *látr*, leg, ból eða bœli; *ormsból*, gull: *gulls-sviftendr*, gjöfrífir, örlátir eða örvir menn, auðskatar. — 5. harðhugaðir, einbeittir; sagt í skopi, því að menninir vóru einmitt kvalráðir, tvíbendir, örþrifráða. — 6. flokka, hópa. — 7. þeir tóku að iðrast griða þeirra, er þeir höfðu sett.

64. **Grettir:** Váskeytt[1] es far[2] flásu[3]; fár œskiruðr örveðrs kann görva séa sverð í hári fyr öðrum. Veðjak hins, at þeir hafit meiri hreðjar an vér þótt atgeira él-draugar eigi meiri sin.

1. *váskeyttr*, óstöðugr, ótraustr, lausungar-legr. — 2. háttalag, framferði. — 3. *flása*, gáskafull stelpa.

65. **Grettir:** Sæta[1] kvað mik orðinn sverðlítinn; Hrist hreifa kvista[2] gerir satt at mæla; hœlik saumskorðu[3]. All-lengi má lágr faxi vaxa mér ungum í læra skógi; eyleggjar Freyja[4], bíð lotu.

1. kona. — 2. og 3. kvenkenning. — 4. *eyleggr*, steinn, *eyleggjar Freyja*, kvenkenning.

66. **Grettir:** Oft nam skjóma[1] egg skifta sköpum[2] í rómu[3], þás varðak böðharðum[4] berserkjum birkis sjöt[5]. En Hjarrandi, vörðr Hristar gims[6], misti handa; Björn lét brátt ok Gunnarr báðir líf ok náðir.

1 *skjómi*, sverð. — 2. *skifta sköpum*, ráða örlögum, ráða úrslitum. — 3. *róma*. orrusta. — 4. *böð*, orrusta; *böðharðr*, harðsnúinn í orrustu, böðfrœkn, sóknharðr, o. sfrv. — 5. *birkis sjöt*, bœr (Þorfinns í Háramarsey). — 6. *gim*, eldr; *Hrist*, valkyrja; *Hristar gim*, sverð; sverða *vörðr* mannkenning.

67. **Grettir:** Enn kom ek einu sinni út í Dyrhólmum á breiðri skútu, drengr háði lengi darra rym[1]. Torfi, þarflegr Vébrands arfi, bauð þá þýðum þegn þrautir þungra spjóta með stóru megni[2].

1. *darr*, spjót: *darra rymr*, bardagi. — 2. Torfi Vébrandsson bauð mér þá megnan ófrið með miklum liðsafla.

68. **Grettir:** Svá varð skeljeggr[1] meiðr brimis eggja[2] skildr frá skaldi[3], þót margir menn stœði at vápnasennu, — svá't benja ára hlynr[4] varð endr[5] ófœrr af Grettis hendi í hríðum[6].

1. skeleggr, snarpr, hvass, harðfengr. — 2. *brimir*, sverð; *brimis eggjar*, sverðseggjar; réttara mundi: *brimis veggjar*, skjaldar; *brimis (v(eggja(r)-meiðr*, mannkenning. — 3. ɔ: mér, Gretti, — 4. *benja ár* (kvk.) sverð; *sverða hlynr*, mannkenning. — (hér:) forðum. — 6. í róstunum.

69. **Grettir:** Frák, (at) Þorfinnr Arnórssonr[1] þœtti vítt[2] þegn sterkr svaðilverka; oddbörr[3] kvaðsk skyldu varna mér aldrs[4]. Eyði orma setra[5] brast áræði, þót fyndi mik einlyndr[6] einn[7] úti; vas'k eigi at beinni[8].

1. Þorfinnr Arnórsson í Reykjahlíð, kappi mikill., sbr. Ljósvetningasögu, fyrstu bls.: „Þat er sagt, at þeir Þorfinnr ok Grettir fundust, ok réð hvárrgi á annan, ok má á því marka, hvílíkr kappi Þorfinnr var.“ — Um þenna fund þeirra virðist þessi vísa vera kveðin. — 2. víða, víðs vegar. — 3. mannkenning. — 4. hann kvaðst skyldu marka mér aldr, lyfja mér elli, ráða mig af dögum. — 5. *Orma setr*, gull, *eyðir gulls*, maðr, — 6. *einlyndr*, einþykkr. — 7. einn (Þolf.) = einan. — 8. eg varð eigi „at beinni,“ greiðari, auðsveipari, (þótt eg væri einn míns liðs).

70. **Grettir:** Ek gat gætt aldrs[1] fyr geira njótum[2],

þvít[3] treystak mætti (mínum) viðr umsátum ýta[4]) þat vas-a[5] sjaldan. Nú hefir gild afgömul steina rein[6] unnit gunnelda bör[7] með göldrum, römm[8] eru ráðin grimmu.

1. gætt lífs míns. — 2 fyrir mönnum. — 3. því at. 4. manna. — 5. *vas-a*, var eigi. — 6. *steina rein*, kvenkenning. — 7 *gunneldr*, gunnlogi, sverð; *sverða börr*, maðr. — 8. *römm*, aukin töframagni. — Réttara mundi að rita: *ráð en*.

71.*) **Þorbjörn öngull:** Fluttak ómett[1] höfuð Grettis upp ór eyju; þann hárrauðan (mann) grætr nála-Nanna nauðuleg. Hér mátt líta á golfi höfuð griðbíts; þat mun alt fúna gjalfrs fagrlogs Fríði[2] nema saltit.

1. *ómettr*, (hér:) ómettandi, fíkinn, áfjáðr (höfuðið var áfjáð, ɔ: Grettir sjálfr, meðan hann lifði). — 2. *Gjalfr*, sjór; *gjalfrs fagrlog*, gull; *gulls Fríðr*, kvenkenning hér Ásdís á Bjargi.

72.**) **Ásdís á Bjargi:** Mundut[1] síðr en sauðir fyrir dýri[2] hlaupa á sjá — [komit es nýtt skaup[3] norðr at Sýrar gráts Njörðum[4] — ef styrviðir[5] stœði[6] Gretti ósjúkan stála Frey[7] í eyju; hefik verit létt lofs um lýði[8].

1. mundu eigi. — 2. dýr = refr, melrakki, (sbr. dýrbítr, refr, sem bítr fé; *dýrhundr*, hundr er eltir uppi refi). — 3. skop, háð. — 4. *Sýr* = Freyja; Freyju grátr = gull; *gull-Njörðr*, maðr. — 5. menn. — 6. *standa e-n*, koma að em, komast í fœri við e-n. — 7. mann. 8. eg hefi lokið léttvægu lofsorði á menn þessa.

Í vísunni á bls 249 stendr: *sýrgarpr fyrir dýri*, en réttara mun (samkv. leiðr. *dr. F. J.*): (*Sýrar gráts*) *fyrir dýri*, svo sem upp er tekið hér í skýringuna.

---

*) Ranglega talin 70. í sögunni, bls. 249. **) Ranglega talin 71. á bls. 249.

73*). **Þorsteinn drómundr:** Eigi máttu átta eggþings boðar[1] koma saxi ór hendi geðrakks[2] Grettis, hringa Grund[3], — áðr hvardyggir[4] herðendr fetils gerðar[5] hjoggu axlarfót[6] á hugarrakkum[7] unnblakks ýti[8].

1. mannkenning. — 2 *geðrakkr*, hugrakkr, hugfullr. 3. kona. — 4. full-traustir. — 5, *fetill*. band til þess að festa við sig skjöld eða sverð, skjaldarband eða sverðsfetill; *gerð* = gjörð; *herðendr fetils gerðar*, menn. — 6. *axlarfótr*, hönd. — 7. hugrökkum. — 8. *Unn*, alda, bára, bylgja; *blakkr*, hestr; *unnblakkr*, skip; *ýtir skips*, maðr (hér :) Grettir.

*) Ranglega talin 72 á bls. 258.

Nafnaskrá.

(Tölurnar merkja kapítula).

Íslendinga sögur

þessar eru komnar út
og fást hjá öllum bóksölum:

1.-2. **Íslendingabók og Landnámabók**
3. **Harðar saga ok Hólmverja** . :
4. **Egils saga Skallagrímssonar** :
5. **Hœnsa-Þóris saga** . . . . . :
6. **Kormáks saga** . . . . . . :
7. **Vatnsdœla saga** . . . . . :
8. **Hrafnkels saga freysgoða** . :
9. **Gunnlaugs saga ormstungu** . :
10. **Njáls saga** . . . . :
11. **Laxdœla saga** . . . . . . :
12. **Eyrbyggja saga** . . . . . :
13. **Fljótsdœla saga** . . . . . :
14. **Ljósvetninga saga** . . . . . :
15. **Hávarðar saga** . . . . . . :
16. **Reykdœla saga** . . . . . . :
17. **Þorskfirðinga saga** . . . . :
18. **Finnboga saga** . . . . . . :
19. **Víga-Glúms saga** . . . . . :
20. **Svarfdœla saga** . . . . . . :
21. **Valla-Ljóts saga** . . . . . :
22. **Vápnfirðinga saga** . . . . :
23. **Flóamanna saga** . . . . . :
24. **Bjarnar saga Hítdœlakappa** . :
25. **Gísla saga Súrssonar** . . . :
26. **Fóstbrœðra saga** . . . . . :
27. **Vígastyrs saga ok Heiðarvíga** :